

Религиозный Словарь

25к

(Религиозный словарь)

Это арабско-татарский, а не религиозный словарь.

220.

религиозный

1976. Оренбург.

М. Рахматулова

инв. 135

Это и не религ.
и не араб. - это
словарь тат. яз.
кон. XIX в., включающий
араб., перс.,
тюрк. и др. лексик.
срешено, использо-
вание в ту эпоху

Сафаров Р.Т.
2011г.

اوقاف، «شرق» مطبعه سى.

ЭЛЕКТРО-ТИПОГРАФИЯ

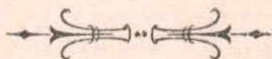
Товарищества «КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ и КО»

УФА.

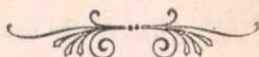
1911 г.

словарь - татарск.

لغت

ناشری:
سلیم گرای جانتورین.

اؤفا، «شرق» مطبعهسى.

ЭЛЕКТРО-ТИПОГРАФИЯ
Товарищества «КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ и КО»
УФА.

باشلانغىچ

مىلتىز، تۈرك قومىدىن بولۇپ سېيلى سويلشكان سوزلىرى تۈركى تىلى بولسەدە، كۈپ كىشىلەر شولۇق تىلدە يازلغان غزىتە ورسالە لىرنى مطالعە قىلغاندە قىيۇنلۇق كۈرەلەر، ياكە بتۇنلاي آكلى آلەمىلەر. كۈپ كىشىلەر آغزىدىن: «اوز تلمىزدە باصلغان اثرلرنى بىك اوقۇر ايدىمە آراده بعض بر توشنىمگان لغتەر چغادە بتۇنلەي آكلى آلەملىق بو. لب قبالا، وايكنچى مرتبە قولغە آلوغە هوسنى بترە . . . .» دىگان زارلىقور اشتلگالىدر.

اوزمە شول مىنتى چىگۈچىلرنىڭ بىرى بولغانلىقىدىن، قىيۇن سوز لىرنى آكلاتا تورغان اوز تلمىزدە بر لغت كىتابىنىڭ بولۇپ چىن كۈنلەردىن تىلى ايدىم. شول تەلەوم بويىچە بر «لغت» كىتابى مەيدانغە چغا رۇنى قىلدىم واوشبو لغت كىتابىنى چىدروب كۈپ مىشتلەر، تىكرار تۈزەتۈرلەر سۈككە مەيدانغە چغارورغە مۇقق بولدىم.

تۈركى ادبىياتىدە هوسلى كىشىلەر، اوزلىرى توشنىمگان عربى، فارسى و بر آز عثمانلى سوزلىرىنى بو كىتاب ياردەمى ايله آكلارلەر. لغت كىتابلىرىنىڭ فائىلىسى كۈبلىكى هر كەمگە معلوم؛ لىكن آلار دن استفادە ايتو باشلاراق قىيۇن كەك كۈرنسەدە، بىك آزغە عادتلنو ايلان بىك بولب كىتادر. چونكە هر بر اشدن فائىلىنو اچون اجتهاد ايتو شرطلەر. اجتهادسزاش نتيجه سزدر.

بو کتابک بعض جهتین قصور لرده طابلور . شول قصور لر منی تنبیه
ایتکان افندیلر گه کوب تشکر لر قیلوب ایکنچی طبعسنک توزه ترو -
ومنی وعه قیلام .

اما ادبیاتمزده بونده غی لغتلردن باشقه یاوروپا تللرندن کرگان
بیک کوب سوز لر بولسه ده آنلر بو کتابغه کر تلمادی . الله موفق ایتسه
اوز اقلامی آنسنده جیوشدروب ، بو کتابغه (علاوه) کبک ایتوب چفار و
نیتنک من .

بونده غی لغتلرنک صرف ونحو جهتلری قارالمیچه معنالن گنه
آ کلاتو یاغی اعتبارغه آلدی .

اوشبولتنی جیارغه شاققای محب لغاتلرنک یاردمی تیدی . مین
آنلرنک همتلرینه چین کو کلمدن تشکر ایته من .

سلیم گرای چانتورین .
ا وفا .

کتابده قبول ایتلرگان ره زلر :

- ت. ترکچه سوز ایکانلیک گه اشارتدر .
ع. عربچه > > >
ف. فارسیچه > > >
غ. عربچه و فارسیچه قاطش سوز ایکانلیک گه اشارتدر .

آ

- عبادة ايتوچى، مجوس.
- آب روان - آفغان صو.
- آبء: عربچه. آتالر، آتابابالر.
- آبا و اجدادم زنى الله رحمت ايلسون.
- آباد: ف. هر بر نرسهسى
- يتوشكان، ترقى ايتكان، معمور.
- گوزل مملكت.
- آبدست: ف. طهارت آلو،
- طهارتلىنو، جوونو. نماز او قور ايچون
- آبدست آلدنم. آبدست خانه - طهارة
- آلا طورغان بولمه، جوونا طورغان
- اورن، طهارتخانه بدر فكهده آيتوله.
- آبروى: ف. يوز صووى،
- قدر، حرمت، اوياى. اول خلق آرا -
- سندھ بيك آبرويلى.
- آتش: ف. او ط، ياندر غچ.
- آتشپرست: ف. او طقه طابنو
- چى، يانوب طورغان او طقه قاراب
- آثار: ع. اثرلر، اشلنگان
- اشلر، يازوب چغارلغان يازولر،
- كتابلر.
- آثار سفليه - الله تعالى ياراتقان
- يير اوستنده گى نرسه لر. طاوولر،
- طاشلر، چيشيه لر كى.
- آثار علويه - يوغار يده، كوكنه
- بولغان نرسه لر. يولدز، قوياش،
- آى كى.
- آثار عتيقه - آثار قديمه
- اولگى زمانلرده طوروب اوتكان
- كشيلردن قالغان آيبرلر. يورتلر،
- قوراللر، ايسكى يازولر كى.
- آثار مدھشه - كوكلگه قورقو
- توشوره طورغان ايس كيتار گچ
- نرسه لر.
- آثار نفيسه - بيك نچكه و ماطور
- ايتوب اشلنگان آيبرلر.

زه عليه - استانبول شهرى . آستانه لى
- استانبول لى

آسمان : ف . يوغارى ياق ،
كوك ، هوا .

آشاغى : ترجه . توبه ن .
يوغاريدن آشاغى يه توشدى .
آشاغيدى گى سوزلرنى او قودى .

آشكار | ف . آچق ، بيلگلو ،
آشكار | شكسن ، هر كمگه معلوم .

آشفته : ف . عاشقانه توشوب
خراب بولغان قايغولى كشى .
ناموسى شبهه لى كشى .

آشتا : ف . بلاش ، طاش ، دو-
ست ، ايش . بواشكه آشالغم يوق -
يعنى بلميم ، قولمن كيلمى .

آغستوس : ت . آوغوست
آيى . آوغوست چيلاسى . تركيده
استعمال ايتوله .

آغشته : ف . قوشلغان ،
قاطشقان ، بويالغان .

آغوش : ف . قوچاق ، حمابه .
آغوشينه آلدى - قول آراسينه

آحاد : ع . احمدلر ، برلر ،
برگنه لر .

آحانداس - آدملر نك بره م
بره ملرى ، هر بريسى .

آخور : ف . آط يابوب قويا
طورغان اورن ، آط اورنى ، آط
آزبارى ، كانوشنه .

آخر : ع . صوڭ ، آقتق ،
آزاق . آخر الامر - اشنك صوڭى ،
اك آقتقه .

آخرت : ع . اولگاندىن صوڭى
وقت ،

آراء : ع . رأيلر ، اوييلر ،
فكرلر ، ايسابلر .

آرايش : ف . زينت ، كور-
كاملك ، يه ميليك .

آزاد : ف . ايركلى ، حر ،
بيارلگان .

چيتلكه گى قوش آزاد قيلندى .

آساريش : ف . طنجه ، راحتلك .

آستاز : ف . بوصاعه ، پادشاه
طور اطورغان شهر ، پايتخت . آستا-

آلوب قوجاقلادی .

آفات: ع. آفتلر، بلالر،
قضالار. آفات سماویه - کوکن تو-
شکان قضالار: اوط قضاسی، صوطا-
شووی، یهشن آطو، قاطی جیل، قورو
یلق، آچلق، کبیلر .
قراو آفتی سبیلی باقچه هلاک بولدی.
آفاق: ع. افق، یعنی دنیا
نک تورلی یاقلاری، اطرافلر،
تیره یاقلار.

آفت: ع. باشقه کیلگان
بلا وقضا.

آفتاب: ف. قویاش، کون.
آفرین: ف. برهونک اشلگن
اشن یاراطوب ماقتاغان وقتده ئه یتله
طورغان سوز، رحمت، تحسین.
آفرین! سین بیک طرشقانک...
آقشام: ترکجه، فارسجه . کیچکی

وقت، کیچکه طابا. آقشام نمازی -
قویاش بایوغاچ او قوللا طورغان نماز
صلات المغرب.

آگاه: ف. اویاو، خبردار،
معلوماتلی، آگلی. آگاه بول! -

آک بول! بلمی قالما!

آل: ع. ئوی اچی جماعتی،
بالاچاغا، اهل، عائله، آل بیت
آلاء: ع. نعمتلر، بولا کلر.
آلات: ع. آلتلر، قوراللر،
اشکه کیرهک نرسه لر، اسبابلر،
ماشینلر.

آلاف: ع. الف لر، مکملر،
اون یوزلر. الف - مک، اون یوز - ۱۰۰۰
آلام: ع. رنجولر، جفالر،
قایغی لر.

آلای: ت. جماعت، گروه،
جیون. مثلا جنازه آلایی - جنازه غه
جیولشقلنلر، عسکر آلایی.

آلت: ع. قورال، اشکه کیرهک
ئهبیر، مثلا یازو آلتلری: قارا، کاغد،
قلم. صوغش آلتی - ملطق، طوب،
قلچ، اوق... .

آلچق: ت. توبه ن درجه لی،
خوار، دنی، پچراق طبیعتلی.

آلقیش: ت. برهونک سوزی
یا که برآشی بیک معقول کورلسه
شونک سوکند قورلرنی بربر سینه

صوغوب شاپلداتو، قول چابو.
جه عيتلرده ياخشى سويلاوچيلرني هم
تياترده ياخشى اويسناوچيلرني
آلفيشلييلر.

آمر: ع. امر ايتوچى، بيورو
چى، قوشوچى، اشلرگه بيوروچى.
آميين: ع. قبول ايت! شولاي
بولسون!

آناختار: ت. آچقچ، يوزاق
آچقچى، صندوق آچقچى. بوسوزنك
توبى يونانچه در.

آزت: قارغانو، الله اسمى
ايله يمين ايتو.

آيات: ع. آيتلر، بيلگولر،
علامتلر، قرآن آيتلرى.

آيت: ع. آية، قرآن غى
سوزلرنك بير بولومى، طنش،
بيلگو.

آيديين: ت. ياقتى، نورلى،
يالتراپ طورغان، روشن.
آيينده: ف. كوزگى.

ا

آئه: عربجه اماملر، باش كشييلر
دين باشلقلىرى، عالملر، علماء.

آب: ع. آتا، آتاي، شهتى،
پدر.

آباء: ع. طارتنو، قبول ايتماو،
يوز قايتارو، طييلو، اهتمناع.

آباحت: ع. مباحلق، براشتى
قيلو هم قيلم او هر قايبوسى
درست بولوچيلىق.

آباطيل: ع. باطللر، بوش
وفائده سزلر، ياراماسلر.

آبتداء: ع. باشلاو، اول،
باشلانغچ.

ابتدائی :ع. باشه غی، او-
لگی، برنجی درجه ده گی، باشلانچ.
ابتدائی مکتب - باشلاب
يازو طانو ایچون او قولا طورغان
مکتب.

ابتسام :ع. کولومسراو، کو-
لوب قاراو، آچق یوز کورساتو،
جلمایو.

ابتلاء :ع. بلالغو، مبتلا بولو،
دوچار بولو، اشکه باغلانو.

ابتناء :ع. بنا قیلو، برسوزنی
ایکنچی برسوزگه ترکاب سویلاو.

ابجاء :ع. بعنلر، سوز طا-
لاشدرولر، مناظره لر، تیکشورلر،
براش طوغروسنه بولغان سوزلر.

ابد :ع. منگو، کیلاچکه اوچی
قرییبی بولمغان زمان، اوزاق زمان.

ابداع :ع. باشلاب یاصاب
چغارو، کیلوشلی ایتوب یاصاو.

ابدی :ع. منگولک، بتما-
سلک.

ابدال :ع. آیامچی کوب طوتو
واوله شو. بو سوزنی ترکلر استعمال
ایتسه ده عربچه ده یوقدر. شونک
ایچون خطادر.

ابرار :ع. ایزگولر، ایزگو
ویخشی کشیلر.

ابراز :ع. کورساتو، اظهار
ایتو، چغارو.

ابرص :ع. آلاتلی کشی.

ابریشیم :ف. یفاک، یفاکن
یاصالغان ماتیریا.

ابطال :ع. باطل قیلو، بوزو،
یوغالتو، بوزوق ایکانلکن کورساتو.
ابطال تثلیث - اللهنی اوچ دیب ایتو-
چیلرنک اعتقادن رد قیلو.

ابعاد :ع. بعدلر، یراقلقلر،
اوزاقلقلر،

ابعاد ثلثه - هر برگاوده لی نرسه ده
بار بولغان اوچ تورلی یراقلق:
اوزونلق، کیکلک، قالنلق. هر بر
جسمه ابعاد ثلثه بارد.

ابقاء: ع. قالدرو، بترمای او-
رنده قالدرو، بترماو.

ابکاء: ع. یغلأتو، جلاتو.

أبکم: ع. تلسنز، سویلاشه
آلماوچی.

أبلاغ: ع. ایرشدرو، بیتکزو،
ییتوشدرو. بزگه پیغمبرمز قر آننی
ابلاغ ایتدی.

أبله: ع. احمق، عقلسنز، جولهر.

أبلیس: ع. آزدرعچ، شیطان.

أبن: ع. اوغل، بالا، ایر بالا،
بن. محمد بن عبد الله. یوسف بن
یعقوب. (ایکی اسم آره سنک الفی
توشوب قاللا.)

أبناء: ع. ابن لر، بالالر، او-
غلر. ابنای بشر- آدم بالالر.

أبنيه: ع. بنالر، یورتلر،
اویلر، خانه لر.

أبو: ع. آتامعناسنک. هر وقت
ایکنچی بر اسمگه قوشلوب یورتیلور.

ابو حنیفه = حنیفه آتاسی.

ابو بکر = بکر آتاسی.

أبوأب: ع. بابلر، ایشکر،
کتابنک اچننگی بولملری، محتلر.

أبوآب: ع. آتالق، اُتی لك.

أبوین: ع. آتا ایله آنانک
ایکسینه برگه ایتوله: والدین.

ابوین فی رعایه ایتارگه تیوش.

أبه: ت. اُبی خاتون، اییلک
ایتوچی خاتون، بالاطودرغان خاترنار
فی قار اوچی دو قمتور خاتون.

أبهام: ع. قولنگی باش بارمق.

أبهام - مهم و یلمه سنز بولو چیلق.

أبیات: ع. بیتلر، شعر، منا-
جتلر، کویلی سوزلر، جر لر.

أبيض: ع. آق تسوسلی،
آب آق.

أتباع: ع. تابعلر، اییارو چیلر،
ایارچنلر، آرتندن کیلو چیلر.

أتباع: ع. ایارتو، صوگندن
کیترو.

اتباع: ع. ايارو، تابع بولو،
آنڭ بويىچە بارو.

پيغمبرنىڭ سوزىنە اتباع لازم.
حنفى مەھىبەت بەگى كشىلار امام اعظم
غە اتباع ايتەر.

اتباعا: ع. اياروب، ايارو
حالىندە، ايارو ايلان.
اول سوزنى فلانگە اتباعا سويلادى.

اتحاد: ع. بىرلە شو، بىر اتقا
قەدە بولو، قوشىلو، بىرگەلەشو. اتحاد
اسلام - مسلمانلارنىڭ بىرلە شووى - پان
اسلامىزم.

اتجاف: ع. تەجفە ايتو،
ھەدىيە ايتو، بولەك ايتوب بىرو.

اتخاذ: ع. اخذ ايتو، طوتو،
آلو.

معبود اتخاذ ايتو = اوزىنە اللہ
ايتوب طوتو.

اتراك: ع. توركلر، تورك
قوملىرى، تورك خلقى.

اتساع: ع. كىيگايو، كىڭ

بولو، كىيگاشو.
اتساع ايتدى - كىيگايى.

اتصاف: ع. صفتلانو، برەر
صفتغە ايىدە بولو، بر صفتنىڭ آستىدە
بولو.

ياخشى صفتلار ايلە اتصاف تىوش.
اتصال: ع. طوتاشو، ايرشو،
يالغانو، اولاشو.

اتعاب: ع. تعب و مشقت كە
توشورو، مشقتلندرو.

اتفاق: ع. بىر سوز و بىر كىيگە
شەدە بولو، بىر سوزگە كىلو، اجماع،
اتحاد، بىرگەلەشو.
اتفاق مسلمين - مسلمانلارنىڭ كىيگە -
شەدە بىرگەلەشى.

اتفاقاً: ع. طوغرى كىلوب،
قصد قىلمايىنچە، اتفاق ايلە، اتفاق
بويىچە.

اتفاقي: ع. قصد قىلمايىنچە
طوغرى كىيلگان، طوغرى كىلوب كەنە
بولغان، اويلامانغاندە طوغرى كىيلگان.
اتفاقي غنە بىراش بولوب كىيتدى.

کاغدی، عیبلی ایتوب کورساتلکان
یازو.

اَتیان: ع. کیلترو، کیسترو،
ایراد. سوزینه دلیل، اتیان ایتدی.

اَثاث: ع. ئوی اچنده گی آیبیر
لر، جهاز. اثاث بیت.

اَثبات: ع. ثابت قیلو، قرار-
لندرو، اورناشدرو، برسوزنک
طوغریلغن کورساتو. سوزن بیک
کوب دلیللر ایله اثبات ایتدی.

اثبات واجب - اللهنگ بارلغن و بر-
لگن اثبات. اثبات وجود - اوزینک
بارلغن بلدرو یعنی کورینو. اثبات
نبوت - پیغمبر لکنی اشانچلی دلیللر
ایله کورگازو، حقلغن بلدرو.

اَثَر: ع. علامت، بیلگی،
ئز، اشلانوب قالغان اش. یازو-
چینک اثری - یازوب چغارغان
رساله سی. خلقه اوقو آرتووی سببلی
یا ئا اثرلر میدانغه چغا باشلادی.
آنک سوزی بیک اثرلی.

اَثَقَل: ع. بیک آغر، آور، ثقیل

اِثْم: ع. گناه، یاوزلق، یازق.

اَتَقَاء: ع. صاقلانو، اللهدن قور
قو، تقوآلق ایتو.

اَتَقَان: ع. کوز ایله کورگان
کبک آنق بلمک، شکسز بلو، تیقن.

اَتَقِيَاء: ع. تقوی کشیلر،
مقی لر، اللهدن قورقوچی و اطاعت
ایتوچی کشیلر، صلحاء.

اَتَكَاء: ع. طایانو، سویالو،
اشانو، اعتماد.

اَتَلاف: ع. تلف ایتو، هلاک
قیلو، ضایع ایتو.

اتلاف مال - تیشسز اورنغه مال بترو.
اَتَم: ع. بیک تمام، کامل.

اَتَمَام: ع. تماملاو، تمام ایتو،
براشنی آخرینه بیتکرو، بترو.

اَتِهَام: ع. تهمت قیلنو، اوستینه
یالغان سویلانو، بر اش طوغرو سنه
عیبلی ایتوب کورساتلو.

اَتِهَامَنَامِد: ع. براونی تهمت
ایتوب یازلغان کاغد، اتهام و تهمت

اٲمار: ع. ٲهر لر، ييمش لر،
ميوه لر. باغچه سي تور لي اٲمار ايله
ٲوليدر.

اٲشاء: ع. آرا، آرالق، وقت،
چاق، زمان. شواٲناده- شول آرا ده،
شول وقت ده. بن كلكيم اٲناده سز
مونده بولكز!

اٲواب: ع. ٲوب لر، كييم لر،
اوسكه كيولا ٲورغان نرسه لر.
اٲوابم ني بر اورنغه جي دم.

اٲير: ع. هوا و آٲنن يوغاري
بولغان بتون بوشلق لر ني ٲوترغان،
كوزگه كورنهي ٲورغان بيك صييق
برماده. بزگه قوياشنق اسسيلگي
اٲير آرقلي كيلوب بيته.

اٲيم: ع. گناهلي، كناهكار،
عيبلي.

اجابت: ع. قبول ايتو، جواب
بيرو. دعوته كه اجابت چاقرغانغه بارو.
الله آنق دعاسن اجابت ايتدي.

اجاره: ع. حق، يال، بر نر-
سه دن فائده لنوب ٲورور ايجون

ايسكنچي براوگه بيلگولي بر حق
ايلان بيرو. آنق يورتنده بر آي
اجاره غه ٲوردم. اجاره حق تولادم.

اجازت: ع. رخصت، اذن،
ايرك.

اجازت نامه: ع. اجازت ور-
خصت ياز لغان كاغد، رخصت كاغدي.

اجانب: ع. اجنبيلر، چيت
وياط كشي لر.

اجبار: ع. جبرلهو، كوچلهو،
زورلاو، مجبور قيلو. كم سيني اشله
ديب اجبار ايتدي؟

اجتراع: ع. جر آٲنو، باٲر-
چيلىق ايتو، قيوچيلىق ايتو.

اجتسار: ع. جسار ٲنو، باٲر
لنو، اوز اوزن باٲر لنرو، غير ٲنو.

اجتماع: ع. جمع بولو، جييلو،
بر اورنغه كيلو، ٲوپلانو. مجلس
اجتماع ايتدي.

اجتناب: ع. صاقلانو، چيته

بیریه طورغان حق، یال حق،
وظیفه، اجره، اجر.

خدمتی برابرینه اجرت آلدی.

أَجْرَاءُ: ع. جزغر، نرسه ننگ

بولملری، بولنگان کیسا کلری، واق
پارچه لری، دارولر.

أَجْرًا خَازِنَةً: ع. دارولر صا.

تلا طورغان کیمت، آپتیکا، داروفانه.

أَجْسَادٌ: ع. جسدلر، تنلر،

گاوده لر. همه حیواناتننگ اجسادی
بر توسلی توگل.

أَجَلٌ: ع. وقت، کیله چکله کو.

تولگان وقت، اولوم وقتی. اجل
ییتسه اولوب کیتار.

أَجَلٌ: ع. بیک الوغ، زور،

بیوک درجه لی.
الله اجل - الله الوغ دیمکر.

أَجْلَاسٌ: ع. اورنغه او طرتر،

اوترغزو.
فلان پادشاه اوز اورنینه اوغلن
اجلاس ایتدی.

أَجْمَاعٌ: ع. بر قرارغه کیلو،

همه سی بر فکرگه جیبیلو، بر مسئله ده

راك بولو، یراق بولو، اوزن
یراق طوتو. اجتناب نواهی - الله
طیفغان اشلردن طییلو.

أَجْتِهَادٌ: ع. طریشو، طرشلق

ایتو. اجتهادلی - طریشوچان کشی.
اجتهاد برله هر اشنی آلهه یباروب
بولو.

أَجْدَادٌ: ع. بابالر، قارت

آتالر. بزگه اجدادمزدن کوب
عادتلر قالغان.

أَجْرٌ: ع. بره اش برابرینه

بیرلکان حق، یال، ثواب، اجره.
یاخشی عمل برابرینه اجر بولور.

أَجْرَاءُ: ع. جاری قیلو، یور.

یتو، اشلاتو. پادشاه اوز خلقینه
حکمن اجرا ایته.

أَجْرَامٌ: ع. جرملر، جسملر،

گاوده لر. اجرام علویه - یوغارییه
کوکله بولغان جسملر. یولدز، آی
وقویاش کبی، اجرام سماویه.

اجرام سفلییه - توباننگ، ییرده بولغان
ایبرلر طاشلر، آغاچلر کبی.

أَجْرَتٌ: ع. خدمت برابرینه

اتفاق غه کیلو.

اجماع امت - بتون ملت اهلینک
اتفاقی.

اجمال: ع. قسقارتو، سوزنی
قصقه چه ایتوب سویلاو، حاصلان غنه
ایتو، جمله کیلو، اختصار.

اجمالاً: ع. اوزنایتما اینچه،
قسقاچه غنه، جمله ایتوب.
اجمالا گنه سویلادی.

اجهعین: ع. بارچه سینده ده،
بارچه سونک، همه سون. اجمعون -
بارچه سی برکه.

اجهل: ع. جمیل راک، اڭ کور -
کام، ماطور.

اجناس: ع. جنس لر، تور -
لر، هر تور لیلری، نوع لر.
اجناس مختلفه = تورلی جنس لر.

اجنبی: ع. چیت کشی، یات
کشی، باشقه جنس کشیسی. مسلمان -
نلر قولنده غی بایلق اجنبیلر گه کیتوب
بتدی. ملت اجنبیه.

اجنبیت: ع. اجنبیلک، باشقه

جنس دن بولو چیلق.

أجوبه: ع. جواب لر، سوألغه
قارشی ایتولگان سوز لر.

أجور: ع. اجر لر، ثواب لر،
یاخشی جزا لر.

أجوف: ع. ایچی بوش، قو -
وش، ایچنه بر نرسده بولمغان.
اول کشی بیگراک اجوف ایکان.

أجهار: ع. آشکارا قیلو، طا -
وش چفاروب کشی گه ایشتر لک اوکو،
یاشرون قیلماو، آشکارا سویلاو.

أجهل: ع. جاهل راک، بیك
نادان، ایك بلمسز، آکسز کشی.
آدملرنک ایك اجهلی...

أجیر: ع. اجر آلوچی، حق
برابرینه اشلاوچی، کونلکچی.

أحادیث: ع. حدیث لر، پیغمبر
سوز لر، حدیث شریف لر، احادیث
نبویه، اخبار.

أحاطه: ع. اطرافن قورشاب
آلو، آیلاندروب آلو، کیرتالو،
قوره لار. کره ارض نی هوا احاطه

قیلوب آغان = چورناغان.

احاله: ع. بر اشنی ایکنچی
براونک اوستینه آوشدرو، باشقه
کشیکه کوچرو، حواله.

اول اشنی فلان کشیکه احاله ایتدم.
احباب: ع. حبیب لر، دوستلر

سویوکلولر، احباب.

جهله احبابی تبریک ایتهم.

احباب: ع. حبیب لر، دوست
ایشلر، سویوکلولر.

احتباس: ع. حبس ایتلو،
طوقتاتیلو، طوتیلو.

احتباس بول = سیدک طوتلغووی.

احتجاب: ع. حجابلنو، پر-
ده لنو، ئورتلو، گیزلنو، پرده ایله
اوزن یاشرو.

احتجاج: ع. دلیل و حجت
کیترو، بر سوزنک درستلگن
اثبات ایچون حجت کورگازو.

احتجام: ع. تن دن قان
آلدرو، قان صوورتو.

آورووینه احتجام ده فائده ایتمادی.

احتران: ع. صاقلانو،
صاقنو، صاق بولو، اوزن صاقلاب
طوتو.

حرام اشلردن احتراز ایتو تیوش.
احترازا = صاقلانوب.

احتراق: ع. اوطغه یانو،
یانوب کیتو، یانو.

برپاژارده آلتی خانه احتراق
ایتدی.

احترام: ع. حرمتلهو، حر-
مت ایتو، الوغلاو، قدرلهو، تعظیم.

احتراما: ع. حرمتلاب،
الوغلاب، قدرلهب، حرمتلهو ایچون.
پادشاه نی احتراماً اوچ یوز عسکر
قارشو چقغان.

احتساب: ع. حساب قیلو،
حساب آستینه آلو، تیکشرو، تفتیش.

احتساس: ع. حس ایتو،
سیزو، سیزنو.

احتضار: ع. اولم حالنده

بولو، اولم آلدنده غى آغر حال .
احتضار حالنده ياتا.

اجتماع: ع. مجلس كه جييلشو،
مجلس قورو، جييلش بولوى،
اجتماع .

اجتهاد: ع. آشاقنى كيلا-
چكده آرتوق بها ايلان ساتار
ايچون اوزينه جييوب قويو .
اجتهاد خلق ايچون ضررليدر .

اجتهاد: ع. توشلانو توش
كورو سببلى غسل (جوونو) تيوش
بولوى .

اجتهاد: ع. ممكن بولو،
ممكنك، بر اشك بولماوندن بو-
لو ياغى كوجليراك ايكانن بلدره .
بوكون كيلووم احتمال . احتمال اول
بيروور .

احتمالات: ع. احتماللر،
عقل ممكن كورگان اشلر، احتمالات
عقلیه .

احتمال: ع. اوزينه آلو،
جيوب آلو، اچينه آلو .

احتياج: ع. محتاجلق، حا-
جتلك، كيرا كليلك، ضرورت .
كشيگه احتياجلك توشماسون!

احتياجات: ع. احتياجلر،
حاجتلر، ضرورتلر، محتاجلق لر .
احتياط: ع. صاقلانو، صاق
بولو، صاقلق .

آندى اشلرده بيك احتياط كيرك .

احتياطاً: صاقلانوب، صا-
قلق ايچون. قارازغى تسونلرده
احتياطاً قولينه طايق آلوب يورى .

احجار: ع. حجرلر، طاشلر.
احجار سماويه = كوكنن توشكان
طاشلر .

أحد: ع. يالغز، برگنه، بره .
الله احددر .

أحداث: ع. پيدا ايتو، بار
ايتو، چغارو . بيك كوب ياگما
عادتلر احداث ايتلدى .

أحدية: ع. برلك، يالغز-
لق، برگنه لك، وحدانيت .

احديت صفتى اللهغه خاص .

أحرار : ع. حرلر، آزادلر، اوز ايركنده گيلر، حریت ياقليلر، حریت تله وچيلر، ايركچيلر .

أحرار : ع. برنر سهنى قولغه كرتو، قازانو، ايرشو، بر اشكه ايه بولو. قاضيلق درجه سون احرار ايتدى .

أحراق : ع. ياندر، اوتقه ياغو، اوت تور توب ياندر . احراقى بالنار - تری کشینی اوتقه طاشلاو جزاسی .

أحرام : ع. كعبة اللهنى زيا- رت قينلغانده حاجيلرنىك اور انغان كيوم كبك نرسه لرى . حاجيلر همهسى احرام باعليلر .

أحرى : ع. لايقلى، تيوشلى، مستحق .

أحزاب : ع. حزب لر، پارتيه لر، فرقه لر .

أحزان : ع. حزن لر، كو- ينج لر، قايغولر، اچ پوشولر،

حسرتلر .

أحساس : ع. حس ايتو، سيزو، طيو .

أحسان : ع. كشيگه ياردم ايتوب بيرو، انعام، اعطا. فقير لر فائده سينه كوب مال احسان ايتدى .

أحسن : ع. بيك گوزل، كور كام، ياقشى . بواش بيك احسن در .

أحصاء : ع. صاناو، حسابنه چغو، صاناب بترو .

أحضر : ع. حاضر لاو، حاضر قيلو . مسافر لر گه طعام احضر ايتدى .

أحفاد : ع. حفيد لر، بالالر- ينىك بالالرى، اولاد .

أحق : ع. اك تيوشلى، مستحق لايقلى، بيك حقلى . اول بو اشكه بيك احق در .

أحقر : ع. اك حقير، بيگراك خور، بيك توبان درجه لى، كمينه . احقر العباد بنده لرنىك اك توبانى .

أحكام : ع. حكملر، نظاملر .

احکام شرعیه - شریعت حکملمری
 شریعت اشلمری، قوشولمری.
 احکام الهیه - الله نلک حکملمری.

أَهِمَرُ: ع. قزل، قب قزل،
 قزل توسلمی.
 صلیب احممر - قزل کریمست.

أَهِمَرُ: ع. قزارو، قزل
 توسکه کرو. توسی احممر ایتدی.
 أَهَقُّ: ع. عقلسز، جولهر،
 آکسز.

أَحْوَالُ: ع. حاللمر، ره وشلر
 أَحْوَالَاتُ: ع. کیدشلر احواللمر.

سز نلک احوالکزدن بیخبرمن. احوال -
 لاتکزنی بیان ایتوب برخط یازکز.
 أَحْوُطُ: ع. تیوشلمی راک،
 لایقلی راک، احتیاطلمی راق.

أَحْوَلُ: ع. کوز آلماسی
 قیشایغان کشی، قیقی کوزلی، قلی
 کوزلی.

أَحْيَاءُ: ع. ترلندرو، جان کرتو،
 جانلانندرو، رواجلندرو، اشکه یارا -

قلی ایتو. آنلک همتی آرقه سنده
 نیچه مکتب ومدرسه لر احیا اولندی
 اشکه یارامای یاتقان صوسز بیبر -
 لرنی احیا ایتدی.

أَحْيَاءُ كَرْدَه: ع. احیاء -
 ایتانگان، ترگز لگان.

أَحْيَانُ: ع. حین لر، زمان لر،
 وقتلر، چاقلر. بعض احیانن - بعض
 وقتلرده قای چاقلرده.

أَحْيَانًا: ع. بعض وقتلرده،
 آنده صانده؛ وقت وقت، قایسی بر
 چاقلن، گاه گاه.
 احیانا بزگه ده کیله ایدی.

أَخٌ: ع. قرداش، قارنداش،
 برادر، برطوغان.

أَخٌ عَزِيزٌ فَلَانٌ أَفْنَدِي! (أَخَا، أَخُو)
 یا اخی - ای قرداشم!

أَخَافُهُ: ع. خوفلندرو، قورقتو،
 شورله تو.

أَخْبَارُ: ع. خبرلر، معلومات،
 بلملر.

أَخْبَارٌ جَدِيدَةٌ = یاگا خبرلر.

اخبار: ع. خبر بیرو، خبر-
لندرو، خبردار ایتو.

نی اش بولسه ده مگا خبر ایته سز.

اخبار نامه: ع. ف. بر اشمن

خبر بیروب یاز لمان کاغد، بیاننامه.

اخب: ع. بر طوغان قز،

۷ اخب کبیره = طوطا، آبیای.

۷ اخب صغیره = سگلمی.

اخبیار: ع. صوراشوب خبر

آلو، تیکشروب بلو، صورشدر اغالاب
خبر لنو.

اخبتام: ع. ختم بولو، تما-

ملنو، بتو، آخریزه ایرشو، صوگینه
ییتو.

باشلاغان اشم اخبتامه ایرشدی.

اخبتراع: ع. ٹلکک بولمغان

بر نرسه نی میدانغه چنارو، باشلاب
یاصاو، ایجاد. یاگابرماشینه اختراع
ایتدی، تلخرافنک اختراع ایتلووینه
کوب یللمر اوتدی.

اخبتراعات: ع. اختراع لر،

باشلاب چنارولر، برنچی مرتبه
چقغان ایلر لر، ایجاد ایتولر.

اخبتراع

قیلغغان، برنچی مرتبه یاصالوب
چقغان ایلر.

آدیسوننک اختراع کرده سی اولان
فونوغرافی حاضرده دوام ایتمکدر.

اخبتصار: ع. قصقارتو، آزا-

یتو،

اخبتصار ا: ع. قصقارتوب،

قصقاغنه ایتوب.

اخبتصاص: ع. بر نرسه نک

ایکنچی بر نرسه گه معین بولووی
یعنی شول نرسه ده گنه تابلوی.

اخبتقاع: ع. یاشرون بولو،

یاش رنو. خانه سینه اخبقا ایتدی
- اوینه یاشرون دی.

اخبتقلاط: ع. قاطشو، قاطنا-

شو، آرالاشو.

اخبتقلاق: ع. اتقاقسزلق،

اویوشماو چیلق، بر برسینه قار شولق،
خلاف بولو.

اختلال: ع. بوزوقلىق،

طنچسزلىق، فساد، ريژالوتسيه.

اختناق: ع. بوولو، بوغلو،

طنى قسلو، طن بتو، طنچغو.

اختيار: ع. برنرسه نى ياكه

براشنى اوزينه قبول ايتو، صايلاب

آلو. آنى اوزيمه اختيار ايتتم.

اختيار آدم = قارت كشى، الوغ

ياشلى.

اخز: ع. آلو، طوتو.

اخراج: ع. چغارو. آلتون

چيردن اخراج ايتله در.

اخراوى: ع. اخروى. آخر-

تلك، اولگاندن صوڭ بولا طورغان.

أخص: ع. اك خاص، اك

كيراكلى. اخص آمالم = اك برنچى

مقصدم ديمكدر.

أخضر: ع. ياشل توسلى،

يهم ياشل.

أخطار: ع. خاطرگه توشرو،

ايسكه صالو

أخف: ع. اك جيكل.

إخفاء: ع. ياشرو، ياشرون

قيلو.

أخلاص: ع. كوكل قويو،

چنلق وتوغريلق، رياسزلىق.

أخلاق: ع. خلقلمر، براونڭ

اورنده قالغانلر.

أخلاق: ع. خلقلمر، منازلر.

اخلاق حميه - ياخشى و ماقتاولى

خلقلمر.

اخلاق ذميه = خور وناچار خلقلمر.

أخلاقيون: ع. اخلاق نو-

غروسنه كتاب يازغان عالملر.

أخلال: ع. بوزو، ضرر كيترو،

افساد.

أخوات: ع. اختلر، قزقر-

داشلمر.

أخوان: ع. اير قرداشلمر،

اخلمر، دوستلر.

أخوت: ع. قرداشلك،

برادرلك.

أخوت عمومیه بتون -
خلقنك بر قرداش كبی بولوی.

أخوت دینییه = دین قر-
داشلغی، دین یاغندن بولغان قر-
داشلك.

أخيار: ع. خیرلر، ایزرگولر،
یاخشی کشیلر. اخیارامت.

أخیر: ع. اك صوك، آخرده
بولغان.

أخیرا: ع. اك آخرده، اك
صوڭغی، صوڭندن.

أداء: ع. اوتاو، تولاو.
اداءصلوة = نماز اوقو.

أدات: ع. علم نحوده ایکنچی
بر سوزگه قوشلوب یازلا طورغان
سوز (حرف) كه، غه، نك، ایله،
ده كبی.

أداره: ع. اش یورتو. پاد-

شاه اوز مملکتین اداره قیلا. ینه بر
جمعیتنك اش یورتوچی اعضالرینه
اداره اعضاسی دیب ایتوله. پراو-
لینییه، کامیتیت.

أداره خاذه: ع. بر اش
اشلاوچیلرنك جیولوب اشلی طور-
غان اورنلاری. غزته اداره خانه-
سی = ریداكسیه سی.

أدب: ع. تربیه ویاخشی
خلق، اویات.

ادبسز - اویاتسز، ناچار قیلاناشلی،
تربیه سز.

أدبیا: ع. ادیبلر، ادبیات ایا
لری، یازوچیلر، محررلر.

أدبی: ع. ادبگه یا که ادبیاتگه
منسوب.

آثار ادبیه - شعر، رومان، تیاتر
كبك ادبلی روشه یازلانان اثرلر.

أدبیات: ع. هر قومنك اوز

تلنك یازلغان نرسه لر اول قومنك
ادبیاتی دیب یورتوله؛ مثلا: کتاب
ورساله لر، ژورنال وغزته لرنك همه
سینه بر یولی ادبیات دیب ایتولا.

أدخال: ع. کرتو، کرگزو.

روسیه مملکتینه چیتدن تورلی ایبر
لر ادخال اولنور = کرتلور.

ادراك: ع. بلو، آكلو،
 فهملاو، ذهن ايرشو.
 ذهنم ادراك ايتمدى.
 ادراكسز - آكسز، فهمسز.
 ادغاء: ع. دعوا ايتو.
 ادعيه: ع. دعالر.
 ادعام: ع. قوشو، برحرفنى
 ايكنچى حرفكه كرتو.
 ادنى: ع. اك توبان، اك پس
 درجه ده.
 ادوار: ع. دورلر، زمانه لر،
 عصرلر.
 ادويه: ع. دوالر، دارولر.
 اديان: ع. دينلر، الله غه
 عبادت و اعتقاد توغرسندغى يوللار،
 اديان مختلفه - تورلى دينلر
 اديان سائره - باشقه دينلر
 اديان سماويه - بريغمبر آرقلى الله
 تعالى طرفندن بلدرلگان دينلر.
 اديب: ع. ادبلى، علملى
 وتربيهلى، ادبيات (ليتيراتورا) ايله

شغلله نوچى. محرر،
 اذاع: ع. رنجتو، جفالو.
 اذان: ع. نمازغه چاقرو ونماز
 وقتن بلدرو ايچون مؤذن قچقروب
 ايته طورغان تكبير.
 اذعان: ع. اطاعت ايتو،
 بوى صونو، اشانو.
 اذكار: ع. ذكرلر، دعالر
 و آيتلر كى.
 اذن: ع. رخصت، اجازت،
 منع ايتماو، طيماو.
 ارداد: ع. تلهو، استهو، بر-
 اشنى اشلارگه قصد قيلو.
 اراضى: ع. ارضلر، جيرلر.
 اراضى مزروعه - ايگونلك ييرلرى
 اراقه: ع. آغزو، توگو.
 اراقه الدم - قان آغزو.
 اراءه: ع. كورساتو.
 پيغمبرلر كشيلىرگه طورى يول اراءه
 ايتكانلر.
 ارباب: ع. ايسالر، اهللر

اول بواشنك اربابي توگل یعنی کشیسی توگل.

أربعه: ع. دورت

مناهب اربعه - دورت مذهبیلر.
اناجیل اربعه - دورت انجیللر.

ارتباط: ع. یابشو، باغلانو،
آراده غی مناسبت . بوایکی سوز
آراسنده برده ارتباط یوق - یعنی
بربرینه یابوشمایلر .

ارتجال: ع. کوچو، کیتو.

دنیادن ارتجال ایتدی دیب اولگان
کشیگه ایتوله.

ارتداد: ع. دیندن دونو،
اسلام دینندن چغو، مرتد بولو،
چوقنوو.

ارتفاع: ع. بیوکلک، یوغار

یلق و یوغاریغه کوتارلو.

بیر یرنک سطح بچردن ارتفاعی -
دیگز اوستوندن بولغان بیوکلگی
دیپمکدر .

ارتقاء: ع. آشو، یوغاری منو.

ارتکاب: ع. توشو، کرو.

آطغه آطلانو.

گناهغه ارتکاب ایتدی - توشدی.

ارتیاب: ع. شکلوو، شبهه لنوو،

ارشی: ع. میراث بولوب

قالغان، نسلدن نسلگه قالغان.

ارجاع: ع. قایتارو، کیرو

دوندروو.

ارجهند: ع. عزتلوو، حرمتلو،

شرافتلو.

ارحم: ع. بیک مرحمتلی.

ارحم الرحیم - بیک مرحمتلی
بولغوچی الله تعالی حضرتلری .

اردو: ع. عسکر، لشکر،

ژویسکا.

اردوگاه - عسکر جیولغان اورن.

ارزاق: ع. رزقلمر، آشام

لقلمر .

ارسال: ع. یبارو، کوندروو،

یوللاوو.

ارشاد: ع. کوندروو، یولدن

آداشقان کشینی یولغه سالوب یبارو

ارشاد نامه - طوغری و حق یولنی
کورساتوب یازلغان کاغد.

أَرْض: ع. بیر.

ارض الشام - شام بیر.

أَرْقَام: ع. رقم، صغر لر،

حسابه یازلا طورغان اشارت لر: ۸،
۴، ۶ کبی.

أَرْكَان: ع. رکنلر، تره کلر،
پوچماقلار.

ارکان دولت - حکومت باشلقاری.
ارکان اسلام - دین رکنلری: ایمان،
نماز، روزه کبیلر.

أَرْم: ع. مشهور بر باغچه نلک

اسمیدر. عاد قوملری زمانه یا -
صالغان دیب روایت ایتوله. ارم
باغی دیبده ایتوله.

أَرْمَغَان: ت. هدیه، بولهک.

أَرْوَاح: ع. روحلر، جانلر.

ارواح الشهداء - شهیدلرنک
جانلری.

أَرْبَع: آرو، طازا، پاک، صاف

أَزْأَلْه: ع. کیتارو، بترو،

جویو. صابون قولکغی کرنی ازاله
ایتہ = کیتاره.

أَزْبَر: ف. کوکلسگه بیکلاو،

یادغه آلو، یادلاو. از بردن او قودی -
کتابقه قارامینچه کوکلن او قودی.

أَزْدِحَام: ع. طغزلق، کوب
خلق چیونی.

أَزْدَوَاج: ع. او یله نو، خاتون

آلو، کلاش یاراشو.

ازدواج ایتدی - او یلانندی.

أَزْدِيَاد: ع. آرتو، کوبایو

أَزَل: ع. باشی و او لی بو -

لمغان اوتکان زمان، اوتکانده گی
چیکسز زمان. بو اش ازلدن بیرلی
شولای. ازلدن شولای یازلغان.

أَزَلِي: ع. او لی بولمغان،

ابتداسی یوق. قدیم. الله تعالی
ازلی در. یعنی بولمغان وقتی یوق

أَزْمَنَه: ع. زمانلر، عصرلر،

وقت لر. ازمنه متقدمه = ایسکی
برونگی زمانلر.

اساطیر یونانیه = ایسکی یونان خلقنده
بولغان باطل اعتقاد لر.

أَسَاهِي: ع. اسم لر، آدلار.
اسامی الکتب - کتاب اسم لری،
قاتالوغی.

أَسْبَاب: ع. سببلر. قورالغه
ده اسباب دیب ایتوله: یازو اسبابی
کاغد قارا، قلم.

أَسْبَاط: ع. سبطلر یعنی
اروغ لر، اولاد لر، نسل لر.
اسباط بنی اسرائیل - یعقوب پیدمیر
اولادین طارالغان قبیله لر.

أَسْتَاذ: ف. اویره توچی، معلم
خلقه بر فن ویابر هنر ده اوسته کشی.

أَسْتَاذ: اشکه اویره توچی معلم
أَسْتَبَاحَت: ع. حلال و مباح
دیب بلو. مباحغه صایو.

أَسْتَبْدَاد: ع. اوزی تلاگانچه
حکم ایتو، هیچ بر نظام و زاکونفه
قارامای اش یورتو. دیسپوتیزم.

أَسْتَبْدَال: ع. آلدرو، بر
نرسه نی بیروب اورنینه ایکنچینی آلو.

أَزْوَاج: ع. زوج لر، جفت لر
ایرلی خاتونلیر،

أَزْهَار: ع. چچکر، گل
چچکه لری

أَزْدَهَا | اکیاتلرده سویلانه
طورغان زوریلان
أَزْدَهَا | صورتند قاناظلی
حیوان.

أَسَارَت: ع. اسیرلک، مللق،
صوغشه قولغه توشوب، کشی قورلنده
طوتقون بولوچیلیق.

أَسَاس: ع. نیگز، توب،
اصل، فوندامینت.
اساسسز - توبسز، اشانچسز.

أَسَاسَا: ع. اصله، توبونده.
اساسا باطل - اصلی توبی یوق، بوش
أَسَاسِي: ع. توبسکی، اڭ
توب، اصلی.

اساسی قانون = توب زاکون،
باش زاکون

أَسَاطِير: ع. بورونغی حکا
یتلر هم مقال لر، یوق بار اکیاتلر،
خرافاتلر.

استبرأء: ع. عورتنی نجسین
پچراقدن پا کلاو، طازارتو، جوو.

استبجاء: ع. یراق دیب بلو،
یراقغه صایو

استثناء: ع. آبرو، آرادان
آبروب آواون کون طوطاش یاغور
یاودی آراده برگنه کون آچق ایدی
دیگانه بر کون استنفا قیلونغان بولا.

استعماله: ع. ممکن بولماو چیلق
مال بولو؛ بو اشک استعماله یوق
یعنی ممکن اش.

استحسان: ع. بر اشنی
کورکام کورو، یاخشیده، صایو، یاراتو
استحصال: ع. حاصل ایتو،
بولدرو، بولدر رغه تلاو، قولغه کرتو
استحقاق: ع. حقلی بولو،
لایقلی ویاراقلی بولو.

استحکام: ع. بر اشک نق
و محکم بولون تلاو، ینه صوغش زما-
نلرنک دشمنانغه قارشلی طورور ایچون
هم اوق آتار ایچون یاصالغان اورنلار-

غده استحکام دیب ایتوله.

استخاره: ع. بر اشک
کرشودن ثلک اول اشک ناچارمی
یا که خیرلی مو ایگانون بلو ایچون
طهارت لئوب نماز اوقوب دعا قیلغاچ
یروقغه یاتو. استخاره نمازی، استخاره
دعاسی.

استخبار: ع. خبر آلورغه
تلاو، خبردار بولو.

استخدام: ع. خدمت ایتد-
رو، خدمتچی (اشچی) ایتوب طوتو.

استخراج: ع. بر نرسه دن
ایکنچی بر نرسه چغارو، نتیجه
چغارو، حکم چغارو.

استخفاف: ع. جیکلگه صایو،
خور کورو، اهمیت بیرماو.

استدراج: ع. درجه اوستو-
نه درجه آرتدرو، کشینک کفر لکینه
ونچار لغینه قاراماینجه مال وبایلق
آرتووی.

استدعاء: ع. یالواروب

استه، تلاو، طلب قیلو، اوتنوب
صوراو.

استدلال: ع. دلیل ایله
آکلاو، دلیل کیترو، دلیللاو.

استراحت: ع. راحتلنو،
یال ایتو. اشمن بوشانوب طورو.

استراق: ع. اوغرلاو،
سرقه لو، یاشروب آلوب کیتو.

استر جاء: ع. امید ایتو،
اوتنو، رجا ایتو.

استرحام: ع. مرحه - استاو،
یاغشیلق تلاو.

استسقاء: ع. صو صوراو،
الله دن یا کفر تلاو.

استسقا نمازی = یا کفر تلاب
اوقوغان نماز.

استسلام: ع. مسلمانلقه
کرو، ایمان کیترو، بوی صونو،
طابشرلو.

استشهاد: ع. شاهد و دلیل

ایتوب کیترو.

استصجاب: ع. اوزینه
یولداش ایتوب آلو.

استطاعت: ع. کوچی بیتو

استعاضه: ع. صینو، یالوارو

استعاره: ع. عاریت که آلو،
امانته آلو، کوچلی بر کشینک
اوز اسمی ایلان آطاماینچه آکارغه
آرسلان دیب ایتسهک شول آرسلان
دیکان سوز آنک اسمی اورنینه
استعاره ایتولکان بولا.

استعانة: ع. یاردم استه،
بولشلق کتو، یاردم صوراو.

استعجال: ع. آشقدرو، بر
اشنک تیز بتوون تلهو.

استعداد: ع. بر اشکه
یاراقلیق، حاضرک، قابلیت.

استعفاء: ع. عفو استه، بر
عیبنک کیچرلوون اوتنو، اوز
اختیاری ایله اورننن چغونی تلهو،

آتستاقکه .

استعلاء: ع. یوغاری آشو، بیوک مرتبه حاصل ایتو.

استعمال: ع. اشله تو، اشکه کرتو، اشکه طوتو. بزده یازو ایچون تیمر قلمنی کوبراک استعمال ایتلر.
استغراب: ع. غریبکه صایو، عجبلینو، حیران بولو.

استعفار: ع. یارلقاونی استه و کناهلرنک کیچرلوون طلب قیلو، استغفر الله دیب ایتو.

استغفرُ الله: ع. الله تعالی دن کناهلر نك کیچرلون تلایمن.

استغناء: ع. موگسزلق، بر نرسه گه قناعت ایتوب آر توقنی تله ماو.

استسفاده: ع. فائدلانو، فائده حاصل ایتو، فائده آلو.

استفهام: ع. بر اشنی فهملار گه تلاو، بلور ایچون صوراشو.

استقامت: ع. توغر یلق،

کا کری توکللك، براشده یا که بر اورنده قرارلنو.

استقراض: ع. قرض آلو، بورچه آچه آلو.

استقلال: ع. باشقهغه ایار- ماینچه اوز آلدینه بولو، بر حکو- متده پادشاهنک اوز اختیاری ایله گنه اش یوروتووی، صامادیرژاویه استلام: ع. مکده حجر اسود نی اوبو.

استماع: ع. طکلاو، قولاق سالو، ایشتو.

استمداد: ع. یاردم استه و، مدد صور او.

استمرار: ع. دوام ایتو، بر نرسه نك دائم بولوب طورووی.

استملاك: ع. ملک لانو، قولغه کرتو.

استمناء: ع. شهوت یبارو، منی آغزو.

استمناء بالید = قول ایله منی یبارو.

استناد: ع. طایانو، سویالو،
اشانو، اعتماد ایتو.

استنتاج: ع. نتیجه چغارو،
اوزون سوزدن قسقه بر معنی چغارو.

استوا: ع. تیگز و برابر بولو

استهزا: ع. مسقل ایتو،
کشیدن کولو.

استیعاب: ع. قلاب آلو،
اچینه آلو.

استیلاء: ع. ایه لانو، قولغه
کرتو. اوزینه قاراطو.

استیناف: ع. باشدن آلو،
یا گادن باشلاو.

اسد: ع. آرسلان.

اسرار: ع. سرلر، یاشرون
اشلر.

اسراف: ع. اورنسر صرف
ایتو. نهرم قیلو.

استوانه: ع. باغانالر،
ستونلر، اسطولبالر.

أسف: ع. کوینج، آچنو،
کوئل نهر نووی.

أسفل: ع. بیک توبان.

أسفل السافلین: ع. جهنم،
تموغ توبی.

أسقاء: ع. صوغارو، صوبیرو،
اچرو.

أسقاط: ع. توشورو، طاشلاو،
اولک ننگ گناهن اسقاط ایتار اچون
صدقه ویرلور.

أسکات: ع. سکوت ایتدرو،
سوزدن طوققاتو.

أسکان: ع. اورنلاشدرو،
طورغزو.

أسلاف: ع. سلفلر، اوتکانده
گی آدملر

اسلاف کرام = حرمتلو اوتکانلر مرز

اسلام: ع. محمد علیه السلام

ذكَ اوپرتكان دینی، دین اسلام، مسلمانلق.

اسلاهیت: ع. مسلمانلق، اسلام.

اسلحه: ع. سلاح لر، صوغش قوراللاری.

اسلوب: ع. رهوش، یول، طرز. هر کم ذك یازو یازغانده اوز-ینه مخصوص براسلوبی بار یعنی هر قایسی اوزینه بررهوش ایلان یازا-در. بعضیسی بیک اوزون و آگلا-شلمی طورغان ایلوب یازا و بعضی قسغه غنه یازساده بیک تیز آگلار-لق بولا.

اسم: ع. آد؛ بالاغه اسم قویو آد قوشو. نعوده: معناسندن وقت، زمان آگفارلماغان سوزگه اسم دیب ایقوله. آغاچ، طاش، آدم کبی ✓ اسماء: ع. اسملر. اسماء الله - الله اسملری.

اسماع: ع. ایشندرو.

اسهر: ع. قوگغر، بغدادی

توسلی.

اسناد: ع. بر نرسه نی بر-کشیکه سویاو، نسبت بیرو؛ مثلا: بو نرسه نی فلان کشی یاصادی، بو سوزنی فلان کشی سویلادی دیب اول کشیکه اسناد ایتلو.

اسود: ع. قارا، قاب قارا. اسهال: ع. اچ کیتووی، اچ کینارو.

اسهام: ع. سهملر، الوشلمر. اسهل: ع. ییکل، اڭ ییکل، اوڭای.

اسیر: ع. کشی قولنه توشکان، طوتقن، پلین. اسیردام عشق - عشق طوزاغنه توشکان.

اشارات: ع. ائناو، بارماغی یا که کوزی ایله کورساتو، اشاره، اشتباه: ع. شبهه لنو، شک که توشو؛

بی اشتباه = شبهه سز.

اشترأ: ع. صانوب آلو.

أَشْجَارٌ : ع. آغاچلر، شجرلر.
أَشْخَاصٌ : ع. شخصلر،
کشیلر، ذاتلر.

أَشَدُّ : ع. بیک قاطی .

أَشْرَارٌ : ع. یاوزلر، یمانلار،
شرلر.

أَشْرَافٌ : ع. شریفلر، ایز-
گولر، قدرلی وزور نسبلی کشیلر.

أَشْرَاقٌ : ع. نورلاندرو،
یاقظرتو.

أَشْرَاقٌ نِمَازِی = ایرته برلان قویاش
کوتارلکاج او قولاطورغان نفل نمازی

أَشْرَبُهُ : ع. شرابلر، اچملکلر،
اچ-یلکلر.

أَشْرَافٌ : ع. بیک قدرلی،
حرمتلی، شرافتلو.

أَشْعَارٌ : ع. شعرلر، بیتلر،
جرلار.

أَشْعَارٌ : ع. بلدرو، خبر بیرو،
سیزدرو.

أَشْتَرَاكَ : ع. شریک بولو،
اورطاق بولو، قوشلو.

أَشْتَغَالٌ : ع. شغللنو، براش
ایله بولاشو.

أَشْتَقَاقٌ : ع. یاروب آلو،
علم نعوده بر سوزدن برنیچه تورلی
سوزلر چغارو؛ مثلا: فعل دیکان
سوزدن فاعل مفعول دیکان سوزلر
اشتقاق قیلونه.

أَشْتَكَاةٌ : ع. شکایت ایتو،
بر اونک حقسزلق قیلووندن زارلانو

أَشْتِمَالٌ : ع. اچینه آلو،
اوزینه قوشو.

أَشْتَهَةٌ : ت. مونه، ئهنه شول
دیکان سوزلر اورننده ایتوله در.

أَشْتِهَاءٌ : ع. تلاو، آرزو قیلو،
کوئل تلاوی، آشامی کیلو.

أَشْتِهَارٌ : ع. شهرت طابو،
اسمی جاییلو، دان چغووی.

أَشْتِیَاقٌ : ع. شوقلنو، کوره-
سی کیلو، صاغنو.

أَشْغَالٌ: ع. شغللر، يومشلار، اشلر.

أَشْغَالٌ: ع. شغللندرو، مشغول ايتو، چوبالتو، براش ایلان اواره ايتو.

أَشْقِيَاءٌ: ع. شقیلر، یاوزلار، یمانلار.

أَشْكَالٌ: ع. شکلر، صورتلر، اشارتلر، تورلی صزقلر.

أَشْكَالٌ: ع. مشکلك، قیونلق.

أَشْكَنَجَةٌ: ف. کشینی عذابلار ایچون یاصالغان برتورلی قورال، قسترغچ.

أَشْشِيَاءٌ: ع. شیلر، ایبرلر نرسه لر.

علم اشياء = تورلی نرسه لر توغروسنه بولغان علم.

أَصَابِتٌ: ع. ایرشو، طوغری کیلو، اوستنه صوغو، درستن طابو.

أَصَالَتٌ: ع. اصللق، اصل زادهلق، آق سویاکلك.

أَصْحَابٌ: ع. صحابه لر، پیغمبرمزی کورکان مسلمانلر، ایبدهش لر، یولد اشلر.

أَصْرَارٌ: ع. بر سوزده یا که فکرده دائم بولو، سوزندن دونماو.

أَصْطِلَاحٌ: ع. نرسه نك خلق تلمده یورتلگان معناسی؛ مثلا: کتاب دیگان سوزنك لغت یاغندن بولغان معناسی یازمق در، اما اصطلاح حد یعنی خلق تلمده، یازلغان دفتر، (کنیگا) ورساله گه کتاب دیوله در. بوسوگنی معنا گه معنای اصطلاحی دیب ایتلر. اولگیسی معنای لغوی بولا.

أَصْعَبٌ: ع. الكفاتی ومشتلی

أَصْغَاءٌ: ع. قولاق صالو،

طُكْلَابٌ طورو

أَصْغَرٌ: ع. الك کچکنه، بیک کچک، بله کای.

أَصْفَرٌ: ع. صاری، صاپصاری. بنی اصفر = صاری نسل.

أُصُول: ع. اصلر، نیگز، نیر،
 توپلر، طریق .
 اصول تعلیم - سبق اویر اتوترتیبی
 پیدا گوگیا.
 اصول جدیده = یاگنا ترتیبلر
 اصول قدیمه - ایسکی ترتیبلر .
 اَضَاعَه: ع. ضایع ایتو، بترو،
 یوق ایتو، یوغالتو
 اَضَافَه: ع. قشو، یابشرو .
 اَضَافِی: ع. قوشلغان، وایکنچی
 بر نرسه گه قاراب بولغان؛ مثلا
 بر قداق چاینک آورلغی اضافی،
 چونکه آنک بر قداق ایکانلگن
 ایکنچی بر نرسه دن (گیردن)
 قاراب بله مز .
 اَضَاد: ع. ضدلر، قارشیلر،
 تیسکاریلر .
 اَضْطِرَاب: ع. تتره و، قور
 قنو، اذالنو، آبدراو .
 اَضْطِرَار: ع. ایننگو، اختیار
 سز و مجبور بولو، چاره سز بولو .
 اَضْعَاف: ع. ضعفلر، الوشلر،
 دورت ایکی نك ضعفیلر .

أَصْل: ع. توب، نیگز، طامر .
 اصلسز خبر = توبسز اشانچسز خبر
 أَصْلًا: ع. توبدن، اصلندن .
 اصلا کور مادم = برده کور مادم .
 اَصْلَاح: ع. توزاتو، یاخشिला
 ندرو، ریفورما .
 اصلاح مدارس - مدرسه لرنی توزاتو .
 اَصْلَاحَات: ع. اصلاحلر،
 توزاتولر .
 اصنان اده: ع. نسبلی، آق
 سویاک .
 اَصْأَى: ع. اک اولگی، توبگی،
 اصللغی .
 اصمار لامق: ت. تابشرمق،
 بیرمک، زاکازات ایتمک .
 اَصْنَاف: ع. صنفلر، بولملر،
 نوعلر .
 اَصْنَام: ع. صنملر، پوتلر .
 اَصْوَآت: ع. صوتلر، تاوشلار
 اَصْوَوب: ع. اک توغری و -
 درست .

اضلال : ع. آداشترو، یلین چغارو.

اطاعت : ع. بوی صونو، قوشقانی اشلاو.

اطاله : ع. اوزایتو، صوزو. اطاله لسان - تل اوزاتو.

اطبًا : ع. طبیبار، دوقترلار.

اطراف : ع. طرفلر، تیره یاقلار، چیتلر. اطراف شتی - تورلی طرفلر.

اطعام : ع. طعاملندرو، آشاتر.

اطعمه : ع. طعاملر آشلار.

اطفال : ع. طفللر، یاش بالالر.

اطفاء : ع. او ط سوندرو.

اطلاع : ع. خبردار بولو. ایرشو، بلو، آکلاو.

اطلاق : ع. آطاو، تسمیه قیلو. هرکون خبرلر باصلوب چغا

طورغان کاغدگه غزته اطلاق اولنور یعنی غزته دیب ایتولور.

اطمئنان : ع. قرار لانسو، طنچلانو.

اطوار : ع. طورلر، ره وشلر، حاللر، حرکتلر، قیلانشلر.

أطول : ع. اك اوزون

أطيب : ع. اك یاخشی، بیك خوش

أظهار : ع. آچق وآنق قیلو،

کورساتو، مید انغه چغارو، ظاهر قیلو. اظهار عجز - اوزینک عاجز لکن کورساتو

أضمار : ع. یاشرو

أعادة : ع. قایتارو، کیری دوندرو.

آلغان نرسه سون اعاده ایتدی - کیری قایتاروب بیردی. سویلگان سوزن اعاده ایتدی - ایکنچی قات سویلدی

أعاضم : ع. عظیملر، الوغ کشیلر، مشهورلر.

اعتدال خریفی = کوز کوننده کون
ایله تون نڭک برابری لگی وقتى.

اعتدار: ع. عنبر کورسا-
توب عفو اوتنو؛ مثلا بر اشنى اشلى
آلماغان كشى مینم عنبرم بار ایدی
دیپ سبیلر کورساته، شول اعتدار بولا.
اعتراض: ع. قارشى توشو،
براونڭ سوزینه بحث ایتو.

اعتزاف: ع. اوزینڭ عیین
اقرار ایتو، کیمچیلگن اوستنه آلو.
اعتزاز: ع. عزتلنو، عزتلى
بولورغه طرشو.

اعتزال: ع. عزلت ایتو،
خلق آراسندن چیتکه چغو، اشن
چپگلو.

اعتصام: ع. یابشو، طوتسو
وگناه اشردن صافلانو،

اعتقاد: ع. کوئلى ایله اشانو.

اعتكاف: ع. مسجد یا که
باشقه بر اربادتخاده برده چقماينچه
عبادت قیلوب یاتو، فلان آدم بر نڭ
مسجده اوچ کون اعتكاف او طردى.

اعانت - اعانه: ع. یاردم،
بولشاقى .

اعانة: ع. یاردم ایتوب،
یاردم اولارق.

اعتاق: ع. قل آزاد ایتو.

اعتبار: ع. کوئلى قویوب
قاراو، قولاقغه آلو.

سوزگه اعتبار ایتو - آنى طكلاو. كشىكه
اعتبار ایتو - حرمت و رعایت ایتو

اعتبار: ع. باشلاب.

بوکونن اعتبارا قرائتخانه آچق
بولاقق، درسلى باشلانغان کونن
اعتبارا بوکون اونچى کون.

اعتدال: ع. اورتاچه لق،
آرتق ده کیمده بولماو، ایكى یاغى
بردای بولو.

هوانڭ بيك اسسى و بيك صالحون
بولماغان وقتنده هوا اعتدال ایتدى
دیلىر. کون ایله تون نڭک برابر بو-
لویدهده اعتدال دیوله.

اعتدال ربیعی - یاز باشنده کون
ایله تون نڭک تیگر بولغان وقتى.

اعتماد: ع. طایانو، اشانو،
 آرقه لانو؛ سوزی اعتمادلی - اشانچلی.
 سرگه بیک اعتمادم باریمنی اشانام.
 اعتناء: ع. اهمیت بیرو،
 دقت ایتو، اعتبار ایلان اشلاو.
 اعتیاد: ع. عادتلیو، عادت
 ایتو.

اعجاز: ع. عاجز ایتو، عاجز
 قالدرو، آبدراتو؛ مثلا: براو قرآن
 الله نك سوزی توگل دیب تورلی
 دلیلر از لاسه ده طابالماسه قرآن
 شون کشینی اعجاز ایتکان بولا.

اعداء: ع. عدولر، دشمنانلار
 یاوزلار.

اعدادی: ع. حاضرلی طور -
 غان، حاضرلار ایچون بولغان.
 مکتب اعدادی - رشديه صنفن بتور -
 گاج او قوللا تورغان مکتب؛ آنده
 عالی، یوغاری صنفلرغه کروور ایچون
 حاضر لیلر. گیمنازییه درجه سی.

اعدام: ع. یوق ایتو، حکم
 ایتوب اوترتو.

اعدام جزاسی = اوترو جزاسی
 اعراب: ع. نحو ده سوزلر
 نك آخر لری تورلیچه اوزگارووی.
 اعرابی: ع. قرده، صحرا ده
 طور ا طورغان عرب - دالاعربی.
 اعراض: ع. یوز دوندرو،
 یوز قایتارو، یراق بولو.

اعرج: ع. آقساق، چاطان،
 لنك.

اعز: ع. بیک عزتلی، قدرلی
 اعزاز: ع. عزتلهو، قدر
 و حرمت ایتو، صیلاو.

اعصاب: ع. عصبیلر، سکر
 لر، تارامشیر، نیرؤلر.

اعصار: ع. عصرلر، زمانه لر.

اعضاء: ع. عضولر، تن زلکی
 کیسا کلری، قول، باش، آیاق کیبی.
 جمعیت اعضاسی - جمعیتکه کرگان
 آدم، چلین.

دوما اعضاسی = دوماچیلینی.

اعطاء: ع. بیرو.

اعطاء مال - مال بیرو .

أعظم : ع. بیک الوغ، زور .

أعلا : ع. اک بیوک، یوغا -
أعلى : ع. ری، اک یاخشی .

اعلاء : ع. یوغاری قیلو،
بیوکتو .

اعلاى کلمة الله - خدا نك سوزن
اوستکه چغارو .

اعلام : ع. بلدرو، آگلانو .

اعلان : ع. آشکارا ایتو،

دیدانغه چغارو، خلقغه بلدرو،
آبیاؤلینییه .

مثلا : براونک صاتلق نرسه سی
بولسه غزته آرقلی اعلان ایته .

اعلان حرب - ایسی حکومت بر
برسی ایله صوغشورغه قرار بیرکا-
نلرون بلدرو .

اعلم : ع. بلسگوچیراک، اک

عالم، بیک علملی .

الله اعلم - خدا بیک بلوچی .

اعم : ع. بیک راک عام، عام -

راک، عمومی راک .

مثلا : حیوان دیکان سوز آط دیکان
سوزدن اعم چونکه حیوان دیکانده
همه جان ایسی آگفارولا، آط دیکا
نده برگنه توری حیوان آگلانا .

أعما : ع. صوقر، کوزی
أعمى : ع. کورمای طورغان
کشی .

أعمال : ع. عمللر، اشلر .

اعمال قبیحه - ناچار، یاوز اشلر .

اعمال حسنه - یاخشی اشلر .

اعمال : ع. اشلاو، یاساو .

أعوان : ع. یاردمچی لر،

ایبده شلر .

أعوج : ع. کاکری، بوکری

أعور : ع. بیر کوزی صوقر

کشی .

أعیان : ع. ذاتلر، اعضالر،

کشیلر، ترکیه ده گی غ . صاویت
اعضالری .

اعیان مملکت = مملکت ناک اعتبارلی

زور کشیلری . مجلس اعیان = ترکیه

ده گی غ . صاویت .

أغبرار : ع. طوزانلانو،

طوزانلی بولو. کوکل قالو، خاطر قالو.

اغتراب: ع. غربتچیلک ایتو، چیت که کیتو، یاط ییرلرده بولو.

اغترار: ع. آلدانو، غرور لنو، ماصایو.

اغتمسال: ع. قوینو، جوونو، غسله نو.

اغتنام: ع. صر غشده دشمن مالین آلو، غنیمت که صایو، قدرن بلو. دقتن قاچرمیچه فائده لنو.

اغراض: ع. غرضلر، یاشرون دشمانلقلر، یاوز نیتلر.

اغفال: ع. غفلتکه توشرو، آلداو، سیزدرمای قالدرو.

اغلال: ع. غل لر، بوغالر، کشانلر.

اغلب: ع. اڭ کوب، اڭ قوتلی،

اغلب ظن = اویلاونڭ کوبراگی

اغلب احتمال = احتمال نڭ اڭ کوچلیسی.

اغماء: ع. هوشسز بولو، بیهوش بولو، ایسسز بولو.

اغماض: ع. کوز یومو، قاراماینچه قالدروب کیتو، کورماو.

اغنیماء: ع. بایلار، دولتلی کشیلر.

اغواء: ع. آزدرو، یولدن چغارو، ناچارلقغه کرتو.

اغیار: ع. غیرلر، باشقلار، چیت کشیلر.

افاده: ع. آڭلاتو، سویلاب بلدرو.

افاده مرام مقصودنی آڭلاتو.

افاضل: ع. افضل لر، آرتوق درجه لی لر،

افاضل کرام = حرمقلو قدرلی کشیلر.

افاقت: ع. آینو، ایسرکک بتووی، آورودن ترلو.

افتاء: ع. فتوا بیرو، شریعت مسئله سنده یول کورساتو.

افساد: ع. بوزو، ضرلندرو،
 افسون: ع. سحر، کوز
 بايلو، آربو.
 افشاء: ع. فاش ايتمک،
 آشکارا قيلمق، ميدانغه چغارمق.
 افصح: ع. اڭ فصیح، سوز
 لری بيک کيلوشلی.
 افضل: ع. آرتوغراق،
 ياخشيراق، اڭ آرتوق.
 افضلیت: ع. آرتوقلق،
 افضلق.
 افطار: ع. آوز آچو، رو-
 زهني بوزو.
 افطار وقتی = روزدهه آخشام وقتی.
 افعال: ع. فعللر، اشلر.
 افق: ع. کونڭک بيريگه طو-
 تاشقان شيکللی بولوب کورن-
 چیتی، کوز کورم بير ايله نه سی.
 افقر: ع. بيک فقير، يارلی،
 يوقسول.

افتتاح: ع. باشلاو، باشلاب
 آچو، شروع قیلو.
 افتخار: ع. ماقتانو.
 افتراء: ع. براونڭ اوستنه
 يالغان عیب سويلو، جالا يابو.
 افتراق: ع. آيرلا-و،
 آيرلشو.
 افتقار: ع. محتاجلك، فقيرلك
 افراد: ع. فردلر، يالغز
 لار، بره ملر.
 افراد ناس = آدملر نڭ هر بری.
 افراد ملت = ملت نڭ هر برکشيسی.
 افراط: ع. بيک آرتوق،
 چامادن طش،
 افراط زور = بيگرا کده زور.
 افرنجهی: ع. ياوروپاچه،
 ياوروپاچه متعلق.
 فرنکی آورووی = سيفلیس.
 افزون: ع. کوب، آرتوق،
 اوزاق.
 خدا عمرگنی افزون ايتسون =
 آرتدرسون.

مقیم بولو، طور و . شهرده اقامت ایتدی
آولده اقامت ایتدی = یعنی آنده
طوردی .

اقامت-گاه: ع. طور اطورغان

اورن، اقامت اورنی .

اقامه: ع. طور غزو، مقیم ایتو

اقامه حجت - دلیل کورساتو .

اقبال: ع. بختنک آغه کیتو

وی، بختلیک. اقبالسز - بختسز .

اقبح: ع. اک نچار، اک

قباحت .

اقتباس: ع. آلمق، کوچر -

مک. قرآن وحدیث کبیلردن اقتباس
ایتو - آنک سوزلرون سوز آراسنه
قسترو .

اقتداء: ع. ایارو، بوی صو -

نو، او یومق. نمازده امامغه اقتدا
قیلنور .

اقتداء: ع. ایاروب، ایار -

گان حالده .

اقتدار: ع. کوچ یتو، قولدن

کیلو .

افکار: ع. فکرلر، اویلاغان

اویلار .

افلاس: ع. بولوگونلک،

صنو، سودا گرنک بوریچی کوب
بولو سبیلی مالی صاتلو، بانکروت
بولو، شارطلاو .

افلاک: ع. فلک لر، آسما -

نلار، کولکر .

افناء: ع. فنا ایتو، بترو،

توگاتو، یوق ایتو .

افواج: ع. فوج، لر گروه لر،

جماعتلر .

افهام: ع. فهملتو، توشندرو،

و آکلآتو .

افیون: ت. آشاغان کشینی

کیفلنبره وایسرتو طورغان بر نوع
دارو، کشیکه بیک ضررلی نرسه در .

برآشاب اویرانگان کشی طاشلی آلمی

اقرباب: ع. اقربالر، یقین

قرداش لر، طوغانلار .

اقامت: ع. برادر نده بولو،

بیرو، بیان ایتو.

اَقْران: ع. قرین لر یاشد-
شله، تیکنه شله، یاقنله، عصر داشله،
زمانداشله، قورداشله.

اَقْرَب: ع. اڭ یاقن، بیک
قریب.

اَقْرَباء: ع. یاقنله، قریبلر،
قرداشله، طوغانلر.

اَقْسام: ع. قسملر، بولملر،
آیروملر، نوعلر.

اَقْصاء: ع. اڭ یراق، اوزاق
اَقْصی: اڭ چیتنگی.

اَقْطار: ع. طرفلر، یاقلار،
تیره یاقلار.

اَقْل: ع. اڭ آزی، آزدیکاند.

اَقْلیم: ع. مملکت، یریوزینڭ
بر بوله گی. بر مملکتنڭ هرا واسیلگچه
اوزگاروی.

اَقْناع: ع. قناعتلندرو،
قناعت ایتدرو.

اَقْوال: ع. قوللر، سوزلر.

اقتدار سر = بولدره آلمای طورغان.
اَقْتْران: ع. یاقنلاشو،
یاقن بولو.

اَقْتْصاد: ع. اورتاچهلق،
اقتصادلی کشی دیب مالن ارم
ایتماینچه اورتاچه غنه توتقان کشیگه
ایتوله، ایقانومیه.

اَقْتْصار: ع. قصقارتو،
قصقه قیلو.

اَقْتْضاء: ع. تلاو، کیرا کسنو،
اوزینه لازم ایتو.

اقتضاء زمان = زماننڭ تلاوی.

اَقْدام: ع. قدملر، آیاقلار،
آدوملار.

اَقْدام: ع. آله کیتو، یونالو،
ثبات و دوام ایله طرشو.

اَقْدَس: ع. بیک مبارک،
بیک مقس.

اَقْدَم: ع. الوگراک، اولرک،
مقدمرک.

مونن اقدم = موننن ثلک.

اَقْرار: ع. تل ایله سویلاب

الوغلاو، تعظیم ایتو.
 اکراه: ع. کوچلاو، جبرلاو،
 زورلاو.
 اکرم: ع. بیک حرمتلی،
 بیک کریم، جو مار د.
 اکسیک: ت. کیم، آز،
 تمام توگل.
 اکل: ع. آشاو، طعام آشاو،
 جیو.
 اگانچه: ت. کوئل جواتقچ،
 جوانچ، اویونچق.
 اگلنمک: ت. جوو اتمق،
 کوئل جوو اتمق.
 اکمال: ع. کامل ایتو، کامللاو
 طر ترو، توزاتو،
 اکمال تحصیل = اوقونی تمام
 ایتوب چغو.
 اکمل: ع. اک کامل، اک تمام
 بیک مکمل.
 اکول: ع. کوب آشاوچی
 آل: ت. قول.

اقوام: ع. قوم لر، جماعتلر،
 خلق لر.
 اقوی: ع. ائقوتلی کوچلی.
 اکابر: ع. اکبر لر، الوغ لر،
 زور لر.
 اکاذیب: ع. یالغانلر،
 کذبلر، توغری بولمغان سوز لر.
 اکبر: ع. ائق زور، الوغ،
 اولکان.
 اکتساب: ع. قولغه کرتو،
 حاصل ایتو، کسب ایتو، طابو.
 اکتفاء: ع. کفایه لنو،
 قناعتلنو.
 اکثر: ع. کوبراک، اک کوب
 اکثر خلق - خلق نیک کوبراگی.
 اکثریاً: ع. کوبراک وقتنه.
 اکثریت: ع. کوبلک یا -
 غی، بر جماعت نیک یارطیدن کو -
 براگی.
 مجلسده اکثریت بیرو طرفنه ایدی.
 اکرام: ع. حرمتلاو،

التقاط: ع. تييرو، چوبلاو،
آلو، کتابلردن سوزلر جييو.

✓ التماس: ع. اوتنو، صورارو.

الحاد: ع. دينسزلك، اعتقاد
سزلك.

✓ الحاصل: ع. سوزنك قسقه سي
نتيجه سي.

التهاب: ع. يالقنلانو، پشگو
وششو.

التهاب معده - آش قزاني پشگو ووششو.
الحاق: ع. قوشو، طوتاشدرو.

الجمال: ع. حاضرده، حاضرگي
حالده، ئلي.

الجنر: ع. ساقلان، ساقلانو
تيوش.

الحق مر: ع. چن سوز
آچي در.

الحكم لله: ع. حكم ايتو
الله اشيدر.

✓ الحمد لله: ع. الله غه شكر.

الآن: ع. اگاه بول، قارا،
طكللا.

الآن: ع. حاضرده، حاضرگي
حالده، بو حالده.

✓ ألتهه: ع. شكسز، هر حالده.

التباس: ع. بر نرسه نك
ايكنچي بر نرسه كه اوخشاب بلمسز
بولووي، صاتاشلو، آيرماسزلق.

التجماع: ع. صيينو، صغنوو،
بر اوونك قول آستنه باروب كرو،
اشقلانو.

التزام: ع. اوزينه لازم ايتو،
اوز اوستينه يوكلاو، اوستونه آلو.
بو اشئي التزام ايتدم - اوستومه
آلدم.

التصاق: ع. يابشو، طوتاشو.

✓ التفات: ع. اعتبار ايتو، براو
گه ياكه بر نرسه گه يوزن ايلاندروب
قاراو.

التقاء: ع. اوچراشو، يولغو،
برگه قوشلو.

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ - هَر بَر حَال
ایچون اللهغه شکر قیلام .

الدَّاعِي : ع. اوند اوچی،
چاقروچی، دعا قیلوچی، دعاچی،
تلا کچی.

الزَّام : ع. جیئو، سوزدن
طوقتاتو، جوابسز قالدرو.

الزَّم : ع. بیگراک لازم، اک
تیوشلی.

الَّتِي بِرَبِّكُمْ : من سز نك
ربكز، خدايكنز تو گلهمو؟

الْفَاءُ : ح. لفظ لر، سوز لر،
کلمه لر.

اللسنة : ع. لسان لر، تللر،
سوز لر.

الْفَبَاءُ : ع. حرف لر نك همه -
سینه بر یولی «الفبا» ديب ایتلور،
روسلرده «آز بوکا» دیکان کبک.

السنة شرقیه - کون چغش یاغنده غی
خلق نك تللری مثلا: ترك، عرب،
فارسی، قطای، تاتار تللری کبی.

الْفَتْ : ع. ایللمشو، ایهلشر،
اویرانشو.

الصاق : ع. بربر سینه قوشو،
طوتاشدرو.

الْفِرَاقُ : ع. آیرلشو.

الطاف : ع. لطف لر، مهر
بانچیلیق لر، یاخشیلیق لر، مرحمت لر

القَاءُ : ع. صالو، طاشلاو، تو -
شورو.

الطَّف : ع. اک خوش، اک
یاخشی.

خدا آنك كوكلنه القا ایتدی = صالدی

القاب: ع. لقب لر، صوگندن
قوشلغان اسم لر، زور درجه لی
کشیلر نڭ اسم لری یانینه قوشلغان
سوز لر عز تلو، حرمتلو کبی.

الکاک: | بر حکومت نڭ
اولکاک: | قولنڭ بولغان بیدر،
مملکت.
روسیه اولککسی، ترکیه اولککسی

الیم: ع. آچنو، جفاچیگو، قاریغو.
الوان: ع. لون لر، توسلر.
الوان الوان=تورلی تورلی.

الوداع: ع. آیرلشو، خوش
صاو بول! دیگان کبی.

الوف: ع. مکلر، اون یوزلر.
الوهیت: ع. اله لک، الله لق،
خدالق.

دعوای الوهیت - اوزن الله دیب ایتو.
اله: ع. خدای، تگری، معبود.

الهام: ع. الله تعالی طرفندن
کشینک کو کلفه سالنو.

الهی: ع. الله تعالی گه قایتا

تورغان، الله نکلی.

امر الهی - الله نڭ اشی.

الهی ای ریم.

الی: ع. گه، گه، گهجه معنالر
نده در.

الی آخره - آخرینه چه، آخرینه قدر.
من اوله الی آخره - باشدن آساق،
همه سی.

الیم: ع. آورتدروچی، آچند
روچی، بیک قاطی.

الیوم: ع. اوشبو کونده،
بو کونلرده. حاضرده.

أم: ع. آنا.

ام المؤمنین - مسلمانلر نڭ آناسی.

ام الخبائث - نچارلق ویاوز لقلر نڭ
آناسی. یعنی ایسرتکچ اچملکر.

اهاتة: ع. اوترو، ترکلگن
بترو.

أماره: ع. علامت، بیلگی.

أمارت: ع. امیرلک، خانلق،
بکلک.

أماره: ع. بيك امر ايتوچى،
كوب بوירוچى، قوشوچى.

نفس اماره = كشيگه نچارلقنى امر
ايتوچى نفس.

اماله: ع. ميل ايتدرو، بر
آز آوشدرو.

امام: ع. كشيرنك آلدينده
طوروب نماز اوقتوچى باش كشى،
ملا، حضرت.

امامت: ع. اماملق، ملالق.

امان: ع. امين لك، طنچلق.

امانت: ع. براوگه صاقلاب
طورور ايچون يا كه ايكنچى براوگه
تابشورور ايچون بيرلگان نرسه.

امانه: ع. امانت ايتوب كنده.

امت: ع. پيغمبرنك دين گه
اونداگان خلقى.

امت محمد، امت اسلاميه - مسلمانلر.

امثال: ع. بوى صونو، اطاعت
ايتو، ايارو.

امثالاً: ع. بوى صونوب،
طكلاب.

امتحان: ع. صواب قاراو،
تجربه قيلو.

مكتب امتحان - شاگردلرنك سبق
لرون طكلاتوب، اوقنوب قاراو.

امتداد: ع. صوزلو، اوزاقغه
طارتلو، اوزايو،

امتناج: ع. قاطشو، آرالاشو،
بوتاشو، اوزايو.

امتناع: ع. منع لنو، طييلو،

براشدن طارتلو، اوزن اوزى
طوقتاتو، وبراشدنك ممكن بولماوى.

امتيياز: ع. بر نرسه نك اوز-

ندن باشقه لردن آيرلووى، آرتق
بولوى. پراوا ايساسى بولو،
آفطانوميا.

امثال: ع. مثل لر، اوخشاشلر،
تيگداشلر، مقال لر، قارطلار سوزى.

اهشله: ع. مثاللر، سوز

آراسنده كورساتلگان اوخشاش
سوزلر، پريميرلر.

امساک: ع. طوتو، صاقلاو،
طیبیلو. غیبتدن امساک ایتو - طیبیلو.
امساک صوم - روزه طوتو.

أمصار: ع. مصر لر، شهر لر،
قالا لر.

امضاء: ع. قول قویسو، بر
یازونک آخیرینه اوز اسمن یازو.

امعان: ع. دقت و مبالغه
ایتوب قاراو.

امعان نظر = بیک نچکه لب قاراو.

امکان: ع. ممکنک، بولورلق
درجه سی.

درجه امکان = ممکنک مرتبه سی.

أمل: ع. امیدو آرزو، تلهو،
تلهک.

املاء: ع. تلسن ایتوب ✓

ایکنچی براوگه یازدرو، دیکتاوات
ایتو.

املاسی ناچار = یازووی ناچار.

املاک: ع. ملک لر، قولنغی
مالا لر، نرسه لر.

أمجد: ع. الوغ، شرافتلو، قد
رلی؛ جدا جد - الوغ درجه لی بابا.

امحاء: ع. محو ایتمک، بترو،
یوغالتو، جویو.

امداد: ع. یاردم ایتو.

أمر: ع. اش، یوموش؛

امر ایتو - بر اشکه قوشو، بیورو.

أمرأ: ع. امیر لر، حاکم لر،
توره لر.

امرار: ع. اوتکازو، اوزدرو،

کیچرو. امرار اوقات - وقتلار اوزدرو.

امرار حیات - ترکلک کیچرو، عمر
اوزدرو.

أمراض: ع. مرض لر، چیر
لر، سرخا و لقلر، آورولار

امراض ساریه - یوغوشلی آورولار

أمرد: ع. یاش یکت، صاقال
میوق چقماغان یاش آدم.

امر نامه: ع. بویروق کاغدی
بر نرسه نی قیلورغه قوشوب یازلغان
کاغد.

أمم: ع. امتلر، قوم لـر،
وخلق لـر.

امم سالقه، امم سابقه = اوتكازده گي
امتلر.

أمن: ع. امينك، طنچلق،
راحتلك.

أمنيت: ع. امينك، قورقو-
سزلق، طنچلق.

أموات: ع. ميت لـر، اولكلر.

أموال: ع. ماللار.

أمور: ع. امر لـر، اشلر؛

امور دنياويه = دنيا اشلري.

امور اخراويه = آخرت اشلري.

امور روحانيه = دين و عبادت اشلري.

أمومت: ع. آنالق، والدك.

أمهات: ع. آنالار؛

امهات مؤمنين = مؤمنلر نك آنالري

يعنى حضرت پيغمبر نك خاتونلري،

أمى: ع. اوقى يازا بلمكان

كشى، نيغراموتنى.

أميد: ع. تلهك، تلهو، بولور

ديب اويلاو.

اميد بخش = اميد بيروچى، اميد-
لندروچى.

اميدوار: ع. اميد ايتوچى.

أمير: ع. بر خلق نك باش
كشيسى، باشلغى.

بخارا اميري = پادشاسى.

أمين: ع. قورقوسز و شانچلى

انابت: ع. اشانچ، اشانو.

انابتسز كشى = اشانچسز كشى.

اناث: ع. خاتون قز لـر،

اناث مكاتبى = قز لـر مكاتبى.

اناجيل: ع. انجيللر، يژان-

گيل لـر.

اناجيل اربعه = دورت انجيل.

انام: ع. آدم لـر، خلق، مغلو

قات.

انانيت: ع. مين مين لك،

تكبرلك، غرورلق.

انبار: ع. آرتوق نرسه لـر نى

جيشدروب قويا طورغان بولمه،

كلهت، آمبار.

انتصاف: ع. یار طیلا نو یار طی بولو.
 انتظار: ع. کوئوب طورو، کوز تگنو، منتظر بولو.
 انتظام: ع. ترتیبلی بولو، ره تلی بولو، پاراد که.
 انتفاع: ع. فائدا لئو، فائده آلو، منفعت کورو.
 انتقاد: ع. تنقید ایتلو، کتاب و رساله کبی نرسه نیک یاخشی یا که نچار یاز لمانلشن نیکشرو.
 انتقال: ع. بریردن ایکنچیگه کوچو، اورنن آلدرو.
 انتقام: ع. اوچ آلو، اوچ قایتارو.
 انتها: ع. آخرغه یتو سوئنه یتو.
 انتها کلام - سوزنک آخری.
 انتها غایه - آخرغی چیک.
 انشی: ع. خاتون قز، اورغایچی.
 انجلاء: ع. آچلو، روشن بولو، یاقتی بولو.

انبساط: ع. جهیلو، کیگایو، توشالو، کوکل آچلو.
 انبیاء: ع. نبی لر، پیغمبر لر.
 انتاج: ع. نتیجه بیرو، بر اشن یا که سوزدن ایکنچی بر نرسه چغار لو.
 انتباه: ع. اویانو، غفلتن چغو، عافل بولماو، کوزی آچق بولو.
 انتباه نامه: ع. خلقنی اویا- تور ایچون هم غافل قالدر ماو ایچون یاز لغان کاغد، واز وانیه.
 انتحار: ع. اوزن اوزی اوترو، چالنو، بوغازلنو،
 انتخاب: ع. صایلاو، صایلاب آلو، اختیار ایتو، تیروب آلو.
 انتساب: ع. نسبتلنو، اوزن نسبت بترو؛
 مثلا: مین فلان کشینک یا قن قرداشی من دیب ایتسه شول کشیگه انتساب ایتکان بولا.
 انتشار: ع. چاچلو، طارالو، طار قاتلو.

انجماد: ع. طوڳو، بوزلانو،

بوزغه ایلانو، قاطو.

انجهن: ف. مجلس، جهتیت و

کیکش جیونی، کامیسیا.

انچیر: ع. بر نوع یمیش.

انچیل: ع. عیسی پیغمبرگه

اینگان کتاب یوانگیل.

انچراف: ع. دونوب کیتو.

چیتکه کیتو، توغری یولین چغو.

انحصاط: ع. توبان توشو،

توبانلشو، کیهو.

انجنا: ع. اییلو، بوگلو،

بوکرایو.

انخساف: ع. آی طوتلوی،

(انخساف قهر دیب ایتوله).

انداز: ف. آتوچی، طاشلاوچی.

تیراندز = اوق آطوچی، اوقچی.

انداز: ف. اولچاو، اولچاو

قورالی، مقیاس.

اندام: ع. تن، بدن، جسم،

اعضاء.

انداس: ع. اسپانیه مملکتی

نڭ مسلمانلر زمانسنده غی اسمی،

اندلس حکومتی. روسچه: آندالو

زییه.

اندوه: ف. قایغو، خفالق.

اندیش: ف. اویلاوچی، فکر

ایتوچی.

عاقبت اندیش - اشدنڭ آخرن

اویلاوچی.

اندیشه: ف. اویلاو، فکرلاو،

قایغرو، غم.

انداز: ع. قورقتو، برنرسه.

دن قورقتوب منع ایتو، اوکتلاو.

انزال: ع. ایندرو، یوغا.

ریدن توشرو.

انس: ع. آدم بالاسی، انسان

انس و جن = آدم ایلان جن.

انس: ع. ایالشو، اویرانو.

انساب: ع. نسب لار، اصل

ونسل لار.

انسال: ع. نسل لار، اروغ لار.

انسان: ع. آدم، کشی.

انسانی: آدمگه تعلقلی، آدم

انسانیه: گه مخصوص.

احوال انسانیه = آدم حال لری.

انسانیت: ع. آدمچیلک،

کشیلک.

انساب: ع. اکتوغری، موافق،

لايق.

انشاء: ع. یاصاو، قیلو، بولد

رو، بار قیلو، هم کوئلدن چغازوب

یازو، مثلا: بر شاگردکه کتابین بر

حکایه نی اوقتوب سوگره شول حکایه نی

نیچک آکلاغانن کوئلدن یازدرالر

شول یازونی انشاء دیب ایته لر.

انشاء الله: ع. الله تـلاسه،

خدای قوشسه.

انشاد: ع. شعر اوقو، جـراو.

انشقاق: ع. یاریلو، ایکیگه

آیرلو. انشقاق قمر = آی یاریلووی.

انصار: ع. پیغمبر مرگه کوب

یاردم ایتمان صحابه لر.

انصاف: ع. طوغریلق، عد

للك برلن اش قیلو.

انصراف: ع. دونو، پیگللو،

قایتوب کیتو.

انضمام: ع. قوشیلو، برگو.

انعام: ع. نعمت لر، مالار.

انعام: ع. نعمت بهرو، احسان

ایتو، یاخشیلق ایتو، سیلاو.

انعطاف: ع. بر طرفغه دونو،

میل ایتو، بورولو.

انعقاد: ع. باغلانو، عقد

ایتلو.

مجلس انعقاد ایتدی - مجلس

یاصالدی.

انعکاس: ع. عکس ایتلو،

کیری دونو، بر یرگه بهریلوب

کیری قایتو، بر نرسه نك ایکنچی

بر نرسه ده کورنووی: کوزگی ده،

صوده کورنو کبی.

انعکاس صوت = طاوشنک کیری

قایتوی، یاگفراوی.

أنف: ع. بورون.

انفاذ: ع. یوریتو، اجرا ایتو.
انفاذ حکم = حکمن یوریتو.

انفاق: ع. صرف ایتو، بیرو،
نققه لندرو.

انفراد: ع. یالغزلانو، یالغز
بولو.

انفصال: ع. آیریلو، براونی
یا که بر اورننی قالدروب کیتو،
آیریلوب کیتو.

انفع: ع. اک فائده لی، فائده-
لیراک، بیک منیفتلی.

انفعال: ع. اثرلنو، حالی
اوزگارو، خاطر قالو.

انفعالات: ع. انفعال لر، حالی
اوزگارولر.

انفکاک: ع. آیرلو، قوباریلو،
چیشلو.

انفهام: ع. فهملنو، آنگاریلو،
آکلانو، بلنو.

انقباض: ع. طوتلو، قاطیلا-
نو، بوروشو.

انقراض: ع. بتوب کیتو،
منقرض بولو، بتو.

انقسام: ع. آیریلو، بولنو،
تقسیم ایتلو.

انقطاع: ع. کیسلو، آراسی
آیریلو، بتو.

انقیاد: ع. بوی صونو، سوزنی
طکلاو، قوشقانی اشلاو، اطاعت
ایتو، باش اییو.

انکار: ع. یوق دیب ایتو،
طانو، قبول ایتماو، رد قیلو، اینانماو.

انکسار: ع. واطلو، صنو.
انکسار قلب، = انکسار خاطر = خاطر
قالوی.

انکشاف: ع. قویاش طوتلو-
وی، کون طوتلووی.

انکشاف: ع. آچیلو، ظاهر
بولو، آشکارا بولو.

انوار: ع. نورلر، یاقتیلیق لر.

انواع: ع. نوعلر، تورلر،
بولملر، جنس لر.

رمضان نك او ائانده - رمضان آيى نك
باشلارنده .

اوت : ت . درست ! شولاي !

ايى ديكان سوز اورنده ايتوله .

اوت قى : ت . ايپون ، سببلى
ديكان سوزلر اورنده ايتوله :
شوندىن اوت قى = شونك ايپون .

اوتان : ع . بوتلر ، تهريلر ،
تابنا طورغان صورتلر .

اوج : ع . برنر سه نك الك يو -
غاريسى ، توبه سى ، اعلاسى ، الك
بيوك ييرى .

اوراق : ع . ورقلر ، كاغدلر ،
يافراقلر .

اورع : ع . بيك تقوى ،
حرامدىن صاقلانوچى .

اوزان : ع . وزنلر ، اولچاو -
لر آغراقلر .

اوسط : ع . اورطاده غى ،
اورطاده بولغان .

ايك اورطا . درجه اوسط = اورطا
درجه .

انواع طعاملر = تورلى تورلى آشلار .

انهار : ع . نهر لىر ، جلقه لىر ،
آغم صولار .

انهدام : ع . جيمر لو ، بوزيلو ،

انهدام : ع . جيكلو ، مغلوب
بولو ، بوزيلو ، بوزيلوب ق - چاو .
(صوغشده) .

اواخر : ع . آخىرلر ، صوكلر .

اواخر عمرنده = عمرينك صوكل
وقتلىرندە .

اواسط : ع . اورطالار ، اورطا

وقتلىر . فلان يلنك اواسطندە - اورطا
لرندە .

اوامر : ع . امرلر ، بويوروقلر ،
قوشولر .

اوامر الهيه = الله قوشقان اشلر .

اوان : ع . آنلر ، وقتلىر ،
زمانلر .

اوان شباب = ياشلك زمانلرى .

اوائل : ع . اوللر ، ئىلك
وقتلىر ، ابتدالر .

اوسع: ع. كيڭراك، بيك
ايركن، كيڭ.

اوصاف: ع. وصف لىر،
صفتلىر، توسلىر، رهوشلىر، طبيعتلىر،
خلق لىر. اوصاف عاليه - يوقارى
درجه ده گى ياخشى خلق لىر.

اوطه: ت. بولمه، ادى بولمه
سى، كومنات.
بو سوز ط ايلان يازلسه ده «اودا»
ديب اوقله در.

اوافق: ت. واق.
اوافق تفك - واق تويك.

اوفق: ع. اك موافق، بيك
طوغرى.

اوقات: ع. وقتلىر، زمان لىر.
اوقاتلى كشى - بايلغى بار كشى،
رزقلى كشى.

اوقاف: ع. وقف لىر، مسجد
مدرسه كىبى اورنلارغه وقف قيلو -
نغان نرسه لىر، يير لىر.

اوقيانوس: ع. محيط دىڭىزى،
اؤل: ع. باش، برنجى، ابتدا.

اؤلا: ع. برنجىسى، اولگىسى
اؤلاد: ع. ولسلىر، بالالىر،
نسل، اروو.

اؤلاد آدم - بالالىرى.

اؤلكه: ت. پادشاهلىق نك
قولند بولغان يير، مملكت؛ مثلا:
روسىه اولكهسى.

اؤلويت: ع. آرتقلىق، بيك
لايق بولو، مناسبلك.

اولى: ع. آرتغراق، ياخشى -
راق، نيوشلى راك.

اولياء: ع. ولى لىر، ايزگو
آدملىر.

اوموز: ت. ايڭ باشى،
اييق، چيلكه.

اوهام: ع. وهملىر، تورلى
اويلار، حياللىر.

اهالى: ع. اهل لىر، خلق،
قوم، كشىلىر. روسىه اهالىسى - خلقى.

اهانت: ع. خورلاو، خورلق
كورساتو، حقارت ايتو، خيانت ايتو.

ایالشان، کشیگه
أهالی: اویرانگان.
 حیوانات اهلیه، اوی
أهلیه: حیوانلری؛ آط،
 صغر، طاوق کبیلر.

أهلیت: ع. بر نرسه گه اهل
 بولو، یاراقلی لق، قابلیت.
 اهلیتسز - بر نرسه گه اهل بولماو،
 یاراقلی بولماو.

✓ **أهم:** ع. بیک مهم، ایک
 کیراکلی.

أهمال: ع. اهمیت بیرماو،
 اعتبارسزلق.

✓ **أهمیت:** ع. کرکلی لك، دقت،
 کراکسئوب اخلاص قویو.
 بر اشکه اهمیت بیرو - کوکل
 قویو.

اهمیتسز نرسه = بیک کیراکلی
 بولمغان نرسه.

أهوال: ع. قورقنچلر.

أهون: ع. بیک جیکل
 جیکلرک.

أهتداع: ع. طوغری یولغه
 کرو، کونولو، هدایت تابو، مسلمان
 دیننه کرو.

أهتران: ع. تتراو، قالتراو.
أهتتام: ع. سعی قیلو،
 بولدررغه طرشو، قایغرتو.

أهتداع: ع. هدیه کوندرو،
 بولهك یبارو، بیرو باغشلاو.

أهرام: ع. مصر مملکتنده
 فرعونلر زمانندن قالغان دورت
 قرلی هم اوچلی توبه لر، پیرامیده لر.

أهل: ع. بر یرنك، خلقی؛
 اهل قریه = اول خلقی.

اهل علم = علم ایاسی.
 اهل بولو - یاراقلی بولو، ایهسی
 بولو.

أهل کتاب: ع. الله طرفندن
 کتاب بیرلگان خلق؛ نصرانیلر،
 یهودیلر کیی.

✓ **أهلاک:** ع. هلاک ایتو، خراب
 ایتو، بترو.

ایام: ع. یوم لمر، کونلر،
زمانلر.

ایتام: ع. یتیملر، آتا آناسز
بالالر.

ایثار: ع. اختیار ایتو، اوزگه
کیرک بولا طوروب باشقهغه بیرو.
ایجاب: ع. واجب ولازم ایتو،
یوکلاو.

ایجابی صورتده = کیراک چاقده.
ایجاب وقبول: ع. نکاح-
دن اوّل آلدیم بیردم یالصاو، عقد
ایتو.

ایجاد: ع. بار قیلو، وجودکه
چغارو، اوّل باشلاب چغارو.
تیلیفوننی ایجاد قیلوچی - اوّل
چغاروچی.

ایجهان: ع. قصقه سویلاو،
کوب معنی نی آزغنه سوز ایله
آگلالتو.

ایراث: ع. کیترو، بیرو.
ضرر ایراث ایتو = ضرر کیترو.

ایشته: ت. مونه، دهنه دیکان

سوزلر اورننه یازیلا.
ایشته شول سببلی - دهنه شونلث
ایچون.

ایصال: ع. طوتاشدرو، ایر
شدرو، یتشدرو.

ایضاً: ع. ینه، طاعیده، ینهده.
ایضاح: ع. آجق بیان ایتو،
آگلالتوب آجق سویلاو.

ایضاحات: ع. ایضاح لر،
آجق ایتوب سویلنگان سوزلر،
بیان لر.

ایفاء: ع. اورننه کیترو، کاملله و
اوتهو، طوترو.

ایقاپ: ع. اویاتو، یوقودن
تورغزو.

ایقاع: ع. واقع ایتو، بولدرو،
بار ایتو.

ایلول: ت. سینتابر آیی.
ایماء: ع. اشاره ایله آگلالتو،
اشاره قیلو.

آچیق ایتوب سویله میچی آگلالتو.
ایمان: ع. اشانو، اینانو.

اللهغه ایمان کیترو = آنڙڭ بار لغینه
وبر لکینه اشانو.

ایهام: ع. وهنگه توشرو، شبهه
لندرو.

ب

باء: ع. الفبا حرفینڭ ایکنچیسنه
اسمدر، با حرفی.

بائن: ع. آیرلغوچی خاتوننی
طلاق قیلونڭ بر نوعسی.

باب: ع. ایشک، قابغا، کتابنڭ
بولنگان بولم لرینڭ هر بری.
بعض وقتک کتابغی بر باب نیچه
فصللرغه بولنه. فلان کتابنڭ ایکنچی
بایینڭ بشنچی فصلنه.

باب عالی: ع. ترکیه ده صدر
اعظملق دائرهسی ایله داخلیه و
خارجیه نظارتلری بولغان زور
یورط، پورتا، همده باب عالی سوز
ندن ترکیه حکومتی ده آڭلاشله در.

باج: ف. بر مملکتدن ایکنچی
سینه نرسه کرتکان وقتک بیره طور
غان آقچه، پوشلینه.

باحث: ع. بحث ایتوچی، بر
نرسه طوغروسنک سویلاوچی. بو
کتاب جغرافیا دن باحث در، یعنی
جغرافیا طوغروسنک یازلغان کتابدر.

باخصوص: ع. حاصلاب
ایته من، خصوصاً بیگر اکده، الڭ آرتق.
باد: ف. جیل، ایسه طورغان
جیل.

بادی: ع. ظاهر، آشکاره؛
سبب اولوچی؛ اول، ابتدا، باش
بادی امرده - اشڭ اولنه.

بادیه: ع. صحرا، دالا، قر؛
بادیه نشین - دالاده طروچی.

باذن الله: ع. خدا نڭ قو-
شووی آیلان.

✓ بَارَكُ اللهُ: ع. خدا برکت
بیرسون.

بَارُوت: ت. داری، ملطق
داریسی، پورخ.

بَارِيء: ع. یاراتوچی، خلق
قیلوچی الله تعالی.

بَاعْسُ: ع. ضرر، کیمچیلک؛
باعس یوقدر = ضرر یوقدر.

بَاطِل: ع. درست توگل، بو-
زوق، یا گلش، بوش.

بَاطِن: ع. اچ، اچکی یاق،
اچ طرف.

بَاطِنَاء: ع. اچن، اچکی یاقن.

بَاطِنِي: اچکی، اچن بولغان
بَاطِنِيَه: یاشرون، بولغان.

بَاعَث: ع. سبب، سببچی.
باعث حیاتم = ترکلگمه سبب.

باغ: ف. باقچه، یمشلی زور
باقچه.

باغی: ع. باش طسارتوچی،
عصیان ایتوچی.

باقی: ع. دائمی بولغان،
منگو، بتمی طورغان. دنیا فانی
آخرت باقی.

باقی قالغان = آرتوب قالغان،
آرتقان.

باکره: ع. ایرگه یتمگان قز
بالا.

بالا: ف. یوغاری.
بالاده ایتلندی = یوغاریک سویلمندی.

بالآخره: ع. آخرده، سوکنده،
اڭ سوکنده.

بِالَاتِفَاق: ع. اتفاق برلن،
همهسی برسوز ایلان، برله شوب.

بِالِاشْتِرَاك: ع. برگه لشوب،
شریک بولوب اورناتق لشوب.

بِالْبَدَاهَةِ: ع. آچقلق، واشکا
رهلق ایلان، آب آچق.

بِالْتَمَام: ع. تماما، بتونلای،
همه سون.

بالجوهله: ع. همه‌سی، بارچه‌سی،
نی باری.

بالخاصه: ع. خالص، خصوصاً.

بالخیر: ع. ایزگولک، و یاخشی
لق ایلان برگه.

بالدفعات: ع. نیچه مرتبه‌لر،
کوب مرتبه‌لر، قات قات.

بالذات: ع. اوزی، کند یسی،
اورنده کشی یبار ماینچه.

بالضروره: ع. تلار تله‌س،
اختیار سز، مجبور بولوب.

بالعکس: ع. کیرسنجه، تیسکا
ریسنجه.

اش بالعکس چقدی - یعنی اویلا-
غان زنگ کیرریسنجه.

بالعهل: ع. عمل ایلان، اشلاب،
یاصاب، کورگازوب.

بالعین: ع. کوز ایلان، اوزم.
بالعین مشاهده ایتدم - کوزم ایلان
کوردم.

بالعین والرأس - کوزم باشم ایلان،
باش اوستی.

بالغ: ع. ایرشکان، یتکان،
بویغه یتکان، صبی لقمن چقغان.

بالفعل: ع. اشلاب، جن دن،
حقیقه.

بالکلیه: ع. همه‌سی، بارچه‌سی
بتونلای.

بالله: ع. الله ایلان قسم قیلا-
من، آنط ایتامن.

بالمجبوریه: ع. کوچلانوب،
اختیار سز بولوب.

بالمشاهده: ع. کوز ایلان
کوروب، کورو ایلان برگه.

بالواسطه: ع. بر کشینی
آراغه قویوب، کشی آرقلی،
واسطه برلن.

بای حال: ع. هر حالده،
قایسی حاله بولسه‌ده، نیچک
بولسه‌ده.

بايع : ع. ساتوچي، بيع ايتوچي.

بئر : ع. قيو، قدوق، صو

قيوسي.

بت : ف. كافر لرنك عبادت
قيلا طورغان صورتلري، تهري،
پوت.

بتپرست : ف. تهريگه تابنو.

چي، صورت كه عبادت ايتوچي.

بتمامها : ع. تامي ايلان،

بتمايه : بتونلاي، همهسون.

بعت : ع. بر نرسه حقنده

بولغان سوز. بو كتاب فلان نرسه دن

بعت ايتيه، يعني شول طوغروده

سويلى.

بعت ايتشو - سوز طلاشدرو.

بغر : ع. ديگز، دريا، بيك

زور صو.

بغر محيط - بتون دنياي احاطه

قىلغان زور ديگز، محيط ديگزي.

بغر منجهد شمالي | ديگز اسملري.

بغر منجهد جنوبي

بغر محيط كبير

بغر محيط آطلاسي

بغر سفيد

بغر احمر

بغر سياه

بغر حزر

بغر محيط هندي

بغر شمال

ديگز اسملري.

بغري : ع. ديگزنكي، ديگز-

ده بولا طورغان.

حيوان بحري - ديگز حيواني.

بغريه : ع. حكومت نك ديگز

ده گي نرسه لري، ديگزده يوري

طورغان عسكرلري هم پاراخودلري،

فلوتلري.

بجسب الطاقة : ع. كوچ

يتكان قدرى، حال قدرى.

بجق : ع. حقى ايله، تيوشنجه،

كيرا گنجه.

بجكم الله : ع. خدانك حكمي

ايلان.

بجهد الله : ع. اللهغه شكر،

الله ناک یاردمی ایلان.

بخار: ع. قایناب تورغان
صودن چغا طورغان بو، پار.

بخت: ف. اولوش، نصیب،
طالع.

بختیار: ف. بختلی، مسعود،

بخش: ف. بیرو، هبه قیلو،
احسان قیلو، باغشلاو-بخشلاو.

بخشش: ف. خدمتچی گه یا که
باشقه برر اش اشلاوچی کشیگه
بوشلای بیرلگان آقچه، هدیه،
صیلاب بیرلگان نرسه.

بخل: ع. صارانلق، قاتیلوق.

بخیل: ع. صاران کشی، قاتی
کشی، خسیس.

بد: ف. یاوز، یمان، نچار.

بدء: ع. باشلاو، ابتدء،
شروع قیلو، کرشو.

بد اصل: ع. اصلی نچار،
یمان نسلی، طوہشی نچار.

بد افعال: ع. نچار اشلمر،

یمان فعللر.

بداهت: ع. آچق لوق، اشکارا
لوق، ظاهر لوق.

بدایت: ع. باشلاو، کرشو،
شروع قیلو.

بد بخت: ف. یاوز بختلی،
نچار بختلی، بختسز.

بدبوی: ف. نچار ایسلی،
صاصی.

بدتر: ف. اڭ نچار، یاوز،
یمان.

بد چهره: ف. نچار یوزلی،
یهمسز بیتلی.

بد حال: ع. یاوز حاللی،
حالی نچار کشی.

بد خلق | نچار خلقلی، یاوز
بد خو | طبیعتلی.

بد دعاء: ع. کشینک ضررینه
قیلنغان دعاء، یاوز دعاء، قارغش.

بدر: ع. اون دورتنچی کیچکگی

آی، طولغان آی؛ ینه مکه ایلان .
مدینه آراسنده بر یرنک اسمی .

بدروی: ف. نچار یوزلی،
یهمسز .

بدربان: ف. نچار تمللی،
یمان سوزلی .

بد سیرت: ع. نچار ویهمان
خلقلی، اخلاقسز .

بد صورت: ع. نچار صورتلی
یهمسز، توسی نچار .

بدعت: ع. پیغمبرمننک زما-
نذن صوڭ چقغان دین اشی .

بدعت حسنه - یخشی بدعت .
بدعت سیئه - نچار بدعت .

بد گمان: ف. نچار او یلی،
اوصاللق او یلاوچی .

بدل: ع. برنرسه نلک اورنینه
طورغان نرسه، آلدرو؛ آنک

بدلینه مونی آلدیم .
کشی ایچون حج گه بارونی بدل حج
دیب ایتلر .

بدلی - کشی ایچون حج قیلوچی .

بدن: ع. تن، جسم، گاوده .
بدن انسان = آدم گاوده سی .

بدنیه: ع. تن نکلی، گاوده نکلی .
حرکات بدنیه = تن حرکتلری .

بدوی: ع. دالاده بر اورندن
ایکنچی اورنغه کوچوب یوری طورغان

کوچه خلق، مکه مدینه طرفلر ندغی
قرده طوروچی عربلر .

بدویت: . بدوی لک، قا-
رالق، نادانلق، معرفتسز لک .

بدیهی: ع. آچق، بیلگولی،
آشکاره، شکسز .

بدیهیات: . بدیهی بولغان
نرسلر، هیچ بر دلیل کیراکمی
طورغان آشکاره نرسلر .

بدر: ع. اورلق، ایگله طور -
غان اورلوق .

بدل: ع. صرف ایتو، کشیلر-
گه بیرو، طاراتو، بدل جهد - اجتهاد
صرف ایتو، طرشو .

بدل مال - مال صرف ایتو .
بر: ع. قوری یر .

بر و بجرده = قوریا هم بیرده .

برأت: ع. چین و میدال یا خود بر امتیاز بیرلگانلکنی بلدر-گان پادشاهنک فرمانی .

برادر: ف. ایر قارنداش، آغا یا که اینی، دوست .

برادرانه: ف. قرداشچه، آغا اینی شیکلی .

براعت: ع. کور کاملک، علملی بولوده هم ماقتاوی صفتلرده اوستون بولو .

براعت استهلال = برکتاب و یانطقنک مقدمه سنک ایچنک بحث ایتله طور-غان نرسه لرنی آکلاتا طورغان سوزلر سویلاو .

براق: ع. جنت اهلی منوب یوری طورغان حیوان .

براقهق: ع. طاشلامق، قالدرمق .

براهمه: . هندستان خلقینک ایسکی زمانلردن قالغان برمنه بی، براهمه منه بی .

براهمین: ع. اشاندرو رایچون کورساتلگان دلیلر، اشانچلر .

برباد: ف. جیلگه یبارو، ارم ایتو، ضایع ایتو .

برج: ع. قلعه نک چغوب طورغان یری و مناره سی . کوکک مدارشمس نک بولنگان اون ایکی اولوشندن هر برسسی نه ده برج دیب ایتله در . هر اولوش اوزنک بولغان ثابت یولنزلرنک وضعیتی ایله برر شکل یاصاب شول اسم ایله یورتلور . مثلا حمل برجی، ثور برجی کبی .

برجا: ف. اورنلی، مناسب .
برده: ع. عرب خلقینک اوستدان کیه طورغان برنوع کیومی چاپان کبی .

برزح: ع. ایکی بیرنی بر برسینه قوشقان نچکه واوزون بیر .

برص: ع. آلاتنک، بیسلک، برص علتی .

برطرف: ع. چیتنه، آراده توگل، اورته دن چغغان .

بر طرف ایتمک - اور تہ دن چغارو،
دفع ایتو.

بر عکس: ع.ف. کیر و سنجہ،
تیسکار یسنجہ، عکسنجہ.

برق: ع. یاشن یا لتراوی،
یا شن.

برقرار: ع.ف. قرار لانغان،
اور ناشقان، دائم.

برک: ف. یافراق، آغاچ
یافراغی، گل یافراغی.

برکت: ع. مولق، کیٹلک،
بایلق.

بروجہ آتی: ع.ف. کیلہ چک
وجہ اوزرہ، توباندہ، کیلاچکہ گی
یا زلغان سوز لر بوینچہ.

برودت: ع. صالحقلق،
صووقلق.

برهان: ع. دلیل، اشاندروور
ایچون کورستلگان نرسہ یا کہ سوز.

برہمن: ع. ہندستانہ براہمنہ
منہبی نڈک دین باشلغی، وشول دینہ
بولغان کشی.

بری: ع. بیزگوچی، قاتنا۔
شووی ہم کر شووی یوق، پاک،
منزہ، آیروم.

بزک: ف. الوغ، زور کشی،
الکان کشی.

بزم: ف. اویون کولکی مجلسی،
یا شلر جیونی.

بساط: ع. ایدانگہ آیاق آستینہ
توشالگان نرسہ، پالاص، کیلام،
قاؤیر.

بسالت: ع. باطریق، یورہک
لیلک، جیگتلیک.

بستان: ف. باغچہ، چچک لر،
بوستان: وغیری یا شلمکر
اوسدرلہ طورغان باغچہ.

بسط: ع. توشاو، جایو.
بسلیمک: ت. تریبہ ایتمک،
باغوب اوسدرمک.

بسم اللہ: ع. خدای تعالیٰ نڈک
اسمی ایلان.

بسملہ: ع. «بسم الله الرحمن

الرحيم «جهله» شريفه سينگ اسمى.

بسيط: ع. قوشلمغان، برگنه
تورليدين بولغان.

جسم بسيط = تورلى ماده دن قوشلما
ينجه برگنه تورلى ماده دن بولغان
نر سه.

بسيط = كيڭ، آچق.

بسييم: ع. كولريوزلى، آچق
يوزلى كشى.

بشارت: ع. سوينچ، قوانچ،
قوانچلى. خبر كيترو، شادلاندر و.

بشاشت: ع. آچق يوزليلك،
كولر يوزليلك، ياقتى چرايلىق.

بشر: ع. آدم، انسان، كشى.
بنى بشر - آدم بالاسى. نوع بشر -
آدم جنسى. عقل بشر - آدم عقلى.

بشرىت: ع. آدملىك،
انسانلىق، آدملىك حالى.

بشير: ع. سوينچ بيروچى،
قوانچلى خبر كيتروچى.

بصر: ع. كوز، كورو، كوز
ايله كورو.

بصل: ع. صوغان، پياز.

بصير: ع. كوروچى، كوڭل
كوزى ايله كوروچى.

بصيرت: ع. كوڭل كوزى
ايله كورو، چنلاب كورو، چن كورو.
بط: ع. قاز.

بطل: ع. حكمنر، ايشن
چقغان.

بطالت: ع. باطللق، بوشلق،
اشسرلك.

بَطْرِيْقِ اَوَّلِي | تىوش -
ليراك،
بِالطَّرِيقِ اَلْاَوَّلِي | آرتو -
غراق بولغان يول ايله، البته،
شكسنر، بيگراك.

آلتى پودنى كوتارگان كشى بش
پودنى بطريق اولى كوتارور.

بطلان: ع. باطللق، بوشلق
بوش وياراماس بولوب قالو.

بطان: ع. قارن، قورصاق، آج.

بطون: ع. بطن لر، قارنلر،

قور صاقلر.

بطىء: ع. آقرن، يوش،
آشقى طورغان.
بطىء الھضم - بيك آقرن ھضم قيله
(سكھ) طورغان آش.

بطيخ: ع. قاوون.

بعبار تها | اوزينك عبارہ -
ع. سى ايله، اوزى
بعبار تہ | سويلاگانچہ
ايتگانچہ، سوزن اوزگار تماسدن.
بعث: ع. يبارو، کوندرو

ترلدرو.

الله تعالى پيغمبر بعث ايلدى - يباردى.
بعث بعد الموت - اولگاندن صوڭ
تريلو، قوباريلو.

بعثت: ع. الله تعالى طرفندن

پيغمبر يبارلووى. بعثت نبويه.

بعث: ع. صوڭ، صوڭره.

بعث السلام = سلامدن صوڭ

بعث الطعام = آشدن صوڭ

بعث ازان = مونندن صوڭ

بعثه = آندن صوڭ، آنك بعثنده.

بعث: ع. يراقلق، اوزاقلق،
آصللق، ايكي آراده غى يراقلق.

بعض: ع. قايسى بر، بر نيچہ،
قاي براو

بعضا: ع. قايسى بر وقتده،
قايجان.

بعون الله: ع. خدا نك يار -
دمى ايلان.

بعيد: ع. يراق، اوزاق، آلس.

بعينه: ع. نق اوزى كى.

بعثه: ع. آكسزدن، کوتمگان،
سيزمگان وقتده، بردن بر.

بعث ادى: ع. بعث ادى شهرى -
نك، بعث ادى.

بغر: ت. باور، قاره اوبكه.

بغض: ع. كوكلدن دشمان بو
لوب يورو، آچو، دشمانلىق، كينه.

بغل: ع. قاچر.

بغى: ع. آرزونلىق، چيكن

چغو.

✓ **بَلَاءٌ**: ع. باشقە كىلگەن قايغۇ،
آفت، بلا، قضا.

بِلا: ع. اوزى ايله قوشلوب
كىلگەن سوزنى انكار ايچون، يعنى
آنڭ يوق ايگانون بلدرور ايچون
يازلور مثلاً:

بلا سبب - سببىز، بلا دليل - دليل
سىز. بلا تاخىر - كىچكهاينچە.

بِلاد: ع. بىلدر، شەرلر،
قاللار. بلاد اسلاميه - مسلمان حكو-
متندەگى شەرلر.

بِلاغَت: ع. سوز بىك كىلو-
شلى يازلوب معناسىدە آچق آڭلا-
نوى.

بلاغت عربيه - عرب تىلىنىڭ ماتور
وكىلوشلى بولو ياغدىن قاعدلرون
بىيان قىلا طورغان بر علم.

بِلايَا: ع. بلالر، آفتلر،
قزالر.

✓ **بَلْبُل**: ف. صاندوغاچ، اورمان
صاندوغاچى.

بَلْب: ع. شەر، قالا، قلعه،

بَغِير: ع. بعض سوزلرگە قو-
شلوب يازلور:

بغیر حق = حقسزلق ايله، حقسز،
بغیر اذن = اذىنسز، رخصتسىز.

بِقَاء: ع. دائىم بولو، بىتماو،
توكىناو، باقى بولو.

بِقَال: ع. اشارلق نرسەلر صا
توچى كىيىتچى، دكاچى، باكالىنى طا
وار ايله سودا ايتوچى.

بِقَر: ع. صغر، صيیر.

بِقْلَه: ع. آشقە قوشوب آشالا
طورغان ياشلىك لىر.

بِقِيَه: ع. آرنوب قالغان نرسە،
قالدىق نرسە: بقیهسى - قالغانى.

بِكَاء: ع. يىغلاو، جلاو، آغلاو.

بِكَارَت: ع. بىكرلك، قىزلق،
كياوگە بارماغان قىزنىڭ حالى.

بِكْر: ع. قىز، ايرگە يىتمەن قىز.

بِكْر اده: ع. بىك بالاسى، توره
بالاسى.

بلدان: ع. بلدلر، شهرلر،
قاللر.

باده: ع. شهر، قالا، قلعه.

بلده^۶ ارينبورغ، بلده^۶ قزان، بلده^۶
اوقا.

بلديه: ع. بر شهرنك اورام
لرينه، پاكليگنه و باشقه كيره كلرينه،
قاريطورغان اداره. غارادسكوي
اوپراوا.

بلطفه: ع. الله تعالى نك مهر-
باچيلغى و مرهمتى ايلان.

بلغاء: ع. بليغلر، سوزنى بيك
كيلشدروب يازوچيلر، اوستا يازو-
چيلر يا كه سويلاوچيلر، بلاغت
اهللرى.

بلغارستان: ف. تركيه ياننده
بر حكومت، بلغار يا حكومتى.

بلغم: ع. قافرق.

بلكه | احتمال، يا كه، ثلله،
بولسه بولور:

بلكه اول كيلگاندر.
بلكم | بلكم آندهدر.

باند: ف. بيوك، يوغارى.

بلند يير - توبه يير، بيوك يير.
بلند آواز - قاتى طاوش.

بلوغ: ع. ايرشو، ياش طولو،
بالغ بولو، بويغه ييتو، بلاغت كه
ايرشو.

حد بلوغ | بويغه ييتكان وقتلر.
سن بلوغ | بالغ بولغان زمان.

بلى: ع. ايبى، شولاي، هاى
هاى. بيك معقول.

بليغ: ع. بيك ماتور و كيلوشلى
يازلغان سوز، هم كيلوشدروب
يازوچى كشى.
بو سوز بيك بليغ. بو شاعر بيك
بليغ.

بلييه: ع. بىلالر، آفتلر،
قايغولار.

بن: ع. اوغل، بالا، ولد.
حسن بن كريم - حسن كريم اوغلى.

بنا: ع. ياصاو، صالدر،
يورط. مكتب بنا ايتدى، مسجد بنا
ايتدى = صالدردى.

بيوك بنالر - زور اويلر، عمارتلر.
برسوزنى ايكنچى سوزگه بنا ايتو -
آگا طاياندروب سويلاو.

بِنَاء: ع. بناقيلوب، اشانوب،
طايانوب.

بوسوزگه بناء - بوسوزگه قاراغانه.
بِنَاءِ عَلَيْهِ: ع. شوکارغه كوره،
شول سببلى، شوزك ايچون.

بِنَات: ع. بنتلر، قز لر،
قز بالالر.

بِنْت: ع. قز، قز بالا.

بِنْد: ع. باغلاو، به يلاو: بند
ايتدم - باغلام. غزته وژورنالرغه
يازلغان مقالرگه ده بند ديب ايتوله
فلان آدم بوكونگى غزته ده بر
بند يازمش.

بِنْدَه: ف. قول، اسير، كشى
ملكنده بولغان آدم.

بِنَصْر: ع. اورتا بارماق
ايلان كچكده بارماق آراسنداغى
آطسر بارماق، باش بارماقسن

صاناغانده دورتنچى بارماق.

بِنَاك: ف. بان ديب ايتلگان
اوسملىكك ادرلغى دركه آفيون
كبك كيفلنده در.

بِنَاگى: ع. بنك آشاوغه مبتلا
بولغان كشى.

بِنُوْت: ع. اوغلق، فرزند
لك، اولادلك.

بِنَى: ع. اولاد، بالالر،
نسل، اروغ.

بِنَى بَشْر، بنى آدم - آدم بالالرى.
بِنَى اسْرَائِيل - بعقوب پيغمبر اولادى.

بِنْيَاد: ف. نيگز، توب، اساس،
اصل.

بِنْيَه: ع. بدنك ياراتلمشى،
طورمشى، رهشى.

بَوَاقِي: ع. باقيلرى،
قالغانلرى.

بواقيسى بوگا قياس ايدلور - يعنى
قالغانلريده شولاي ايتلور.

بوستان: ف. باقچه، چچك
باغچهسى.

بوسه: ف. اوبو

بوسه قیلدی - اوبدی.

بوغاز: ت. طاماق، موین،
کیکرداک.

ایکی دیکرنک بربرینه قوشلغان
طار پیرنده بوغاز دیب ایتلر.

بؤل: ع. کشی اچندن آل
طرفین چقان صیوق نجس، سیدک.

بوی: ف. ایس، گل ایسی،
مای ایسی کبی.

خوشبوی - خوش ایسلی، ایسلی مای.

بها: ف. حق، قیمت. مونک
بهاسی اون تین.

بی بها - بهاسز یعنی بیگ گوزل.

بهادر: ف. باطر، قهرمان،
کوچلی کشی.

بهار: ف. جایزک اولگی وقت
لری، یاز باشی، کوکلام وقتی، فصل
بهار.

بهازه: ف. صلتاو، سبب، عنر،
آلداب عنر کورساتو، یالغان سبب.

بهایم: ع. دورت آیقلسی

حیوانلر. آیقلسی مال لر.

بهتان: ع. براونک اوستنه
یالغان عیب سویلاو، افترا.

بهجت: ع. گوزلک، ماطورلق.

بهر: ف. هر بر، هر قایسی.

بهره: ف. الوش، نصیب، حصه،
بهره دار | فائده لانغان، الوشلی، الوش
بهره مند | آغان:

بهشت: ف. جنت، اوجماح.

بهیبه: ع. حیوان، دورت آیا-
قلی مال.

بی: ف. هر وقتده ایکنچی بر
سوزگه قوشلوب کیلور، اول سوزنی
ترکیچه ایتکان وقتده آخرینه سز
دیگان سوز قوشلور: بی ادب = ادبسن،
بیعقل - عقلسن، بیمعنی = معناسز.

بیابان: ف. صحرا، دالا، قر،
چول.

بیاض: ع. آقلق، آق توسلی
لك. یازوچینک ناچارغنه ایتوب یاز
غان یازولارون ایکنچی بر دفترگه
کوچروون بیاضغه یازو دیب ایتوله.

✓ **بیخایت:** ع. ف. چیکسز، صانسز، حسابسز.

بیغرض: ع. ف. غرضسز، کوکئنده هیچ نرسه صاقلاماچی، خالص.

بیکار: ف. اشسز، بوش، یو-موشسز، بویداق.

بیگانه: ف. بلمگان طانوماغان چیت، جات، طانش توگل.

بیگمان: ف. شکسز، شبههسز.

بیگناه: ف. گناھسز، عیبسز.

بیمار: ف. سرخاو، آورو، چیرلی، مریض.

بیمارخانه: ف. سرخاولرنی هم عقلی ضعیفلنگان کشیلرنی باغا طورغان اورن، خسته خانه.

بین: ع. آرا، اورطا. بین الناس = ک-شیلر آراسنده، بین الملل - تورلی ملت لر آراسنده، بینزده - آرا مزده.

بین: ت. باش ایچنده گی می.

بین: ع. آچق، آیروم،

بیان: ع. آگلاتو، آچق ایتوب سویلاو.

بی پروا: ف. اعتبارسز، هیچ نرسه دن طار تنمای طورغان.

بیت: ع. اوی، خانه بیت الله، بیت الحرام - مکه شهرنگی کعبه شریف.

شعرگه، جرعه ده بیت دیب ایتوله.

بیجهل: ع. ف. چیکسز، نهایتسز، حسابسز.

بیجضور: ع. ف. راحتسز، حضور سز.

بیدار: ف. اویاو، یوقوسز.

بیدریغ: ف. آیاسز.

بیطرف: ع. ف. هیچ بر طرفه بولمغان، اورتاده بولغان، خالص.

بیع: ع. صاتو، سودا ایتو. بیع و شرا - صاتو آلو، آالش بیرش.

بیعت: ع. بر پادشازکی پادشا لغن قبول ایتوب سوز بیرو وقول بیرو.

بيو فا: عف. وفاسز، سوزنده
طورمارچی، اشانچسز.

بيو قت: عف. وقتسز.

بيو مك: ت. اوسمك، تربيه
لنمك.

بيو ه: ف. طول، ايرسز.

بيهنر: ف. هنرسز، اشلكسز
معرفتسز.

بيهوده: ف. بوش، فائدهسز.

آيرما آچق.
بين بين = آچق آچق.

بينصيب: عف. الوشسز،
نصيبسز، قوری قالغان.

بينظير: عف. تيگسز، مثالسز
تيگدashi يوق، اوخشاشی يوق.

بينوا: ف. الوشسز، محروم،
فقير.

بينه: ع. دليل، حجت، گواه.

پ

بش پاره - پرتيين.

قرق پاره - برغروش.

پاسبان: ف. قار اولچی، تون
قار اولچيسي، صاچچی.

پاشا: ت. ترکیه ده گينير اللق
مرتبه سی.

پاك: ف. طازا، پچراق توگل،
چيستا، صاق.

پارچه: ت. بز کيساك، بولم.
کاغد پارچه سی - کچکنه کاغد کيساگی

پارلاق: ت. روشن، ياقتی،
آچيق، يالطراوقلی، بيگ شب.

پاره: ف. کيساك، الوش، بولم.
قرآنده بر پاره - اوتوز الوشسز
برسی.

ترکیه ده بر پاره آچه - بزده گی
بر تيسين نك بشدن بر الوشی.

نق، محکم.
 پخته کشی - هر بر اشن طاز اشلاچی
 جیناق کشی.
 پدر: ف. آتا، انی، اتکای.
 پدر و مادر - آتا آنا.
 پدرانه: ف. آتاشیکلی،
 آتالرچه.
 پیرا کنده: ف. طارالغان،
 طارقا، جیناقسز، ترتیبسز.
 پیرداز: ف. تیگزلاوچی،
 ترتیب و تنظیم ایتوچی.
 پرده: ف. چارشاو.
 تیارده اوین زک هر بولا گینه بر
 پرده دیب ایتوله.
 پرست: ف. تابنوچی، عبادت
 قیلغوچی:
 خداپرست - اللهغه تابنوچی.
 آتش پرست - اوتقه تابنوچی.
 پرستیش: ف. تابنو، عبادت
 ایتو.
 پروا: ف. قورقو، طارتنو،
 صاقلانو.

پا کینه: ف. طازا، کرسز،
 چیستا.
 پاناییر: ت. الوغ بازار، یار
 مونکه. بوسوزنک توبی یوناچه در.
 پای: ف. آباق، قدم.
 پای - الوش، حصه.
 پایتخت: ت. پادشاه طور
 طورغان قالا، حکومتک باش قلاسی
 مثلا پتربورغ، استامبول کبی.
 پایدار: ف. آیاغی نق،
 قراری؛ ثابت، نق اورنلاشقان.
 پایمال: ف. آباق آستنده
 قالغان، طاپتالغان، باصلغان.
 پایه: ف. مرتبه، درجه.
 باصقچ زک هر بر باصمه سده پایه دیب
 ایتوله؛ مثلا: اون ایکی پایه لی بر
 باصقچ.
 پت: ف. کافرلر، مشرکلر
 عبادت ایته طورغان صورت، صنم.
 آلا ر پتقه تابونا.
 پتپرست: ف. پتقه تابنوچی،
 مشرک.
 پیخته: ف. پشکان، ییتشکان،

پرواسز - قور قوسز، اعتبار سز.

پرواز: ف. اوچو، هواغه اوچو.
پرواز ایتدی - اوچدی.

پروانزه: ف. کیچ برلان او ط
یاننک اوچوب یوری طورغان کوبه لک
پروور: ف. تربیه ایتوچی،
یتشدروچی، ترقی ایتدروچی، آلهه
بیاروچی.

حریت پروور = حریت نی یاراتوب آلهه
بیارورگه طرشوچی.

پروردگار: ف. بارچه مخلو-
قانتی تربیه ایتوچی الله تعالی.

پروورش: ف. تربیه لاءو،
باغوب اوسدرو.

پرهیز: ف. صاقلانو، حرام
ویاوز نرسه لردن صاقلانو.
پرهیزکار - صاقلانوچی، تقوی کشی.

پریشان: ف. طارقا، طارالغان.
ذهنم پریشان، حالم پریشان -
طارالغان.

پست: ف. توبان، آشاغی.
پست و بلند - توبان ویوغاری.

پست همت - توبان همتلی، صاران.
پسر: ف. اوغل بالا، ایر بالا.
پشتپناه: ف. آرقه سویانچ،
یاردچی، اشانچ.

پشیمان: ف. اوکنوچی، اوتکن
اش که قایغروچی. اش اوزغاج
پشیمان بولو فائده بیرمی.

پله: ف. گراولچاوینک (ترازو
نک) طباعی، ترازو پلهسی.

پناه: ف. صیینو، صیینا طور-
غان اورن: الله دن باشقه پناهم
یوق. یعنی الله غه غنه صغناهن.

پنایر: ت. زور بازار، یار-
موتکه.

پنج: ف. بیش، بیشاو.
پنجره: ت. ترهزه، اوی تره
زهسی.

پنجه: ف. بیش بارماق، اوچ،
بیش بارماق آراسی، چنگال.
پنجه لشمک - طوتوشمق، طار تهماق.

پند: ف. اوگوت، نصیحت،
وعظلاو.

پیرهن: ف. یاشرون، یاشرتون،
گیزی، خفی.

پورتقال: ت. افلیسون
ییمشی، آپیلین.

پوست: ف. تیرچی، حیوان
تیریسی.

پوشه: ف. اوبش، اوبو.
پهلوان: ف. بهادر، کوراش
چی، باطر، قوتلی، کوچلی کشی.

پیغامبر: ف. الله طرفندن
کشیلرگه دین و شریعت اویراتور
ایچون بیورلغان کشی، رسول.

پیگر: ف. بگز، یوز، چرای،
صورت.

پیمان: ف. وعه، عهد،
بیرگان سوز.
اونونداك عهد و پیمانی! دیلر.

پیمینیر: ت. سوتندن یاصالغان
بر آشاملق در. باشقردهم قرغیزلر
نك قورط اسملی طعامینه یاقنراق-
در. روسچه صیر دیب ایتلور. بو
سوز فارسیجه «پنیر» دن آلغاندر.

پیوسته: ف. طوتاشقان،

پینهان: ف. یاشرون، یاشرتون،
گیزی، خفی.

پورتقال: ت. افلیسون
ییمشی، آپیلین.

پوست: ف. تیرچی، حیوان
تیریسی.

پوشه: ف. اوبش، اوبو.
پهلوان: ف. بهادر، کوراش
چی، باطر، قوتلی، کوچلی کشی.

پیاده: ف. جایاو، آطسز یورگو
چی.

پیدا: ف. ظاهر، کورنگان، کوز
آلنده بولغان.

پیدا بولدی - کورندی.

پیدرپی: ف. بربری آرتلی،
برندن صوك بری.

پیر: ف. قارط کشی، کوب
یشاگان کشی.

پیرو: ف. براوگه ایاروچی،
آرتندن باروچی.

پیرو اولوق = ایارمك، سوزن
طوتیق.

اولاشقان.

اولاشو.

پیوند: ف. طوتاشو، يتشو،

ت

تا: ف. بر اشك آخرغی چيگنه
اشاره قیلوب ایتلور: تا جمعه کونینه
قدر، تا مین باروب بیتکانچی.

تأء: ع. الفبانك اوچنچی حر-
فیدر، تاحرفی، ت.

تائب: ع. توبه قیلوچی.

تاب: ف. قوٓت، حال.

بی تاب = کوچسز، حالسز، سرخاو.

تابع: ع. ایاروچی، براونك

آرتندن کیتوچی.

تابعین: ع. پیغمبرمزی کور-
ماینچه صحابه لرنی کورگان کشی لر.
ایاروچیلر.

تابعین زمانه سی = صحابه لردن صوگغی
زمانلر.

تابوت: ع. اولك صالا طور- ✓

غان صاوت، یاشچك.

تأثیر: ع. اثرلنو، برنرسه نك

اثر ایتکانون سیزو، حالی اوزگارو.

تأثیر: ع. اثرقیلو، اثرلندرو،

سیزدرو، حالنی اوزگارتو. فلان

دارونك کشیگه تا ئیری یوق یعنی

هیچ نرسه سیزدرمای، فائده سی

یوق دیمکدر.

تاج: ع. پادشاهلرنك باشلرینه ✓

کیه طورغان کیومی.

تاجر: ع. تجارت قیلوچی،

سودا کر.

تأجیل: ع. صوگغه قالندرو،

مهلت بیرو، بروقتغه قدر کیچکدرو،

کوتارگه بیرو.

تأخر: ع. کیچگو، صوگغه قالو.

تأخیر : ع. کیچکدرو، صوغه
قالدو.

بلا تأخیر = کیچکماسون.

تأدیپ : ع. ادبلی قیلو، ادب
وتربیه اوره تو.

تأدیپیه : ع. اداء قیلماق،
اوتامک، بورچن تولاو.

تارک : ع. ترک قیلوچی، قو-
یوچی، قیلماوچی.

تارک دنیا - دنیانی طاشلاغان کشی،
ماناخ.

تارمار : ف. چوبالغان، طارا -

لغان، بوزولغان، ترتیبسز، طوز -
غالغان.

تارمار ایتدی = بوزدی.

تاریخ : ع. بورنغی حاللرنی
بلگرتکان علم، ایستوریا. خط و
یازولرنک قایسی کونن یازلغانون
بلدرو ایچون قویلغان آی وچیسلا.

تاریخی : ع. تاریخ بولغان،
تاریخ علمنه تعلق بولغان.

تأسف : ع. اوکنو قایغولانو،
آچنو، قایغوغه توشو.

تأسف ایتدی - قایغردم.

تأسیس : ع. یاساو، نیگن
قورو، نیگنلاو.

بومدرسه فلان یلده تأسیس قیلو
نغان - صالغان.

تاءکید : ع. برکتو، قوتلاو،
هکملاو، نقطو.

تألیف : ع. جیناو، قوشو، برکتو،
بر اورنغه جیو، کتاب یازوب چغارو.

تألیفکرده : ع. تالیفی
قیلونغان، جیوب یازلغان. اول کتاب
فلان آدم ننگ تألیفکرده سی در.

تام : ع. تمام، بتون.

تام بر آی - توگال بر آی.

تأمل : ع. اویلاب قاراو،
فکرلاو، ملاحظه قیلو.

تأمین : ع. امین قیلو،
طنچلاندرو، قرارلندرو.

تأمین معاش - ژالونیه ووظیفه لرنی
تعیین لاب قرار بیرو دیکان سوز.

تأنی : ع. آقر نلق برلن

حرکت ایتو، یوواشلق، آشماوچیلیق

تأویل : ع. سوزنی اوزینک

آچق معناسندن باشقهغه بورو.

تَءَءَهل: ع. اهللنو، اويله نو،
خاتونلی بولو، خاتون آلو.

تَءَءَیید: ع. قوتلندرو، محکملاو
نعطو.

تَبَّادُر: ع. ذهنگه کیلو، اویغه
کیلوب توشو، خاطرگه توشو، ایسکه
توشو.

تَبَّادُل: ع. آالشنو، آلماشنو.

تَبَّارُك: ع. مبارک و برکتلی
بولدی. الله تبارک و تعالی.

تَبَّاشِیر: ع. آقبور، مکتب
لرده قاره طاقتاغه یازا طورغان
بور کیساکلی.

تَبَّاعِد: ع. یراق—لاشو،
اوزاقلاشو.

تَبَّایِن: ع. بربرندن آیروم
بولو، ایکی آرانک یراق بولووی،
بربریذک کیریسنچه بولو.

تَبَّجُر: ع. بوغه ایلانوب کیتو،
پار بولوب کیتو.

صو کوب قایناسه تبخر ایته.

تَبَدُّل: ع. آالشنو، آلماشنو،
اوزگارو، ایکنچی تورلی حالگه کرو.

تَبَدُّیل: ع. اوزگارتو، آلما
شدرو، ایکنچی صورتکه کرتو.

تَبَدُّیل قیافت — اوزینک صورتن
آلشدرو، باشقه توسکه کرو.

تَبَرُّد: ع. صالحونلاتو، صوونو.
تبرد ایتدی — صووندی.

تَبَرُّك: ع. برکت لنو، برکتلی
دیب بلو، مبارک دیب بلو.

تَبَرُّكَا: ع. برکت لنوب،
مبارک دیب بلوب.

تَبَرُّیك: ع. قوتلوغ بولسون
و مبارک بولسون دیب ایتو. جنابگزنی
عید ایله تبریک ایتهمن!

تَبَرُّیه | بیزدرو، یراق
ع. قیلو، آیرو.
تَبَرُّدَه | تبرئه ذمت — مو—
ینون قوتقارو، خلاص بولو.

تَبَسِّم: ع. کولومسراو، یلمایو.
تَبَشِّیر: ع. شادلاندرو،

سویندرو، بشارت بیرو.

تبعا: ع. ایاروب، تابع بواوب.

تبعه: ع. پادشاه نکی قول آستند

بولغان خلق، فقرا، قوم، بود دین.

تبعیت: ع. ایارو، تابع

بولو.

تبلیغ: ع. ایرشدرو، یتشدرو.

سلامنی تبلیغ قیل - ایرشدر، سویله!

تبنی: ع. اوزینه بالا قیلوب

آلو، اوغل قیلوب طوتو.

تبول: بول یبارو، سییو.

بالا تبول ایتدی - سیدی.

تبیین: ع. آچیلو، ظاهر

بولو، آگلاشیلو.

تبیین ایتدی - آگلاشلی، ظاهر

بولدی.

تتابع: ع. بربر آرتلی کیلو،

طوتاش بولو.

تتبع: ع. تیکشرو، تفتیش

ایتو، تحقیقلاو.

تتهه: ع. برنرسه نکی تمام

بولوی ایچون قوشلغان نرسه.

تثلیمت: ع. اوچ قیلو، اوچا

دیب ایتو، نصارانک اللهنی اوچ

دیب اعتقاد قیلووی.

تثنیه: ع. ایکی کشیگه یا که

ایکی نرسه گه ایتوله طورغان برسوز.

مثلا: قبلتین ایکی قبله دیکان سوز،

اول تثنیه بولا، اما قبله برگنه قبله

دیکان سوز بولوب مفرد بولا.

تجار: ع. تاجرلر، سودا

قیلوچی لر، سودا گرلر.

تجارت: ع. سودا، ساتو.

آلش بیرش.

تجارت خانه: ع. سودا قیله

طورغان اورن. یورط، طارغاوای

دوم.

تجار نگاه: ع. سودا اورنی،

سودا ایچون اوگایلی هم سودا کوب

بولا طورغان اورن.

تجاوز: ع. اوتو؛ اوظو،

چیکدن اوتو، کشی بیرینه کرو.

حقمه تجاوز ایتدی - ظلم قیلدی.

تَجَاهُلُ : ع. بلمگانگه صالحو،
اوزن بلمگان ايتوب كورس-اتو،
بلمگان بولو.

تَجَدُّدُ : ع. يا گارو، يا گابو-
لو، يا گيلانو.

تَجَدِيدُ : ع. يا گارتو، يا گال-
لاو، يا گاقيلو.

تَجْدِيدِ اِيْمَانِ - يا گادن ايمان
كيترو، ايمان يا گارتو.

تَجْرِبَةُ : ع. صناو، صناو قاراو،
كوب مرتبه لز تجربه ايتدم - كوب
صنادم.

تَجْرِدُ : ع. يالانغاچ لانو، كيو
مسز بولو، هيچ نرسه سز بر اوزيگنه
بولو، آيروم بولو.

تَجَزُّؤُهُ : ع. جزء لركه بولو،
واق كيسا كلرگه آيرو، طور او.

تَجَسُّسٌ : ع. كشي عيين
تيكشرو، نزله نو، سرلرني بلورگه
طرشو.

تَجَسُّمٌ : ع. كوز آلدينه كيلو،
جسم بولوب كورنو، گاوده صورتنه

كرو.

تَجَلُّلاً : ع. كورنو، ظاهر بولو،
نور لانووب وياقتي لانووب
تَجَلُّبِي كورنو.

تَجْلِيدٌ : ع. كتاب ودفتر كه
طش ياصاو، كتاب توپلاو.

تَجْمِيعٌ : ع. جيبيلو، توپلانو.

تَجْمِيلٌ : ع. كور كاملانو، زينتلا-
نو، ياصانو، ماطور لانو.

تَجَنُّبٌ : ع. جنلشرو، مجنون
بولو، عقلدن صاتاشو، ديوانه بولو.
تجنن ايتدى = جنلشدى، تيلردى.

تَجْوِيدٌ : ع. قرائتنى ماطور
قيلو، كورگام لاو، قرآننى درسته لاب
او قو.

تَجْوِيزٌ : ع. درست كورو،
جائز كورو، طيماو، منع ايتماو.

تَجْهِيْزٌ : ع. جهاز لندرو، حاضر
لاو. اولوكنى تجهيز ايتو = كيراك
نرسه لرون اورننه يتكزوب كو-
مارگه حاضر لاو.

تَحْتُ: ع. آست، توبان.

تحت البحر = دیکز آستی.

تحت الارض = بیر آستی.

تحتنده - آستنده.

تَحْتَانِي: ع. آستقی یا قده

بولغان، آسته بولغان، آستداغی.

تَحْدِيد: ع. چیکلار، چیک

تعین ایتو، نی حدی ایکانون بیان
قیلو.

تَحْرُز: ع. صاقلانو، احتراز

ایتو.

تَحْرُك: ع. حرکتلانو قوزغالو.

قیملداو.

تَحْرِي: ع. ازلاو، قاراشدرو،

طابارغه طرشو.

تَحْرِيْر: ع. یازو، ترتیب

قیلو، کتاب یازو.

تحریر = آزاد قیلو: تحریر المرأة =

خاتوننی آزاد قیلو.

تَحْرِيرَات: ع. یازلوب

چقغان کتاب لر. و باشقه یازولر،

یازو صزورلر.

تَحْرِيرِيَّة: ع. یازولق، یازا-

رغه قانناشلق.

قوه^۶ تحریریه = یازوغه اوستالق.

تَحْرِيرِيص: ع. حرصلی قیلو،

طمع لندرو.

تَحْرِيرِيص: ع. قزقدرو، کوکل

صالدرو.

تَحْرِيرِيْف: ع. یازلغان سوز-

لرنی اوزگارتو، بوزو، باشقارتو.

تَحْرِيرِيك: ع. حرکتلندرو،

قوزغاتو، قیملداتو.

تَحْرِيرِيْم: ع. حرام قیلو، حرام

لقغه چغارو.

تَحْرِيرِيْمِي: ع. حرامغه یاقن

بولغان، حرام یاغنده بولغان.

مکروه تحریمی = حراملقغه یاقن مکروه.

تَحْرِيس: ع. حسرتلنو،

قایغیلانو.

تَحْرِيسِيْن: ع. یاغشی کورو،

یاراتو هم بیك یاغشی دیب ایتو.

تَحْرِيسِيْل: ع. حاصل ایتو،

قولغه کرتو، علم آلو، اوقو.

تَجْفُظُ: ع. صاقلانزو، اوز
اوزن صاقلانو.

تَجْفَه: ع. بولهك، هديه.

تَحْقُقُ: ع. تحقیق לנו، در-
سنلو، چنلاب قرارلانو.

تَحْقِیرُ: ع. حقارة ایتو، خور
لاو، اورشو، سوگو.

تَحْقِیقُ: ع. برنرسه ننگ توغر
یلغن ازلاو، چنلاو، درستلگن
میدانغه چغارو.

تَحْلِیلُ: ع. چیشو، آیرو،
حل ایتو.

مثلا: برجسم اوج تورلی ماده دن
قوشلغان بولسه آنی تحلیل ایتوشول
اوج تورلیگه آیرو بولا.

تَحْمَلُ: ع. اوزاوستینه یوکللو،
کوتارو، چداملق کورسانو، توزو.

تَحْوَلُ: ع. ئه یلانو، بر حال دن
ایکنچی حالگه کوچو.

تَحْوِیلُ: ع. ئه یلاندرو،
آلشدرو، اوزگارتو.

تَحْمِیَّاتُ: ع. تحیه لر، بوله کلر
سلام لر.

تَحْمِیرُ: ع. حیران بولو،
آبدر او.

تَحْمِیزُ: ع. اورن آلوب طورو،
اورنده بولو.

تَحْمِیَّةُ: ع. هديه، بولهك، سلام

تَخْتُ: ف. پادشاه لرننگ او-
طورا طورغان اورنی، اورندغی.

تختکه او طردی = پادشاه بولدی

تَخْتِ-گَاهُ: ف. تخت بولغان بیر
پادشاه طورا طورغان شهر، پایتخت

تَخْتَه: ف. طاقتا، آغاچ طا-
قتاسی.

تَخْرِیبُ: خراب ایتو، ویران
قیلو، بوزو، جیمرو.

تَخْصِیصُ: ع. برنرسه نی
ایکنچی بر نرسه که خاصلاو، تعیینلاو،
بو نرسه شوگانغه حاص دیب ایتو.

تَخْطَئَه: ع. براوننگ یا کلشن

چغارو، یا کلشن دیب ایتو، خطاغه

نسبت بیرو.

تَخْفِيفُ: ع. جیکل قیلو، آور
لقنی آزایتو، قرآنی تخفیف ایتدی-
جیکل گه صایدی.

تَخْفِيفًا: ع. جیکلا یستوب،
جیکل قیلوب.

تَخْلِيفُ: ع. خلاص قیلو،
قوتقارو، قوتلدرو.

تَخْلِيطًا: ع. قاتشدرو، قوشو،
قاتناشدرو،

تَخْلِيلُ: ع. آرا لاشدرو،
بولغاطو.

تَخْلِيَةٌ: ع. بوشاتو، بوش
قالدرو، خالی ایتو.

تُخْمٌ: ع. اورلوق، یومورقا،
کوکهی، تقم.

تَخْمِينُ: ع. جامالو، صانا-
ماینچه بیلگیلاو.

تَخْمِينًا: ع. جامالاب ایتکاند.
بوآره تخمینا یوز چاقرم- یوز
چاقرم جاماسنده.

تَخْمِينِي: ع. تخمین بوینچه
بولغان، جامالاب ایتولگان،
جامالانغان.

تَخْوِيفُ: ع. قورقتو، خو-
فلندرو، شورلتو.

تَخْيِيلُ: ع. خیال ایله او یلاو،
خیال ایتو، او یغه جومو.

تَدَابِيرُ: ع. تدبیرلر، امل
وچاره طابولر.

تَدَاخُلُ: ع. کرشو، بربرینه
کرو.

تَدَارُكٌ: ع. حاضرلاو، ازلاب
طابو، قولغه کرگزو.

تَدَاْفِعُ: ع. بر برن دفع
ایتشو، قایتارشو، اوزن صاقلاب
دشماغه قارشو طورو.

تَدَاوِي: ع. دوا قیلو، دوا-
لاو، سرخاو کشینی سلامتلدنرر
ایچون دارو قیلو.

تَدَابِيرُ: ع. بر اشک آخرن
او یلاب آنی اشلاو.

تدبير مملکت = مملکت اشـلرون
باشقارو.

تدريج: ع. آقرن آقرن
آلغه بارو، أشنگ درجه درجه
اوسووی.

تدريجما: ع. آقرنلاب، در-
جہلاب.

تدريجی: ع. آقرنلاب
بولغان، آشقماینچه آقرنلق ایلہ
برلغان.

تدريس: ع. درس بیرو،
علم اویراتو، اوقتو.

تدقيق: ع. دقتلامک، برام
برام تیکشرو، چکەلاب تیکشرو.

تدنی: ع. توبان اینو، توبان
لشو، ترقی ایتماو، آرته قالو.
بعضلر ترقیده وبعضلر تندیده.

تدوين: ع. تاراو بولغان
يازولرني بر اورنغه جیو، آیروم
آیروم یازولرني جییوب بر دفتر
یاصاو، دیوان یاصاو.

تدین: ع. دینلی بولو،

دیندار بولو، دینده ثابت بولو.

تذکر: ع. ایسکه توشرو.
خاطرگه کیترو، براوتکان اش
طوغروسنده اویلاو.

تذکره: ع. ایسکه توشورور
گه سبب بولغان نرسه.

تذليل: ع. خورلانو، اوزن
خور ایتوب کورساتو.

اظهارتذلل = اوزن بیک توبان درجه
لی ایتوب کورساتو، توبانچیلک ایتو.

تذليل: ع. بر کتابنک
آخرینه بر آز قوشو، ایتاکلاو.

تُرأب: ع. توفراق.

تراجم: ع. ترجمه لر، کوچرولر.
تراجم احوال - ترجمه حاللر.

تراخی: ع. ایبرکونلک،
کیلک، آشفچ توگلک.

على التراخی = کیلک اوزره آشفوسر

ترازو: ع. نرسه نک آورلغن
اولچی طورغان قورال، اولچاو،
بیزمن.

حالن هم طور مشون ونيچڪ عمر
ايتڪانلڪن بيان ايتوب يازلغان
يازو ياكه آنك تاريخي، بيوغرافيا.

تر جيڇ: ع. بر نرسهني
ايکنچي برسينه اوستون کورو، آر-
توق کورو.

تر حم: ع. مرحمت قيلسو،
آچنو، آباو.

تر هيپ: ع. خوش کيلگن،
مرحبا! ديب ايتو.

تر خيم: ع. بر سوزنڪ
آخري طرفندن بر ايڪي خرفن
طاشلاب بيڪلايتو، مثلا: عبدالشكور
اورنينه عبدش ديب ايتو ترخيم
قيلوب ايتو بولا.

تر دد: ع. بر سوزده ياكه
براشه قرار بيرماي طورو، اويلاب
طورو، شبهه لنو، ني اشلارگه بلماي
طورو.

تر ديد: ع. شك ده بولو،
قرارده بولماو.

تر زيق: ع. رزقلندرو،

تر اويچ: ع. رمضان آينده
هر کون کيچ برلن اوقولا طورغان
يکرمي رکعت نماز، تراويچ نمازي.
تر به: ع. قبر، زيارت، مراز،
گور.

تر بيه: ع. کوتو، باغو، باغوب
اوسدرو.
تر بيه سز - ادب سز، ناچار خلقي.

تر تب: ع. تر تيبلانو، ره تکه
کرو، ره تلانو.

تر تيب: ع. ره تلاو، تزو،
ره تکه قويو.
تر تيب سز = ره تسز.

تر تيل: ع. قرآن ني كيلشدروب
آقرنلاب تزيکنه درستلاب اوقو.

تر جهان: ع. بر سوزني
ايکنچي تلگه کوچروب سويلوچي،
ترجمه ايتوچي، تلماج، پيريژودچيک.

تر جهه: ع. بر تلن ايکنچي
تلگه کوچرو، پيريژود ايتو.

تر جهه حال: ع. بر کشينک

رزق بیرو، آشاتوب اچرو.

تَر سَاذَه: ت. پاراخودلر یا-
صالا طورغان فابریقه.

تَر سِیْم: ع. بر نرسه نك
رسمن، فورماسن یاساوا، صورت
یاساوا، پلان توشرو، صزو.

تَر ش: ع. آچی، لیمون
آچیسى کیمی، آچکتم.

تَر صَد: ع. کوتوب طورو،
بیک دقتلب کوتو، قاراو.

تَر غِیْب: ع. قزقدرو،
قزقلاندرو، آرزو ایتدرو.

تَر فِیْع: ع. درجهسون کوتا-
رو، مرتبهسون زورایتو، الوغایتو.

تَر قِی: ع. یوغاریغه آشو،
آلغه کیتو، کوتارلو، علم و معارف
نك آرتووی.

تَر قِیَات: ع. ترقیلر، آلغه
کیتولر.

تَر قِی پُرُور: ع. آلغه
کیتونی، ترقی ایتونی یاراتوچی،

ترقی ایتویولند خدمت کورساتوچی.

تَر قِیْق: ع. نچکه قیلو، بیک
نچکه لاور.

تَر قِیْم: ع. رقملر، صفرلر
قویو، یازو.

تَر ك: ع. قویو، قالدرو،
تاشلاو، کیچو.

تَر ك دَنیَا = دنیادن کیتو، اولو.

تَر كَب: ع. قوشلو، برنیچه
نرسه لرنك برگووی، جییلو.

اوط ایله صونك ترکیبی ممکن توگل.

تَر كَه: ع. اولگان کشین

قالغان مال، ایبرلر، میراث نرسه لری

تَر کِیْب: ع. قوشو، جیناوا،
برکه جییلو.

تَر نَم: ع. آقرونغنه طاوش
ایله کویلاو.

تَر وِیْج: ع. رواجلندرو،
آلغه یبارو، خودغه یبارو.

تَر وِیْه: ع. قربان بیرامی
عرفه سنن اولگی کون، ذوالحجه

آيينڭ سىزىنجى كۈنى، ترويه كۈنى،
يۈم ترويه.

تۈرھات: ع. بوش وفائىدىسىز
سوزلىرى.

تۈرھىب: ع. قورقتۇ، كۆڭلىگە
قورقۇ سالو.

تۈرىياق | تۈرىياك |
زهرنى، آغۈنى | بتره طورغان بىر
نوع دارو.

تۈزكىمە: ع. پا كىلاو، طازارتو.
تۈزكىمە نەفس - اوز نەفسىن ناچار لىقلىرى -
دن طازارتو.

تۈزۈل: ع. سىلكنو، قىمىلىك او
تتراو، يىر سىلكنوى كىبى.

تۈزۈج: ع. اويلەنو، خاتون
آلو، چىقتىنو.

تۈزۈيچ: ع. اويلندىرو، نىگا -
چىلىندىرو، خاتونلى قىلو.

تۈزۈيىر آلداو، حىلە، يا -
لىغانلاو.

تۈزۈيىن: ع. زىنتلەنو، بىيزا -
كىنو، ماتورلانو.

تۈزۈيىد: ع. آرتىنو، زىيادە
قىلو، كۈبايتو.

تۈزۈيىمىن: ع. زىنتلەنو، بىيزا -
كلەو، ماتورلاو.

تۈساوى: ع. بىر تىگىز بولو،
بىر ابرلىق، تىگىزلىك.

تۈسبىيىچ: ع. سىبحان اللە دىب
ايتو، اللە تەعالىنى كەچىلىك لىدىن پا كىلاو.

تۈستۈر: ع. بىردە لىنو، قابىلانو،
بۈركەنو، يابىنو.

تۈسچىيىر: ع. سىحرلاو، سىحر قىلو،

تۈسچىيىر: ع. بىر نەرسەنى اختىيا
رىنە آلو، قول آستىنە آلو، سىخر قىلو.

تۈسە: ع. طوغىز، ۹.

تۈسكىين: ع. قىرار لىندىرو،
بىر اورىندە طورغىزو.

تۈسلىسلى: ع. بىر بىرسىنە طوتا
شۈب كىتو، زىچىكى بىر بىرىنە باغلىانو.

تۈسلط: ع. بىراونىڭ اوستونى
ايرىكلى بولو، حىكم يورىتو، اوز
بىيلانە آلو.

تَسَلَى : ع. براونڭ کورگان
قایغو و حسرتن اونوتدرو، کوئل
یواتو.

تَسَاى بَخْش : ع. کوئل
یواتوجی، تسلی بیروچی.

تَسَلِیت : ع. تسلی بیرو،
کوئل یواتمق.

تَسَلِیم : ع. طابشرو، بیرو،
طابشرلو.

تَسَلِیم رُوح - جان بیرو، اولو.

تَسَلِیهٔ پیت : ع. طابشرلو،
بیرو.

تَسَهیم : ع. آغولاو، زهرلاو،
زهر بیرو.

تَسَهیه : ع. آتامق، اسم بیرو.

تَسْوید : ع. قارهلاو، برکاغد
نی یازوب پچراتو.

تَسْوِیه : ع. تیگز و برابر
قیلو، بردای قیلو، تیگزلاو.

تَسَهیل : ع. چیدکئل قیلو،

اوتغای لاشدرو، میکلایتو، آسان قیلو.

تَشَابَه : ع. بربرینه اوخشاو.

تَشَاعِر : ع. اوزن شاعر قیلوب

کورگازو، شاعرلک دعواسی قیلو.

تَشَاءُم : ع. شوملانو، یاماناقغه

جوراو، اروملانو.

تاوق اُتچ کبک قچقرسه آننن تشاءم

قیلوب باشن کیسه لر.

تَشْبِث : ع. براشکه کرشو،

طوتنو، صزغانوب کرشو.

تَشْبَه : ع. اوزن اوزی اوخشا

تو، کوچلانوب برنرسه گه اوخشاو.

تَشْبِیه : ع. اوخشاتو، مثلا

کوچلی کشینی آیوغه یا که آرسلان

غه اوخشاتالار، تشبیه قیلالر.

تَشْحِید : ع. اوتکونلاو،

اویاندرو.

تَشْحِیدِ خَاطِر = ذهننی اوتکونلاو.

تَشْحِیص : ع. بر جسم صورتندک

بولو، بر گاوده بولوب کورنو،

جسملانو.

تَشْدِید : ع. قاتسی قیلو،

قائیلاندر و .

حرفنك اوستونه قویولا طورغان (-) علامتینه ده تشدید دیوله .

تشریح: ع. شرح قیلو،
آچوب بیان ایتو .

تشریح = اولك نك یا که تری کشینك
تهنین کیسوب قار او، آپیر اتسیه .
علم تشریح = آناطویه .

تشریف: ع. شرافتلندرو،
بر اوگه کیلو، بارو .

تشریق: ع. قربان بیراهینك
ایکنچی، اوچونچی هم دورتنچی
کونلری، ایام تشریق .

تشرین اول: اوکتابر
آیی. ترکیه ده استعمال ایتله در .

تشرین ثانی: نویابر آیی .

تَشْکَر: ح. شکر قیلو، بر او -
نك قیلغان یاخشی لغینه قارشو
یاخشی سوزلر ایتو، منتدارلق
کورساتو .

تَشْکَل: ع. بر ره وشکه کرو،
توزولو، شکلنو، بر جسم شکلنه کرو .

تَشْکِیل: ع. بر شکل یا صاو،
بر جسم شکلنه کرتو، بر ره وشکه
کرتو. مثلا: بر نیچه کشی قوشلوب
بر جمعیت تشکیل ایتله ر .

تَشْنَه: ع. صوصاغان، اچاسی
کیلکان، چورله گان، تشنه لکان .

تَشْوِیش: ع. قاتشدر و،
بو طالدر و، ایچ پوشرو .

تَشْوِیق: ع. شوقلندرو،
قزقدرو، آرزو ایتدرو .

تَشْهَد: ع. نمازده «التعمیات»
دعاسن اوقو .

تَشْهیر: ع. شهر تلندرو،
مشهور قیلو، خلق آراسنه اسون
جایو .

تَشْیِیع: ع. ایاروب آرتندن
بارو، اوزاته بارو .

تَصَادُف: ع. طوغری کیلو،
اوچراشو، ازله مگانه آکسزدن
اوچراو .

تَصَادُفِی: ع. طوغری کیلوبکنه
بولغان، اتفاقی .

تصغیر: ع. کورایتو، کچکنه
قیلو.

تصفیہ: ع. صافلاو، پاک قیلو،
تمیزلہو، طازارطو.

تصنع: ع. کوچلانوب قیلنو،
ریالنو.

تصنیف: ع. کتاب یازو،
کتاب چغارو.

تصور: ع. کوکلندہ صورت
قیلو، فکرلہو، کوکلنگہ کیترو.

تصوف: ع. صوفیلق و صوفیلا
نو، ایشانلق.

اهل تصوف - ایشانلق و صوفیلق
بولندہ بولغان کشیلر.

تصویب: ع. طوغریلاو، تو-
زاتو، بر اشنگ طوغریلغن بیسان
ایتو.

تصویر: ع. صورت یاصاو،
رسم یاصاو، بر اشنی یا کہ بر نر-

سہنی صورت یاصاعان کبی ایتوب
آچق بیان ایتو؛ مثلا: بر صوغشنی
تصویر ایتہ، یا کہ بر اورماننی ویا کہ

تصادم: ع. بر برسینہ بیریلسو
تصانیفی: ع. تصنیفلر، یا-
زوب چغار لغان کتابلر، مصنفلر نلق
اثرلری.

تصاویر: ع. تصویرلر،
صورتلر، رسملر.

تصحیح: ع. توزاتو، درستلاو.
یا کلش یازلغان یازونی تصحیح
ایتہلر.

تصویر: ع. باش ایتوب
قویو، تورگہ چغارو، باشلاو.

تصدیق: ع. اشانو، درست
دیب ایتو، او تۆیر دیت ایتو.

تصدیق نبوت - پیغمبر لککہ اشانو.
تصرف: ع. صرف قیلو،

اولاشو، طاراتو.
بر اشنگ تصرف - اول اشنی باشقارو،
ادارہ ایتو.

تصریح: ع. آچق و آکلارلق
قیلوب ایتو.

تصریف: ع. صرف قیلو،
دوندرو.

طساڭ وكيچ وقتلرون تصوير ايتهلر.

تَضَادَّ: ع. بربر سينه كيرولك،
ايكى آراده بولغان تيسكاريلك.

تَضَاعَفَ: ع. ايكى ئلوش
بولو، قات قات بولو، ايكى حصه
بولو، ينه بر ئلوش آرتو.

تَضُرُّعُ: ع. بېك توبانچىلىك
كورساتوب يالوارو، چن كوكلدن
يالنو.

تَضَعِيفُ: ع. ايكى قات ايتو،
ايكى ئلوش ياصاوا، برنى ايكى
ياصاو.

تَضْلِيلُ: ع. طوغرى يولدن
چغارو، آزدرو، آداشترو.

تَضْمِينُ: ع. قىلغان ضررن
تولهو.

تَضْمِينَاتُ = تولهولر.

تَضْيِيقُ: ع. طارلانو، صغلو،
طغزلانو.

تَضْيِيعُ: ع. ضايع ايتو، بوشقه
يبارو، ئهرم ايتو.

تَضْيِيعُ عَمْرٍ، تَضْيِيعُ وَقْتٍ - وقت ئه-

رهم ايتو.

تَضْيِيقُ: ع. طغزلاندرو،
طارلاندر، طغز ايتو، صغشدر،
قصو.

تَطْبِيقُ: ع. بر نرسه نى ايكنچى
بر نرسه گه چ اغشدر و ب قاراو،
ياراشدرو.

تَطْبِيقًا: ع. شوڭا طوغرىلاب،
شونڭ بويىچە.

احكام شرعيه گه تطبيقا = يمنى شريعت
حكملرينه طوغرى كيتروب.

تَطْوِيلُ: ع. اوزايتو، اوزو-
نايتو، اوزون قىلو.

تطويل كلام = سوزنى اوزايتو.

تَطْهِيرُ: ع. پاكهو، تازارتو،
تازا قىلو.

تَطْيِيرُ: ع. شوملانو، ارميلانو،
يامانلقغه جوراو. مثلاقارغه قچقرو-
وندىن بر تورلى نچار اش بولور
ديب اوپلاو كىي.

تَطْلُمُ: ع. اوزينك مظلوم
بولغانلغن بلدرو، ظلمدن شكايث

قیلو، زارلانو.

تَعَارُضُ: ع. بر برینه قار-
شی بولو، مخالف بولو، قارشولاشو.

تَعَاظِي: ع. بیرشو، بر بر-
سینه بیرو.

تَعَاظِي اِفْكَارُ: ع. بر برینه فکیرلر
بیرشو.

تَعَاقِبُ: ع. صوگلاشو، نوبتلا-
شو، برسی صوکندن برسی بولو.

کیچه ایلان کوندز داڭما تعاقب ایدر.

تَعَالِي: ع. یوغار یلانو، بیوکلا-
نو، بیوک بولو.

تَعَالِي: ع. بیوک ویوغاری
بولدی.

تَعَالِيمُ: ع. تعلیملر، اوپرا-
تولر، اوققولر.

تَعَالِيمُ دِينِيه = دین اویراتولری،
علملری.

تَعَامُلُ: ع. اش یوریتشو،
معامله ایتو.

تَعَاوُنُ: ع. یاردم ایتشو،
اعانت قیلشو.

تَعَبٌ: ع. مشقت، آورلق،
زحمت، آزابلانو.

تَعَبُدٌ: ع. قلق، بنده لک،
قلچیلیق.

امر تعبدی = بنده چیلک اشی.

تَعْبِيرُ: ع. توش یوراو، توش
کورگان نرسه لر بوینچه کیلاچکده گی
اشلردن خبر بیرو.

تعبیر = برسوزنی تلن ایتو.

تَعْبِيرُ نَاهِيه: ع. توش یوراو
طوغروسنده یازلغان کتاب، توش
کتابی.

تَعَجِبُ: ع. عجبیلنو، حیران
بولو، آبدراو، براشنڭ بولوینه
ایس کیتو،

تَعَجِيزُ: ع. عاجز قیلو،
آبدراتو.

تَعَجِيلُ: ع. آشفندرو، تیز-
راک بولوون تلهو.

تَعَادُ: ع. صاناو، برهم برهم
آیروب ایتو.

تَعَدُّدُ: ع. بردن آرتوق بولو

بر نیچه بولو، سانلی بولو .
تعد زوجات - بر نیچه خاتونلی بولو .

تعدی: ع. چیکدن چ-خو،
ظلم ایتو، حقسزلق قیلو .

تعدیل: ع. عدللاو، طوغر-
یلاو، تیگزلهو .

تعدیب: ع. عذابلاو، جفالو
آزابلاندرو .

تعرض: ع. تیپو، بهریلو،
قاتشو .

تعریف: ع. طانتو، بلدرو،
بیان ایتو، آکلاتو .

تعزیر: ع. شلتهلهو، اورشو،
جزالو .

تعزیر بالمال - مال ایلان بولغان
جزا، اشطراف .

تعزیه: ع. براونک یاقن
کشیسی اولگاج آنی سرز ایلان
جوواتو، کوکل جوواتو .

تعزیه نامه: ع. کوکل جووا
تور ایچون یازلغان خط .

تعصب: ع. اوز فکرن واوز
اوین غذه طوغری دیب بلوب باشقه
سن قبول ایتماو .

تعصب دینی، تعصب ملی - اوز دینن
ویا اوز ملتین گذه، اوستک طوتوب،
باشقه دین و باشقه ملتده بولغانلر
غه دشمانلق کورستو، فانا تیزم .

تعطیر: ع. یاغشی ایس
برلان ایسلاندرو، عطرلاو .

تعطیل: ع. اشزلك، بوش
لق، اشن توقتالو، بوشانو .

اوقوچی شا کردلر جای کونی تعطیل
ایتهلر .

تعظیم: ع. الوغلاو، حرمتلهو،
حرمت ایتو .

تعظیمها: ع. الوغلاب، حر-
متلاب .

تعقیب: ع. سوکلاو، آر-
تنن کیلو .

کون ایله تون بر برسون تعقیب ایته .

تعلق: ع. یابشو، باغلانو،
برنرسه نك ایکنچی نرسه گه مناسبتی،

یابشروی.

تعلل: ع. عله لنو، بر سبب
ازلهو، یالغان بهانه لر، اشدن قاجو.
تعللم: ع. اوپرانو، علم آلو،
درس آلو.

تعلیق: ع. یابشرو، باغلاو،
بر اشدنک بولاچینه ایکنچی بر اشنی
شرط قیلوب کورساتو.

تعلیق محال = مه کن بولمغان نرسه
که تعلیق ایتو. مثلا: مین ایکی یوز
یاشکه بیتسام فلان اشنی اشلارمن
دیب ایتکان کشی اوزینک اشلون
محال که تعلیق ایتکان بولا.

تعلیل: ع. عله، سبب هم
بهانه کورساتو.

تعلیم: ع. بلدرو، اویراتو،
اوقتو، درس بیرو.

تعلیمات: ع. تعلیملر، اویرا
تولر، اوقتولر.

تعهم: ع. عاملشو، عمومی
بولو، همه که بردای بولو.

تعهمیر: ع. عمارت قیلو، بر

بوزولغان نرسه نی توز اتو، یا گارتو.

تعهمیم: ع. بر اشنی خصوصی
لقمن چغاروب عمومی یاصاو،
عموملشدرو، همه که بردای یاصاو.

تعوذ: ع. اللهعه صغنو، اعوذ
بالله دیب ایتو.

تعویذ: ع. کوز تیماسون
هم جن تیماسون دیب بالانک مز-
یننه آصلغان دعاقلر، بتی، تمار.

تعویض: ع. بر نرسه نیک
اورنینه ایکنچی بر نرسه نی قویو،
آلشدرو.

تعیش: ع. یاشاو، ترکلک
ایتو.

تعین: ع. بیلگیلانو، تعیین
قیلنو.

تعیین: ع. بیلگیلاو،
خاصلو.

تعیین مساعی = اش اشلو که قوت
بیروردای گنه آزق بیلگیلاو.

تعیین حفظی = اوزینه جانن صاقلار
لق و سلامتلگن اورننه توتارلق

رزق تعیین ایتو.

تعیین نشوونما - بویغه اوسه طورغان
کشیلرگه اوسدروچی آزقنی تعیین
قیلو.

تَغَاوُل: ع. غفلتکه صالحو،
اوزن غافل و بلماینچه طورغان کشی
ایتوب کورساتو.

تَغْذَى: ع. غذالنو، تربیه -
لنو، آرق لنو.

تَغْلِیْط: ع. یاگلش دیب ایتو
ویاگلدرو.

تَغْلِیْطَات: ع. تغلیطلر،
یاگلشدرولر.

تَغْلِیْطَات نَفْسَانِیْه - نفس نك
یاگلشدرولری.

تَغْنَى: ع. کویلاو، جرلاو.

تَغْیْر: ع. اوزگارو، باشقارو،

تَغْیِیْر: ع. اوزگارتو،
باشقهلشدرو.

تَغْاِح: ع. آلمایمشی.

تَغَاخْر: ع. ماقتانلو، اوز

اوزن ماقتاو.

تَفَاسِیْر: ع. تفسیرلر.

تَفَاضِل: ع. ایکی نرسه نك
بربرسندن آرتقلغی، آراده بولغان
آرتقلق.

تَفَاعُل: ع. فال لنو، یاخشیلق غه
صایر، فال آچو، بوراو.

تَفَاعُلَا: ع. فاللانو، یاخشی
فال دیب، یاخشیلقغه جوراب.

تَفَاوِت: ع. آیرما، فرق،
ایکی نرسه نك بربرسندن آیرماسی.

تَفْتِیْش: ع. تیکشرو، ازلهو،
نقلاب قاراو.

تَفْرُج: ع. کوئل آچو، شاد-
لانو، کوئل آچار ایچون سیر قیلو.

تَفْرِق: ع. آیرلو، بولنو،
آیروم بولو.

تَفْرِقَه: ع. آیرمالق، اتفا-
قسزلق.

تَفْرِیْش: ع. فرش ایتو،
توشاو، جه یو.

تَفْرِيطُ: ع. هر اشده اورطه
درجه دن توبان بولو، بيك آرتوق
توبانلك. اورطه درجه دن يوغارى
كيتسه افراط بولا. كشى هر بر اشده
افراطو تفر يطن صاقلانورغه تيوش.

تَفْرِيقُ: ع. آيرو، آيروم
قيلو، ايكي نرسه ني بر بر سنن آيرو،
فرق قيلو، آيروب بلو، طانو.

تَفْسِيرُ: ع. آيروم آچق
بيان قيلو، سوزلر نك معناسن ئه يتو.
قرآن تفسيري - قرآن نك شرحى،
يعنى قرآنده غى آيتلر نك معناسن
اوزونراق ايتوب آچوب سويلكان
كتاب.

تَفْصِيلُ: ع. اوزنايتو، اوزو
نراق ايتوب بيان قيلو، قسقه
سويلماو.

تَفْصِيلاً: ع. اوزنايتوب،
سوزنى اوزنايتوب، اوزون قيلول.

تَفْصِيلاتُ: ع. تفصيل لر،
آيروم. هم اوزون ايتوب بيان
قيلولر.

تَفْصِيلُ: ع. آرتوق كورو،
بر نرسه ني ايكنچى بر نرسه دن
آرتوق وياخشيراق ديب بلو.

تَفْكَرُ: ع. اويلاو، فكرلاو،
فكر قيلو.

تَفَنُّكُ: ت. ملتق.

تَفَنُّنُ: ع. هر تورلى فن ني
وهر تورلى علمنى بلو، بيك كوب
فنلر ني بلو.

تَفْوُّقُ: ع. اوستون ويوغارى
بولو، باشقه لر دن بيوك بولو.

تَفْوِيضُ: ع. تابشرو، قولينه
بيرو.

تَفْهُمُ: ع. فهملاو، بلو، طرشوب
كوجلانوب بلو.

تَفْهِيمُ: ع. فهملاتو، آثغار تو،
بلدرو، توشوندر و.

تَفْهِيضُ: ع. رواج طابو، آلغه
كيتو، ترقى ايتو، فيضلانو.

تَقَابُلُ: ع. بر برسينه قارشو
كيلو، مقابل بولو، قارا قارشو

کیلشو.

تَقَارِب: ع. یا قنلاشو، بر
برینه یا قن کیلو.

تَقَاضَى: طلب، استه، طلب
کیلو، قاضی حضور
تَقَاضَا: زنده محکمه ده

دعوالشو.

تَقَاطُر: ع. تامچی تامچی
آغو، تامچیلو.

تَقَاطِع: ع. بربرینک اوستو-
ندن اوتو، بر برسن آرقلی اوتو،
کیسشو.

تَقْبِيل: ع. اوبو، اوبمک،
بوس ایتمک.

تَقَدِّم: ع. ئلك بولو، آلده
بولو، مقدم بولو.

تَقْدِير: ع. الله تعالی نك هر
بر اش ایچون ازلده قیلغان حکمی،
یازمش.

تَقْدِير = مقدارن وچاماسن تعیین
ایتو، قیمتن چامالو، قدرن بلو.

تَقْدِيس: ع. مقدس ایتو،
پاك و هبارك ديب اعتقاد ایتو،

پا کلهو.

تَقْدِيم: ع. مقدم قیلو، ئلك
هم آلده قیلو، براونك آلدینه
قویو، بیرو، صونو.

تَقْرِب: ع. یا قن بولو،
یا قنلاشو.

تَقْرِر: ع. قرارنو، اورنلاشو.

تَقْرِيب: ع. یا قنلاشو،
یناشدرو، بر نرسه نی چاما بلان
تعیینلاو.

تَقْرِيْبَا: ع. چامالاب ایتکانده،
تخمینا.

تَقْرِيْبَا قَرَق ياشنده - قَرَق ياش
چاماسنده، قَرَق ياش تیره لرنده.

تَقْرِيْبِي: ع. بتونلای آچق
بیان قیلونمیچه چامالابقنه ایتولگان،
شول چاماده تخمین قیلونغان.

تَقْرِيْر: ع. قرارلشدرو، اور-
ناشدرو، ثابت و محکم قیلو.

تَقْرِيْر سويلاو، بیان قیلو، آثلاتوب
سويلاو.

تَقْرِيْض: ع. بر کتابنی

ماقتاب یاز لغان یازو،

تقسیم: ع. آيرو، بر نیچه گه بولو، پارچه لاولو، کیساکلو. دورت نی ایکیگه تقسیم ایتولسه ایکیشاردن تیه.

تقصیر: ع. کیچیلک ایتو، نقصان، عیب.

تقطیر: ع. طامزو، طاهچیللا- توب آغزو.

تقلید: ع. ایارو، کشی اشلا- گان نی اشلاو،

تقاییدی: ع. کشیگه ایاروب اشلنگان.

ایمان تقلیدی = کشیگه ایارو ایلان- گنه بولغان ایمان.

تقاییل: ع. آزایتو، کیمتو.

تَقْوِی | اللهدن قورقوب نچار
تَقْوِی | اشلردن طییلو، حرام
تَقْوِی | اشلردن صاقلانو.

تقویم: ع. وقتلرنی بلور ایچون یاز لغان نرسه، غره لك، سالنامه، کالندار.

تقویم طوغریلاو، توزاتو، ترتیبله و. تقوییه: ع. قوتلاو، برسوزنی اشانچلی وقوتلی قیلو.

تقیید: ع. قیدلنو، نغطلو، باغلانو.

تقیید: ع. برکتو، نغطو، قیدله و، محکله و.

تکائیف: ع. قویولانو، قویورو.

تکاسیل: ع. یالقاوانو.

تکالیفی: ع. تکلیف لر، اوستکه یوکلانگان اشلر، بویره قلر.

تکبیر: ع. الوغلانو، اوزن زورغه صایو.

تکبیر: ع. الوغلاو، زور دیب ئه یتو، الله اکبر دیب ایتو.

تکثیر: ع. کوبایتو، کوب قیلو، آرترو.

تکدیر: ع. برعیب سبیلی اوروشو، شلته له و.

تکدیر- بولغاندرو.

تکذیب: ع. یالشان لاولو،

تَکْلِیفات: ع. تکلیف لر، کو-
چلاب قوشولر.

تَکْمُل: ع. کاملنو، کامل بولو،
مکمل بولو، طولغان و بیتوشکان بولو،
ییتشو.

تَکْمیل: ع. کامللهو، طوطرو،
ییتشدر.

تَکُون: ع. بار بولو، بارلقغه
چغو، وجودکه چغو، حاصل بولو،
یوقدن بار بولو.

تَکْوین: ع. بار قیلو، یاراتو،
یوقدن بار قیلو، وجودکه چغارو.

تَکْیَه: ع. درویشلر طور
طورغان اورن.
تکیه - طایانو اشانو.

تَکْیَه گاه: ع. اشانچ اورنی،
طایانچ، اعتماد قیلاطورغان اورن.

تَلاَحِق: ع. برگه قوشلو،
طوتاشو، صوگندن کیلوب قوشلو.

تَلاش: ع. بیك صبرسزلا-
نوب آشغو.

یالغان دیب نه یتو، یالغانلقغه چغارو.
اول سوزنی فلان کشی تکندی ایتدی.

تَکْرار: ع. براشنی ایکنچی
قات اشلو، کوب مرتبه قیلو، قات
قات اشلو.

سوزنی تکرار ایتدی - ایکنچی قات
سویله دی.

تَکْرار: ع. تکرار انو، قات
قات بولو.

تَکْریر: ت. الله تعالی، خدا.

تَکْرِیم: ع. حرمتلهو، ارغلاو
تعظیم.

تَکْفیر: ع. کشینی کافر دیب
حکم ایتو، کافر دیب نه یتو، کافر یاصو.

تَکْفین: ع. کفنلاو، اولگان
کشینی کفنگه تورو، کفن صارمق.

تَکْلُف: ع. کوچلانو، زورلانو.

تَکْلُم: ع. سوز سویلاو،
سویلاشو.

تَکْلِیف: ع. کوچلاو، امر قیلو،
قوشو، کوچلاب بیورو.

تَلَّافِي: ع. توزاتو، اورننه
ایکنچی برسون یاصاو.

تلافی مافات = اوتکانده بولغان
بر ضرر و یا کمچیلکنک اورنن طوترو.

تَلَّاقِي: ع. اوچراشو، یولغشو،
ملاقات.

تَلَّامِيذ: ع. تلمینلر، شاگرد
لر، طلبه.

تَلَّاوْت: ع. هیبت طاوش
وقاعده ایله اوقو.

بوسوز قرآن اوقو حقننه ایتله در.

تَلْبِيْس: ع. بر نرسه نك عیبین
یا شروب بوتاشدو، قاتناشدروب
بلمسز یاصاو، بوطاو.

تَلْبِيْه: ع. حججه وقتده لَبِيْكَ
دعاسن اوقو.

تَلْخ: ف. اچی.

میوه تلخ = اچی بیمش.

تَلْخِيص: ع. بر سوزنی
قصارتو، خلاصه ایتو: تلخیص کلام.

تَلْمُذ: ع. لنتلمو، لنت آلو،

لنت طابو، نهملنو، تم طابو.

تَلَطُّف: ع. خوش ویساخشی
معامله ایتو، مهربانلق کورگازو.

تَلَطِيْف: ع. احسان ایتو،
مرحمت ایتو.

تَلْعِيْن: ع. لعنت ایتو، خور-
لاو، قارغاو، قارغشلاو.

تَلْف: ع. بترو، هلاک ایتو،
اوترو.

تلف بولدی - قزلدی، هلاک بولدی.

تَلْفُظ: ع. سویلاو، سوز ایتو.
آوزدن سوز چغارو.

تَلْقِي: ع. یرلغوب آلو، یولغو،
قبول ایتوب آلو.

تَلْقِيْب: ع. کشیگه لقب اسم
قوشو. مثلا: بر جومارد کشیگه
«خاتم طای» دیب یورتو کبی.

تَلْقِيْن: ع. کو کلسگه، ذهنگه
صالو، اویراتوب ئه ایتو. اولوکنی

قبرگه کومگاچ قبر یاننده برکشی
قالوب ایمان تلقین ایته.

تَلْمِيذ: ع. شاگرد، سبق =

طورغان بر نوع زور حيوان، کارگا-
دیل.

تَمَسْک: ع. طوتنو، يابشو.

تَمَكُن: ع. اورناشو، ييرلشو،
اورن طوتو، قرارلنو.

تَمَل: ت. توب، نيگن، طامر،
اصل. بوسوزنك توبی يونانچه در.

تَمَلِق: ع. کشيگه يالنوب يورو،
خوشامد قیلو، تهرليکه طوتو.

تَمَلِك: ع. ملکلانو، ايه بولو،
خوجه بولو، قولينه کرتو.

تَمَلِيك: ع. ملکلنرو، برنرسه
گه خوجه قیلو.

تَمَنَا: ع. سلام بيرو اورننك قولى
يا كه باشی ایلان برار توری حرکت
کورساتو. چيست بيرو کبی.
صالدا ت آفيسه رگه تمنا قيله.

تَمَنِي: ع. استهو، تلهو، طلب
قیلو. اميد ايتو.

تَمَوَج: ع. طولقنلانو.

تَمَوَز: ع. ترکلرده چيسلا

حسابی ایلان بر آيدنك اسمی. بزده
گی اييول چيسلاسنه طوغری کيله.

تَمَيِّن: ت. طازا، پاك، آرو،
چيستا. عربچه تمیيزدن بوزولغان.

تَمَيِّن: ع. باشقه لردن آيريلو،
آيروم بولو، آرتوغراق بولو.

تَمَيِّن: ع. بربرسنن آيرو،
آيروم قیلو، آيروم بلو، فرق قیلو.

تَمَازِع: ع. نزاعلشو، طلاشو،
طارتسو.

تَمَازِع بقا - دنياده اوزاق زمانلر
تركلك قیلور ايچون بولغان طار-
تسو، ياريشو.

تَمَاسِب: ع. بر بريسه طو-
غری کیلو، مناسب بولشو.

تَمَاسِخ: ع. جان نك برتن دن
ايکنچی تن گه کوچب يورووی.

تَمَاسِل: ع. نسل طار الووی،
اروغ کوبايووی، نسل آرتوووی.

تَمَافِر: ع. بربرندن نفرتلنو،
قاششو، يار اطمه او.

او قوچی، علم اویرانوجی .

تَلُون: ع. تورله نو، توسله نو،
تورلی توسکه کرو .

تَلُویش: ع. پچراتو، شا-
خشیلندرو، بولغاتو .

تَلُهَب: ع. یالقینلانو، او ط
یالقونی کوتاریلو .

تَم: ع. تمام بولدی، بتدی .

تَم الکتاب = کتاب تمام بولدی .

تَمَاثیل: ع. تمثیلر، بر نرسه
گه مثال ایتوب کیترلگان حکایتار .

تَمَاس: ع. بربرینه تییبوب
طورو .

تَمَاشاع. قزقلانوب قاراو،
سیر ایتو . ✓

تَمَام: ع. آخرینه ایرشو، بتو . ✓
تمام بولدی = بتدی .

تَمَامَا: ع. بتونلای، همه سی .

تَمَتع: ع. فادئلنو، فادئل آلو .

تَمَثال: ع. صورت، رسم .

تَمثال مجسم = گاوده لی صورت،
پامتنیک کبی .

تَمَثل: ع. بر صورته بولب
کورینو .

تَمَثیل: ع. مثال ایتوب کیترو،
اوخشاتو . بر اشکه مثال قیلوب

یازلغان حکایه گه ده تمثیل دیب
ایتوله .

تَمچمید: ع. الوغلاو، تعظیم
ایتو، حرمتلاو .

تَمَدن: ع. مدنیت حاصل
بولووی، علم و معارف آرتوووی،
ترقی ایتو .

تَمَدید: ع. صوزو، اوزونایتو،
اوزاقغه طارتو .

تَمَر: ع. خرما بیمشی .

تَمَرْد: ع. قارش لاشو، عنادلک
ایتو، قاریشو .

تَمَرین: ع. ایلاشدرو، کو-
نکدرو، عادلندرو .

تَمَساح: ع. صوده یاش ای

تَنَهَا: ف. یالغز، برگنه، براوزی.

تَوَّابِع: ع. تابعلر، ایار وچیلر.

تَوَّابِر: ع. برخبرنك، آوزدن

آوزغه یوروب جه یلووی، فاش بولوب هر کم اشنارلق درجه گه یتوی.

تَوَّارِيخ: ع. تاریخلر، اوله

گی کشیلرنك احوالری حقده یانلغان کتابلر.

تَوَّازِن: ع. برابرله شو، تیگز

له شو، تیکلاشو.

تَوَّاضِع: ع. توبانچیلک، اوزن

توبان درجه لی ایتوب کورساتو.

تَوَّافِق: ع. بربرینه موافق

بولو، طوغری کیلو.

تَوَّالِي: ع. توتاش کیلو، بربری

آرتدن کیلو.

تَوَّام: ع. ایگز. بر آنادن

برگه توغان بالالر ایگز بوله لر.

تَوَّانِكِر: ف. بای کشی، ماللی

کشی.

آیرو، برارونك یازوونده کیلشمگان بیرارون کورساتو

ر: کریتیکا. اصل درستی انتقاددر.

تَنْقِیص: ع. کیمتو، کیمستو،

آزایتو.

تَنْك: ف. طار، طغز.

تَنْگَدَل: ف. طار کوئللی،

یوره گی قسلغان.

تَنْوَر: ع. میچ، پیچ.

تَنْوَر: ع. نورلانو، یالطراو،

یاقطرو.

تَنْوَع: ع. نوع لنو، تورلیلنو،

توری توری بولو.

تَنْوِیر: ع. نورلاندرو، یاقتر

تو، روشن قیلو.

تَنْوِیر افکار = فکرلرنی نورلاندرو.

قالا اوراملری ایلکتریک ایله

تَنْوِیر ایدلور.

تَنْوِین: ع. عرب سوزلرنده.

گی ایکی اوست (ت)، ایکی آست

(ب)، ایکی اوتور (ع) علامتلری.

تَنْصُرُ: ع. نصرانى بولو،
خړستيانلقغه چغو، نصارا ديسن
قبول ايتو، چوقنو.

تَنْصِيْفُ: ع. بر نرسه نى ايکى
تيگزرگه بولو، يار طيلاو.

تَنْظِيْفُ: ع. پا کلاو، طازارتو
تَنْظِيْمُ: ع. ترتيبلاو، ترتيبکه
صالو، منتظم قیلو.

تَنْعَمُ: ع. نعمتلنو، نعمته
بولو، نعمت اچنده يشاو.

تَنْعِيْمُ: ع. نعمتلاو، نعمت
بيرو، آشاتو.

تَنْفَرُ: ع. نفرتلنو، چيره نو،
طارتنو.

تَنْفُسُ: ع. طن آلو، يال
ايتو، حال جييو، استراحت.

تَنْقِيْحُ: ع. بر نرسه نلک کيره
کسر و آرتق يرلرين چغاروب
قصقارتوب توزاتو.

تَنْقِيْدُ: ع. يغشيسون وناچارن

تَنْقُصُ: ع. کيهو، آزايابارو
تَنْقُضُ: ع. ايکى سوزنلک
برسى برسون بوزووى، بر برسینک
کيريسنچه بولووى.

تَنْأُولُ: ع. طعامنى آلوب
آشاو، آشقه ييتشو، آشاو، قابقالاو.

تَنْبُلُ: ف. يالقاو، ایرنچاک.

تَنْبُهُ: ع. اويانسو، غفلتن
قوتولو.

تَنْبِيْهَةُ: ع. اوياتو، غفلتن
قوتلدرو، ذهننه صالو.

تَنْزُلُ: ع. اينو، توشو، توبا
نلشو، درجه وهرتده نلک توبانلشوو،
توبانچيلک ايتو وکورستو.

تَنْزَهُ: ع. کوکل ج-وو اتور
ايچون يورو.

تَنْزِيْلُ: ع. ايندرو، توبانگه
توشرو.

تَنْزِيْمَةُ: ع. عيبدن پا کلاو،
عيبسز ديب ده ايتو.

تَوَضِّح: ع. آچق بیان ایتو،
 بر مسئله نی روشن و آکلارلق قیلو
 تَوَغْل: ع. بر اش ایله بیک
 کوب بولوشو. توبکه کیتو و بیک
 تیکشرو.
 تَوَفِير: ع. کوبایتو، آرتدرو.
 تَوَفِيق: ع. طوغریلاو،
 موافق قیلو.
 توفیق = الله تعالی نڭ طوغریلغغه
 کوندرووی. توفیقسز = چارلقمه
 یوروچی.
 تَوَقُّع: ع. امید ایتو، کو-
 توب طورو.
 تَوَقُّف: ع. طوقتاو، طوقتالو،
 طوروب قالو. بلا توقف = طوقتاوسز
 تَوَقِّي: ع. صاقلانو، طییلو.
 تَوَقِير: ع. الوغلاو، حرمتلهو.
 تَوَقِيف: ع. طوقتاتو، طو-
 قتالرو، طوقتن ایتو. آریستا-
 وایت ایتو. پالیتسه توقیف ایتدی =
 قولغه آلدی، آریستاوات ایتدی.

تَوَكَّل: ع. بر اشنی اشله وده
 طارتنوب طورماو، نیچک بولسه ده
 بولور دیب اشکه کرشو.
 تَوَكَّلَا: ع. توکل ایتوب،
 اللهغه طابشروب.
 تَوَكِيل: ع. بر کشینی اوز-
 یاعندن وکیل قیلو، داؤیزنوست بیرو.
 تَوَلَّد: ع. طوموق، دنیاغه کیلو،
 طولولو.
 فلان شهرده تولک ایتکان = طوغان.
 تَوَلَّيْد: ع. طودرو، دنیاغه
 کیترو، بالا طابدرو.
 تَوَلَّج: ع. باقر ایله قالایدن
 قوشلوب یصالغان معن، برونزا.
 تَوَهَّم: ع. اویلاو، اویلانو،
 ظن ایتو، گمان ایتو، خیال ایتو.
 تَهَجَّد: ع. تون اچنده یوقودن
 طوروب نماز اوکو، تهجد نمازی.
 تَهَيِّد: ع. قورقتو، تگیلای
 بولای ایتارمن دیب قورقتو،
 خوفلدرو.

✓ تَوْبَهُ: ع. گناہ دن قایتو، گناہ
قیلودن توқтаو.

تَوْبِيخ: ع. شلتہ لہو، اوروشو،
سوگو، خورلاو.

تَوْتِيَا: ع. روسچہ تسینک
دیب ایتلگان قورغاش توسندہ گی
بر معن.

تَوَجُّه: ع. یوزلنو، یوزن
قاراتو، یونالو، بر یاقغہ قاراب کیتو.

تَوَجِيه: ع. یوزنی بر یاقغہ
ایلندرو.

رتبہ توجیہ ایتمک = چین بیرمک.
تَوْحِيْد: ع. برلہو، بر دیب

اشانو.

توحید لسان = تل برلشدرو.

تَوْرَات: ع. اللہ تعالیٰ دن
موسی پیغمبرگہ ایندرلگان کتاب.

تَوْرِع: ع. حرام اشلردن
صاقلانو، تقوالق، صوفیلق.

تَوْرِيْع: ع. طاراتو، بولب
بیرو، آبروم آبروم طابشرو، اولہشو.

توزیع مکافات = مکافات طاراتو.
تَوَسُّط: ع. آراغہ کرو، اور
تاغہ نوشو.

تَوَسِّع: ع. کیکیو، ایرکنایو.
تَوَسِّل: ع. براش طوغرو سندن

اور تادہ بر سبب قیلوب طوتو،
وسیلہ قیلو، واسطہ قیلو، براش
آرقلی یاقنلاشو.

تَوَسِيْط: ع. آراغہ کرتو،
بر نرسہ نی بر اشکہ واسطہ قیلو.

تَوَسِيْع: ع. کیکیاتو، کیڈ قیلو.
توسیع معلومات = بلملگن کوبایتو،
علم آرتدرو.

تَوَسِيْم: ع. علامتلہو، بیلگیلاو
طامغالاو، اسم بیرو، آط قوشو.

تَوَصِيْف: ع. صفتلاو، صفتلا
رن ہم توسلارن بیان قیلو.

تَوَصِيْه: ع. وصیت قیلو، بر
اشنی تابشرو، براشنی مصلحت
کوروب بیورو، برکشیکہ اورن یا کہ
برر اش طابو ایچون ایکنچی کشیکہ
تل ویا یازو ایلہ اوتنو.

آلتمش دن بر بوله گی، سیکونت.

ثبات: ع. اورنندک طورو، قرار

قیلو.

ثباتسز = طوترقسز، دوامسز.

ثبوت: ع. ثابت بولو، اشا.

نچلی بولو، چن بولو.

ثروت: ع. بابایلق، آقچه و مال

کوبلکی، مال.

ثریا: ع. اورکار یوللزی، ایله

یوللزی.

ثقلت: ع. آورلق، صالماللق

ثقلین: ع. آدم بالاسی ایله جن

طاقه سی.

ثقیل: ع. آور، صالمالقی،

قیین.

ثلاثه: ع. اوچ.

مناهب ثلاثه = اوچ منهب.

ثلاثی: ع. اوچ حرفلی سوز.

ثلث: ع. اوچسن بر، اوچ

الوشن بر الوش.

ثلثان: ع. ایکی ثلث یا که اوچ

الوشن ایکسی.

ثمر: | ییمش، میوه.

ثمره سز = فائک سز،

ثمره: | قوری.

ثهن: ع. سیگنر الوشن برسی.

ثهن: ع. آقچه، پاره، پول.

ثنا: ع. ماقتاب ده یتولکان سوز،

ماقتاو، مدح.

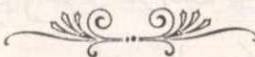
ثواب: ع. یاخشیش اش ایچون

الله تعالی طرفندن بیرلگان ایزگوچر آ.

ثوب: ع. کیوم.

ثیاب: ع. کیوملر.

ثیب: ع. طول خاتون.

تەھزىب: ع. تۈزەتۈ، طازارتو.
پا-كلاو.

تەھزىن: ع. بىك نچكە تترەو.

تەھزىز: ع. بىك نچكە تترەتو.

تەھلا-كە: ع. ھلاكلك، خطر،

قورقنچ.

تەھلىل: ع. لا الھ الا اللھ كلمە
سون تەھىتو.

تەھمەت: ع. كشىگە يالغان عىب
سويلو، جالا يابو.

تەھپىئە: ع. ھاضرلەو، ھاضر

قىلو.

تەھىج: ع. قايناشو، كوتارىلو.

تەھىقظ: ع. يوقودن اويغاتو.

تەھىقن: ع. بتونلاي بلو، طازا
بلو، آتق بلو.

تەھمار خانە: ف. عقلىن يازغان
تەھلى كشىلرنى تۈزاتور ايچون ياصا
لغان خستە خانە، سوماشىشى دوم.

تەھمەم: ع. صو طابلماغان وقتىن
قوللارون توفراقغە صوغوب طھارتلنو.

ث

ثامەن: ع. سىگىزچى.

ثانى: ع. ايكنچى،

ثانيا: ع. ايكنچى مرتبە،

آئىنن صوكت.

ثانىيە: ع. بر مینوت نك

ثاء: ع. حروفى ھجانك دو-

رتنچى سىنە اسمدر، ث حرفى.

ثابت: ع. نق، برسوزدە و بر

اورندە طوروچى، اشانچلى.

ثالث: ع. اوچنچى.

زور مسجد، مسجد جامع.

جانب: ع. طرف، يان، ياق

جانبين دن - هر ايکي طرفدن.

جاندار: ف. جانلی، جانوار

تريک، حيوان.

جانشين: ف. براونک اور-

ننده بولغان کشي، وکیل، قائممقام.

جانوار: ف. جانلی، حيوان.

جانی: ع. جنایت قیلوچی،

کشي اوتروچی.

جاودان: ف. منگولک،

ابدي.

جاه: ف. درجه، مرتبه، منصب.

جاهد: ع. اجتهاد قیلوچی،

طرشوچی، سعی ایتوچی.

جاهل: ع. نادان، بز نرسه

بلمگان، بلمسز، علمسز.

جاهلانہ: ع. جاهلک اوز-

ره، نادانلقچه، نادان لارچه.

جاهليت: ع. نادانلىق،

جاهللك.

جاهليت زمانهسى - پیغمبرمز کیلما-

سدن ئلك بولغان زمانلر.

جای: ف. اورن، مکان.

جبار: ع. قدرت والوغلق

ایاسی، جبر قیلوچی.

جبال: ع. جبللر، طاوولر،

طاغلر.

جبانة: ع. جنلك، قورقا-

قلق، یورا کسز.

جبر: ع. کوچ-لاو، زورلاو،

ظلم ایتو وبر نرسه ده گی کمچیلک

نی طوترو، جبر نقصان؛

علم جبر - علوم ریاضیه نك بر قسمی.

آلگیر.

جبر آ: ع. کوچلاب، زورلاب،

جبرلاب.

جبر ائیل: ع. بر فرشته اسمی

جبروت: ع. الله تعالی نك

الوغلقى.

جبریه: ع. بر منهب اسمی

ج

چارِيهَ ع. آقچه ایلان صانوب
آلوزغان خدمتچی خاتون، کنیزک.

چاسوس ع. اوزینک کم
ایکانون بلدر ماینچه یاشرون خبرلر
جیوب چیتکه سویلاوچی، اسپیون.

چالب: ع. جلب ایتوچی،
اوزینه طارتوچی طارتوب کیتروچی
چالب منفعت - فائده نی طارتوب
کیتروچی.

چالس ع. اوپروچی.
چالس تخت سلطنت - پادشاهلق
تختنه اوپروچی.

چام ف. پیلا، ترهزه پیلاسی،
استاکان، کاسه.

چامع ع. جییوچی، جمع ایتو
چی، طوپلاوچی.
جامع - جمعه نمازی او قوللا طورغان

چائز: ع. درست، یارارلق،
آنی اشلاو ایلان هیچ بر ضرر
بولماسلق ائ.

چادو: ف. سحرچی، آربوچی،
کوز بهیلاوچی.

چاده: ع. زور اورام، اولو
پول.

چاذب: ع. اوزینه طارتوچی،
جنب ایتوچی.

چاذبه: ع. باشقه نرسه نی او -
زینه طارتا طورغان کوچ، طارتو کوچی.
چاذبه ارض = بیرنگ اوزینه طارتووی.

چار: ع. کورشی.

چارح ع. جراحت قیلوچی،
یاره لاوچی. موئنی چارحه کیله در.

چاری، آقغوچی، یورگوچی

جَدِي: ع. چن، اوین وکولکی
ایله بولهغان.

جَدِيد: ع. یاڭا، یاڭاچقان،
ایسکرمان.

اصول جدید = یاڭا ترتیب ایلان
اوقتو.

جُذَام: ع. بر توری آورو،
تامر چیری.

جَذَب: ع. اوزینه طارتو،
طارتوب کیترو.

جُرَات: ع. یورا کللیک،
باطرچیلق، قیوچیلق.

جَرَأْد: ع. جریده لر،
غزته لر.

جَذْر: ع. اوسمک طامری،
توب.

علم حسابده بر عددن لڭ جنری
دیب شوندی عددکه ایتله، اگر
اول عددنی اوزی ایله ضرب ایتسهك
شول اولکی عدد قدر بوله در. مثلا
۳ عددی ۹ نك جنریدر. چونکه ۳نی
۳ ایله ضرب ایتسهك ۹ بوله در.

جَرِ أَدَم: ع. جریبه لر، گناهلر،
عیبلر.

جَرَّاح: ع. تنده بولغان جرا-
حتلرنی قار اوچی، واعضالرنی کیسو
چی وپاروچی دوقتر.

جَرِّاحَت: ع. یاره، قوטר.

جَرَاد: ع. چیکرتکه.

جَرَح: ع. یارالوو، جراحت
یاصلو.

جَرَم: ع. جانسز نرسه، گاوده.
(تاش، آغاچ کبیلر) لکن یالغش
اوله رق جیم نك اوتری ایله اوقله در.

جَرَم: ع. گناه، عیب، قبا-
حت لك.

جَرِيَان: ع. آقیمق، آغوب
کیتمک، یورومک

جَرِيْدَه: ع. بیلگیلی وقتلرده
تورلی خبرلر باصلوب چغا طورغان
کاغذ، گازیته، غزته، گازیت.

جَرِيْمَه: ع. گناه، عیب.

(اول منہب کشیلری: بنیادہ ہیچ
بر اختیار یوق. اختیار الله تعالیٰ ده
گنه دیب ایتهلر).

جِبَلْ: ع. طاو، طاغ.

جِبْأى: ع. طاونكى، طاودن
چقغان، طاودن آلونغان.

جِبْأى: ع. یارانلشنده اوق
بولغان، طبیعی.

جِبْهه: ع. یاقاسی تویمهلی بر
نوع جیلهن، ترکیهده روحانی صنف
کیه طورغان اوزون کیوم.

جِبْهه: ع. ماڭلای، ماڭغای.

جِبیره: ع. جراحت اوستونه
بهیلانگان چوپراک.

جِبیرین: ع. قورقاق، یوزراکسز.

جِشَه: ع. بدن، گاوده، تن،
جسم.

جِحْد: ع. انکار ایتو،

جِحیم: ع. دوزخ، جهنم،
تموغ، اوط.

جِدْ: ع. بابا، قارت آنا.

جِدْ: ع. طرشو، اجتهاد.

جِدْأ: ع. بیگراک، چنلاب،
اویناب توگل.

جِدْأ: ف. آیروم، یراق.

جِدْار: ع. دیوار، استینا.

جِدْال: ع. طالاش، قچقرش،
غوغا، نزاغ.

جِدْل: ع. طالاشو، قچقرشو.

جِدْول: ع. بر نرسه-نك
حسابن یا که ترتیبین کورساتور
ایچون صزلغان صزقلار. درس
جدولی - قایسی کونده نیندی درسار
بولاجاغن کورساتوب یازلغان کاغد،
تابلیتسه.

جدول - صو آغزور ایچون ییاصا -
لغان یول، قبال، قاناو.

جدول - صزقنى طورى صزو ایچون
بولغان طاقته، یعنی پراویلا.

جِدْه: ع. قارت آنا، ئه بی.

ثری، الکان.

جَعَلَى: ع. یاص. ا. ع. آلداب
یاصالغان، فالشی.

جَغْرَ افیا: ع. دنیاده بولغان
پیرلر، صولر، دینگز لر و تورلی
پادشالقی لر توغروسندک بحث ایته
طورغان علم.

جَغْفَا: ع. جبرلهو، اذاء، آورلق.
جُفْت: ف. ایبدش، پار، جب.
جفت - خاتون.

جَگَر: ف. باور.
قره جگر - باور.
آق جگر - اوپکه.

جَلَّ جَلَالَه: هر قایوسی
الله تعالی زنگ
جَلَّ شَانُه: اسمی صوکنده
جَلَّ وَعَلَا: ایتوله طورغان
صفتلر در. الله تعالی بیک اُلوغ
مرتبهلی دیمکدر.

جَلَاء: ع. یالتر اولوق، یالتر اتو.
جَلَاد: ع. عیبلی آدملرنی
آصوب یا که کیسوب اوترور ایچون

حکومت طرفندن قوبلغان کشی.

جَلال: | الوغلق، زورلق.
جَلالَت: |

جَلَب: ع. طارتو، اوزینه
طارتوب کیترو.

جَلَب منفعت فائدهنی اوزینه طارتو.

جَلَب: ع. تیری، حیوان تیرسی.

کتابینک قاطرغه طشینده ده جلد دیوله.
قاطرغه ایله توبلنگان بر بولهک
کتابغه بر جلد دیولور. فلان کتاب
آلتی جلدده، فلان کتابینک ایکی
جزئی بر جلدده.

جَلَسَه: ع. اولطروش، مجلس،
نمازده ایکی سجده آراسندهغی
اوطرو.

جَلوس: ع. اوطرو، تختکه
اوطرو.

یوم جلوس - پادشاه زنگ تختکه اوطر -
غان کونی، جلوس کونی.

جَلی: ع. آچق، روشن، آشکار.

جَلیل: | الوغ، زوردرجهلی،
جَلیلَه: | قدرلی مرتبهلی.

ټییلانوب آلفان بیر، اوطراو، آطاو.

جزیل: ع. کوب، مول.

جزیه: ع. یصاق، ویرگو، تو-

لاو، دان خراج، ایمانه.

جسارت: ع. باطریقچیلیق،

بازمچیلیق، جرأت.

جسامت: ع. زورلق، ټریلیک،

کلوده زورلغی.

جزما: ع. کیسوب، چنلاب،

تماما اشانوب.

جسم: ع. تن، بدن، گاوده.

جسم: ع. نرسه، آیدر، تن.

جسم لطیف: قول ایله طوطلمای طو-

رغان، وکوز ایله کورلمای طورغان

جسم، فرشته و جن کییلر.

جسمانی: ع. تن گه تیوشلی

بولغان، تن نکی، بدن گه متعلق.

جسور: ع. یوراکلی، بهادر،

غیرتلی، قورقمای طورغان.

جسیم: ع. کلوده لی، زور،

جزو: ع. بربولک، برکیساک،

بولسم، پاره. مثلا: قرآن اوتوز

جزگه بولنگان = اوتوز کیسا ککه.

جزو لا یتجزی: برنر-

جزو فرد: زلک بو

لونمی طورغان ایلی کچکنه کیسه گی،

آتوم. بیک کوب جزو فرد لر جیو-

لوب نرسه لر حاصل بوله در.

جزا: ع. اشلکان اش ایچون

بیرله طورغان مکافات. کشی یاخشی

اش قیلسه ده یاوز اش قیلسه ده جزا-

سن کوره چک.

جزائر: ع. جزیره لر، اوطر-

اولر، صو اورطاسندنغی جیر لر.

جزئی: ع. آزغنه، بره قدار،

بر آز.

جزر: ع. دیکنز صوو یذک بر

آز آرتقاچ کیری چیکلوی.

جزم: ع. کیسو، چنلاب قرار

بیرو.

جزیره: ع. هر یاقدن صو

جَن: ع. كوزگە كورنماي
طورغان بىر نوع دىخوقات.

جَنَاب: ع. بىر كىشىنىڭ اسمىدە
حرمت قىلۇپ قوشۇلا طورغان سوز.
سز دىب ايتە طورغان اورنىڭ جَنَابكز
دىب ايتەلر.

جَنَابَت: ع. توشلەنو وجماع
سببلى كىشىنىڭ بلچىراق حالە بولووى.

جَنَات: ع. جَنَّتَلر، اوجماحلر،
باغچەلر.

جَنَازَه: ع. تابوتقە سالانغان
اولك، ميت.

جَنَازَه نِمَازى = اولك ياندىدە اوقولا
طورغان نِمَاز.

جَنَائِت: ع. كىشى اوترو، كىشى
يارالاو، وناموسقە تىو شىكللى زور
قباحت.

جَنُب: ع. جماع قىلو و توشلەنو
سببلى غىسل واجب بولغان كىشى.

جَنَّت: ع. اوجماح، بەشت،
باغچە.

جَنَس: ع. حيوان و باشقە
نرسەلرنىڭ بىر بىرىدىن آيروم
بولولرى تورلى جنسدە بولولرىدىر.
هر بىر آيرومى بىر جنس.

مئلا آت بىر نىچە جنس بولا: عرب
آتى، قازاق آتى كىيلر.

جَنَسِيَّت: ع. جنسلىك، بىر
نوع دن و بىر تورلىدىن بولوچىلىق.

جَنَك: ف. صوغش، اوروش،
معاربە.

جَنُوب: ع. توشلىك ياغى،
قوياش يورى طورغان طرفى.

جَنُوبَا: ع. توشلىك ياغىدىن،
جنوب طرفىدىن.

جَنُوبِي: ع. توشلىك ياغىنىڭ،
جنوب طرفىنىڭ، جنوبىدە بولانان.
آمرىقاي جنوبى = توشلىك طرفىدىنغى
آمرىقا.

جَنُون: ع. جنلىلىك، ديوانە
لق، عقلدىن ساتاشو، مجنونلك.

جَنِين: ع. آدم نىڭ ياكە

جہاد: ع. جانسز ہم اوسمائی
طورغان نرسہ. طاش کبی.

جہادی الأولى: ع. عربچہ
آی اسمی، اون ایکی آئی نیک
بشنچیسنه اسم.

جہادی الأخری: ع. عربچہ
آی اسمی، اون ایکی آئی نیک
آلتنچیسنه اسم.

جہامع: ع. خاتونغہ یاقتلق
قیلو.

جہاعت: ع. بر اورنغہ جیو-
لغان کوب کشیلر، گروہ.

جہال: ع. کورکاملک، ماطورلق،
یہملیلک.

جہرہ: ع. اوطلی کومر، چوق.
جہرہ = حج قیلغان کشیلرنیک بر
ییلگولی اورندہ طاش آتوی.

جہمع: ع. جیو، طوپلاو. عرب
سوزلرنندہ ایکیدن آرتوقغہ
دلالت قیلہ طورغان سوزگہ جمع دیولہ.

جہمعا: ع. ہمہسی، بارچہسی،

مجہوعسی.

جہعیت: ع. جییولش، جیون.

جمعیت خیریه - خلق دن آقچہ
جییوب کیرا کلی اورنلرینہ صرف
قیلا طورغان بر جمعیت.

جہلہ: ع. سوزنیک بر بولگی.
جہلہسی - ہمہسی.

جہلمتہ: ع. ہمہسون، بارچہسون
برگہ، بر یولی.

جہهور: ع. خلق، گروہ،
جماعت، جہهور - علما عالمر گروہی

جہهوریت: ع. کوبچیلک،
کوبلک. جہهوریت - خلق پادشا-
ہنی اوزلری برنیچہ یلغہ صایلاب
قویا طورغان حکومت، ریسپوبلیکا.

جہمیع: ع. ہمہ، بتون، بارچہ
جہمیعاً: ع. ہمہسی برگہ،
بارچہسی.

جہمیل: ع. کورکام، ماطور
یوزلی، یہملی.

اوصاف جہیلہ - گوزل صفتلر.

جهاد: ع. صوغش، دين ايچون
صوغشو، معاربه.

جهاز: ع. يورط نرسه لری،
اوی ايرلری.

جهالت: ع. جاهللك، نادا-
نلق، علمسزلك، قارالق.

جهان: ع. دنيا ير يوزی.

جهانگير: ع. دنيانی اوز
قولينه آلوی.

بيك كوب مملكتلر آلغان پادشاهلر
طوروسنده ايتلدر. مثلا: سلطان
محمد فاتح بر جهانگير ایدی.

جهت: ع. ياق، طرف،

هر جهتین - هر ياقین.

جهت: ع. طرشو، اجتهاد ایتو.

جهت: ع. قچقرو، طاوشلاو.

جهت: ع. قچقروب، طاوش
ايلان.

جهل: ع. نادانلق، بلمسزلك.

جهلا: ع. جاهل لری، نادانلری.

جهنم: ع. اولگانندن صوگ
گناهللی کشیلر نی عذاب قیلا تورغان
اورن، درزخ، تموغ.

جهنمی: ع. جهنم لك، تموغلق،
عذاب قیلونا طورغان کشی.

جیادت: ع. كوركاملك،
گوزللک، يهمليلک.

جیب: ع. کيسه، يان قالته.

جید: ع. كوركام، بيك
گوزل، بيك هييت.

جیش: ع. عسکر، صالدا ت.

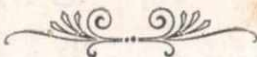
جیغه: ع. اولاكسه، اولك تن.

جيو جيو: ت. كوكايدن يا ئا

چقان طاوق ويا قوش بالاسی، چبی.

چيوش: ع. جيشلر، عسکر
لر، صالدا تلر.

چيوه: ت. تری كهوش، كونه
صووی.

هيوان نڙڱ قور صاعنده غى بالا.

جَوَّ : ع. هوا طوراً طورغان بوشلق.

جَوَّ هوا - هوانڱ اچى، آراسى.

جَوَّاب : ع. سؤالغە قارشو سوياننگان سوز.

صوراغان سوزگە جواب قايتارالر.

جَوَّابِيع : جواب قيا-وب، جواب ايتوب، جواب اوله رق.

جَوَّابِنامَه : ع. جواب ياز- لغان كاغد، جواب كاغدى.

جَوَّار : ع. كورشى، ياقين، يان، تيره.

مكه جوارنده - يعنى مكه شهرى ياننده.

جَوَّاز : ع. درستلك، درست بولو، جائزلك.

جَوَّانِب : ع. جانبلر، تيره ياقلر، اطرافلر.

جوانب اربعه = دورت ياق.

جَوَّاهِر : ع. جوهرلر، اصل طاشلر.

جَوِّد : ع. جوماردلق، سخبلڪ.

جَوِّور : ع. جبرلهو، ظلم، جفا.

جَوِّز : ع. ق. وياش يورووى ايله حساب قيلولنگان آيلرنڱ بشنچى سى. ماي چيىلاسى

جَوِّع : ع. آچلق.

جَوِّف : ع. ايچ، قووشلق.

جوف الفم = آوز ايچى.

جَوِّلان : ع. گيزهك، يورومك.

.....

جَوِّهَر : ع. قيمتلى بر نوع طاش، اصل طاش.

جَوِّهَرِ فَرِّد : ع. هر بر نرسه

نڱ (جسملرنڱ) قوشلوب ياراتلغان ايك واق بورتوكلىرى، آتوم، جزؤ فرد.

جَوِّهَرِ فَرُّوش : ع. اصل طاشلر ساتوچى.

جَهَات : ع. جهاتلر، طرفلر، ياقلر.

جهات سته = آلتى ياق: آل، آرت، اوڭ، صول، يوغارى، تربان.

چ

برالوش.
 چالشهق: ت. طرشمق، اجتهاد.
 چاه: ف. جغور، قيو، قدوق.
 چراغ: ف. بولمه نى ياقدرتا
 طورغان اوپ، چراق، شم.
 چغتای: غ. ترکستان طرفند
 ترک جنسدن بر خلق، چغتای خلقى.
 چهن: ف. ياشل آغاچلى هم
 چچکلى واولنلى اورن چيره م.
 چنار: ت. بىك زور اوسه طور-
 غان ييمشسز بر نوع آغاچ.
 چوبان: ت. حيوانلر باغوب
 يوروجى، کتوجى.
 چوجق: ت. کچکنه، بالاصبى،
 ياش بالا.
 چوغالمق: ت. کوبايىمک،
 آرتىق.

چابوق: ت. تيز، آشفچ.
 چابوق چابوق - تيز تيز.
 چادر: ت. قرده کوچوب يور-
 وکان خلق نىگ اوى اورنینه استعمال
 قیلا طورغان نرسهسى؛ کوبراک آق
 چوپراکنن ياصالغان بولا، عسکرلر
 ايجونده بىك کوب استعمال ايتوله. چاتر.
 چار: ف. (چهار) دورت.
 ترکلر روسیه پادشاهسنده «چار»
 دىب ايتهلر.
 چار پشهق: ت. بربرى ايله
 بهريلشو.
 چار پهق: ت. بهرلمک صد-
 غلىق.
 چاره: ف. علاج، بر اشنى بو-
 لدررغه سبب، تدبير، يول.
 چاره سزلق - دواسزلق تدبيرى
 طابلم اوچىلق.
 چارىك: ف. چيرک، دور تدن

چهار یار - دورت یولداش.

چهره: ه. ف. نوس، یوز، صورت.

چپین: ت. قطای مملکتی.

چینلی - قطای کشیسی.

چوق: ت. کوب، آرتق.

چول: ت. قوملق، ووسوز
صحرا، دالا.

چهار: ف. دورت.

ح

حاجت: ع. کیرا کلاک، لزوم.

حاجت توکل = کیرا کمی.

حاجی: ع. کعبه الله نی حج

وقتند زيارت ایتکان کشی.

حاجتمند: ع. حاجت ایاسی،

محتاج، فقیر کشی.

حادث: ع. کورنگان، واقع

بولغان، اورطاغه چقغان، ظاهر

بولغان، اولک یوق بولوب سوکندن

بار بولغان.

حادثه: ع. بولغاناش، واقعه.

دنیاده ئلله نیندی حادثه لر بولوب

طورا.

حاء: ع. ح حرفینک عربچه

اسمی، حاء مهمله.

حائز: ع. جیغان، اچینه

آلغان، صاحب. بونرسه فلان صفتنی

حائزدر یعنی اول صفات آنک باردر.

حائط: ع. دیوار، استینا.

حائل: ع. ایکی نرسه آراسند

غی دیوار، پرده.

حاج: ع. حج قیلوچی کشی،

کعبه الله نی حج وقتنده زيارت ایتکان

کشی.

حاجات: ع. حاجت لر، کیراک

نرسه لر.

حاذق: ع. بيك بيلمى، اوستا،
 ماهر، تجربېلى.
 طبیب حاذق = تجربېلى دوكتور.

حاره | ع. اسسى، قزو.
 حار |
 بلاد حاره = اسسى پيرده گى شهرلر.
 حاسد: ع. حسد قیلوچى،
 كونچيلىك ايتوچى.

حاسه: ع. آدمده وباشقه
 حيوانلرده بولغان سيزه طورغان
 قوت، طويغچ.

حاسة البصر | كوره طور-
 حاسه بصر | غان قوت،
 كورو قوتى.

حاسة السمع | ايشتو قوتى.
 حاسة سمع |

حاسة الذوق | نر سه نك
 حاسه ذوق | ته من سيزه
 تورغان قوت.

حاسة الشم | ايس سيزه
 حاسه ششم | طورغان قوت.

حاسة اللبس | نر سه نك
 حاسه لبس | قاطى ويهوشا
 قلغن سيزه
 طورغان قوت.

حاشا: ع. بر اشنك بولوون
 اوزنن يراق ايتار ايچون ئه يتوله
 طورغان سوز: حاشا، مين سزنى
 كور مادم.
 حاشا لله = الله كور ساتماسون!

حاشيه: ع. بر كتابنك اچنك گى
 بعض سوزلرون آچق بيان قيلوب
 كتابنك چيتمه يازلغان سوزلر.

حاصل: ع. بار بولغان، قولغه
 كرگان، اونگان. آزغنه بيردن
 كوب ايگون حاصل بولدى.
 سوزنك، حاصلى = قسقه سى، نتيجه سى.

حاصلات: ع. حاصل لىر،
 اونگان و قولغه كرگان لىر.

حاصلات ارضيه - بيردن حاصل
 بولغان (اونگان) نر سه لىر، ايگونلك
 نر سه لىرى، آشلق لىر.

حاضر: ع. ئه زلنگان، طيار.
 مين بارورغه حاضر من.

حاضر - اوشبو وقتده، حه زر.
حاضر بارام.

حافظ: ع. صاقلاوچی، بیکلاوچی.

حافظ کتب - کتابلر نی صاقلاب
طروچی.

حافظ قرآن - قرآننی کوکلمن بلوچی،
قاری.

حافظه: ع. کوکلمه طونو،

یادلای قوتی، ذهن، قوهء حافظه.

حاکم: ع. حکم ایتوچی،
قاضی.

حاکمه - باشقه قومنی اوز
قول آستنه کرتوب حکم ایتوب
طوروچی ملت.

روسلمت حاکمه؛ تاتار لر ملت
محکومه.

حاکمیت: ع. حاکمک،
حکم ایتوچی لک.

حال: ع. طورمش، کیهیت،
صورت. نی حالده سز؟.

حال = قوت، کوچ. حالسزندی.

زمان حال = حاضرگی زمان.

حالا: ع. حاضرده، حاضرگی

حاله، بو وقتده.

حالات: ع. حالر، حالتلر،
طورمشلر.

حالت: ع. حال، صورت،
روش، کیفیت.

حامض: ع. اچی، اچکلت،
کیسلاطه.

حامض کبریت - کوکرت مایی،
سیرنی کیسلاطه.

حامل: ع. کوتاروچی، اوستینه
یوکلوچی.

حاملأ: ع. کوتاروب، یوکلاب،
کرتارگان حالده.

حامله: ع. یوکلکی (قورصاقلی)
خاتون، آورلی خاتون.

حامی: ع. صاقلاوچی، حمایه
ایتوچی، یاردمچی.

حاوی: ع. ایچینه آلمغان،
قاپلاب آلمغان. بو کتاب اوچ تورلی

لغتنی حاویدر = یعنی آنک ایچنده
اوچ تورلی لغت بار.

حُب: ع. بر نرسه، نی سربو،

یار اطو، محبت.

حب المال - مال یار اطو، مال سومک.

حبس: ع. بیکلاو، یابو، قاماو،

بیکلاب طوتو، یبارمای طورو. عیبلی

کشینی زندان غه هلس ایتهلر.

حبسخانه: ع. یمانلق قیلغان

کشیلرنی بیکلاب طوتا طورغان

اورن، تورمه، زندان.

حبش: ع. آفریقاده بر

ملکت اسمی.

حبش مملکتی، حبشستان.

حبشی: ع. حبش مملکتینک

کشیمی.

حبوب: | اورلقلر، یردن

| اوسوب حاصل

حبوبات: | بولغان آشلقلر.

حبیب: ع. دوست، سوکلی.

حتمی: ع. شول قدرلی، شول

درجه ده، شول حدلی. یوللری بیک

نچار، حتی یوروب بولماسلق.

حج: ع. کعبه اللهنی طواف قیلو

(زیارت ایتو).

حجاب: ع. پرده، اورتکچ.

خاتونلر ده حجاب - کشیلر گه کورنماس

ایچون بیتلرون یابوب یورو، پرده لنو.

حجاج: ع. حاجیلر.

حجاز: ع. عربستان قطعه سنک

قویاش باطه طورغان یاغی، مکه

ومدینه ادرنلری.

حجازی: ع. حجاز کشیمی،

حجاز نرسه سی.

حجام: ع. قان آلوچی، بدنن

قان چغاروب دو آلوچی.

حجامت: ع. قان آلدرو،

تندن قان چغارو.

حجت: ع. دلیل، اشانچ،

برهان.

حجر: ع. طاش.

حجر اسود = قاره طاش، کعبه الله نک

دیوارینه او طر تلغان مبارک طاش.

حجره: ع. کچکنه بولمه، مدرسه

لرده بر کشی طورورلق بولمه.

حجم: ع. نرسه نک زورلغی،

گاوده زور لغی، کوله م، دینه.

حجماً: ع. زورلقه، الکانلکه.

بو نرسه حجمه بیک زور بولمسه ده
آغردر.

حج: ع. چیک. حدسز - چیکسز.

شول حدلی - شول قدرلی.

حد بلوغ - بالغ لک - لک چیگی،
اولی، باشی.

حدت: ع. تیزلک، اوتکونلک،

آچولانو.

حد تلیمک - آچولانمق، قبار نمق.

حدث: ع. طهارت بوزلو،

طهارتسزلق.

حد تلیمک - تهر تلیمک، نجس چغارمق.

علم نعوده: حدث هر بر فعل دن آکلانا

طور غان اش، واقعه؛ مثلاً مین کیلیم

دیگان سوز بر حدثنی (واقعه نی)

بلدره. اول حدث کیلودر.

حدوث: ع. واقع بولو، پیدا

بولو، ظهور.

حدوث عالم - دنیا نلک صوکندن بار

بولووی، یوقندن بار بولووی.

حدود: ع. حدلر، چیکلر،

میزالر.

حدیث: ع. پیغمبر مزنگ

ئه یتهکن سوزلری، حدیث شریف.

حدید: ع. تیمر.

حدیقہ: ع. آغاچلی و اطرافلی

کیرته لی باغچه.

حذر: ع. صاقلانو، احتراز ایتو.

آلداقچی کشیدن حذر ایتو لازم.

حذف: ع. علم نعوده سوز نلک

براز حرفن توشروب قالدرو. طاشلاو.

حر: ع. اوز اختیارلی اوزنه

بولغان، ایر کلی، آزاد، قل بولمغان

کشی.

حرارت: ع. قزولق، اسسیلک.

حرارت شمس - قویاش قزولغی.

حرام: ع. شریعت صاقلانورغه

قوشقان نرسه، قیلورغه یار امغان اش.

ایسرتکیچ ایچمک حرام.

حرامز اده: ع. حرام دن

طوغان، اویناشدن طوغان، ولدزنا.

حرب: ع. صرغش، مهاربه.

زمان حرب = صوغش وقتی.

حربجی: ع. صوغشقه تیوشلی

بولغان، صوغشغنی.

حربیه مکتبی - صوغشقه تیوشلی اشلر -

نی، و علملرنی اویراته طورغان مکتب.

حربی اداره - بر شهرنی صوغش وقتند

غی حالده طوتو.

حربص: ع. آج کوز لیلک،

طمع، بر نرسه گه بیک آرتوق قزغو.

حربف: ع. سوز آگلانور

ایچون هم یازو آگلانور ایچون

قویلغان بیلگولر، اشار تلر. «بز»

دیکانده ایکی حربف بار.

حربفت: ع. هنر، کسب.

حربکات: ع. حرکتلر، قوز -

غالولر. عربچه سوزده گی آست،

اوست اوتور علامتلری.

حربکت: ع. سلکنو، قوز -

غالو، تییرانو.

حربک ارض - ییر سلکنوی.

حربکده: ع. عربچه سوزلرده گی

آست، اوست، اوتور گه هر قاپوسینه

حرکه دیوله (س) کبی.

حرم: ع. مکة مکرمه شهری.

هر بر کشینک کروی ایچون رخصت

ایتلمکان اورون، مثلا خاتون قزلر

طورا طورغان یورت حرم بولا.

حربمان: ع. محروم بولو،

قوری قالو.

حربمت: ع. عزتله و، قدرله و،

رعایه.

حربمت بر نرسه نك حراملغی.

حربمین: ع. مکة، مدینه

شهرلری.

حربروف: ع. حرفلر.

حربوفات: ع.

حربوف معجه - نقطه لی حرفلر: ف.

ق. کبی.

حربوف مهمله - نقطه سز حرفلر: ل

م. کبی.

حربوف هجا - الفباده غی همه حرفلر.

حربیت: ع. ایرکنک، آزاد -

لق، ایرک، کیچیلک.

حربیت دینییه = دینه ایرکلی بولو.

حَریر : ع. یفك، جفك.

حَرِیص : ع. بیک حرصلی،
آچ کوز، طمعلی، بیگراک قزیغوچی.

حَرِیق : ع. یانغین، پاژار.

حَزب : ع. بولک، جماعت،
پارتیه، گروه.

حَزَن : ع. کوینچ، قایغو،
خفالق، حسرت، غم.

حَزیران : ت. عثمانلی
ترکرده چیسلا حسابنده دورتنچی
آی، اییون چیسلاسی.
بو سوزنک اصلی سریانچه در.

حَزین : ع. بیک قایغولی،
حسرتلی.

حَس : ع. سیزو، طیو، سیزنو.

حَس قبل الوقوع - بر اشنی بولماسن
ئلك سیزو، آلدن بلو.

حَس ظاهری - طشقی سیزو. قول
ایله طوتوب بلو کبی.

حَس باطنی - ایچکی سیزو. کوئل
سیزووی کبی.

حَسَاب : ا. ایساب، ایسابلهو،
صان، صاناو.

علم حساب = صان علمی. حسابسز -
صانسز، صاناب بترگیسز، کوب.

حَسَّاس : ع. بیک سیزه
طورغان، سیزگچ، طیفچ.

حَسَب : ع. کشی آراسنده
قدرلی بولو.

ینه مقدارنچه، قدرنچه، کوره معنالننه
بو اوب هر وقت ایکنچی بر سوزگه
قوشلوب ده يتوله در؛ مثلا: قرداشلك
حسیبله - یعنی قرداشلغینه کوره.
حسب الطاقة = کوچ یتکان قدری.

حَسَل : ع. کونلهو، کونچیلک
ایتو، قزغانو، کوره آلهاو، کشیدگی
نعمتنک کیتورن نلهو.

حَسْرَت : ع. قایغرو، غم
چیگو، ئه رنو.

حَسْرَتکَش : ع. حسرت
وقایغو کوروچی.

حَسَن : ع. گوزللك، کورکاملک،
ماطورلق، یهملیلک.

حسن اخلاق - یاخشی خلقلر.

حسن خط - ماطور یازو، خوشخط.

حسن ظن = کشی حقنه یاخشی
اوی اویلاو.

حسنات: ع. ایزگولکلر،

یاخشی لقلر، یاخشی عمللر.

حسنه: ع. گوزل ویاخشی اش،

ایزگو عمل.

حسود: ع. بیک حسد قیلوچی،

کونله وچی، حاسد.

حسی: ع. سیزله طورغان،

کورنوب طورغان، سیزو طریقچه
بلنه طورغان، امر حسی.

حسیات: ع. کشینک ایچکی

هم طشقی سیزو اثرلری.

حسیات دینیه = دین حقنه بولغان
سیزولر.

حشر: ع. قیامت کوننده

حساب قیلنور ایچون خلقنک بر
اورنغه جینالووی.

حشرات: ع. چبن، چایان،

اورمکوج کبی واق جانوارلر.

حشمت: ع. الوغلق، خلق

آراسنده قدرلی بولو، الوغ مرتبه.
حشمتلو ائندم!

حصر: ع. برگنه نرسه گه یاکه

برگنه اشکه مخصوص قیلو.

مثلا: عمر بوینچه اوقوب اوزدرغان

کشیکه «عمرینی علمگه حصر ایتدی»

دیب ایتله در.

حصن: ع. قورغان، قلعه،

کرپیست.

حصول: ع. باربولو، حاصل

بولو، قولغه کرو، فائده.

حصولسز - فائدهسز، اونیسز.

حصه: ع. الوش، اوزینه

تیوشلی مقدار، بهره.

حصه مند
حصه یاب = الوشلی، شباغالی.

حصیر: ع. آیتاق آستینه

ایهنگه توشالور ایچون قامشمن

یا که جوکه دن طوقوب یاصالغان پالاص،

بویرا (بوریا).

حضرت: ع. الوغ ذاتلرنی

تعظیم ایچون ئه یتلور .

الله حضرتلری، بیغمبر حضرتلری،
افندم حضرتلری!

حَضْوَر: ع. کوز آلدی: بو

کون حضور کزگه بارورمن .

حضور - راحت، کیف .

حَطَب: ع. اوطون، اوطون

آغاچی .

حَطَّ: ع. الوش، نصیب، بهره،

شباغا. لنت، تم .

حَطْوَضَات: ع. الوش، حصه

لر، شباغالر. لنتلر، تملر .

حَفْر: ع. قازیمق، چقور یاصاو .

حَفْرَه: ع. قازلغان چقور .

حَفْظ: ع. صاقلاو، کوزاتو،

کوکلدن بلو، یادلاو، ازبرلاو .

حفظ صحت - سلا متلدنی صاقلاو،

و آنک یوللری .

حَفِيد: ع. بالانک بالاسی،

اوغلنک اوغلی .

حَقّ: ع. طوغریلق، طوغری،

چن، درست. بو بیک حق سوز .

حق تعالی - الله تعالی حضرتلری .

حَقْم یوق - قاتناشم یوق، الوشم یوق .

حَقْسزلق - کیلوشسزلك، ظلم، جبر .

حَقَارَت: ع. کیستو، خور

کورو، خورلاو، سوگو .

حَقَانِیَّت: ع. چنلق، طوغر-

یلق، راستلق، عدالت، انصاف .

حَقَائِق: ع. (حقائق) حقیقتلر،

چنلقلر . طوغریلقلر .

حَقِیر سَت: ع. فن چن و طوغر-

یلقنی یاراتوچی، حقلق سیوچی،

حقلقغه طابنوچی .

حَقْل: ع. آجو ایستوب یورو،

کینه .

حَق شِنَاس: ع. حقلقنی

وطوغریلقنی بلگان کشی .

حَق گوی: ع. طوغری و

درست سویلاوچی .

حَقْوَق: ع. حقلر، تیوشلی

بولغان اشلر، بر اشکه بولغان

قاتناش، پراؤا .

حقوق العباد - كشي حقلىرى.

حقيير: غ. خور، قدرسىز، حر-

متسىز، توبان درجهلى.

حقيقت: غ. چىلق، درستلىك،

راستلىق، طوغرىلىق، عدللىك.

حقيقتتا: غ. درستلىككده،

چىنلابده، چىنلاب اوق.

حقيقى: غ. چىن، يالغان

بولمىغان.

حكام: غ. حاكىملىر، خلق آرا-

سندە حكىم ايتوب طوروچى كشىلىر، باشلىقلىر.

حكاييت: | اوتكانده بولغان بر

اشنى آڭلاتو هم

حكايه: | آڭلاتور ايچون

يازلغان يازو، واقعه.

حكايه نويس - حكايه يازوچى، محرر.

حكيم: غ. قانون و نظامنى اجرا

ايتىك، قويلغان زاكوننى يورتىك.

حاكم بر اشنى تيكشورگاج آنلىك

نىندى اي ايكانلىكى ايلان حكىم ايتە،

قرار بىرە، بوش شولاي بولسون

دىب امر ايتە؛ عىبلى كشىلىرنى

تورمەگە حكىم ايتەلر.

حكيم: غ. حكمتلىر.

اهل حكىم - حكمت ايتەلرى.

حكما: غ. حكمنە، مرتبەسندە،

اورنندە ديگان معنادە در: اول ميگا

حكما آنادر يعنى آنا حكمنە ياكە

آنا مرتبەسندە ديمكىر.

حكما: غ. حكيملىر، حكمت

ايراسى كشىلىر، عقللى هم عامللى

كشىلىر.

حكمت: غ. حكيملىك. ينه علم

ومعرفتكە هم بر نرسەدە ياشرون

بولغان سرگەدە ئەيتولور: بوندە نى

حكمت بار؟

حكمت الويه - الله تعالى نك حكمتلى

سرلىرى.

حكمت طبيعیه - جسمار نك احوالى

طوغروسندە بولغان علم، فيزيكا.

حكمتشناس: غ. حكمت

بلوچى علملى كشى.

حكمدار: غ. حكومت باش-

لىقى، پادشاه.

حکمدار لُق - پادشالِق.

حکمنامه: ع. حکم یازلانگان کاغذ.

حکمیّات: ع. حکمتلی و ف. ا. ئه‌لی سوزلر.

حکومت: ع. پادشاهلق، حاکمک، پراویتلستوا. روسیه حکومتی - پادشاهلغی.

حکیم: ع. بیک عقللی هم علملی کشی.

حکیمانہ: ع. حکیم کشیلرگه لائق بولغان ره‌وشده. حکیمانہ سوزلر - حکیمیلر سوزی کبک سوزلر.

حل: ع. چیشو، بر مشکل مسئله‌نی آيرو، طابو، چغارو، آب آچق ایتوب کورگازو. حساب مسئله‌سی حل ایتو - زاد اچاریشیت ایتو.

حلال: ع. استعمال قیلورغه شریعت اذن بیرگان نرسه: صو، ایت کبی. حلال - نکاح ایله آلونغان خاتون، زوجسه، جنت.

حلالزاده: ع. حلال آتا - دن طوغان، زندان بولمغان.

حلاوت: ع. طانلیلق، ته - ملیک، لنت.

حلاوتلی = لنتلی، ته‌ملی، شیرین.

حلق: ع. بوغاز، طاه - ابق
حلقوم: ع. موین.

حلقه: ع. اورطاسی آچق توگاره‌ک نرسه، بوجره.

یوزوک بر حلقه‌در. بزده‌گی آلقا سوزی ده حلقه دیمکدر.

حلقه قیلوب اوطرشو - کوب کشیلر توگاره‌ک لنوب اوطرشو.

حلم: ع. یومشاقلق، یوواشلق، آچوسزلق.

حلوا: ع. بال وشیکر کبی طانلی نرسه لردن قوشوب یصالغان آشاملق. ئه‌لبه حلوا دیکان سوز.

حلول: ع. بر نرسه‌نک آرا - سینه و اچینه کرو، قاطشو، آرالو: تن‌گه جان حلول ایتدی، رمضان آبی حلول ایتدی.

حُلّه: ع. بر نوع کیوم.

حَلِيلَه: ع. خان-ون، زوجه،

منکوحه.

حَلِيم: ع. آچوسز، یوواش،

صبرلی، یومشاق کشی.

حَمَار: ع. ایشاک.

حَمَار وَحْشِي - قر ایشاگی.

حَمَاقَت: ع. احمق، عقلسز-

اق.

حَمَال: ع. یوک طاشوچی، حق

آلوب بر نرسه نی بر بیردن ایکنچی

بیرگه آلوب باروچی، ناسیلشیک.

حَمَام: ع. مونچا.

حَمَام بوجگی - طاراقان.

حَمَامَه: ع. کوگارچین، کبوتر.

حَمَایَه: ع. صاقلاو، قول آستنه

آلو، یاقلو.

حَمَد: ع. ماقطاو، ماقطاب

سویلاو، ثنا. شکر. اللهغه حمد-شکر.

حَمْدَلَه: ع. الحمد لله دیب ئه یتر.

حَمْرَة: ع. قزللق، قزلتوس.

حَمِق: ع. احمق، عقلسزلق.

حَمَقًا: ع. احمق، عقلسزلق،

تیلی لر.

حَمَل: ع. کوتارو، یوک، آور-

لق. حمللی خاتون - یوکلی خاتون.

حَمَل: ع. قویاش یورووی ایله

حسابلانغان آی حسابنه اوچنچی آی.

مارت چیسلاسنه طوغری کیله.

حَمَلَه: ع. هجوم ایتو، آطیلو،

اوسکه بیاریلو.

حَمِيَت: ع. باشقه لر نك ضرر

کیترووندن صاقلاو، یاردم ایتوب

یاقلو.

حَمِيَتْمَنَد: ع. حمیتلی کشی،

حمایه لی کشی.

حَمِيَد: ع. ماقطاولی، ماقطارغه

لایقلی.

حَمَأ: ع. بر نوع اولاندن یا-

صالغان صاری بویاو. طرناقنی هم

ساج صقالنی قزارتور ایچون استهمال

ایته لر، قنا.

حنان: ع بیک مرجمستی
بولغان الله تعالی حضرتلری.

حنبللی: ع امام احمد بن حنبل
منهبنده گی کشی. اهل سنت والجماعه.
عت جمله سنندن در.

حنطه: ع. بغدادی، بودای.

حنفی: ع. امام اعظم ابو
حنیفه منهبنده گی کشی، حنفی.
(اهل سنت والجماعت جمله سنندن).

حواء: ع. حضرت آدم ننگ
زوجه سی، خاتونی، آنامز حواء.

حواءج: ع. حاجت لر، کیرک
بولغان نرسه لر.

حواءج بشریه = کشی ایچون کیرک
نرسه لر.

حوادث: ع. حادثه لر، بولغان
واقعه لر. تورلی اش لر.

حواریون: ع. حواریار،
عیسی پیغمبر ننگ اصحاب لری
وشا کردلری.

حواس: ع. سیزولر، حاسه
لر، سیزگچ لر.

حواس خمسہ - بیش تورلی سیزولر:
کورو، ایشتو، ایس سیزو، تم
طاتو، طوتوب بلو.

حواشی: ع. حاشیه لر،
کتاب چیتنه یازلغان سوز لر.

حواله: ع. بر اشنی ایکنچ
براونک اوستینه یوکللو، طابشرو،
آوشدرو، آودارو.

حوالی: ع. اطراف، تیره یاق
حوایج: ع. حاجت لر، کیرک
نرسه لر.

حوت: ع. زور بالق معنا.
سنده.

حور: جنت اهلنه وعده
قیلونغان قزلر، حورالعین، حوری،
جنت قزی.

حوض: ع. صو طوطروب
قویار ایچون بیردن قازوب یاصا.
لغان چقور، یاصامه کول، صو چقوری.
باقچه لرده بولا.

حوْل: ع. اطراف، تيره،
ڏه يلانه.

حولى - يورت، قوره، ايشك آلدی.

حى: ع. تريك، دائما
تريك بولغوجى، جانلى.

حى لايهوت - برده اولمى طورغان
تريك. (الله تعالى) حى القيوم.

حياء: ع. اوياتليليق، اويات،
اويالو، ادب. حياسز - اوياتسز.

حيات: ع. تركك، جانليلق،
جان اثرى، عمر، ياشاو.

حيات جسمانى - تن تركلگى.

حيات روحانى - جان تركلگى.

حيات ابدية - منگو تركك.

حياتبخش: ع. تركك
بيروچى، جان كرتوچى، اوياطوچى،
قوز غاطوچى.

حيشيت: ع. اعتبار، قدر.

حيدر: ع. آرسلان معناسلاند.

حضرت على نك لقبى، على حيدر.

حيران: ع. آبدراوچى،
ايس كيتوچى.

حيرت: ع. آبدراو، عقلى يتماو.

حيرت افزا	حيران قالدروچى
حيرت انگيز	نرسه، بيك عجلندر -
حيرتبخش	وچى، ايس كيتارگچ.

حيض: ع. خاتونلرنك عادتى
بوينجه بعض وقتده اچلرنس قان
آغووى، قان كورو، كورم.

حيف: ع. آيانچ! اوكنچ!
كيلوشسز اش! معنالرنده يورى:
حيف سكا!

حيله: ع. آلداو، مكر.

حيله باز	حيله لى، آلداء.
حيله كار	قچى، مكار.

حين: ع. وقت زمان.
حين طعمنده = آش وقتنده.

حيوان: ع. جانلى نرسه،
جنلييك.

آدم، آت، صغر، كىي.

حيوانات: ع. حيوانلر،
جانلى نرسلر، جنليكر، جانوارلر،
جان اييالرى.

حيوانيت: ع. حيوانلىق، جانلىق، جانوارلىق.

خ

خاء: ع. خ حرفىنىڭ عربچە اسمى، خاء معجمه .

خائىن: ع. خيانت ايتوچى، كشى حقينه تيوچى.

خائىنازە: ع. خائىن كشى كىك، خيانت ايتوچى كىك، خائىنك اوزره .

خاتم: ع. مهرلى يوزك، مهر، پىجات .

خاتم النبیین: ع. پىغمبەر- لرنىڭ ايڭ صوڭغىسى، يعنى محمد عليه السلام .

گويا كە پىغمبەر لرنىڭ كىلوب بتووينه مهر كىك (اش بتكاج مهر باصالر .)

خاتمه: ع. صوڭ، اخير،

آزاق، آقتق .

خاتمة الكتاب = بر كتابك ايڭ آخرنده يازلغان بولگى .

خاچ: ت. حرستيانلرده بر- برسینه آرقلى ايكى صزق دن يا- سالغان علامت، كرىست، ته رى . بوسوز ارمنيچه در .

خادم: ع. خدمتچى، يالچى، خدمتكار، مالاي .

خادم الملت - خلق وملت فائده سينه خىمت ايتوچى .

خادمه: ع. خدمتچى قىز و خاتون

خارج: ع. چىغرىچى، بر نرسه-

زڭ يا كە بر اشنىڭ طشنىك بولغوچى: بو حسابدىن خارج = يعنى كرتلمكان، ايسابلانمكان .

خارجنده = طشنىه .

خارجا: ع. طشقى ياقتىن،
 طش طرفى، طشقى ياغى.
 خارجا وداخلا - طشنىن هم اچىن .

خارجى: ع. خارجده گى،
 طشقى. خار جى - خېرلر = چىت
 مەكت خېرلرى.

خارجيه: ع. خار جيلر، طشقىلر
 امور خار جيه - چىت مەكت اشلىرى.

خارق: ع. يىرطوچى، ياروچى
 خارق العاده - عادتنى يىرطوچى،
 بوزوچى، عادتنىن طش.

خارقه: ع. خارق العاده؛
 كرامت كىيى.

خازن: ع. خزىنه چى، خزىنه
 قار اوچىسى، كاسسىر، صاقچى.

خاشع: ع. خشوع ايتوچى،
 كوڭلىنىن توبانچىلىك ايتوچى.

خاص: ع. برگنه نرسه گه
 يا كه برگنه اشكه بىلا گولانگان،
 مخصوص، تعيين لانگان.

خاصه: ع. بىر نرسه نىڭ يا كه
 كشىنىڭ اوزىندە گنە طابو لا طورغان حال.
 آدمنىڭ خاصهسى سويلمەك در.

خاصة: ع. خاصلاب، آيروم،
 مخصوصلق ايلان.

خاصيت: ع. اوزىنده مخصوص
 حال، صفت، كشىگه بىرار تورى اثر
 بىره طورغان قوت. بوداروده بىز
 گاك آوروون بتره طورغان خاصيت
 بار.

خاطر: ع. كوڭل، وكوڭلده
 بىر نرسه نى صاقلو، ذهن، خه تر.

خاطر شناس: ع. كشى
 كوڭلن طابوچى، كوڭلنى رعايت
 ايتوچى، خاطر صاقلوچى.

خاطر مانده: ع. كوڭلى
 قالغان، خه ترى قالغان، اوپكه له گان.

خاطره: ع. كوڭلكه كىلگان.
 ايسكه توشكان نرسه، كوڭلده قالغان
 اش.

خاقان: ت. الوغ پادشاه.

هيچ بر نرسه بولمغان، آولاق، آچق اورن.

خام: ف. پشه-مگان، چى، اشلمنگان.

خام اشيا = اشلمنگان چى نرسه لر: حيوان تيريسى، جون، مامق كبيلىر.

خامس: ع. بشنچى.

خامسا: ع. بشنچيسى، بشنچى درجه ده.

خاموش: ف. سويله ماي تيك طور غوچى؛ سكوت قيلوچى، سوزسز. خان: ع. امير، حكمدار، حاكم. بخارا خانى، خيوه خانى، آفغان خانى.

خاندان: ف. اهل بيت، نسل، اروغ، فاميليا، نسب.

خاندان نبوت - بيغمبرمزنك اوى اچلارى، جماعتلىرى.

خانقاه: ع. ذكر و عبادت اورنى، اهل تصوفنك شاكردلرينه ذكر تسبيح لر اوگرايه تورغان اورنى.

خانم: ت. خاتونلر اسمنه قوشلوب يورتلور، ايرلرگه افندى

خاك: ف. طوفراق، طوزان.

خا كپاي: ف. آيلاق طو- فراغى. (خا كپا).

خال: ع. تنده گى قارا بور- توك، ميك.

خالص: ع. هيچ بر نرسه قاتوشمغان، طازه، صاف، فالشى توگل.

خالصا: ع. چنلق، طوغريلق ايلان، هيچ بر ياوز نيت قاتوشميجه. خالصا لله - خالص الله ايچونگنه.

خالصانه: ع. طوغريلق اوزره بولغان، خالص بولغان.

خالق: ع. ياراطوچى، خلق ايتوچى، بار قيلوچى.

خالق عالم = بتون دنيانى ياراطوچى.

خالقيت: ع. خالقلق، يارا- طوجيلىق.

خاله: ع. آنا ايلان برطوغمه قز قرداش، آنانك سكليسى ياكه آپاسى.

خالى: ع. بوش، ايركن، ايچنه

خَتَام: ع. تمام بولو، بستو، توگانو، آخرينه ايرشو.

خَتَامپندير: ع. تمام بولغان، آخرينه ايرشكان.

خَتَان: ع. سنتلهو، اير بالاني ياش وقتده سنتكه او طرتو، كيسدرو.

خَتَم: ع. بترو، تمام ايتو، تماهلهو. بتون قرأنى اوقوب چغو غهده ختم ديوله.

خَجَالْت: ع. اويالو، اوياطلى بولو، يوز قزارو.

خَد: ع. چيکه، يائاق، ياق.

خُدَا:

ف. الله تعالى
حضرتلى.

خُدَاي:

خُدَاوَنده:

خُدَايِرست: ف. الله غه طله.

بنوچى و عبادت ايتوچى.

خُدَاداد: ف. الله بيرگان.

خُدَام: ع. خادملى، خدمتچيلر.

ديب ئه يتو كى: فاطمه خانم، عليه خانم، خانم افندى!

خَانِيَان: ف. اوى اچى خلقى، اهل بيت، خاتون بالا چاغا.

خَانَه: ف. اوى، يورط، بيت.

آشخانه - آش بشرو بولمهسى. كوخنه. چايخانه - چاي اچه طورغان اورن، چاينى.

خَبَاثت: ع. بوز قلق، آرو- سزلق، ناچارلق، شاقشيلق.

خَبَان: ع. ايكمكچى، ايكمك بشروچى، كومچچى.

خَبْت: ع. بوز قلق، پچراقلق، ناچارلق، شاقشيلق.

خَبَر: ع. بروا قعنهك ايرشو- وى، بر اشك ياندهك حاضر بولمهغا- نلرغه اول اشك بيلنووى.

خَبَردار: ع. بر اشك خبرى بولغان كشى، بلسگوچى.

خَبَز: ع. ايكمك، نان.

خَبِيْث: ع. پچراق، شاقشى، ناچار.

خدا ایی: ف. الله ایچونگنه
بولغان اش، الله ایچونگنه اشلاوچی
کشی، الله کشیسی.

خداغه: ع. آلداو، مکر، حیلہ.
خدمات: ع. خدمتler، اشler
یوموشار.

خدمت: ع. اش، یوموش.
خدمتکار: ع. خدمتچی، اشچی
یوموشچی، مالای، یالچی.

خدمه: ع. خادمler، خدمتچیلر،
مالایلر.

خدیو: ف. مصر مملکتیندک
پادشاه سینہ نه يتوله.

خدلان: ع. رسوالق، خور
لقغه توشو.

خراب: ع. بوزو، جیهرو،
جیهرلو، هلاکت.

خرابات | خراب بولغان
خرابه | وجیهرلگان ایسکی
یورطلر، ویرانه لر، اولگی زمانلر

دهغی یورطلرنک قالدغی.

خر اییت: ع. خراب-ایق،
ویرانلق.

خر اچ: ع. ویرگی، قازناغه
تولانه طورغان مال، آقچه، دان.

خر اجت: ع. قولنن آقچه
چغارو، آقچه طوتو، راصخود، آقچه
صرف ایتو، خرج.

خر افات: ع. اولگی زما-
نلردن قالغان بوزوق اعتقادلر،
یالغان اکیاتلر، ایسکی خیاللر.

خر ج: ع. صرف ایتو، طو-
توب بترو.

خر د: ف. عقل، فکر، ذهن
اهل خرد - عقل ایاسی.

خر دل: ع. گارجیتسه اور-
لوغی.

خر دمند: ف. عقل ایاسی،
عقللی.

خر ده: ف. واق نرسه، کچکنه
کیساک.

مشتري .

خریطه: ع. دنياده بولغان
مهلكتلرنىڭ ھىم بىر صولرنىڭ
صورتىن (رسمىن) توشوركان كاغدى،
جغرافيا خرىطهسى .

خرىف: ع. كوز وقتى، كوز
كونلىرى .

خزان: ع. كوز كونىندە
يافراقلىرىنىڭ قويلووى .

خزىنە: ع. آقچە صاقلانا
طورغان اورن، گازناچىستوا .

خزىنەدار: ع. خزىنە
طوتوچى، قازناچى، خزىنەچى،
خزىنە قاراوچىسى .

خسارت: ع. ضرر، زىيان .
خست: ع. خسىسلىك، صارانلىق،
قاپلىق .

خستە: ف. سرخاو، آورو
كشى، چىرىلى .

خستە خانە: ع. آورولرنى
دارولاي طورغان وآلارنى باغا

خردەبىين ف. كوز برلان
كورنىمى طورغان واق نرسەلرنى
كورگەزە طورغان قورال، مىقرسقب .
خرسىز: ت. اوغرى، قاراق،

ۋور .

خرسىند: ف. قناعتلىنوچى .

خىطوم: ع. فىلنىڭ بورنى .

خىرق: ع. يىرطو، يارو، آيرو .

خىرقە: ع. درويشلىر كيوھى،

چاپان كىيى .

خىرم: ف. شادلىنغان، قوانغان،

مسرور .

خىرما: ت. خىرمە يىشى .

خىرمان: ف. آشلىق صوغا

طورغان اورن، اندر .

خىروج: ع. چغو، طشقارى

چغو .

خىروج ايتىدى - چقىدى .

خىروس: ع. آنچ .

خىردار: ف. ساتوب آلوچى،

طورغان اورن.

خسران: ع. ضرر، زیان.

خسوف: ع. آی طوتلووی،

خسوف قمر.

خسیس: ع. اورن سزارانلق

ایتوچی، قاطی، بغیل، لئیم، توبان
درجهلی.

خشب: ع. اوطن آعاچی.

خشخاش: ع. مهك اوله نی،
كوكنار، آفیون یا صالا طورغان
اولهن.

خشم: ع. آچو، آچولانو،
عصب.

خشمناك: ع. آچولی، عضبناك.

خشنرد: ف. راضیلق، منتدار،
شاد.

خشنودی: ف. راضیلق،
منتدار بولو.

اظهار خشنودی - شادلق و راضیلق
کورکازو.

خشوع: ع. کوکلی ایله
توبانچیلک ایتو، تواضع.

خُشونْت: ع. قاطیلق،
(طاش قاطیلقی کبی).

خصائص: ع. خاصیتلر.

خصائیل: ع. خصلتلر.

خصاال

خصالت: ع. طبیعت، خلق.

مناز.

خضم: ع. دشمن، عدو، قارشى.

خضم - دعوالشوچی، دعواچی: محکمه ده،
صودده دعوالشکان ایکی کشى برى
ایکنچیسنه خضم بولا.

خصوص: ع. بر نرسه گه
مخصوص بولوچیلق.

بو خصوصه - بو طوغروده، بواشاق.

خصوصاً: ع. خاصلب نه.
یتکانده، بیگرا که.

خصوصی: ع. بر نرسه گه
یا که بر اشکه گنه مخصوص بولغان،
عمومی (اوبشی) بولمغان.

خصوصیت: ع. خصوصیلق،
مخصوص بولوچیلق.

خُصوَمَت: ع. دشمانلق، عداوت.

خُصِيه: ع. ايركاك حيوانلر. نك هم كشيئك خايهسى، يومورقاسى، خصيتين.

آط آيفرينك خصيه لرون كيسه لر پچدره لر.

خُضِر: ع. الياس بيه مېر نك لقبى.

خُضوع: ع. توبانچيلىك، تواضع.

خُطَا: ع. صزق، يول، بوى، يازو.

خُطَاء: ع. ياڭلش، ياڭلشلق.

خُطَاء: ع. ياڭلشوب، يا-ڭلشلق ايلان.

خُطَاب: ع. آلدننده حاضر بولغان كشيگه سوز سويلاو، خطاب قىلو.

خُطَابَا: ع. خطاب قىلوب، بيتنه قاراب.

خُطَابَت: ع. خطيبلىق، خطبه سويلاوچيلىك، آراتورلىق.

خُطَاط: ع. يازوچى، ماطور يازولر يازابلوچى، خطاطلىق ايتوچى.

خُطَابَاء: ع. خطيبلر، خطبه سويلاوچيلر، آراتورلر.

خُطَابَه: ع. آلدننده حاضر بولغان كشيلىرگه قاراب سويلانكان سوز نطق، ريچ.

خُطَار: ع. قورقنچ.

خُطَار نَاك: ع. قورقنچلى، خطرلى.

خُطُور: ع. كوڭلسگه توشو، خاطرگه كىلو، ايسكه توشو.

كوڭلهه خطور ايتدى.

خُطُوط: ع. خطلر، صزقلر، يازولر.

خُطُوَه: ع. آدوم، آط-لاو، آدوملاو.

خُطِيْب: ع. خطبه سويلاوچى. نطق (ريچ) سويلاوچى، آراطور.

اوزون سوزنك قصهسى، خلاصه
كلام.

خلاف: ع. كيرى، تيسكارى،
قارشى.

خلاف قانون = زاقونغه قارشى.

خلافاً: ع. قاريشوب، قارشى
لق ايتوب، كيرسنيچه.

خلافت: ع. خليفه لك، سلطان.
نلق، بادشاهلق.

خلافته پناه: ع. خليفه لك
طيانه چق اورن. خليفه لر طورو -
سند ايتله در.

خلاق: ع. خلق قيلوچسى،
ياراطوچى، ياصاوچى.

خاعت: ع. پادشاه طرفندن
هديه ايتوب بيرلگان كيوم.

خلف: ع. كيتگان كشينك
اورنينه كيلگان ايكنچى براو،
اولاد، نسل.

خلفاء: ع. خليفه لر، اسلام
پادشاهلرى.

خفاش: ع. يارقانات.

خفت: ع. ييكللك.

عقلنه خفت كادى = ضعيفلندى.

خفى: ع. ياش-رون، گيزلى،
بيلگوسز.

خفيف: ع. ييكل، آنصات.
خفيفه = جيكلچه.

خفيه: ع. ياش-رون باليتسه،
اوزن باشقه صورتكه كرتوب يورو-
چى، اشپيون.

خَل: ع. سرکه.

خلاء: ع. بوشلق، بوش اورن.
بدرق كده خلاء ديب يورتوله،
خلا خانه، بيت الخلاء.

خلائق: ع. خلقلر، آدملر،
كشير، جماعت.

خلاص: ع. قتلو، قوتقا-
ريلو، نجات.

خلاصه: ع. براوزون سوزنى
آكلاتقان آزغنه سوز، نتيجه،

خلفاء رشدين = پيغمبر مژدن سوڭغى
درت خليفه.

خَلْق: ع. ياصاو، ياراتو، بار
قبيلو.

خلق = آدملر، انسانلر، مخلوقات.

خُلُق: ع. طبيعت، عادت،
مناز.

خَلْقَت: ع. ياراطلش.

خلقت آدم - آدم پيغمبرنك يارا -
طلووى.

خَلْقَى: ع. ياراطلوونك، خلق
قيلنوونك بولغان، طومشدين بولغان.

خَلَل: ع. كيمچيلك، ضرر،
نقصان.

خَلَوْتُ: ع. آولاق، يالغز
قالو، يالغزلق.

خَلَوْتُكَ: ع. آولاق اورن،
يالغزلق اورنى.

خَلَوْتُنْشَيْن: ع. خلوتده،
آولاق اورنده او طروجى.

خَلُود: ع. منگولك، دائم لك.

خُلُوص: ع. خالصلق، طوغر.

يلىق، چنلق، خلوص قلب - چن كوڭل.

خَلِيفَه: ع. پيغمبر مژ اورنينه

قالغان اسلام پادشاهسى، سلطان.

خليفه - خليفه، براونك اورننه طور -

غان كشى، نائب.

خَلِيل: ع. دوست، يار.

خِمَاسَى: ع. بش حرفلن قو -

شلغان سوز، بش حرفلى سوز.

خَمِر: ع. آراقى، ايسر تىكچ.

خَمِس: ع. بشلن بر، بش

الوشلن بر الوش.

خَمِس: ع. بش، بشاو.

خَمِسَه:

خَمْسَيْن: ع. ايللى، يارطى

يوز.

خَنَّاس: ع. شيطان، آزرغچ.

خَنْشَى: ع. ايرلگى هم خا -

تونلغى بار كشى.

خَنْجَر: ت. اوچينك اركى

یاغیده او تگون پچاق، بیلگه-یانغه
طاغوب یور و ته لر.

خندان: ف. کولوب طورغان،
شاد، مسرور.

خندق: ع. اوزون ایتوبقا-
زیلغان چقور، زور قاناو، آرق.
(صوغش زمانده کریپوست اطرافنه
قازیلر)

خندزیر: ع. دونغوز، چوچقه.
خو: ف. خلق، طبیعت، مناز.
بدخو = ناچار خلقلی. بدخوی.

خواب: ف. یوقو، نوم، او یو-
ماق. (خاب صور تنده او قولور)
خواب غفلت = غفلت یوقوسی.

خوابگاه: ف. یوقو اورنی،
یوقو بولمه سی.

خواجه: ف. خوجه، اییه، سید،
خازاین.

خوار: ع. خور، قدرسز،
اعتبارسز، ذلیل.

خوار = آشاچی، ییوچی:
حرام خوار - حرام آشاچی.

خوارج: ع. حضرت علی گه

قارشی عصیان ایتکان منهدنک کشیلری

خوارق: ع. خارق العاده
بولغان اشلر، عادتنی بوزغان اشلر،
کرامت کبیلر.

خواص: ع. خاصه لر،
خاصیت لر.

خواص = علمی و اعتبارلی کشیلر.

خواطر: ع. خاطر لر، کو-
کللر.

خوان: ع. او قوچی، او-
قفوچی.

دعا خوان = تورلی دعا لر او قوچی.

درس خوان = درس او قوچی شا کرد.

خواه: ف. تله وچی، استه وچی
آرزو قیلوچی.

خیر خواه = کشیگه یاخشیلق تله وچی

خواه ناخواه = تله لر تله مس کنه، کو-

چکه گنه. خواه: کیرا کسه، تله سه معنا-

لرنده ده بولا: خواه بوکون، خواه

ایرته گه، یعنی قاچان بولسه ده.

خوهر: ف. قنز قدر داش،

سکلی، همشیره.

خو اهش: ف. تلهو، استه،
آرزو.

خوب: ف. گوزل، کورکام،
ماطور.

خوب روی - کورکام یوزلی ماطور.
خود: ف. اوزی، کند یسی،
نفسی.

خود بین: ف. اوزنگنه کو-
روچی، متکبر، مغرور.

خور: ف. خوار، قدرسز،
ذلیل. خور = آشاوچی.
ربا خور = ربا آشاوچی.

خور شید: ف. قویاش، کون،
شمس، آفتاب.

خوش: ف. یاخشی، گوزل.
خوشحال = یاخشی حاللی.

خوش آمد = براوگه یاخشی بولوب
کورنور ایچون نور لیچه یوموشاق
سوزلر سویلاو، بورغالاتو، تاریلکه
طوتو، خوشامت.

خوشبوی = یاخشی ایسلی.

خوشاب: ف. آشدن صوڭ

ایچیله طورغان یمیشلی صالقون صو،
یمیش صووی، اوروک صووی.

خوشنود: ف. راضی، ممنون
منتدار.

خوف: ع. قورقو، قورقنچ،
خطر.

خون: ف. قان، دم.

خونجو ار: ف. قان ایچوچی،
قان توگوچی، ظالم.

خونریز: ف. قان آغزوچی،
قان توگوچی، کشی اوتروچی، ظالم.

خویش: ف. یاقن، قرداش،
طوغان، خویش اقربا. (خیش)

خیار: ع. ایرک، اختیار،
اوز تلهوی.

خیاط: ع. کیوم تگوچی، ما-
شینه چی.

خیال: ع. بر نرسه نڭ کو-
کلندگی صورتی، اوزی یوق بولوب

صورتی غنه کورینو. خیالات خیالدر

خیالی: ع. هر وقت خیال

ایله مشغول کشی، کوب او یلاوسبیلی
عقلدن یازغان کشی.

خپام: ع. چادر، چاطر.

خپانت: ع. کشی حقینه تیپو،

خپانتکار: ع. خپانت اشلو-

چی، خپانتچی، خائن.

خپیر: ع. ایزگوش، ایز-
گولک، یاخشیلیق.

خپرخواه - کشیگه یاخشیلیق تله وچی.

خپرچی - تلهچی.

خپای: ت. کوب، بایطاق.

خپیمه: ع. چادر لر، چاطر لر.

د

داع: ع. آورو، چیر.

داع الاسد، داع الحیة.

دائر: ع. دور ایتوچی،

دایلموچی.

فلسفه گه دائر = فلسفه حقندن.

علم مسابقه دائر = علم حساب طو-

غروسنه.

دائر ه: ع. توگارک صرق،

میط دائره.

طولغان آی بردائر ه شکلندن کورنور.

زور او یلر گده دائره دیب نه یته لر:

مکمه و پالیتسیه کبیلر، اوچریز دینییه.

دائم: ع. هر وقت، برتوقتاو-

سز، دائم الاوقات.

دائما: ع. هر وقتنه، توقتاو-

سزلق اوزره.

دائمی: ع. دائم و هر وقت

بولغان.

دائین: ع. بورچ بیروچی،

الاجقلى كشى، كشیه قرضى بار

آدم.

دابِه: ع. دورت آياقلى حيوان.

دابة الارض - قیامت بولور آلندن
چقا طورغان بر نوع حیوان.

داخل - ع. کروجی، کمرگان،

بر نرسه نك اچنك بولغان.

حسابقه داخل - حسابنك اچنك.

داخلًا - ع. اچدن، اچسی

یاقدن، اچ طرفندن.

داخلًا و خارجًا - اچدن هم طشدن.

داخلی - ع. اچکی، اچ یاقدن

بولغان، اچده بولغان، اچکاریگی.

داخلیه - ع. اچنگی اشلر.

داخلیه ناظری - مملکت اچنگگی

اشلرنی قار اوچی مینیستر، وزیر.

داد - ف. طوغریلق، عدل،

عدالت، نالوغ، احسان.

دار - ع. یورط.

دار آخرت - آخرت یورطی.

دارالفنون - تورلی علم و فنلر او قوللا

طورغان اڭ زور مدرسه، اونیویئر -

ستیت.

دارالمعلمین - معلملر حاضرلاب

چغاره طورغان اورن، اوچیتلسکی

اشقولا.

دارالمعلمات - معلملر اوقب چغا

طورغان اورن.

دارالعاجزین - اشدن عاجز بولغان

ضعیف کشیلرنی تربیه قیلا طورغان

یورط.

دار - ط - وتوچی: دفتر دار - دفتر

طوتوچی، خزینه دار - خزینه صاقلو

چی، کازناچی.

دار فنا = دنیا. دار بقا = آخرت.

دار چین: ف ایسلی و تملی

گنه بر تورلی قابوق.

دارین: ع. ایسی یورط،

یعنی دنیا ایله آخرت.

داستان: ف. حکایت، اکیات،

واقعه.

داعی: ع. دعا قیلوچی،

دعاجی.

داعیه: ع. سبب، سبجی.

داغ: ف. اثر، ئز، طامغا،

یارا، جراحت، قزغان تیهر ایله

یاصالغان طامغا.

داغستان: ف. قافقه از یاده

دانه خشخاش - ماڪ اور لوغی .

داور انهق : تاش یوریتو،
حرکت ایتو، قوزغالو .

بیگراک عقلسلی
داهی : ع . و ذهنلی کشی ،
داهییه : زمانه ننگ ایکنگ
برنجی کشیلری .

دایه : ف . بالا قاراوچی خاتون ،
خدمتچی خاتون .

دباغ : ع . تیری ایلاوچی .

دباغت : ع . تیری ایلاوهذری .

دبر : ع . کشینک آرت یاغی ،
آرتقی یاقی ، قویروق .

دجال : ع . قیامت بولور
آلدنن چغوچی بر آلداقچی .

دخان : ع . توتون ، ته مه کی
توتونی .

دخان چکمک = ته مه کی طارتمق .

دخَل : ع . قاتشو ، کریشو ،
قاتناش .

اول اشده دخلم یوق - قاتناشم یوق .

بر مملکت اسمی ، داغستان ولایتی .

دافع : ع . دفع قیلوچی ، بترو -
چی ، قایتاروچی .

دال : ع . دلالت ایتوچی ،
سببچی ، کورگازوچی .

دام : ف . طوزاق ، آو .

داماد : ف . کیاو .

دان : ف . بلوچی و بلاگچ
معناسنده بولب هر وقت ایکنچی

برسوز ننگ آخرینه قوشلوب کیلور .
سُغندان = سوز بلوچی .

نادان - بلمسن ، علمسن .

دان - شهرت .

دانا : ف . بلوچی ، عالم ، آکلی .

دانیش : ف . بلم ، معرفت ،
علم .

دانشمند : ف . بلملی ، عقللی ،
آکلی کشی .

دانه : ف . کیساک ، یورتک ،
سان ، بولک : بش دانه کتاب .

دانه اورلوق معناسنده ده بار .

دَرَج: ع. قوشو، کرتو، آراغه
قوشب یبارو.

مکتوبنی عزته گه درج ایتدی - یازدی

دَرَجَه: ع. مرتبه. اورن،
مقدار.

درجه ایسی - مرتبه لی کشی.

درجه - اسسیلک و صالقونلق نی کور -
ساتا طورغان بیلگی گه ده ئه یتوله،
غرادوس. بو کون قویاشنک
اسسیلکی ۲۸ درجه گه یتدی.

درجه حرارت = اسسیلک مقداری.

درجه برودت = صالقونلق مقداری.

دَرِحَال: ع. شولوق وقت،
شول حالده. کوروی ایله درحال
طانودی - یعنی کورگاچده طانودی.

دَرِخْت: ف. آغاچ، شجر،

اوسوب او طرغان آغاچ.

درخت میوه - یمیش آغاچی.

دَرِد: ف. آورو، زحمت، مشقت.

در دلفو - بر اشنی کوکلی تلاو،
وقیلورغه قزیفو.

درد بار درمان یوق = یعنی بر اشکه
بیک قزیغنا، لکن بولبره آلهای.

دُخُول: ع. کرو، داخل
بولو.

دخول ایتدی = کردی.

دُخُوْلِيَه: ع. بسر جییلوش
اورنغه کورور ایچون بیر لگان آچه،
بیلیت آچهسی.

دُخِي: ت. ینده، طاغی، طاغنه.
دَر: ف. هر وقت باشقه بر

سوزگه قوشلوب کیلور.

در خاطر = کوکله.

در آخرت = آخرته.

دُر: ف. اینجی، اصل طاش،
لؤلؤ.

دُر اَز: ف. اوزون.

عمر دراز = اوزون عمر.

دُر اِهْم: ع. درهملر، کموش
تنکه لر.

دُر اَیْت: ع. بلاملک زیرالک

دُر بِنْد: ع. بوغاز، اوتکل،
کچید، طاو آراسندن اوتوب کیته
طورغان یول.

در دست: ف. قولده ایتو،
طوتو، آلو.

در دست ایتو - توقیف (آریستاوات)
ایتو.

در دمند: ف. دردلی، قایغولی

در رو: ت. شول وقتده،
شونبوق، حاضر، تیز.

درس: ع. برار کشین
اویرانگان علم، سبق.

درست: ف. طوغری، توزوک
یا گلشسر.
درست سویلمک = چن سویلمک.

در سخانه: ع. درس اورنی،
استاددن سبق آلا طورغان بولمه،
سبق بولمه سی.

در سخان | درس اوچوچی،
در سخوان | شاگرد.

در عقب: ع. صوئنده آرقه -
سنده، صوئقی طرفنده، آرتنجه.

در عهد: ع. بر اشنی اوز
اوستینه آلو، یوکلوه، قیلورغه وعده

بیرو، اشاندرو.

درک: ع. آکلاو، بلو، آکفا -
رو، فهم ایتو.

در کار: ف. اشنده بولوچی،
کیراکلی، ضرور.

در گاه: ف. ایشک آلدی،
حضوری، آلدی، کوز آلدی.
الله تعالی در گاهنده = قاشنده.

در کنار: ف. بر چیتنده،
یان طرفنده، قرینده.

کتابنک چیتنه بر سوز یازسه اول
سوزنی در کنار ایتدی دییلور.

در مان: ف. علاج، تدبیر،
چاره، قوت، کوچ، قولن کیلو.
سرخاو کشیده درمان بولمی.

در میان: ف. اورطاده، آرا
ده. در میان ایتمک - آراغه صالحق
اورطاعه قویمق، برار سوز سویلمک.

درواز: ف. قابقا، یورط
ایشگی، شهر قابقاسی، کریپوست
قابقاسی.

درواقع: ع. واقعده، چنلا -

بدنه، چندانده، درستندانه.
 درود: ف. سلام، تحية، دعا.
 دروس: ع. درس، سبقر.
 دروس نحويه - علم نحو درسری.
 دروغ: ف. بالغان، اوترک،
 آلاق.

دروغ: ف. بالغان، اوترک،
 آلاق.

درون: ف. ایچ طرف، داخل،
 ایچ. خانه دروننده - اوی ایچنده.
 درویش: ف. فقیر و صوفی
 کشی، خدایی آدم.
 درویشاذه: ف. درویشلرجه،
 درویش کبی.
 دره: ع. اینجی بورتوگی،
 جوهر دانه سی.
 درهم: ع. کموش تنکه.
 دریا: ف. دیگنر، زورصو، بحر.
 دریغ: ف. آیانچ، قزغانچ،
 آیاو. بی دریغ - آیاوسز.
 دریغا: ف. نی قدر آیانچ!
 دیمکدر.

دستار: ف. چالها، سله، عمامه.
 دستارخوان: ف. آشیاو-
 لق، دسترخان، اسکاثر.
 دسترس: ف. ایرشو، بیتشو
 موفق بولو.

دستگیر: ف. قولدن طو توجی،
 یاردم ایتوجی.

دستمال: ف. قول سورتکچ،
 مایلق، طاستمال.

دستهایه: ف. قولده بولغان
 مال، توب مال، دسهایه.

دستور: ف. اصل و توب
 قاعده، قانون.

دستور العمل - براشنی اشلاوده
 آنک بوینچه غنه یورتولگان توب
 نظام، توتقا.

دسته: ف. بر طوتام، بر باو،
 به یلهم. دسته دسته - به یلهم به یلهم.
 دسیمسه: ح. آلد او اش، حیلہ،
 آلد ااق، توب مقصودی آکلانمغان
 یالغان سوز.
 دشت: ف. سحرا، چول، قر،
 دالا، بیابان.
 دشمن: ف. یاو، دشمن، عدو.
 دشنام: ف. سوگش، سوگو،
 اورشو.
 دشوار: ف. قیین، چیتن،
 آور، مشقتلی.
 دعاء: ع. تلاك، یالوارو،
 یالنوب صور او.
 دعا گوی: ع. دعا قیلوچی،
 دعاچی، تلاولاش.
 دعاوی: ع. دعوالر، داو لر.
 دعوا: ع. بر اشک اوز حقن
 صاقلارغه طرشو، محکمه ده دعوالشو -
 صودلاشو، داو لاشو، نزاع.
 دعوا = بر اشنی بو اش بولایچه

دیب نه یتو.
 دعوانی اثبات ایستو - نه یتکان
 سوزینک درستلکن آچق کور ساتو.
 دعوت: ع. چاقرو، اونداو،
 اونداشو.
 دعوتچی = چاقروچی.
 دعوی: ع. دعوا، داو.
 دغدغه: ع. طنچسزلق، تر -
 تیبسز طالاش، شاشو.
 دفع: ع. قول بارماق لری
 ایلان صوغوب اوینالا طورغان با -
 رابان، قول بار ابانی.
 دفاتر: ع. دفتر لر کنیکالر.
 دفتر: ع. کتاب شکلنه ایتوب
 تگلگان کاغذ، کنیکا، سودا حساب -
 لرون دفتر گه یازالر.
 مکتب دفتری - تیترا د.
 دفتر دار: ع. دفتر طوتوچی،
 دفتری.
 بر جمعیتنک دفترن اوزنک طوتوچی.
 دفع: ع. کیتارو، یبارو، بترو،
 یوغالتو.

دَفْعَه: ع. مرتبه، کره، قات، قابات.

بعض دفعه - قای بر وقت.

دَفْعَةٌ: ع. بردن، کیساکدن، ایسکارمسدن، کوتماکن بیردن، بر یولی.

دَفْن: ع. کومو، طوفراق ایچینه قویو. جنازه فی دفن ایتهلر.

دَفینه: ع. یرگه کومولگان مال، آقچه، خزینه، قازنا.

دَق: ع. قاغو، صوغو. ایشک قاغو کبی.

دَقَائِق: ع. دقیقه لر، نچکه ودقتلی فکرلر، دقتلر.

دَقَّت: ع. نچکه لك، نازكلك بیک نچکه لب او یلاو، بیک واقلاب تیکشروب قاراو.

براشکه دقت ایتو = بیک اخلاص ایلان قاراو.

دَقْتَلِیچَه: ت. بیک اخلاصلی، کیرا کسنوب، بیک تفتیشلاب، نقلاب.

دَقِیق: ع. نچکه، واق، نازک، اون.

دَقِیقَه: ع. بر ساعت وقتنک آلتمش دن بر الوشی، مینوت. آلتمش ثانیه بر دقیقه در.

توگار كلك (دائره) اولچاوند: بتون میط دائره ۳۶۰ درجه گه وهر بر درجه آلتمش دقیقه گه بولونه.

دَقِیقَه شناس: ع. بیک واق اشلرنی ونچکه فکرلرنی آکسلاوچی.

دُكَان: ع. کبیت، لافکه.

دُگَرْمَن: ت. تگرمن.

دُگَشْدِیْرْمَك: ت. آلدرد. ماق، اوزگار تیک.

دُگِیْل: ت. توگل، ایمس.

اویله دُگِیْلدر - آلائی توگلدر.

دَل: ف. کوئل، یوراک، قلب.

دَل آْرَام: ف. کوئل-نی طنچلاندر وچی.

دل آزار: ف. کوکل رنجتکچ،
ظالم طبیعتلی.

دلائل: ع. دلیل لر.

دلّال: ع. دلالت ایتوچی،
سودا اشنده آلوچی ایلان ساتوچی
آراسنده بولوب بربرسی ایله
کیلشدروچی، ماقلیر.

دلّالت: ع. یول کورساتو،
یول باشچیلق، براشنی اشلارگه یول
کورساتوب سببچی بولو.

بو سوز دلالت ایته یعنی کورساته.

دلاور: ف. یورا کلی، باطر،
قهرمان.

دلبر: ف. کوکلنی اوزینه
طارتوچی، محبوبه، معشوقه.

دامل: ع. پیغمبر علیه
السلام نك منوب یوروگان حیوانی
اولوب صوگنندن حضرت علی گه
هدیه ایتمشدر.

دلربا: ف. کوکلنی آلوچی،
اوزینه قزقدروچی.

دلسوخته: ف. یوراگی
یا زفان.

داسوز: ف. یوراک یاندرغچ.

داشاد: ف. کوکلنی خوش،
سوینچلی.

داشکار: ف. کوکل آولاغو-
چی، کوکلنی اوزینه طارتوچی.

دالشکسته: ف. کوکلنی صنغان
موکلانغان.

دایریب: ف. کوکل منسی
آلداوچی.

دایک: ع. اومق، اوغلامق،
اشقیمق.

دایکش: ف. کوکلنی اوزینه
طارتوچی.

دایگیر: ف. کوکلنی قالغان،
آچولانغان.

دایر ده: ف. کوکلنی اولگان.
اولی یورا کلی.

دایو: ع. صوچیلانگی، بیدره.

دمشق: ع. شام شریف قالا-
سی، شام شهری.

دمع: ع. کوز یاشی.

دموع: ع. دمعلر، کوز
یاشاری.

دنائت: ع. دنیلک، توبان
درجه لک، خسیسلک.

دنی: ع. کیم درجه لی، توبان،
آلچاق.

دنیا: ع. اوزمز یاشی طورغان
عالم، جهان.

دنیاپرست: ع. دنیاغه
طابنوجی، دنیانی و دنیا مالن بیگراک
قزغوب یاراتوجی.

دنیا دار: ع. دنیا طوتوجی،
ماللی کشی.

دنیاوی | دنیاغ
دنیاوی | دنیاغ
ع. دنیاغه منسوب، دنیا
دهغی.

دو: ف. ایکی.

دوجهان - ایکی دنیا.

دایر: ف. یورا کلی، بهادر،
جسور، غیر تلی.

دایر آزه: ف. بهادر چه، یکتجه
غیر تلیچه.

دایقانای: ت. بویغه ییتگان
طازا یگت، یاش یگت.

دایک: ت. تیشوک.

دایل: ع. دلالت ایستوجی،
کورساتوجی، حجت.

برسونلک درستلگن کورساتور
ایچون دلیل کیتروله.

دلیل - مکده حج قیلوچی کشیلرگه
حج قیلونلک رهوشن کورساتوب او-
یر اتوب یوروچی، یول باشچی.

دم: ع. قان.

هر دمده - هر وقتده.

دمادم: ف. هر وقتده، هر-

دماغ: ع. باش ایچندگی می.

دمبلم: ف. هر وقتده، بر-

بر آرتلی، تیز تیز.

دور ۱. لم - دنياني ٽه يلنو، سياحت.
بيير قوياش تيره سنده دور قيتلا.
دور = زمان

دور ۲. ف. يراق، اوزاق،
آلص.

دوران ۱. ع. ٽه يلنوب يورو،
دور ايتو، گيزوب يورو.

دورانيه ۱. ع. دور ايتوده
بولغان، ٽه يلنوده بولغان.

حرکت دورانيه = ٽه يلنو حرکتی.

دوربين ۱. ف. اوزاق بيدره -
گي نرسه ني ياقن ايتوب کورساته
طورغان قورال، پادزورني طروبيا.
تيليسقوب.

دوره ۱. ع. ٽه يلنش.

هر دوره ده - هر بر ٽه يلنو ده.

دوزخ ۱. ف. تموغ، جهنم.

دوست ۱. ف. سويکلي کشي،
ياقن طانش.

دوستلق = بر برن يار ايشو.

دوستانه ۱. ف. دوستلر چه،
دوست کبک.

دواع ۱. ع. دارو، علاج، آورو
ني بتورور گه سبب.

دوات ۱. ع. قارا صاوت.

دوار ۱. ع. ٽه يله نوچي، هر وقت
ٽه يله نوب طوروچي، دوران ايتوچي.

دواعي ۱. ع. داعيلر، اوند او -
چيلر.

دوام ۱. ع. دائم بولو، طوتاش
بولو، همان، اوزکسر؛ ثبات.

درسکه دوام ايتدي = قالمينچه هر
وقت کيلدي.

دواوين ۱. ع. ديوانلر، شعر
مجموعه لري، تورلي شعرلر يازلغان
کتابلر.

دوچار ۱. ف. الا ککان، گرفتار،
مبتلا. بر بلا گه دوچار بولدم - بلا -
گه توشدم. به يله ندم.

دوداق ۱. ت. ايرن، لب، آوز
چيتي.

دور ۱. ع. ٽه يلنو، دونو،
کيزوب يورو.

دوشکو نلک: ت. صالرنقی۔
لق، توشکونلک موکایوچیلیق.

دول: ع. دولتدر، حکومتدر،
پادشاهلقر.

دول معظّمه: ع. زور
پادشاهلقر.

دولت: ع. بایلق، نعمت،
بخت، سعادت. دولتلی - بای.
دولت - حکومت.

دولت عثمانیه - ترکیه حکومتی.
دول - گمر: ت. بالطاوستاسی،
بالطاجی.

دون: ف. کیم، آز، توبان،
خور. دون همت - آزهمتلی، صاران.

دومن: ت. کیمه نی اوکناصولعه
بوروب یورتو ایچون آرتنه طا۔
غلغان قویرق.

دوننما: ت. بر حکومت نلک
صوغش پارا خودلری، فلوط. کیچ
ایله شملر اوطلر یاغوب زینتلاوگده
دوننما دیب ایتله در.

دوه: ت. تویه،

دوه قوشی - تویه قوشی.

دوه چی - تویه یورتوچی.

دها: ت. بده، دشی، طاغیده،

دها زیاده - آرتوغراق.

دهان: ف. آغر، آوز.

دهر: ع. زمان، دور، اوزاق
وقت.

دهری: ع. بتون دنیا اوز۔
لگندن بار بولغان دیب اعتقاد
ایتوچی کشی، اللہ نلک بار لغینه
و آخرت کونینه اینانمغان آدم، دینسز.

دهشت: ف. قورقو، اورکو،
شاشوب حیران قالو، قورقوغه توشو.

دهشت انگیز: ف. قورقنچ،
اورکتکچ، قوت چقنچ.

دهقان: ع. ایگون چاچوب کسب

ایستوچی، ق۔ اون قاربوز کبی
نرسه لر اوسدروچی.

دهلین: ف. آلدکنفی اوی،
آلغی بولمه، پیریدنی.

دهن: ع. ماي.

دهور: ع. دهرلر، زمانه لر.

ديار: ع. مملكت، يورط،

بيير، وطن.

ديان: ع. الله تعالى نك بر

اسمى. هر كمگه ياخشى وييمان
جزاسن بيروچى معناسنه.

ديانت: ع. ديندارلق، دين

طوتوچيلىق، دينليك، تقوالق.

ديانتكار: ع. دين اشلرناه

رعایت ايتوچى، ديندارلق ايتوچى.

ديباچه: ع. كتابك باشنده،

اولنده يازلغان سوزلر، سوز باشى،

مقدمه.

ديت: ع. براونى اوترگان

ايچون ياكه برار اعضاسن كيموتكان

ايچون تولانگان مال، قان بهاسى، قون.

ديدار: ف. كورنش، يوز،

بيت، چهره.

دير فك: ت. كشيده هم باشقه

حيوانلرده اورغاچى، خاتون.

ديگر: ت. باشقه، ايكنچى بر،
بوتان.

دييل: ت. تل، لسان.

ديين: ع. اللهغه عبادت و آنك

بيورغان نرسه لرينه اشانوطوغروسنه
هر قورمنك طوتقان يولى.

دين اسلام = مسلمانلق دينى.

دين: ع. قرض، بورچ.

دينا: ع. دين ياغندن قارا-

غانده، دين بوينچه، دين يوزندن.

دينار: ع. آلتون آقچه، تله.

دينپور: ع. دين كوتوچى،

دين خدمتچيسى، ديانتلى، ديندار.

ديندار: ع. دين طوتوچى،

دين اشلرون بيك طرشوب اشلاوچى.

دينى: دين كه تيوشلى بولغان

دينيه: اش، دينكى، دينك.

امور دينيه = دين اشلرى.

عبادت دينيه = دين عبادتلىرى.

شعر لرون جیوب یازغان کتاب.
 دیوانه ف. عقلن ساتاشقان،
 جوله، تیلی.
 دیون: ع. دین لر، قرض لر،
 بورچلر.

دیو: ف. جن، شیطان، پری.
 دیوار: ف. دیوال، استینا.
 بر بولمه نك دورت دیواری بار.
 دیوان: ع. الوغ مجلس،
 جیولش.
 دیوان - بر شاعر نك هر تورلی

ذ

توگل.

ذاتیات: ع. ذاتقه، نفسکه
 قایتا طورغان اشلر، شخصی اشلر.
 ذاکر: ع. ذکر ایتوچی، اللهغه
 ذکر و تسبیح نه یتو ایلان مشغول کشی،
 ایسکه آلوچی.
 ذال: ع. «ذ» حرفینك عربچه
 اسمی.

ذاهب: ع. کیتوچی، باروچی.
 مین شول فکرگه ذاهب بولدم - شول
 اویغه کیتدم.

ذات: ع. اوز، نفس، اوزلك.
 بالذات - اوزی، کندیسى.
 اسم ذات - بر ذات نك اسمی. مثلا:
 الله دیگان سوز خدا نك ذاتینه اسم،
 اما صفت اسملری باشقه، آنلر اسم
 صفت دیوله.
 ذات کبریاء - الله تعالی حضرتلری.
 ذاتا: ع. اوزلگنسن، یارا-
 تلشنجه، طور مشنده.
 ذاتاضیق ایدی - اصله نچار ایدی.
 ذاتی: ع. ذاتنه بولغان، اصل
 یار اطلشنده بولغان، یعنی صفتنه

ذئب: ع. بوری، قاشقر،
یر تقچ حیوان.

ذباب: ع. چین. چرکی.

ذبیح: ع. بوغازلاو، چالو، صویو.

ذبیح: ع. بوغازلاناچی، یا که
بوغازلانغان.

اسماعیل پیغمبر گه ده ذبیح الله دیب
یور توله.

ذبیحه: ع. بوغازلانغان حیوان،

ایت.

کافر نڭ ذبیحه سی - بوغازلانغان
نرسه سی و آلار نڭ صویغان ایتلری.

ذخیره: ع. آرزق، آمبارغه

جییلوب قویلغان آشلق، زاپاص
آشلق.

ذراع: ع. قول ترسا گندن

اورطا بارماق نڭ اوچینه قدر بولغان
اوزنلقده بر ایسکی اولچاو.

ذرات: ع. ذره لر، بیسک

واق کیسا کلر.

ذره: ع. بیسک کچکنه و بیسک

واق کیساک.

ذره قدر - یعنی بیسک آز.

ذریت: ع. نسل، نسب، او-

لاد، اروغ.

ذقن: ع. ایسک، صاقال اورنی.

ذهن اوتکون-

ذکاء: ع. لگی، زیرا-

ذکاوت: کلک، آثلیلق

ذکر: ع. ایسکه توشرو، آوز

غه آلو، سویلاو، بیان ایتو.

ذکر: ع. ایرکاک، ایر، ایر-

لك اعضاسی، آلت تناسل.

ذکور: ع. ایرلر، ایرکا کلر.

ذکی: ع. اوتکون ذهنلی،

زیراک.

ذلت: ع. خورلق، رسوالق،

قدر سزلك.

ذلیل: ع. خور، حقیر، قدر سز.

ذم: ع. خورلاو، کشینک نچار-

لقلرون اوزینه نه یتو، سوگو.

ذمه: ع. بر اشنی اوز اوستینه

بيك كوب زمانلر اليك بولغان بر
عرب پادشاهسيدير .

ذوق : ع. طاتومق، تهم،
لنت .

ذوى العقول : ع. عقل ايا-
لرى، عقلى بار مخلوقلر، انسانلر .
ذهاب : ع. كيتو، بارو .

ذهب : ع. آلتون .

ذهن : ع. فكرلاو قوتى، خاطر،
آك .

ذهنا : ع. ذهن برلن، كوكل
برلن، كوكلدن، قارامايچه، يادقه .
ذهنى : ع. ذهن برلن بولغان .

ذھول : ع. ياكلو، اونوطو،
ذهن ياكلشوى .

ذی الحجہ : ع. قمریہ آی
حسابندہ اون ايکنچی آينك اسمی،
ذوالحجہ آیی .

ذی القعدة : ع. قمریہ آی
حسابندہ اون برنچی آينك اسمی،

يوكلاو، تعهد .

ذمهسنده فلان قدر بورچی بار .

ذمی : ع. اسلام حكومتی قول
آستنده بولغان كافر .

ذمیه : ع. ناچار وياوز خلق،
آلاما عادت .

ذنب : ع. گناه، ياوزاق، عيب .

ذنب : ع. قويرق .

ذنوب : ع. ذنبلر، گناهلر .

ذا : هر وقتده ايکنچی بر
ذو : سوزگه قوشلوب ياز -
لغان بولور، ايا، صا
ذی : احب معناسنده در .

ذوالجلال - الوغلق اياسی .

ذوات : ذاتلر، كشىلر،
شخصلر .

ذوالفقار : ع. پيغمبر عليه
السلام نك قلچى بولوب صوكره
حضرت على گه هديه ايتوب ويرلمشدر .

ذوالقرنین : ع. عربستانده
غی یمن دیارنده حضرت پیغمبردن

ذوالقعدة آیی .

ذی رُوح : ع. جان ایاسی ،

جانلی .

ذی عیال : ع. عیال ایاسی ،

بالا جاغالی .

ذیل : ع. ایتاک ، صوڭ ، بر
یازونک آخرینه قوشلغان بر بولاگی ،
قوشمطه .

ذیلا : ع. ایتهك وقوشمطه اوله رق .

راء : ع. « ر » حرفینک عربچه

اسمی .

راءجه : ع. ایس .

راءجه طیبه - یاخشی ایس ، خوشبوی .

راءجه کریهه = ناچار ، صاصی ایس ،

بدبوی .

رابطه : ع. باغلانو ، ایکی

نرسه نی بربرینه باغلاغان یب ،

آرادهغی علاقه .

رابطه سز سوز - بربرینه یابوشمای

طورغان رهتسز سوز .

رابطه معنویه = ایکی نرسه نك بر

برینه معنایاغندن بولغان یاقلقلری .

رابع : ع. دورتنچی .

رابعاً : ع. دورتنچیگه ، دور-

تنچی درجه ده ، دورتنچی بولوب .

رابعه : ع. دورتنچی .

راجح : ع. آرتوق ، اولی .

راجع : ع. قایتوچی ، قایتا

طورغان .

بوسوزنك اصلی میکا راجع = یعنی

میکاقایتادر .

راجل : ع. جایاو ، پیاده ،

بیروچی.

راجلا: ع. جایاو بولوب،

جایاو بیروب، اول راجلا کیلدی.

راجی: ع. رجا ایتوچی،

امید ایتوچی، اوتنوچی.

راحت: ع. طنچلق، جان

طنچلغی.

راجله: ع. اوستینه یوک

آرطولا طورغان حیوان، بولک حیوانی.

راحم: ع. رحمت ایتوچی،

مرحمتلی.

راده: ع. درجه، مرتبه، قدر،

چیک.

شول راده گه ایرشدی، یعنی شول

حدلی گه.

راز: ف. یاشرون اش، سر.

رازق: ع. رزق بیروچی،

رزق قلدیروچی، آشاتوچی،

راس: ع. باش.

راس المال - باش مال، توب مال،

سرمايه، کاپیتال.

راسا: ع. اوزلگندن، اوز

باشنه، باشقه، ایاروسز.

راست: ع. درست، چن،

حقیقت.

راستگو: ع. راست وطوغری

سو یلاوچی.

راسخ: ع. نق، ثابت، بر-

کتلگان، نقلانغان.

راسم: ع. بر نرسه ننگ رسمن

وصورتن یا صاوچی.

راشد: ع. طوغری یولده

بولوچی، طوغریلقده بولغان کشی.

راضی: ع. رضالق کورسا-

توچی، رضا بولوچی.

راعی: ع. کتوچی، حیوانلر

قاراوچی سی.

راغب: ع. قزیغوچی، استه

وچی، آرزو قیلوچی.

رافت: ع. آچنوو، کوکلی

نهرنو، شفقت، مرحمت، مهربانلق

رافضی: ع. قزل باش،
شیعه خلقی نڭ بیر نوعسی.

راقم: ع. رقم قوی-وچی،
یازوچی.

راقی: ت. آراقسی، خمر،
ایسرتکچ.

راکب: ع. آطلانوچی،
آطقه منوچی.

راکبا: ع. آطلانوب، آطقه
منگان حالده، آط اوستنده بولغان
حالده.

راکع: ع. نمازده رکوع
قیلوچی، رکوع حالنده اولغوچی،
اییلوب طروچی.

راکعا: ع. رکوع ایتوب،
اییلوب.

رام: ف. بوی صونوچی، اطا-
عت قیلوچی.

ران: ف. سورگوچی، یور-
توچی، اجرا ایتوچی.
حکمران = حکم سوروچی، حاکم.

راوی: ع. روایت قیلوچی،
بر کشیدن سوز کوچروب سویلاوچی،
نقل ایتوچی.

راویان: ع. راویلر، کو-
چروب سویلاوچیلر.

راویان آخبار = خبر سویلاوچیلر.

راه: ع. یول، طریق.

راهب: ع. خرستیانلر نڭ
دنیانی قویوب هر وقت عبادت ایله
مشغول بولغانی، کشیش، ماناخ.

راهبر: ف. یول کورساتوچی،
باشلاوچی، یول باشچی، رهبر.

رائی: ع. کورو، قاراو، فکر،
عقل.

رایجه: ع. ایس.

رایجه طیبه = خوش ایس.

رایجه کریهه = ناچار ایس، بدبوی.

رئیس: ع. بر نیچه کشیدنڭ

آراسنده غی باش کشی، جمعیت
باشلغی.

رئیس المجلس = مجلس باشلغی.

رَبِّ: ع. خوجه، ايا، صاحب،
تربيه چي.
رب المال - مال خوجه سي.

رَبَا: ع. قرضغه بديرگان مالني
قايتاروب آلمان وقتنه آرتدروب
آلو، فائض، پروسينت آلو، اجاره،
اونم.

رَبَاعِي: ع. علم صرفه دورت
هرفلي سوز.

رَبَّانِي: ع. الله تعالى ايجون
رَبَّانِيَه: ع. بولغان، الله -
نكي، الله -
تعالى نك، الله تعالى گه منسوب،
اللهغه متعلق.

رَبِيح: ع. فائده، طابش، اونم.
رَبِط: ع. باغلاو، يابشدرو.
ربطسز سوز - بر بريزه يابوشمي
طورغان.

رُبْع: ع. بر نرسه نك دورت
كيسا گندن بريسي.
دورتتن بر، چيرك، چاريك.

رَبُّنَا: ع. اي بزلرني تربيه

ايتوچي الله! اي ربمزا!
رَبُّوِيْت: ع. ربلك،
تكريلك، الللق، خدالوق.

رَبِّي: ع. مينم ربم، تگريم،
اللهم، خدايم.

رَبِيْع: ع. يازباشي، يازوقتي،
كوكلام وقتي.

رَبِيْعِ الْاَوَّل: ع. قهریه آی
حسابنده اوچنچي آينك اسمي،
مولود آيي.

رَبِيْعِ الْاٰخِر: ع. قهریه آی
حسابنده دورتنچي آينك اسمي.

رَتَب: ع. مرتبه لر، درجه لر،
رتبه لر.

رَتَبَه: ع. مرتبه، درجه،
بيوكك، الوغلق.

رَجَاء: ع. اميد ايتو، تلهو،
اوتنچ.

رَجَال: ع. ايرلر، ايركشيرلر.

رَجَب: ع. قهریه آی حسابنده

بدنچی آی، رجب آیسی.

رُجھان: ع. اوستونلك،
آرتوقلق، افضل بولوچىلىق، راجح
بولو.

رُجس: ع. پچراق، نجس،
شاقشى.

رُجعت: ع. قايتو، كىرى
دونو، چىگلو.

رُجبل: ع. اير كشى، ايركاك.

رُجم: ع. طاش برلن آطو،
يارتى بىلنن قدر طوفراقغه كوموب
طاش ايلان آطوب اوترو.

رُجوع: ع. قايتو، قايتش.
رجوع ايتدى - قايتدى.

رُجو ايت: ع. ايرلك، اير-
كالك.

رُجيم: ع. طاش برلن قوو-
لغان، سورولگان.

رُحمت: ع. كوچو، كيتو، سفر
قىلو.

دنيادن آخرتكه رحلت ايلدى -
كوچدى، اولدى، وفات بولدى.
رُحم: ع. مرحمت ايتو، آياو،
مرحمت ايتو.

رُحم: ع. آنا قورصاغى، بالا
قاچغى، قورصاقده بالا ياتا طورغان
اورن.

رُحمان: ع. بارچ، خلقغه
مرحمتلى بولغان الله تعالى حضرتلرى.

رُحمانى: ع. الله طرفندن
بولغان، ياخشىلىق وايز گولك ياغند
بولغان، الله نك رضاغنه موافق
بولغان، رحمانيه.

رُحمت: ع. مرحمت ايتو،
آياو، گناهنى كيچرو.

رُحيم: ع. مرحمتلى، آچمۇچى،
كشىنى آياوچان.

رُخ: ع. ياكئاق، چيكة، بيتنك
يان طرفى، ياق.

رُخاء: ع. كيچيلىك، بوشلق،
موللق.

رُخُصَتْ: ع. اذن، اجازت، ايرك، اختيار.

رُخْصَتْنَامَه: ع. رخصت بيرلووی يازلغان كاغد، اجازتنامه، اذننامه.

رُدّ: ع. قايتارو، قبول ايتماو، كيرگه صوغو.

رُدّاء: ع. درويش لر كيومي، جيلسكه گه سالوب يوري طورغان بر نوع كيڭ ايتوب يصالغان كيوم.

رُدّي: ع. ناچار، ياراماز، بوزولغان.

رُدّيف: ع. صوڭنن، آرتن، كيلگان، صوغش وقتنه جييوب آلونسا طورغان عسدر، زاپاص سالدات.

رُدّالْت: ع. خورلق، توبانلك، آبرويسزلق.

رُدّيل: ع. خور، حقير، توبان.

رُزاق: ع. بارچه مخلوقاتغه رزق بيروچى الله تعالى.

رُزُق: ع. آشارلق نرسه، آزق.

رُسائل: ع. رساله لر، كچراك كتابلر.

رُسالت: ع. رس-وللك، ايلچيلك، پيغمبرلك.

رُسالْتپِنَاه: ع. پيغمبرلك اورنى، پيغمبرلك تايانچى.

رُساله: ع. يازلغان نرسه، كچكده كتاب، اثر، رُسام: ع. رسم ياصاوجى، صورت ياصاوجى.

رُسل: ع. رسول لر، ايلچيلر، پيغمبرلر.

رُسم: ع. صزو، يازو، صورت. رسم = عادت.

رُسماء: ع. حكومت طرفندن ياكه حكومت اسمندن، رسمى اوله رق.

رُسمى: ع. حكومت طرفندن ياكه حكومت اسمنه بولغان اش،

رُزُق: ع. آشارلق نرسه، آزق.

رُسائل: ع. رساله لر، كچراك كتابلر.

رُسالت: ع. رس-وللك، ايلچيلك، پيغمبرلك.

رُسالْتپِنَاه: ع. پيغمبرلك اورنى، پيغمبرلك تايانچى.

رُساله: ع. يازلغان نرسه، كچكده كتاب، اثر، رُسام: ع. رسم ياصاوجى، صورت ياصاوجى.

رُسل: ع. رسول لر، ايلچيلر، پيغمبرلر.

رُسم: ع. صزو، يازو، صورت. رسم = عادت.

رُسماء: ع. حكومت طرفندن ياكه حكومت اسمندن، رسمى اوله رق.

رُسمى: ع. حكومت طرفندن ياكه حكومت اسمنه بولغان اش،

آفيسیالنى .

رسوای: ف. خور، مسخره،

عیبلىرى كوزنگان، خورلقه توشكان.

رسوم | رس—ملر،

رسومات | ع. آلذغان توله-

رسومات | لر، مثلا شهر

لرگه كركان ايتدك پوطى باشنه .

تىن توله و آلذسه = رسوم بوله

رسول: ع. ایلچی، قوشو

بوینچه براونك سوزن ایلکنچی براوگه

ایرشدروچی، پیدمبیر، مرسل، نبی.

رسیده: ف. ایرشكان، يتو-

شكان، واصل.

رشادت: ع. طوغرى يولغه

كوندروچيلك.

رشته: ف. یب، باو، بخارا

ولایتندە تنگه چغا طورغان بر نوع

جراحت.

رشد: ع. طوغرى يولغه

کیتو، طوغرى يولنى طابو، طوغرى

اویلى هم عقللى بولو، بالغ بولو.

رشدیه: ع. اوقو یازو بلکان

بالالركره طورغان مکتب، ابتدائى

مکتبىن صوڭ كروب اوقولا طور-

غان مکتب .

بعض زور راق مکتبلرده دورت

ابتدائى و دورت رشدی صنفلىرى

بولنور .

رشوت: ع. اشنى اوز فائى

سینه یا صاب چغارسون ایچون حکومت

کشيسينك برینه بیرلکان آقچه،

یا که هدیه، پاره.

رشوتچی = رشوت آلوچی .

رشید: ع. طوغرى يولده

بولوچی، طوغرى لىق ایلان حرکت

ایتوچی .

رصاص: ع. قورغاشون .

رصد: ع. کوتوب طورو،

کوزه تو، کوكه گى قویاش آی کبیلر

نى طروبوا ایله قاراو .

رصدخانه: ع. کوكه

بولغان نرسه لرنى قارار ایچون

بیك زور طروباسی بولغان اورن .

رضا: راضیلىق، قارشماو،

بوی صنو .

رَعَايَا: ع. رعيه لر، خلق.

رَعَايَت: ع. قاراو، اعتبار

ايتو، كوزاتو، حرمت و تعظيم ايتو.

رَعَايَةِ: ع. رعایت ايتوب،

رعایت ايتو برلان.

رَعْد: ع. كوك كوكر اوى،

بلوطلى كونده هوا گورلد اوى.

رَعْشَه: ع. قورقودن تتر او،

قالتراو، سيسكانو، اوركو.

رعشه دار = تتر اوچى.

رَعْنَا: ع. ماتور، گوزل، يهملى.

رَعْمَى: ع. حيوان نك قرده

اولهن آشاوى، اوطلاو.

رَعِيَه: ع. پادشازك قول

آستنده بولغان خلق، فقرا.

رَعَائِب: ع. محمد عليه السلام

نك باشلاب آنانك رحمنه (بالا

قاچغينه) توشكان كوني، ياراتلغان

كونى، رجب آيينك اولگى آطنه

كيچهسى، بيرام كيچ.

رِضَاع: ع. سوت ايمو.

رِضَاعًا: ع. سوت ايمو بوينجه

بولغان.

رضاعا قرنداش - آتا آنالرى آيروم

بولوب ايكىسى بر آندان سوت

ايمگان قرنداش لر، ايمچكداش.

رِضَاعِي: ع. سوت ايمودن

بولغان، سوت ايمو سببلى بولغان.

رِضْوَان: ع. راضىلق،

خوشنودلق.

رضوان الله - الله رضىلغى.

رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: ع. الله تعالى

آندن راضى بولسون.

رَضِيْع: ع. سوت قرنداشى،

ايمچكداش.

رَطْب: ع. يووش، قورومغان،

كييمگان.

رَطْل: ع. ايسكى زمانده

بولغان صييق نرسه اولچاوى، ليتره.

رَطُوْبَت: ع. يووش ملك،

نمليك، صرس.

رَغَبَتْ: ع. قرغو، تلهو، آر-
زو، میل.

رَغْمًا: ع. قار شوب، قصا،
جوری قارشولق ایتوب.

رَفَاقَت: ع. رفیقک، ایده-
شک، آرقداشلق، یولداشلق،

رِفَاه	کینگ ترکلک
	ایستو، ایرکن
رِفَاهِیْت	مغیشت، موللق.

رَفَع: ع. کوتارو، یوغاری
مندر، بیوگایتو، کیتارو، یبارو.
علم حسابک رفع دیب بر عددنی
اوزی ایله ضرب ایتوگه ایتوله، مثلا
ایکی نی ایکی ایله ضرب ایتوب
دورت یاصاساق رفع ایتوبوله.
بونک ضدی (چندر) در.

رَفَعَتْ: ع. بیوکلک، یوغار-
یلق، بیوک مرتبه، الوغ درجه.

رَفِق: ع. یوموشاقلق، یووا
شلق، آقرونلق، ملایمک.

رَفِقاء: ع. رفیققر، ایده شلر،
یولداشلر.

رَفِیع: ع. بیوک، یوغاری،
بلند، عالی.

رَفِیق: ع. ایبداش، یولداش،
آرقداش.

رَفِیقَه: ع. خاتون ایبداش،
کلهش، زوجه.

رَق: ع. قملق، قل، عبد.

رَقَابَت: ع. بر اشک باشقه لر-
دن اوس — تون بولورغه طرشو،
کانکورینسیه.

رَقَّاص: ع. بیوچی، اویناو-
چی، سلکنوب طوروچی، رقص
ایتوچی.

رَقَبَه: ع. عوین، ییلاکه.
رقبه - قل، اسیر، عبد.

رَقَّت: ع. نچکه لک، ناز کلک.
رقت قلب - کوکل نچکارووی.

رَقِص: ع. سلکنو، بییو،
تیرانو.

رُقْعَه: ع. کاغد کیساگی،
زاپیسکه.

رُكُوب: ع. آطلانو، آطغه
منو، پراخود و آربا كيبيلرگه او طورو.

رُكُوع: ع. نمازده ايكي قولى
ايلان تزلرون طوتوب ايسيلوب
طورو.

رُمَاد: ع. بر نرسه نك يانوب
بتكاج قالغان اثرى، كل.

رُمَال: ع. قم اوستونه تورليچه
صزقلر صزوب غايبدن خبر بيرو-
چى، فالچى.

رُمَان: ع. آنار اسـملى
ييمش، نار.

رُمَح: ع. سوزنگى، ناي زاء،
اشتيق.

رُمَد: ع. كوز آورووى، كوز
خسته سى.

رُمَز: ع. اشاره، اشاره برلان
سوز آڭلاتو، برار سوزنى آڭلا-
تا طورغان علامت.

رُمَضان: ع. عربچه آييلر
حسابنده طوقزنچى آينك اسـمى،
روزه آيى.

رُقعه = تركلرده استعمال قيلونه
طورغان بر نوع يازو.

رُقَم: ع. صاناولرنى كورساته
طورغان اشارتلرنك هر برى
۱، ۲، ۳، ۴، ۵ كبى.

رُقَيْب: ع. بر اشده اوزندن
باشقه لردن اوستون بولورغه تلاوچى،
كانكورينت. بر تورلى كسبه گى
ايكى كشى بر برينه رقيب بولالر.
رُقَيْت: ع. قلىق، اسيرلك،
جاريه لك.

رُقَيْق: ع. نچكه، نازك، يوقا.
رُكْبَه: ع. تىز، يوغاريشى
طوبق.

رُكُز: ع. اوطورتو، تگوب
قويو، طورغرو. بو ييرگه بر ستون
ركز ايتدى، يعنى باغانا اوطورتدى.

رُكْعَت: ع. نمازده بر مرتبه
ركوع وسجده قيلوب طوروقدرلىسى.

رُكْن: ع. تره ك، بوچماق،
باغانا. نمازنى ركنلرى: ركوع،
سجده، قيام كيبيلر.

رَمَل: ع. قم، ثری بورتو کلی
طوفراق.

رُموز: رمز لر، اشاره
رُموزات: لر.

رَمی: ع. آطو، آطمق، اوق
آطو.

رَنج: ف. زحمت، الم، جفا،
مشقت.

رَنجش: ت رنجیتو، اذالو،
جفالو.

رَنك: ف. توس، تور. قزل
رنك. یاشل رنك.

رَنكارنك: ف. توری توری
توسه بولغان.

رُوز: ف. یوز، بیت، وجه.
رُوی:

رُوا: ف. درست، جائز، مناسب.

رُوابط: ع. رابطه لر، بربر-
سینه باغلانولر، علاقه لر.

رُواج: ع. آلغه کیتو، اعتبار-

لی بولو.

رُوان: ع. کیتوچی، آقوچی.

آب روان - آغم صو.

روح روان = کیتوچی جان.

رُوایت: ع. برسوزنی یاکه

خبرنی کوچروب سویلاو، نقل ایتو.

رُوایح: ع. رایحه لر، ایسلر.

رُوبرو: ف. یوزمه یوز،

قارا قارشی.

رُوح: ع. جان.

رُوحانی: ع. جان نکلی، جان-

نك. حیات روحانیه - جان ترکلکی.

روحانی دین و آخرت اشلرینه

متعلق بزنك دین علمالرمز وملا-

لرمز هر قایوسی روحانی لردر.

دوخوونی.

رُوحانیت: ع. روحانیلک،

علمالک.

رُوز: ف. کون، کوننر.

روزوشب - کیچه و کوننر.

رُوزگار: ف. زمان، وقت.

ترك تلمده ييل معناسندده استعمال
ايتوله.

روز نامه: ف كونلك دفتر،
هر كونلك خبرلرني يازوب طور
طورغان غزته، كالندار.

روزه: ف. اللهغه عبادت
نيستی ایلان ایرته دن کیچکه قدری
آچ طورو، اورازه، صوم.

رؤس: ع. ر أسلر، باشلر.

رؤساء: ع. رئیسلر، باش
کشیلر.

روز جزاء: ع. جزا کونی،
قیامت کونی.

رؤسیاه	ف یوزی قارا،
رؤسیه	ف قارا یوزلی.

روش: ت. کیدش، حال،
کیفیت، فورما.

روشن: ف. آچق، یاقتی،
آب آچق، ظاهر، آشکار.

روضه: ع. باغچه، اچندن صو
آغا طورغان باغچه، صولی باغچه.

رؤف: ع. بك مرحمتلی
مهربان.

رؤم: ت. گریک خلقی.

رومال: ف. رومیال، یوز
سورتکیچ، بیت کیبدرکیچ، یاولق.

رومان: ف. اوزون برحکایه،
بر واقعه، اوزون بر حکایه یازلغان
کتاب، ایرتاک.

رومی: ع. روم ایلنده طور-
غان، روم ایلی زکی.

لسان رومی - روم تلی.

رونق: ع. یاقتیلیق، روشنلق،
آچقلق، کوزللك.

روی: ف. یوز بیت، وجه.
روی زمین - بیر یوزی.

رؤیا: ع. توش کورو،
یوقوده کورلنگان نرسه.

رؤیت: ع. کورو.

رؤیت هلال = یا ئاطوغان آینی کورو.

ره: ف. راه، یول، طریق.

رهب: ع. قورقو، خوف.

رُهَبَان: ع. نصار الرزنگ
 دنيانى قويوب دائما عبادت ايله
 مشغول بولوچيسى، كشيىش، ماناخ.
 رُهَبَر: ف. يول كورگازوچى،
 يول باشچى، دليل.

رُهْگَنَدَار: ف. اوتته طورغان
 يول، اوتسكال، آرقلی اوتوب چغا
 طورغان اورن، كچيده.

رُهْن: ع. بيله چك مال اورنینه
 قويوب طورغان نرسه، گروه،
 زالوك.

رُهْنِمَا: ف. يول كورساتوچى،
 يول باشچى.

رُهَيْن: ع. رهين ايتوب
 قويغان نرسه، زالوك ايتوب
 سالونغان مال، كرهو مالى.

رِيَاء: ع. يالغاندن كورساتو،
 بر اشنى كشيگه كورگازور ايچون
 اشلاو.

رِيَّاح: ع. ريح لر، جيللر.

رِيَّاحِيْن: ع. ريحان اسملى
 خوش ايسلى اوله نلر.

رِيَّاسَت: ع. برنيچه كشينگ
 آراسندن صايلانوب آلارغه باشلق
 ايتو، رئيسلك.

رِيَّاض: ع. روضه لر،
 باغچه لر.

رِيَّاض الْجَنَّة - جنت باغچه لرى.

رِيَّاضَات: ع. رياضت لر.

رِيَّاضَت: ع. نفسنى صندرو،

راحتلى ولنتلى نرسه لردن نفس
 صاقلو.

رِيَّاضَت بَدَنِيَّة: ع. تننى
 تورليچه حركتلندرو، گمناس تتيق.

رِيَّاضِي: ع. رياضت چيكان
 كشى.

رِيَّاضِيَّات: ع. حساب، هند
 سه، هيئت كى علملر، علوم رياضيه.

رِيَّاكَار: ع. ريسانوچى
 كشى، ريسانوچى، مرائى،
 يالغاندن اخلاص كورساتوچى.

رِيَّب: ع. شك، شبهه، گمان،
 شيكلنو.

ريج: ع. جيل، ايس.

ريجان: ع. ياخشی ايسلی

بر نوع اولهن.

ريختم: ف. ديگز قريينده
راق صواچينه طوطروب يا صالحان يير.
ريق: ع. محبوبه سينڭ يعنى
سويكلى سينڭ آوز صووي.

ز

زاع: ع. «ز» حرفينڭ

عريچه اسمى.

زائد: ع. آرتوب قالغان،

آرتوق.

زائر: ع. براونى ياكه بر

ياخشی اورننى كوررگه كيلوچى،

زيارت ايتوچى.

زائل: ع. كيتوچى، دائم

بولماوچى، فاني.

زائل اولدى - كيتدى.

زاد: ع. آزق، رزق،

آشارلق.

زادراخله - يول آزغى، سفر آزغى.

زادگان: ف. اصلزاده لر،

آق سويك لر، دؤارانلر.

زاده: ف. طولغان، طولمىش،

بالا.

حرام زاده - حرام دن طولغان.

عبدالله زاده - عبدالله اوغلى.

زار: ف. يغلاچى، اڭغراشور-

چى، ناله قيلوچى.

عاشق زار - دائما يغلاب يوروچى

عاشق.

زانى: ع. زنا قيلوچى اير،

حرام جماع قيلوچى.

زانيه: ع. زنا قيلوچى خاتون.

زاويه: ع. پوچماق، بورچاك.

زاويه قائمه - برطوغرى صىزق غه

آرقلى كىلكان ايكنچى بر صزق نك
ايكى ياغندە حاصل بولغان پوچماق-
لر، ايكيىسى بردى زورلقە بولسە
اول پوچماقلر هر قايسوسى زاوية
قائمه ديب ئيتوله.

اگر شول پوچماقلر بر برى ايله
برابر بولماسە آچغراق (زور) پو-
چماغينه زاوية منفرجه، وكچگراك
بولغانينه زاوية حاده ديولور.

زاهد: ع. نجارلقردن وحرام
اشلردن صاقلانوجى، تقوالق قىلو-
جى، عابد.

زاهدانه: ع. زاهدلرچه،
زاهدلر شىكلى.

زبان: د. تل، لسان، لغت.
زبان فارسى - فارسى تلى.

زباندران: د. اوزون تلى،
كشىگه تل تيدروچى، تلچان كشى.
زبانى: ع. جهنمده عذاب
فرشتهسى.

زبده: ع. برنرسە نك صايلاپ
آلونغانى، كوبوگى، نتيجه.

زبر: د. اوست، نرسە نك
اوستكى ياغى.

زبرجد: ع. ياشل توسلى بر
نوع اصل طاش.

زبور: ع. داود پيدمببر كه الله
تعالى طرفندن بيرلكان كتاب.

زبون: د. ناچار، ضعيف،
كوچسز.

زبيب: ع. كىبكان وقوروتلغان
اوزم ييمشى، كشمش.

زجاج: ع. بيالا، شيشه.

زجر: ع. قاطيلىق ايله منع
ايتو، طبيبو، توقتاتو.

زجرا: ع. قاطيلىق ايلان
توقتاتو ايچون.

زحل: ع. ييدى سياره يولدىز
لرنك برىسى، ساتورن.

زحمت: ع. راحتسە - زلك،
مشقت، آورلق.

زخم: جراحت، جارا، صو-
غولمه، بر نرسه زک
زخمه: بهر لووندن بولغان
جراحت.

زر: ف. آلتون.

زرعت: ع. ایگوخیلک،
آشلق چاچو اشی.

زرع: ع. ایگون ایگو، آشلق
چاچو.

زرگر: ف. آلتون کموش
اشلاوچی، آلتونچی.

زره: ف. صوغش زمانده اوق
اوتماسون ایچون کیولا طورغان تیمر
کیوم، تیمر قاب.

زرهای: ت. اوستونه تیمر
قاپلانغان، تیمر قابلی، زرهای
پاراخود.

زغفران: ع. خوش ایسلی
بر نوع صاری اولهن، شافران.

زعم: ع. طوغری بولمغان
اولاو، باطل فکر.

زفافی: ع. نکاملانغان یگت
ایله قز زک قوشلوی، زفافی کپچه سی.

زقاق: ع. اورام، یول، کوچه،
زقوم: ع. آغولی آغاج،
زهر آغاجی.

زکاء: ع. صافلق، تازهلق.

زکاة: مالنک هر یل قرق
الوشندن برالوشن
زکوة: صدقه ایتوب بیرو.

زکام: ع. طماو، بروندن هر
وقت صو کبی نرسه چغوب طورو،
نزله.

زکی: ع. صاف، خالص،
تزوک حاللی کشی.

زکات: ع. خطالق، یاگلشلق،
آیاق طایو.

زکوله: ع. بیر تترای، بیر
سلکنوی، حرکت ارض.

زمام: ع. تزگن، يتاکلار
ایچون بولغان یب.

زمان: ع. وقت، چاق، میزگل.

مشروع بولمغان جماع، اویناش.
 زَنَادِقَه: ع. زند یقنر، اللهغه
 اینانماوچیلر، دینسز لر.
 زَنَار: ع. نصارا خلقینک
 بیلگه بایلهب یوری طورغان
 ییلری.
 زَنَاكَار: ع. فنا قیلوچی،
 اویناشچل.
 زَنَان: ف. خاتونار.
 زَنَبِيل: ع. نرسه لر طاشور
 ایچون قامشدن طوقب یاصالغان
 قاپچقصاق نرسه، قامش سومکا.
 زَنَج: ع. آفریقا قطعه سنده
 بر نوع قارا توسلی خلق.
 زَنَجَبِيل: ع. هندستانده چفا
 طورغان بر نوع ایسلی طامور،
 یومریراق و آق توسلی بولادر.
 زَنَجِي: ع. زنج کشیسی، آفر
 یقا قطعه سنک قارا توسلی کشیسی.
 زَنَجِير: ع. تیمیر، باقر و کموش
 کبیلردن یاصالغان باو، چلبیر.

زَمَانَه: ع. زمان، وقت، حاضر
 گی زمان.
 زَمَرْد: . قییمت بهالی
 باشل طاش.
 زَمَرْدِين: ف. زمر د کبی
 باشل توسه.
 زَمْرَه: ع. جماعت، گروه،
 فرقه.
 زَمْرَهٗ اسلام - اسلام جماعتی.
 زَمْرَم: ع. مکده کعبه شریف
 یانده مشهور بر قیدو، زمزم صووی،
 زمزم قیوسی.
 زَمِسْتَان: ف. قش، قش
 کونی، شتاء.
 زَمِن: ع. زمان، وقت.
 زَمْهَرِير: ع. بیگ قاتی
 صاقونلق.
 زَمِين: ف. بیر، جیر، ارض،
 زن: ف. خاتون.
 زَنَاء: ع. حرام بولغان جماع،

زَنهار: يالَنوب يالواروب
ته يته م!

زَوائِد ع. زائدلر، آر-
توقلر، بوشلر.

زَوَار ع. زائرلر، زيارت
ايتوچيلر، زيارتچيلر.

زَوَال ع. كيتو، كيتوب بارو،
بتو، يوغالو.

زوال شمس - قوياشنىك توش
وقتلىغى اورنندن اوتوب كيتووى.
زوال وقتى - توش وقتى.

زَوَالِمَى ع. ت. بيجاره، مسكين،
عاجز، آيانچلى.

زَوَايَا ع. زاويلر، پوچماقلىر

زَوَج ع. جفت، جب، برگه
بولغان ايكى نرسه، پار. اير ايله
خاتوننىك ايرينه زوج ديب ايتله.

زَوَجَه ع. خاتون، كلاش،
منكوحه.

زوج ايله زوج - اير ايله خاتون.

زَوَجِيَت ع. ايرلك وخوا-

زَنخَدَان ف. چيگه، ياكناق،
ياق.

زَنَدَان ف. اولگى زمانلر
ده عيبللى كشيلىرىنى يساووب قويلا-
طورغان قارانغى اورن. حاضركى
زمانده زندان ديب تورمه گه
ته يته لر.

زَنَدِگان ف. جان لميلر،
تركلر، جان ايلارى.

زَنَدَه ف. جان لمى، ترك،
جان اياسى.

زَنَدِيَق ع. الله تعالى نى انكار
ايتوچى، منكر، دينسر.

زَنَك ف. تيمر كى نرسه لرده
يووشلك ايله حاصل بولغان طوطق
طوت، پاس. زنگلگان - طوطقان.

زَنگَار . صيوق كوك توس،
طوطقان باقر توسى.

زَنگى ف. قاره آدم، زنجى.

زَنگِيَن ت. ماللى، دولتى،
باى.

تونلق.

زوجین: ع. ایر ایله خاتو
زلی، ایرلی خاتونلی.

زود: ف. تیز، آشفچ، تیزلك

زورنا: ت. آوز ایله قچقرتا

طورغان نرسه، قورای، سورنای.
(فارسیچه سرندان بوزلفان)

زوگورت: ت. آقچه سر،

بانسکروت، یارلی، اوتولگان.

زهاد: ع. زاهدلر، تقوالق

ایتوچیلر، عابدلر.

زهادت: ع. زاهدلك،

تقوالق.

زهه: ع. حرام اشلردن صا-

قلانو، تقوالق، صوفیلق.

زهه: ف. آغو، او، آشاغان

کشینی اوتره طورغا نرسه.

زهه آشاپ اولدی دیلر.

زهه: ع. بیک آق یوزلی،

یاقتی و ماتور یوزلی.

زهه: ع. چیچک، چهچکه،

گل چیچگی.

زهه: ع. قویاش تیره سنده

ایلانه طورغان یولدزلرنک برسی،
زهه یولدزی.

زهه: ن. عجب! نی گوزل!

نیزدی! ...

زیاده: ع. آرتعلق، کوبلك.

بك زیاده - بك كوب.

آندن زیاده - آندن آرتوق.

زیارت: ع. براونی کورورگه

و کورشورگه بارو، بر شرافتلی اور

نغه باروب دعالر اوکو، کوب اور-

نلرنی و کوب کشیلرنی زیارت ایتدی.

زیارتگاه: ع. زیارت قیلونا

طورغان اورن.

زیان: ف. ضرر، کیهچیلک،

سوداده مال کیهووی.

زیانکار: ف. زیانلی، ضررلی

زیب: ف. زینت، بیزه ك،

ماطورلق.

زیبا: ف. زینتلی، بیزه کلی،

گوزل، ماطور.

زِیْبَقْ : ع. تری کموش،
جیوه، کونه صووی.

زِیْت : ع. زیتون مایی.

زیتون : ع. بر نوع ییمش.
زیتون مایی = زیتون ییمشندن
چغارلفغان مای، زیتون یاغی،
پروپانسکی ماصله.

زِیْر : ف. آست، آست طرف.

زِیْر ا : ف. چونکه، آزلک
ایچونکه، نیگه دیساک.

زِیْر دِست : ف. قول آستی.

زِیْر و زِیْر : ف. آستون
اوستکه.

زیر وزبر قیلدی = آستون اوستکه
کیتردی.

زِیْر ک : ت. تیز آگلاوچی،
ذهنلی، ذکی.

زِیْفا : ف. گوزل، ماطور،
کیلشلی.

زیفا بویلی - ماطور بویلی.

زِیْنِت : ع. بیزهک، ماطورلق.

زِیْنِهَار : ت. زنهار، یالنوب
ئهیتهم، اوتنهم.

س

سَائِر : ع. باشقه، اوزگه.

سائر - سیرایتوچی، یورگوچی.

سَائِل : ع. صور اوچی، تلاچی،

خیرچی. سائلچی دیب ئه یتویا گلش.

سَائِلِیْت : ع. سائلک، خیر

چیلک، تلاخیلیک.

سَائِج : ع. صوده یوزوچی،

یوزگچ.

سابیع: ع. ییدنچی .

سابعا: ع. ییدنچینگه ییدنچیسى .

سابق: ع. اوزغوچى، اوتكو

چى، كیچكان،

سابق قاضى - اولده قاضى بولوب
طورغان .

سابقه: . اوتكاندگی اشلر .

احوال سابقه = اوتكان حاللر .

ساتر: ع. اورتكوچى، قاپلاو

چى، ستر ایدوچى، یابوچى .

ساجد: ع. سجد قیلوچى .

ساجر: ع. سجر چى، سجرلاو -

چى، جادوگر .

ساجر ه: ع. سجر چى خاتون .

ساجل: ع. صونك چیتى،

دیكز قریبى .

ساجه: ع. آچق وبوش اورن .

ساخته: ف. آلداب یاصالغان،

توزومه، یاصاما، فالشى .

سادات: ع. سیدلر، خوجهلر .

سادس: ع. آلتنچى، بشنچى

دن صوگنى .

سادسا: ع. آلتنچسى، آلتنچى

درجه دهه، آلتنچى اوله رق .

ساده: ف. بیزا كسز، قاتشسز،

تكفسز، طوغرى غنه، پراستوى .

ساده دل: ف. كوكلنده اوصال -

لغى بولمغان، طوغرى كوكللى،

آق كوكل .

سارق: ع. اوغرلاو چى،

اوغرى، قارق .

ساز: ف. یاصاوچى، توزاتوچى .

ساعت ساز - ساعتچى .

ساز - اویون قورالى، دومبره یا که

بالالایکه غه اوخشاشیلراق .

ساعت: ع. بر آزوقت، زمان،

تاو لك ناكى: ع. ۲ الوشمن برى .

ساعى: ع. سعى ایتوچى،

طرشوچسى، چالشوچى، یورگوچى،

یوروب باروچى .

یول ایله کیتوچی .
 سالم: ع. سلامت بولغوچی
 ایسان، صاو، امان .
 سالما: ع. سلامتک ایلان
 سلامت اولغانی حاله .
 سالنامه: ف. ییلق کتاب .
 کالندار، غره لك، بایراملرنی، آی
 باشلرون و باشقه کیره کلی وقتلرنی
 کورگازه طورغان کتاب .
 سام: ع. آغولی، زهرلی نر سه .
 سامان: ف. بایلق، ایرکنلک .
 سامع: ع. ایشتیچی، طکلاو .
 چی .
 سامعه: ع. ایشتی، قوه سامعه .
 سامی: ع. یوغاری درجه لی،
 بیوک، عالی .
 ساهر: ع. کیچده یوقلاماچی،
 اویاو طوروچی .
 سایبان: ف. کولگه لك، چادر .
 سایه: ف. کولگه، کولانکه .

ساغر: ع. ایسرتکیچ، اچکیلک
 اچا طورغان پیلاصاوت، استاقان،
 یاکه ریومکه .
 ساق: ع. تزا این طوبق
 آراسی، بالطر .
 ساقط: ع. توشه=وچی، سقوط
 ایتوچی .
 ساقی: ع. صوغاروچی . ایچر-
 چی، قیوب بیروچی .
 ساکت: ع. سکوت ایتوچی،
 سویلامی طوروچی، سوزدن
 طوقطاوچی .
 ساکن: ع. طوروچی، تو-
 قتاوچی، حرکتسز، قوزغالماوچی .
 سال: ف. ییل، سنه .
 سال حیات-ترکلک ییللری . عمر .
 سالب: ع. سلب ایتوچی،
 صوروچی، یوق قیلوچی، انسکار
 ایتوچی .
 سالف الذکر-یوغاریده سویلنگان:
 سالک: ع. یولغه کروچی، بر

سَبَّ: ع. سوگو، خورلاو،
حقارت.

سَبَابَه: ع. قولنڭ باش بار -
ماق يانندهغى شهادت بارماغى.

سَبَّاح: ع. صوده يوزوچى،
يوزگيچ.

سَبَاعَى: ع. يديلى، يىدى
حرفلى سوز.

سَبَب: ع. بر اشنڭ بولوون
تيوشلى ايتكان نرسه، بهانه، سلطاو.

سَبَبِيَّت: ع. سببلك، بر نر -
سه نڭ ايكنچى بر نرسه گه سبب
بولووى.

سَبَبَت: ع. شنبه كونى، جمعه
ايرتهسى كونى.

سَبَّحَان: ع. هيچ بر كمچيلك
صفتى بولمغان.

سُبْحَانَ اللَّهِ: ع. الله تعالى
نى هر نوع كمچيلك صفتلردن
پاك ديب اعتقاد قىلامن.

سُبْحَانَى: ع. الله نڭ، الله طر -

فنده بولغان.

سَبَبْر: ف. ياشل، ياشل توسلى.

سَبَبْرَات: ف. يه شللكلر،
صوغان، قيار، شالقان، بورچاق كىي
ياشل ايبىرلر.

سَبَّع |
ع. يدى، ۷

سَبَّع: ع. يديمن برالوش.

سَبَّعِيْن: ع. يتمش، ۷۰

سَبَق: ع. اوڭو، ئلك بولو،
مقدم بولو.

سَبَق: درس، شا كرد نڭ
خلفه دن بر مرتبه او يرا نكان نرسهسى.

سَبَقَت: ع. اوتمك، اوڭو.
سبقت ايتدى - ئلك ده بولدى.

سَبَّيْل: ع. يول، طريق.

فى سبيل الله - الله يولى ايجون.

سَبَّاش: ف. بر نرسه نى
ياصاوغه و براشنى اشلار گه قوشو،
زاكاز بيرو.

سَبَّار: ع. ستر ايتوچسى،

اورتوچی، یابوچی.

ستار العیوب: ع. عیبیلرنی
اورتوچی الله تعالی.

ستایش: ف. مافتا، یاخشیلق
ایلان صفتلاو.

ستیر: ع. اورتو، یابو، قاپلاو.

ستیر		اورته طورغان
ستیره		نرسه پرده، اورتکچ

ستیم: ف. ظلم، حقسزلق.

ستیمکار: ف. ظالم، حقسزلق
ایتوچی.

ستون: ع. باغانا، ترهک،
اسطولبا.

سته: ع. آلتی، ۶.

سجده: ع. باشنی ماڭلابی
ایله بیرگه قویو. نمازده سجده قیلنور.

سجده گاه: ع. سجده قیلا طور-
غان اورن، سجده اورنی.

سجعه: ع. کویلاو، سوزنی شعر

رهوشنه کرتو.

سجین: ع. زندان، تورمه،
عیبلی کشیلرنی یابا طورغان اورن،
قازامت، آباقتی.

سجود: ع. سجده قیلو، بیرگه
باشن قویو.

سجباب: ع. بلوط، طومان.

سجهر: ع. رمضان وباشقه آیلر
ده زوره توتار ایچون طاک آلدنن
طوروب آشاو.

سجهر: ع. کوز بوزو، جادو،
آرباو.

سجهر گاه: ع. سحر وقتی،
طاک آلدی.

سجاء		جوماردلق،
سجاوت		آچق قوللیلق

سختیان: ت. کجه، برهن تیر
یسندن یوموشاق ایتوب یصالغان
کون، صافیان.

سخن: ف. سوز، کلام.

سُرْأ: ع. یاشرون ده، یاشروب
کورگاز مینچه.

سُرْأب: ع. دالاده، یالانده
اسسی کونلرده یراقسن صو شیکلی
یالتراب کورنگان نرسه، صاعم.

سُرْأپا: ف. باشدن آباق،
بتونلای.

سُرْأج: ع. شم، چراق، قندیل
لامپا.

سُرْأسهه: ف. حیران، باشی
ایلانگان، سرگردان.

سُرْأفران: ف. باش کوتار-
گان، باشقه لردن آرتوق و بیوک
بولغان.

سُرْأنجام: ف. بر اشنگ
باش آیاغی، حاصلی، نتیجه سی.

سُرْأویل: ع. جالبار، اشطان.

سُرْأیت: ع. بر نرسه دن
ایکنچیگه کوچو، یوغو.

بعض آورولر کشیگه سرایت ایته.

سُرْأبان: ف. عسکر، صالدات.

سُخو نَت: ع. جلیلق، قزو-
لق، اسسیلک، حرارت.

سُخی: ع. جومارد، آچق
قوللی.

سُخین: ع. قزغان، اسسی،
قزو.

سُد: ع. باغلاو، بیکلاو، قاماو،
قورغان، کریپوست.

سُد اسکندر = اسکندر پادشادن
قالغان قورغان.

سُداسی: ع. آلتی حرفلی
سوز.

سُدرة المنتهی: ع. ییدنچی
قات کوکده بر اورن.

سُدس: ع. آلتی الوشدن
بر الوش، آلتیدن بر.

سُدید: ع. طوغری، محکم،
درست.

سُر: ف. باش.

سر عسکر - عسکر باشلغی.

سُر: ع. یاشرون سوز یا که اش.

سَر بَسْت: ف. ايسرکلی،
اختیاری، آزاد، حر.

سَر حَل: ع. چيک، آرا، میژا.

سَر خُوش: ف. ايسرک،
مست، ماص.

سَر دَار: ف. باشلق، عسکر
باشی، قاماندان.

سَر طَان: ع. صو تو بونده
بولا تورغان بر نوع حیوان، راک
دیب یوروتهلر، قصقچ.

سرطان - عربچه آی حسابنده دور -
تنچی آی، بزده گی اییون چیسلاسه
طوغری کیله.

سَر عَت: ع. تیزلک،
آشغچلق.

سَر عَسْکَر: ع. عسکر
باشلغی، قوماندویوشچی.

سَر قَت | اوغرلاو، قاراقلاو.
سَر قَه |

سَر کَاتِب: ع. باش یازوچی،

سکریتار.

سَر کَار: ف. اش باشچی،

اش باشنده گی کشی.

سَر گَزْدَشْت: ف. باشدن
اوتکان حاللر، واقعه لر.

سَر گَرْدَان: ف. باشی ایلا -
نگان، آبدراغان.

سَر کَش: ف. باش طارتوچی،
اطاعتسز، قارشوچی.

سَر گِی: ت. خلق غه کورسا -
تور ایچون بیک کوب بیرلردن
تورلی نرسه لر جیولغان اورن،
ویستافکه. وقتنجه غنه قورلغان بازار.

سَر اُوْحَه: ع. غزته وژور -
نال کبی، نرسه لرده مقاله نلک باشنه
یازلغان سوز.

مثلا: برکشی براونلک قیلغان
اشلری طوغروسنده یازماقچی بولسه
سوز نلک باشنه «یاخشی اش»، «یمان
اش» یا که «بر واقعه» کبی برار
سوز یازوب قویالر، شول سرلوحه
دیب یورتوله.

خلقى نك اَوْلاد گى سويلاشه طورغان
تللرى، سريانى تلى.

سَرِير: ع. اورندق، كرا-
وات، تخت.

سَرِير سلطنت = پادشاهلىق اورنى.

سَرِيْع: ع. تيز، آشفچ، سر-
عتلى.

سَرِيْع الحركه - بىك تيز حركتلى.

سَرِيْع السير = تيز يوروشلى.

سَرِيْعاً: ع. تيزلك ده، تيز-
لك ايلان، تيزلك اوزره.

سَرِيْعاً: | لايق، مناسب،
سَرِيْعاً: | ف. كيلوشلى.

سَسِس: ت. طاوش، آواز، صدا.
سَسْلِمِك = طاوشلامق، طاوش
چغارمق.

سَسِسْت: ف. ضعيف، قوتسز،
بوش.

سَطْح: ع. بر نرسه نك طشى،
يوزى، اوستى.

سطح ارض = ير يوزى.

سَرْمَايَه: ف. توب مال، اصل
صوما كاپيتال، آصناونوى كاپيتال
بعض كشيلىر بىر مڭ لك سرمايه ايلان
اون مڭ لك اش يورته لر،

سَرْمَايَه دار: ف. سرمايه لى،
آقچەلى كشي.

سَرْمَلِي: ع. مڭولك، ابدى،
بتهى طورغان، ازلى، باقى.

سَرْمَسْت: ف. ايسرك، مست،
سرخوش.

سَرْمَه: ف. ت. كوزگه، قاشقه
سورته طورغان قاره بويواو.

سَرْمَه دان: ف. سَرْمَه صاوتى.

سَرْنَامَه: ف. يازونك باشينه
قويلا طورغان سوز، يازو باشى.

سَرور: ع. شادلق، قوانچ،
سويونچ.

سَرور: ف. خلقنك باشلىغى،
رئيسى، شرافتلى سى.

سَره: ع. كندك.

سَرِيَانِي: ع. شام (سوريه)

راحتلی. ع.
 سعیر: ع. عناب او طی، دو-
 زخ، جهنم.
 سفائن: ع. سفینه لر، کیمه لر،
 پارا خود لر.
 سفارت: ع. سفیر لک،
 ایلیچیلک.
 سفارتخانه: ع. ایلیچی خانه،
 ایلیچی طورا طورغان اوی.
 سفاک: ع. قان تو گوچی، کشی
 اوتروچی.
 سفالت: ع. سفیلک، خورلق،
 آبرو یسزلق.
 سفاهت: ع. احمق، جولهر-
 لک، نچارلق، تیبتر. مال اسراف
 ایتو.
 سفر: ع. یول یورو، یولچیلق،
 یولاوچیلق.
 سفر: ع. تور اتدک نیش کیسا-
 گی نذک هر بری.
 سفر: ع. سفیر لر، ایلیچی ار-

سطحی: ع. اوستدن گنه
 بولغان، بر قاتلی.
 سطر: ع. یول، بوی، رهت.
 بعض کتابنگ بر بیتند اوتز سطر
 یازو بولا.
 سطوت: ع. غیرت، صولت.
 سطوح: ع. سطح لر، (سطح)
 سعادت: ع. بخت، راحتک.
 سعادت اغرویه - آخرت بختلیگی.
 سعادت ابدیه - منگو بختلیک.
 زمان سعادت = پیدمیرمز زمانه سی.
 سعادت مند: ع. سعادتلی،
 بختلی.
 سعال: ع. یوتال، یوتکرک،
 یوتالو.
 سعل: ع. بختلیک، مسعودک.
 سعه: ع. کیلک، موللق.
 سعه عیش - طورمش کیلگی.
 سعی: ع. بر اش آرتندن یو-
 رو، اجتهاد، طرشو، چالشو.
 سعید: ع. بختلی، مسعود،

سَفْرَجَل: ع. آیوا بیه‌شی،

بیهی.

سَفْرَه: ع. آشیاولق، دستار-

خوان، آش اوستالی.

سَفْسَطَه: ع. فائده‌سز بوش

سوز، بیهوده سوزلر، یوقبار سوز.

سَفَك: ع. توگو، آغزو.

سَفَك دم - قان توگو.

سَفای: ع. توبان، توبانگی،

توبانده‌گی.

سَفلیات: ع. توبانده بولغان

نرسه‌لر، توبانگیلر، توبان درجه‌لیلر.

سَفلیه: ع. توبانده بولغان

نرسه‌لر.

آثار سَفلیه - توبانده، جیر اوستونده

بولغان اثرلر.

سَفن: ع. سفینه‌لر، کیمه‌لر،

پاراخودلر.

سَفهَاء: ع. سفیملر، احمق‌لر،

جوله‌لر.

سَفید: ف. آق، آق توسلی.

بجر سفید - آق دینگز.

سَفیر: ع. بر پادشاهلقن

ایکنچی بر پادشاهلقغه یبارلگان

ایلچی، پاصلاننیک.

سَفیل: ع. بیک فقیر و محتاج-

لقغه توشکان، آبرویسز کشی.

سَفینه: ع. صوده یوری طور-

غان زور کیمه، پاراخود.

حرب سفینه‌سی - صوغش پاراخودی.

سَفیده: ع. احمق، جولر،

دیوانه، تیبتروجی.

سَقَر: ع. دوزخ، تموغ، جهنم.

سَقَط: ع. اشدن چغغان،

بوزولغان.

سَقْطامق - بوزمق، ضررلندرمق.

سَقْط: ع. وقتی یتماینچه

طوولغان بالا، توشورلگان بالا،

اولی طوولغان بالا.

سَقْف: ع. ایونک توباسی،

توشام.

سَقْم: ع. آورو، خسته‌لک،

چیر، مرض.

سَقُو ط: ع. توشو، توبانکه
بیرگه توشو.

سَقَى: ع. صوغارو، ایچرو.

سَقِیم: ع. آورو، نچار، بوزق،
طوغری توگل.ایکی سقیم بر مستقیم = ایکی یارتی
بر بتون دیمک کبی.

سَك: ف. اَت، کلب

سَكَان: ع. ساکنلر، استقامت
ایتوچیلر، طورغوچیلر، بر شهر
یا که اول زک خلقی.سَكْتَه: ع. طوقتاو، طوقتالوب
قالو، طنسز طاوشسز بولوب قالو.سَكْر | ایسرکک،
سَكْرَات | ع. مستک.

سکرات الموت - اولم ایسرکلیگی.

سَكْرَان: ع. ایسرک کشی،
مست، ایسرگان.

سَكْنَه: ع. ساکنلر، طور-

غوچیلر، بر حکومتلک بیرنده

طورغان خاق، رعیه.

سَكْنَى: ع. طورا طورغان
اورن، اوی، جای، مسکن، مقام.سَكُوْت: ع. تیک طورو،
سوزدن طوقتالو، سویلامی طورو.سَكُون | طورو، طوقتا-
سَكُوْنْت | ع. لو، قوزغالماو،
تیک طورو.اَر دیکانده را حرفینک اوستونده
سکون علامتی بار.سَكَّه: ع. آقچه اوستینه
صوغلغان مهر، پیچات، حکومت
تامغاسی.سَكِیْمَنَه: ع. قرارلفو، کوکل
طنچلانو.سَلَاَح: ع. صوغش قورالی،
قلچ سونگو کبیلر.اسلحه ناریه - اوطلی قورال لر،
ملطوق، طوب، کبی.سَلَاَطِیْن: ع. سلطان لر،
پادشاهلر.

سلاطین عثمانیه - ترکیه پادشاهلری.

اوتکانده گی آتا بابالرینک اسملری
ترتیبی ایلان یازلغان کتاپ یا که
کاغد .

سُلطان: ع. مس — لمان
پادشاهی، حکمدار، حکومت باشلیغی .

سُلطَنَت: ع. پادشالوق، سلطا
نلق، مهابت، صولت .

سلطنتلی = مهابتلی .

سُلْفُ: ع. اوتکان زمانده گی
کشیلر، بورونغی کشیلر .

سلف صالحین = اوتکانده گی ایزگو
کشیلر .

سَلَك: ع. ثرەت، قطار .

آنک سکلده — آنک ایله برره تن،
قطارنده .

سَلَم: ع. آقچه نی ئلك آلوب
مالانی صوگنندن بیره چک بولوب
قیلونغان سودا، بیع سلم .

سَلَم: ع. باصقچ .

سَلَوِک: ع. کرو، کرشو، بر
یولغه کرو، بر اشکه کرو .

سَلیم: ع. سلامت، آمان،

سُلَالَه: ع. نسل، نسب،
اولاد، ذریت، اوروغ، دیناستی .

سَلَام: ع. بلا و آفتلردن
سلامت بولو، ایسانلک، سلامتک .

سَلَامَت: ع. ایسان، آمان،
صاو .

سَلَامَلِق: ع. سلام بیرو،
ترکیده س — لطاننک جمعه نمازینده
مسجدگه چغووی .

سَلَامَنَامَه: ع. سلام یاز —
لغان کاغد، سلام خطی .

سَلْب: ع. آلو، یوق ایتو،
انکار، قیلو .

سَلْبِی: ع. سلب ایتولگان،
انکار قیلونغان .

سَلْمِییل: ع. بیك لدتلی،
تملی صو، جفتده بر چشمه .

سَلْمِیل: ع. زنجیر، چلبیر .

سَلْسَلَه جَبَل = بر برسی آرطنندن
تزلوب طورغان طاوولر، صرد طاغیر .

سَلْسَلَه نَامَه: ع. براونلک

ایسان، درست، صحیح.

سَم: ع. آغو، زهر، او.

سَمَاء: ع. یوغاری، کوک،

آسمان.

سَمَاحَت: ع. جو مار دلوق،

سغاوت.

سَمَاع: ع. ایشتو، طکلاو.

سَمَاعَا: ع. ایشتو بوینچه،

ایشتوب.

سَمَاعِي: ع. ایشتو بوینچه

بولغان، بر قاعده گه ایارتوب بو-

لوفان هم بر نرسه گه قیاس
قیلونمغان.

سَمَاوِي: ع. یوغاریده، کوکن

بولغان، کوکن اینگان.

سَمَت: ع. طرف، یاق، جهت

سمت رأس - باش طرف، توبه

طوغروسو.

سَمَر۵: ع. قوئغر توس.

سَمَسَار: ع. آلش بیرشده

آلوچی ایله صانوجی آراسدن یور-

گان کشی، دلال، ماقلیپر.

سَمَع: ع. ایشونمک، قولاقه

آلو.

سَمَعَاوِطَاعَة: ع. طکلاو هم

بوی صونو ایلان! باش اوستنه!

دیهدر.

سَمَك: ع. بالق.

سَمَوَات: ع. سمالر، کوکلر،

آسمانلر.

سَمُوم: ع. چول بیرلرده

اسسی وقتلرده ایسه طورغان

ضررلی، اسسی جیل، ریح سَمُوم.

سَمِيع: ع. ایشتوچی، ایشتیچ.

سَمِين: ع. سیمز، مایلی،

سیهرگان.

سِن: ع. باش، عمر نك درجه

سی.

سَمَاء: ع. اچ کیتارور ایچون

استعمال ایتوله طورغان بز نوع

یافراق، سناء مکی.

سَمْبَل: ع. باشاق، آشلق

باشاغي، اولهن نڭ صاباغي.

سَنَبِلَه: ع. عربچه يولدر
حسابي ايلان بولغاى آي اسمى؛
آوغست چيسلاسه طوغرى كيله.

سَنَت: ع. پيغمبر عليه السلام
هر وقتده قىلغان اش، سنت رسول.
سنة الهيه = الله تعالى ياراتقان مخلو-
قانى اوزرنڭى عادت و حكملىرى.
سَنَجَاق: ت. بايراق، طوغ،
چالاو، فلاك، علم.

سَنَد: . اشانچ، دليل، هجت
سند كاغدى = وىكسل.

سَنَك: ف. طاش، حجر.

سَنَكَل: ف. طاش يورا كلى،
طاش كوئل.

سَنَن: ع. سنتلر.

سنن الهيه - الله تعالى نڭى سنتلىرى
وعادتلىرى.

سَنَوِي: ع. بر يىللق، اون
ايكى آيلىق.

سَنَه: ع. يىل، اون ايكى آي.

سَنَه سَابِقَه | - اوزغان يىل، بلطر.
سَنَه مَاضِيَه

سَنَه هَجَرِيَه - محمد عليه السلام نڭى
مكهدن مدينه گه كوچكان وقتندن
صانالا طورغان يىل، تاريخ.

سَنَه مِيْلَادِيَه = عيسى پيغمبر نڭى
طوولغان وقتندن صانالا طورغان يىل.
سَنَه قَهْرِيَه - آي ياكاروى بوينچه
حساب قىلونا طورغان يىل.

سَنَه شَمْسِيَه = قوياش نڭى آوشووى
بوينچه حساب قىلونا طورغان يىل.

سَنَى: ع. اهل سنت والجماعت
منهبنده گى كشى.

سَو: ع. يىمانلق، ياوزلىق،
آلاماللىق.

سَو ظَن - كشى حقنده يىمان اووى
اويلاو.

سَو نَيْت - ياوز نيت.

سَو قَصَد - يىمانلىق قصد ايتو، اوتررگه
تلاو.

سَو اخلاق - ياوز خلقلر، يىمان اشلر.

سَوَاع: ع. نيگىز، برداي، برابر.

سَوَابِق: ع. سابقلر، اوتك-
نده گيلر.

سَوَاحِل: ع. ساحلر، دیکز
قریلری، صو چیتلری.

سَوَاد: ع. قارالق، قارا
توسلیلیک.
مکتبده گی شاکردلرنک او قو
یازو بلوی.

سَوَار: ف. آطقه آطلانغان،
آطلی.

سَوَال: ع. صوراو، صوراشدرو.
سوخته: ع. یانغان، کویگان.
دل سوخته = یوراگی یانغان.

سَوَد: ف. فائده طابش.

سَوَدَائِي: ع. کیوب قایغو
وفکر سبیلی عقلین صاتاشقان
کشی.

سَوَدَان: ع. آفریقاقطعه سنک
اور تپاسنن برمه لکت، سودان ولایتی.

سَوْرَه: ع. قرآنک توری
اسملر ایله بولنکان الوشلیری.

سَوُق: ع. س-ورو، آیداو،
قووو، قووب کیترو.

سَوَقاق: ع. اورام، کوچه.

سَه: ف. اوج

سَهَام: ع. سهم لر، الوش لر،
حصه لر.

سَهْر: ع. یوقلامای اویاو طو-
رو، اویاویلق.

سَهْل: ع. بیگل، آصات، اوئای.

سَهْم: ع. آغاجین یاصالغان
اوزون اوق.

سَهْم = الوش، حصه، شباغا.

سَهْو: ع. یاگلشلق، خطا.

سَهْوَا: ع. یاگلش — وب،
یاگلشلق ایلان، خطا.

سَهْوَلت: ع. بیگل — لک،
اوئایلیق.

سَهِيَات: ع. یساوزلقملر،
ناچارلقلر.

سَهِيَاح: ع. دنیا گیزوچی، کوب
سیاحت ایتوچی.

سَهِيَاحت: ع. توری بیرلرگه

بارو، دنيا گيزو، ايل آراب يورو.

سېياحتنامە: غ. سياحت زما.

نندە كوركان و بلكان نرسەلر نى
جېوب يازغان كتاب.

سېيادت: ع. سىيادك،

خواجه لك.

يوروجى، كيزوجى.

سېيار | ع. سېر و حركت

سېياره | ايتوجى.

سېياست: ع. حكومتنىڭ اوز

قول آستندەغى خلقنىڭ اشلرون

باشقارو، پادشاهلىق اشلىرى، اش

يوريتو، پاليتىقە.

سېياسى: ع. حكومت اشلىرىنە

قاتوشى بولغان، حكومت اشلىرىنە

تعلقلى، پاليتىچىسكى.

سېياسىيون: ع. سېياسىلر،

حكومتنىڭ اشلىرنىڭ بولغاندە

فائىدەلى و نېچك بولغاندە زىيانلى

ايكانون بىلوب اش يورتوجى

تجربەلى كشىلر، پاليتىقانتلر.

سېياق: ع. سوزنىڭ كىلىشى،

سوز اوڭغايى، سېياق كلام.

سېيال: ع. آقئوچى، آغا

طورغان، صېيق.

سېياھ: ف. قارە، قارە توسلى.

سېيد: ع. خواجه، ايه، زور

نسللى، آق سوياك.

سېير: ع. يورو، كىتو،

گيزوب يورو، تماشاقىلو، گولانىيە.

سېير - يراقىن بىرچىتىن قاراب

طورو.

سېير: ع. پېغمبەر عليه السلام

نىڭ عادت و اخلاقىن هم طورموشلارون

بيان ايتكان كتاب، سېيرالنبى.

سېيراب: ف. صو ايچوب

طويغان، قانغان.

سېيران: ع. گيزوب تماشاقىلو

بىلوب يورو. كوڭل آچوب يورو.

سېيرانگىناھ: غ. سېيران

اورنى، كوڭل آچار ايچون يورى

طورغان اورن، تماشاقورنى.

سېيف: ع. قىلچ.

سپیمرغ: ف. حکایه لرده
 سویلانه طورغان، اوله بولغان مشهور
 بر قوش، سمرغ قوشی،
 سپین: ع. سن حرفی،
 سیوف: ع. سیدلر، قلهلر.
 سییه: ف. قاره. سیهل - قاره کوئل.
 سیهخت - قاره بختلی.

سپیل: ع. بیک قاتی یغمور
 یاوغانده آقغان صو.
 سیلان: ع. آغو، آغوب کیتو.
 سیلان دم - قان آغووی.
 سپیما: ع. نوس، بگز، چهره.
 سپیما: ف. تری کموش،
 کونه صووی.

ش

کرمگان.
 شارب: ع. ایچوچی، اچکچ.
 شارب خمر - آراقی ایچوچی.
 شارح: ع. شرح ایچوچی،
 بر کتابده غی سوزنک معنارون آچق
 بیان ایچوچی یازوچی.
 شارح: ع. شریعت نظاملرن
 توزوگان کشی، پیغمبر، رسول.
 شاعر: ع. شعر یازوچی،
 بیتلر چغاروچی، جرچی،
 شاعرانه: ع. شاعر لر گه

شائبه: ع. کمچیلک، قصور.
 شائبه جهالت - نادانلق کمچیلگی.
 شائع: ع. دنیاغه طارالغان،
 آشکارا، همه گه معلوم.
 شاب: ع. یاش آدم، یکت.
 شاخ: ع. بوتاق، آغاچ بوتاقی.
 شاد
 شادان: ف. قوآنچلی، سو-
 ینگان.
 شادمان
 شاذ: ع. عهومی قاعده اچینه

موافق کیله طورغان صورتک .

شاعر ه: ع. شعرچی خاتون،

شعرلر یازوچی خاتون .

شافع: ع. شفاعت ایتوچی،

آراغه کروب براونک گناهن عفو
ایتدروچی .

شافعی: ع. امام شافعی مند

هبنه ایرگان کشی .

شافی: ع. شفا بیروچی،

یازلدروچی، آورونی بتروچی .

شاق: ع. آغر، مشقتلی .

اعمال شاقه = مشقتلی اشلر .

شاقول: ع. بر نوع قورال

درکه: دیوار، باغانا کبی طورغان

هر نرسه لرنک طوغری لغن بلور

ایچون استمال قیلنور، بریب نلک

اوچینه قورغاشون یا که تیمرکیساکی

به یلانگان بولور .

شا کر: ع. شکر قیلوچی،

شکرانه ایتوچی، الله نلک بیرگان

نعمتلرون اورنینه صرف ایتوچی .

شا گر د: ف. براودن علم

یا که اش اویرانوچی .

شام | ایس سیزو قوتی،

ع. ایس طیو، ایس

شامه | سیز گچلک، قوه

شامه .

شامل: ع. اوزینه جیغان،

اچینه آلفان .

شامی: ع. شام اسملی ییر

نکی، شاملق .

شاعن: . اش، فعل .

شان: ع. حال، کیفیت، الو-

غلق، مرتبه، شهرت .

شئون: ع. شائلر، اشلر،

واقعلر .

شئون ملیه = ملت اشلری، خلق

اشی .

شاه: ف. حکمدار، حکومت

باشلغی، پادشاه .

شاهانه: ف. پادشاهنک، پاد-

شاهنکی .

شاهباز: ف. قارچغه قوشی .

شاهد: ع. بولغان اشنی

بلگان و کورگان کشی، گواه، تانق .

شاهدین: ع. ایکی شاهد،
ایکی گواه.

شاهراه: ف. پادشاه یولی،
طوغری و آجق یول.

شاهنشاه: ف. پادشاهلر پاد-

شاهی، الوغ پادشاه.

شایان: ف. لایق، مناسب،
طوزرلق.

شایان مدح - مافتاوغه یارارلق.

شاید: ف. بلکه، احتمال که.

شاید کیلور - بلکه کیلورده!

شایسته: ف. لایق، مناسب.

شایع: ع. مشهور، آشکارا،

دنیایه طارالغان.

شایعه: ع. خلق آراسنه طا-

رالغان خبرلر.

شب: ع. تون، کیچ، کیچه.

شب معراج - معراج کیچهسی.

شباب: ع. یاشلک زمانی،

بگتلك.

شباط: ت. نورکلرده استعمال

قیلونه طورغان آی مسابندک اون
ایکنچی آینک اسمی، بزرده گی
فیورال چیسلا سینه طوغری کیله.

بو سوزسریانیچه دن آلفغان.

شبع: ع. آشاب طویو، طوقلق.

شبهکه: ع. بالق هم قوش

طوتار ایچون ییدن طوغوب یاصا-
لغان آو، طور.

شبهه: ع. اوخ-شاش، مثل.

شبه معادن - کوکرت، کومر... کبی

маталлоиды ماده لر.

شبهه چیزه: ع. اوچ طرفندن

صو ایلانوب آلفغان بیر، یارتی
اوطراو، یارم آطه.

شبهه: ع. شك، گمان.

شبهه لنو - شکلنو.

شبیبه: ع. اوخشاشلی، اوخشا-

غان، نظیر.

شتاب: ف. آشغو.

شتابان: ف. آشغوچی.

شتابان اولدی - آشقیدی.

شتم: ع. سوگو، قاتی سوزلر
تهیتو، اورشو، تیرگاو.

شتمی: ع هر تورلی، آیروم
آیروم، تورلی تورلی.

مسائل شتی - آیروم آیروم مسئله لر.
شجاع: ع. باطر، یوراکلی،
قور قماوچان.

شجاعت: ع. باطرلق، یو-
را کلیک، ایرلک.

شجر: ع. آغاچ، اوسوب
اوطورغان آغاچ، درخت.

شجره: ع. براونک اوتکانه-
گی آتا بابالری ترتیبی ایله یاز-
لغان کاغد.

شجیع: ع. یوراکلی، باطر.

شعم: ع. حیواندک اچ مایی.

شخص: ع. بر نرسه نلک دینه
سی، اوزی، طور موشی.

شخص - کشی، آدم.

شخصی: ع. کشینک ذاتنه،
طور مشینه قایتا طورغان اش، ذاته

متعلق اش، لیجینی.

شخصیات: ع. شخصی اشلر.

شخصیت: ع. کشینک ذاتی،
طور موشی، شخصی لک، لیچنوست.

شد: ع. باغلاو، به یلاو.

شدائد: ع. شدیدلر، مشقتلر،

آور اشلر، آور لقلر.

شداد: ع. ایسکی زمانلرده
یمن ولایتندگی عااد قومی نلک بر
پادشاسی.

شدت: ع. قاتیلق، قوت.

شدت حرارت - قزولق قوتی.

شدید: ع. قاتی، بیک قاتی،

شدوذ: ع. شاذلک، عمومی
قاعدگه کرماوچیلک.

شر: ع. یمانلق، یاوزلق.

شراع: ع. صاتوب آلو.

شرائط: ع. شرطلر.

شراب: ع. اچملک، اچکی،

وینا.

شرا بجزاذه: ع. اچمك ساتولا
طورغان يورط، قاباقى.

شرا ره: ع. اوطنك اوچقونى،
چاتقى.

شرافت: ع. قدر ليلك،
اعتبار ليلك، آبروى.

شرايع: ع. شريعتلر، دين
قانونلرى.

شرب: ع. اچمك، اچو.
شرب خمر - آراقى اچو.

شربت: ع. اچه طورغان نرسه
تملى وباللى اچمك.

شرح: ع. بر سوزنى آچق،
اوزون ايتوب بيان قىلو.

بر كتابنك شرحى = اول كتابدهغى
سوزلارنى آچق ايتوب بيان قىلغان
ايكنچى بر كتاب بولا.

شرط: ع. بر اش ايچون
كيراك بولغان نرسه. نماز ايچون
طهارت شرط يعنى طهارتسز نماز
بولماي.

شرطنامه: ع. بر اش طوغر
سند بولغان شرط يازلغان كاغذ،
شرط كاغدى، اوصولويه كاغدى.

شرع: ع. اللهنك قوشوهم
طيلولرى، شريعت، الله قانونلرى.

شرعاع: شريعت قاراوى
بوينچه، شريعت ياغندن قاراغان،
شريعته.

شرعى: ع. شريعتكه موافق
بولغان، شريعته بولغان.

شروعات: ع. شريعت اشلىرى
شرف: ع. قدر ليلك، الوغ

مرتبه، زور درجه.

شرفبخش: ع. شرف بيرو-
چى، شرافتلى ايتوچى.

شرفصوور: ع. شرافت
ايلان بولغان، شرافتلى.

شرفياب: ع. شرافت
واعتبار تابوچى، قدر ليلك كه ايرشوجى

شرف: ع. قوياش چغش ياغى،
كون چغش طرفى.

شَرْقًا: ع. شرق طرفنن،
کون چغش یاغندن.
آوروپا قطعہ سی شرقا اورال طا۔
غلری ایله محدوددر۔

شَرْقِی: ع. کون چغش یا۔
غندہ بولغان، شرق، نکى، شرقکڭ.
ممالک شرقیہ۔ کون چغش یاغندہ غی
ممالکتلر۔

شَرِک: ع. الله تعالى گه شریک
اور تاق یا صاو، الله تعالى دن باشقه
ینه بر الله بار دیب اعتقاد ایتو،
مشرککک۔

شُرکاء: ع. شریکدر، اور۔
تاقدر۔

شَرِکَت: ع. شریککک، اور۔
تاقلق، کامپانیہ۔

شَرِکَت تجاریہ - سودا شریکککى۔

شَرْم: ع. اویالو، اویات،
عار۔

شَرْوَح: ع. شرحلر، قسقه۔
راق یازلغان کتابنی اوزونایتوب
آچق بیان ایتوب یازلغان کتابلر۔

شَرْوَر: ع. شرلر، یاوز۔
لقلر، ناچار لقلر، یمانلقلر۔

شَرْوَط: ع. شرطلر۔

شَرْوَع: ع. کریشو، اش که
باشلاو۔

شَرْوَه: ع. آچ کوز لیلک،
حرص، طمع۔

شَرِیْعَت: ع. الله تعالى نڭ
آدملر ایچون پیغمبر آرقلى کور۔
ساتکان یوللری، اسلام دیننده گی
قانونلر، نظاملر، شریعت اسلامیہ،
شریعت محمدیہ۔

شَرِیْف: ع. شرافتلو، الوغ
درجہلى، قدرلى۔ قرآن شریف،
حدیث شریف کبى۔

شَرِیْک: ع. بر اشدہ برگا
لشوب اشلاوچى، اور تاق ایدهاش۔

شَطَارَت: ع. جیتزلك، او۔
یاولق، شوخلق، شایانلق۔

شَرْمَسَار	اویاتلسى، مسخره۔
شَرْمَنَاک	
شَرْمَنْدَه	

شَطْر نَج: ع. دورت قـرلى
شاقماق لرغه بولنگان طاقتا اوستينه
تروب اوينالا طورغان اويون،
شاقماق اويوني.

شعار: ع. بيلگلى، علامت،
نشان.

شعار اسلام - اسلام ديننه علامت
بولغان اشلىر.

شعاع: ع. قوياش ياكه باشقه
هر نورلى نرسەدن قاراوچينىڭ
كوزينه كىلوب يتكان واق صزقلىر،
شەولە.

شعاير: ع. عادتلىر، ادبلىر.

شعب: ع. طائفە، آيروم،
توركوم، قبيله.

شعبان: ع. قەم-ريە آي
حسابىندە سەككىزىنچى آينىڭ اسمى،
رمضاندىن اۆل آي، شعبان آيى.

شعبه: ع. طارماق، بولوم،
بوتاقى.

زور بر جمعيت ايجون باشقه شهر-
لرده شعبه لر آچارغه ممكن.

شَعْر: ع. جون، قل، ساچ.
شعر: ع. بر كويگە كيتروب
سويلنگان سوز، بيت، جر.

شعر ا: ع. شعر قىلوب، كويگە
كيتروب، بيت قىلوب.

شعر ا: ع. شاعرلىر، شعر چىيار،
جر چىلىر.

شعشعە: ع. روشسانلىق،
ياقتىلىق.

شعلە: ع. يالقون، شەولە، اوط
شەولەسى، قوياش شەولەسى.

شعلە دار: ع. يالقونلى،
شەولەلى، نورلى.

شعوب: ع. شعبه لر، طاماقلىر،
بوتاقلىر.

شعور: ع. سيزو، آڭلاو،
بلو، طيو، فهم، ادراك.

شعير: ع. آرپا.

شغل: ع. مشغوللىك، اش،
خدمت.

شفا: ع. آوردن قتلوه، یازلو،
سلامتلوه، توزالو.

شفا تابدی - آوردن توزالدی.

شفا بېخش: ع. شفا بیروچی.

شفا خانه: ع. آورو کشیلرگه

دوا ایتوله طورغان اورن، خسته
خانه، بالنیتسه.

شفاغت: ع. گناهی، عیبلی

کشینک کنهن آراغه توشوب عفو
ایتدرو، کیچدرو.

شفاق: ع. اوتنه کورنوجی

نرسه. بیلا، صو کبی.

شفاها: ع. کتابدن، یازودن

قاراماینچه، آوزدن سویلاب.

معلم بعض وقتک بالا ارغه شفاها
درس ویرر.

شفاهی: ع. کتابغه، یازوغه

قاراماینچه، آوزدن سویلانکن.

شفتالو: ف. اوروکدن زور-

راق برنوع بیمش، روسچه پیرسیک.

شفعه: ع. شفیهلک، برار

یرنی ساتقان وقتک اول یرنک کور-
شیسندگی کشینک یرنی ساتو آلو
توغروسنده باشقه لردن آرتوق
حقلی بولووی.

شفق: ع. کون باطش یاغندک

قویاش بایوغاندن صوگ کورنه
طورغان قزلق.

شفقت: ع. براوگه کوکلندن

آچنوب یاخشلیق قیلو، مرحمت ایتو.

شفه: ع. ایرن.

شفیع: ع. شفاعت ایتوچی.

شفیق: ع. شفقتلو، رحمتلو.

شق: ع. یارو، برطو، یارق.

شق: ع. بولم، کیساک. بر

نرسه اورتالای بولونسه ایکی شق
بولو: بری شق اول وبری شق ثانی.

شقی - ایکی شق.

شقاء: ع. شقیلک، یاوزلق،

بختسزلك، بدبختلك.

شقاق: ب. اتفاقسزلق، مخا-

لفت، اختلف.

شقاوت: ع. شقى لك، ياوزلق.

شقى: ع. ياوز، بدبخت.

شقيق: ع. ايكيگه بولنگان
بر نرسه نك يار تيسى. بر توغان
برادرلرنك هر برينه شقيق ديب
ايتوله.

شك: ع. شيهه، ظن، گمان.

شكار: ف. آو اولامق، صيد،
آخوطه.

شكايت: ع. زار لانو، كشيگه
سويلاو. فلان آدم نك اوستوندىن
غوبير ناطورغه شكايت ايتدى.

شكايت نامه: ع. شكايت
كاغدى، زار لانوب يازلغان كاغذ،
زالوبه.

شكر: ع. الله تعالى نك بيرگان
نعمتلرون اور نينه صرف قيلو،
كورگان ياخشيلقنه قارشو شادلغن
بلدرو، منتدارلق كورساتو.

شكران: ع. شكر ايتو.

شكر انه: ع. شكر ايتو
بيلسگوسى، علامتى.

شكر آب: ع. شيكركه
طاتلى ايرن، معشوقه، جاناش.

شكست: ف. صندق، واطق،
كيتك.

شكل: ع. صورت، بهيم،
روش، هيئت. روسچه: فيدورا.
بعض بر كشي تورلى شكل گه كروب
يورى.

شكم: ف. قارن، قورصاق.
شكور: ف. بيگراك شكر
ايتوچى.

شكوفه: ف. گل چه چكه سى،
چچك.

شكوه: ع. شكايت، زار لانو.
شكوى:

شل: ع. آياق ياكه قول
قوروى، چولاقلىق.

شلاله: ع. آغم صونك بيوك

قطب شمالی = شمالداغى قطب.

شەس: ع. قویاش، کون.

شەسسى | قویاشغه تعلقى
شەسسىیه | بولغان.

سنه شەسسىه = قویاش یوروی بوینچه
سانالغان یل حسابی.

شەسسىیه: ع. قویاش اسسیلکندن
صاقلانور ایچون قولده طوتوب
یوروی طورغان چادر، زونتیک.

شەشپیر: ف. قلیچ.

شەمع: ع. یانا طورغان شەم.

شەعدان: ع. شەم او طر تقيچ،

شەدل.

شەول: ع. اچینه آلو، اوزینه
آلو، شامل بولو.

شەناس: ف. آگلاوچى،

بلوچى، طانوچى، معلوماتلى.

حکمت شناس = حکمت بلوچى.

شەاعت: ع. یاوزلق، ناچار

لق، قباحتلك.

یردن توبانگه شاولاب توشەى.

شەلغم: ف. شالقان.

شەم: ع. بر نرسە نك ايسن
ایسکاو.

شەمائل: ع. اخلاق، طبیعتلر،

کشینك منازلری.

شەمائل النبی - پیغمبر علیہ السلام نك
اخلاق و اوصافی.

شەماتت: ع. براونك باشینه
کیلگان بلا و آفت سببلى دشمان-
لرینك قوانوب سویلاولری.

شەمال: ع. صول یاق، صول

قول.

شەمال - تون یاغى.

شەمال شرقى - کون چغش یاق ایلان
تون طرفى نك آراسى.

شەمال غربى = کون باطش طرفى ایلان
تون طرفینك آراسى.

شەمالاً: ع. شەمال یاغندن، تون

طرفندن.

شەمالى: ع. شەمالده بولغان،

تون یاغینك.

شوربات. شورپا، آش،
صیبق آش.

شوق: ع. قزیزو، آرزو،
ومیل ایتو.

شوکت: ع. الوغلق، عظمت،
هیبت، مهابت، سلطنت.

شوکتپناه: ع. الوغلق نك
اورنی.

شوم: ع. یاوز، برکتسز،
خیرسز.

شوملانو - برنرسه نی یاوزغه صاناو،
تشأم.

قارغاچقرسه آفت کیله دیب ایتوکیبی.

شهاب: ع. یالقون، شهوله،
یالطراو.

شهادت: ع. گواھلق بیرو،
طابق بولو.

شهادت - شهیدلك، یاخشی یولده
جان بیرو.

شهادتنامه: ع. او قودن یا که

بره نردن امتحان قیلونغاچ امتحان
قیلوچیئر طرفندن بیرله طورغان

شنبه: ف. کون، شنبه کون.

شنیع | شنیعه
ع. یاوز، آلاما،
ناچار، یامان
اش.

افعال شنیعه - یاوز اشئر.

شو اغل: ع. ش - اغلر،

شغلغندر وچیئر، اش - لمر، خدمتئر،
یوموشلر.

شو اغل دنیاوییه - دنیا اشلری.

شوال: ع. سنه قهریه نك

(آی ایله صانالغان یلنك) اونچی
آیی، شوال آیی، رمضان دن صوگغی
آی.

شو اهد: ع. ش - اهدلر،

گواھلر، دلیللر.

شعون: ع. شانلر، اشئر.

شوخی: ف. شاد، شایاروچان،

اویناق.

شور: ف. طوزلی یر، شوریر.

شوراع: کیکگاش ادرنی،

مشاوره مجلسی، شوری.

يازو، سؤيديتلستوا، آتيسقات.

شهباز: ف. قارچغه قوشى،

شاهباز.

شهد: ع. بال، عسل.

شهد وشكر - بال شيكر.

شهداء: ع. شهيدلر، ياغشى

يولده اولوب كيتكان (جان بيرگان)

كشىلر.

شهر: ع. آى.

اوتز كون - بر آى.

شهر رمضان - روزه آيى.

شهر: ف. زور قالا.

شهر قزان، شهر اوفاء.

شهرآه: ف. الوغ يول، پادشاه

يولى، شاهراه.

شهرت: ع. مشهورلك، دان،

دانلق. شهرتلى - دانلقلى، مشهور.

شهر يار: ف. پادشاه، حكمدار

شهر اداكان: ف. شهزاده لر،

خانزاده لر، پاشاه بالالرى.

شهر آد، ف. پادشاه بالاسى،

خانزاده.

شهنشاه: ف. پادشاهلر پاد-

شاسى، الوغ پادشاه.

شهوات: ف. شهوت لر، نفس

تله گان نرسه لر، نفس آرزو لرى،

شهوات نفسانيه.

شهو ائى: ع. نفس تله وى ايله

بولغان.

شهوات: ع. آرزو، ميل،

نفس تله وى.

شهوت پرست: ع. هر

وقت نفس تله گان نرسه نى اشلاوچى.

شهو د: ع. حاضر بولو، كورينو.

شهور: ع. شهر لر، آى لر.

شهيبك: ع. الله ايچون هم

دين ايچون جانن فدا قيلغان كشى،

ياخشىلق يولده قربان بولوچى.

شهپير: ع. شهرتلى، مشهور،

دانلقلى.

شى: ع. نرسه، ذات.

شياطين: ع. شيطان لر.

شَیخ: ع. قارت، قارت کشی،
ش.خ - ایشان.

شَیخ الاسلام: ع. دین و شر
بعثت که تیوشلی اشرفی قار اوچی،
باش کشی.

شَیخ فانی: ع. قار تايوب
ضعیفلنگان کشی.

شَیْدَا: ف. براوگه عاشق بولو
سببلی عقلن جو یغان کشی، عاشق،
دیوانه.

شَیْر: ف. آرسلان.

شَیْر هَر دَف: آرسلان کی
غیرتلی ایر کشی.

شَیْر یِن: ف. تهملی، لذتلی،
طاطلی، لذت.

شَیْشَه: ت. پیلا صاوت، بو-
طیلقه، پوزیر.

شَیْطَان: ع. آذرغچ، ابلیس

شَیْطَانِی: ع. شیطان طرفندن
بولغان، شیطانلک.

شَیْطَانَت: ع. شیطانلق، آز-
درغچلق.

شَیْخَه: ع. اهل سنتکه مخالف
بر مذهب، بو مذهب ایله لری حضرت
علی نی بارلق صحابه دن آرتق کو-
ره لر. قزل باشلق.

شَیْعی: ع. شیعه مذهبنده
بولغان، قزیل باش.

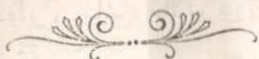
شَیْن: ع. «ش» حرفی.

شَیْن: ع. عیب، قصه - ور،
کچیلک، نقصان.

شَیْوْخ: ع. شیخ لر، قارتلر.
شَیْوْغ: ع. آشکارابولو، شایع
بولو، خلق آراسنه جه یلو.

شَیْوَه: ف. سوز سویله ونک

روشی. ترکی تلی در نیچه تورلی
شیوه - سویلانه: قزان شیوه سی،
قریم شیوه سی، صارت شیوه سی،
قفقاز شیوه سی کی.

ص

بولوچى، وجودكه كيلوچى.
بولاش آندن صادر بولمادى يعنى
اول قيلمادى.

صادق: ع. طوغرى، درست،
چن سويلوچى.

صادقانه: ع. طوغرى، لاقچه،
طوغرىلىق حالنده.

صارم: ع. اوتكون، كيسكن،
اوتكر.

صاعد: ع. يوغارى منوچى،
اشقوچى.

صاعقه: ع. ياشن.

صاغ: ع. اوڭ، اوڭ طرف.

صاغلام: ت. سلامت، طازا،
بتون.

صاف: ع. طازا، پچراق
توگل، چيستا.

صاف قىلبلى = آق كوڭللى.

صائب: ع. ابرشكان، طوغرى،
خطاسز، رآى صائب - طوغرى فكر.

صائتم: ع. روزه طوتوچى كشى.

صاير: ع. صبر ايتوچى،
توزملك كورساتوچى، توزوچى،
چداوچى.

صايون: ت. كرنى بنتره
طورغان نرسه، صابن.

صايى: ع. آى، قوياش ويو-
لدز لرغه عبادت ايتوچى باطل
منه، صايئون منهپى.

صاحب: ع. ايه، خوجه، يو-
لداش. صاعب دولت بايلىق اياسى،
باى. بو اوى ناك صامبى = ايهسى،
خوجهسى. صاعب مزو- صاعب همه.

صاد: ع. «ص» حرفى.

صادر: ع. باشلانوچى، ظاهر

صافدرون | طازا کوٹلی،
صافدل | اوصالغی یوق.

صافی: ع. صاف، خالص،
طازا.

صالح: ع. ایزگو ویاخشی
عمل قیلوچی ایر.

صالحه: ع. ایزگو ویاخشی
عمل قیلوچی خاتون.

صالی: ت. سہشنبہ کونی.

صانع: ع. یاصاوچی، اشلاو-
چی، یاراتوچی.

صبا: ع. شرق شمالی یاغندن
(قویاش چغشی ایلان توبان یاغی
آراسندن) آقرنغذہ ایسکان جیل،
صبا جیلی، ریح صبا.

صباح: ایرتہ، طاٹک.

صبح نمازی - ایرتہ نمازی.
صبح وقتی - طاٹک وقتی.

صباوت: ع. صبیلق، بالالق.

صبر: ع. جداملق، جداو،
توزو، توزم.

صبری - توزملی.

صبور: ع. صبری، بیک
صبر ایتوچان.

صبی: ع. کچکنہ بالا، بالغ
بولمغان، بویغہ یتمگان ایر بالا.

صبیح: ع. گوزل، ماتور یوز
لی، چرایلی، صبیح الوجهہ.

صبیہ: ع. کچکنہ قز، بالغہ
بولمغان قز.

صعائف: ع. صحیفہ لر، یاز-
لغان کاغدلر، یازولی کاغد کیساکلری.

صحابہ: ع. پیغمبر مرز زمانہ-
صحابی: ع. سدا بولب آنی
کورگان مسلمانلر.

صحافی: ع. کتاب سواداسی
ایتوچی، کتابچی.

صحت: ع. ایبداشلک،
یولد اشلق، برگہ اوطرشو، سویلہ-
شوب اوطرو.

صحت: ع. درستلک، طوغری
لق، ایسانلک، سلامتک.

صَحْرَاءُ: ع. دالا، قر، ياپان،
استیپ.

صَحْرَائِي: ع. صحرائكى،
صحرا ده غى.

صَحْرَانَشِيْن: ع. قورده
تركك ايتوچى، دالاده او طروجى،
قورده يشاوجى، بدوى.

صَحِيْن: ع. آچقير، ميدان.

صَحْنَه: ع. تياترلرده اويناو
چى لرنك چغوب اويناى طورغان
اورنى، صحنه تماشا.

صَحِي: ع. س لامتلك و حفظ
الصحت طوغروسنده بولغان.

صَحِيْح: ع. سلامت، ايسان،
چن، درست، طوغرى.

صَحِيْحًا: ع. درستلك ايلان،
چندن، حقيقتا.

صَحِيْفَه: ع. كتابنك بيتى،
يازو يازلغان بر كاغد.
آلتى صحيفه = آلتى بيت.

صَحِيْه: ع. خلق سلامتلكن

قاراي طورغان و آورولرنى بترورگه
طرشا طورغان مجلس.

صَد: ف. يوز، بر يوز.
صد پاره = يوز بولهك، يوز كيساك.

صَدَاء: ع. طاوش، آوز.

صَدَاَقَت: ع. دوستلىق،
محبت، طوغريلق، خيانتسزلك.

صَدَد: ع. قصد، نيت، آرزو،
مقصد.

صَدْر: ع. كوكراك، توش،
وهر نرسه نك آلدى، تور.

صَدْرَهَجْلِس = مجلسنك يوغارىسى.

صَدْرَاعْظَم: ع. تركيه حكومته
متنده اك زوروزير، باش مينستر.

صَدْرَنَشِيْن: ع. مجلس
باشنده او طرچى، رئيس مجلس.

صَدْف: ع. ديگزدن چغاطور

غان بر نوع قابق، اچندن انجو
چغادر. انجو قابقى، صدف دن آق
تويمه ار ياصالور، سدف.

صَدْق: ع. طوغريلق، چنلق

راستلق.

صدقہ: ع. اللہ رضالغی ایچون

دیب فقیر کشیلرگه بیرلرگان نرسه.

صدقه: ع. بهریلو، صوغلو.

صدور: ع. بر اشنگ بر

اورندن باشلانوی، بیدا بولو،
صادر بولو.

صدیق: ع. چن دوست.

صدیق: ع. اصلا یالغان

سویلاماچی، بیک طوغری، چن
سوزلی.

صراحت: ع. آجیق

آنقلق، صریح لک.

صراحت: ع. آیرم آچق

بولوایلان، شبهه سز لک ایلان، آنق.
بواشنی صراحت بلم.

صراط: ع. یول، طریق.

صراط مستقیم - طوغری یول، طوغر
یلق یولی.

صرافی: ع. آچه آلدروچی،

آچه ایلان اش یورتوچی.

صربستان: ف. صربیه

ملکتی.

صبر: ع. بیک قاتی

جیل، داول، ریح صرصر.

صرع: ع. زیانداش زحمتی.

صرف: ع. بر اشکه طوتو،

طاراتو، بیرو، استعمال ایتو، قوللانو،
توگو.

صرف: ع. خالص، طازا،

صاف، نغز.

صرف تاتارچه = بتونلای تاتارچه.

صرفیات: ع. صرف قیلونغان،

طوتولغان آچه، خراجتار، راسخودلر.

صرفیون: ع. علم صرف

عالمری.

صریح: ع. آچق، روشن،

آب آچق.

صعب: ع. مشقتلی، آور،

قاتی، قیین.

صعوبت: ع. آور لبق،

مشقت، زحمت، قیینلق.

صعو د: ع. یوغاری منه ك،
آشو.

صعیل: ع. ییر، طوفراق.

صغائر: ع. صغیره لر، کچکنه.

لر، بله کی لر.

صغار: ع. صغیر، کچکنه.

صغر: ع. کچوكلك، یاشلك.

صغری:

صغیره: ع. کچکنه، کچوك.

صغیر:

صغی: ع. رت، قطار.

مسجدده خلق صفی بولب
اوطرغانار.

صفاء: ع. صافلق، طازالق،

راحت وحضورلق، قایغوسزلق،
کیفی و صفا.

صفقات: ع. صفتلر، صورتلر.

علامتلر.

صفت: ع. بر نرسه نلک حالی

وصورتی، توسی.

صفتلاق، - صفتن بیان قیلیق.

صفر: ع. بوش رقم، نول.

صفر: ع. سنه قمر یه ده ایلدچی

آیذک اسمی، صفر آبی.

صفر اء: ع. یورا کده گی صا-

ری صو، اوت، صارو.

صفرت: ع. صاریللق،

صاری توسلیلك.

صفوت: ع. صافلق، پاكلک،

طازالق.

صفوف: ع. صفتلر، رتتلر،

قاطارلر.

صفه: ع. طاشدن یاکه کیر-

پچسن یاصالغان سه کی.

صلابت: ع. قاتیللق، نقلق،

طازالق.

صلات: ع. صلوة، نماز.

صلاح: ع. توز وکلک، یاخشیللق.

صلاحیت: ع. بر اشکه یارا-

قلی بولو، قابلیت.

صَلْب: ع. آصو، آصمق،
آصوب او ترو.

صَلْبِي: ع. اوزندن بولغان بالا.

صُلْح: ع. ياراشو، كيشو، تو-
زالشو، رضالشوب نزاعنى بترو.

صُلْحَاء: ع. ياراشوب، صلح
ايلان، صلح بويىچە.

صُلْحَاء: ع. صالح لر، ايزگو
كشيلر.

صُلْحَنَامَه: ع. صلح شرطلرى
باز لغان كاغد، صلح كاغدى، ياراشو
كاغدى.

صَلْصَال: ع. قورى بالچق،
چولمك ياصالغان بالچق.

صَلْعَم: ع. «صلى الله عليه
وسلم» ديگان سوزلرنك اورنینه
يازالر.

صَلُّوَات: ع. اللهم صل على
محمد... دعاسى.

صَلْوَاة: ع. نماز.
صلوة خمسە = بش نماز.

صَلَه: ع. ياقن وطوغان قردا-
شلرينه ياخشىلىق ايتو، صلَه رحم،
صلَه ارحام.

صَلِيْب: ع. تهرى، خاج
كريست.

صَلِيْب احمر = قراصنى كريست.
صم: ع. صاگراو، ايش تىماي
طورغان، قولاقسز.

صَمَاح: ع. قولاق تيشوگى.

صَهْمَت: ع. تيك طورو، سكوت
قىلو، سويلاماي طورو.

صَهْمَل: ع. هيچ برنرسه گه
محتاج بولمغان، موگسز.

صَهْمَلْئِي: ع. الله تعالى نك.

صَهْمَع: ع. او سوب او طرغان
آغاچلردن چىغا طورغان چىيلم
شىكىللى نرسه، آغاچ چاپىرى، سمىح.

صَهْمِيم: ع. اورناسى، ايچى.
صميم القلب = كوگلك اورناسى.

عن صميم القلب = يورا كلك اور-
تاسندن، چن كوگلكلن.

صهيمى : ع. بېنگ چن اخلاصلى
 صنناديد : ع. خلق آراسنده
 زور و اعتبارلى كشيلىر . باش كشيلىر
 صناعت : ع. هنر، قولاشى .
 صناعى : ع. هنر و صنعت كه
 متعلق، قول ايله اشلنكان .

صنایع : ع. صنعت لىر، هنر لىر،
 قول اشلىرى .

صنوع : ع. ياصاو، اش، اثر .

صنعت : ع. هنر، اش، قول
 اشى .

صنعي : ع. آلداب ياصالغان،
 ياصاما، فالشى .

صنفي : ع. بولم، بولك،
 آيروم، فرقه، قلاص .

صنم : ع. مشركلرنك (كافر-
 لرنك) عبادت قیلور ایچون طاش
 وبالچق كبی نرسه لردن ياصالغان
 صورتلىرى، پتلىرى .

صنوف : ع. صنفلر، بولم

لىر، قلاص لىر .

صنيعة : ع. اش، عمل، ايجاد
 ايتولگان و ياصالغان نرسه .

صواب : ع. طر و غريلىق،
 درستلك، خطاسزلىق .

صواعق : ع. صاعقه لىر،
 ياشن لىر .

صوت : ع. طاوش، آواز .

صور : ع. قاتنى طاوش چغارا
 طورغان قورال، قوراي، سورناي .

صور : ع. صورتلىر، ره و شلىر .
 فورمالر .

صور مختلفه - تورلى صورتلىر و شكللىر،

صورت : ع. رسم، شكل،
 كورنش .

بوصورتك = بولاي بولغانده .

صورت ظاهرى - طشقى كورنشى .

صورتا : ع. صورتنه قاراغا-
 نده، ظاهرينه قاراغانده، كورنشنه .

صوفى : ع. يسون، ييساغى،
 مامق، پوستاو .

صَوْفَتَه: ترکیده مدرسه-
ده او قوچی شا کرد.

صَوْفِي: ع. عبادت و یا-
خشلیق ایله مشغول بولغان هم حرام
اشلردن صاقلانغان کشی.

صَوَات: ع. مهابت و الوغلق
معناسدا هم بر نرسه نلک اوستینه
هجوم قیلو معناسده.

صوم: ع. روزه (اورازا) طوتو.
صوم رمضان = روزه سی.

صومعه: ع. اللهغه عبادت
قیلوب او طرور ایچون یا صالغان
آولاق و کچکنه اورن.

صون: ع. صاقلو.
صونا: ع. صاقلو ایچون،
صاقلو قصدی ایلان.

صهر: ع. کیاو.
صهریت: ع. کیاو لک،
قدالق.

صیاد: ع. آوچی، آولاغوچی،

آخوتنیک.

صیام: ع. روزه، صوم.

صیانت: ع. صاقلو، حمایه،
حفظ.

صییت: ع. شهرت، دان،
آناق.

صیغه: ع. قچقرو، آقرو،
طاوشلاو، آواز.

صید: ع. آو، آولامق.

صیدگاه: ع. آو آولی طور-
غان یر.

صیغه: ع. برسوزنک حرفلر
دن قوشلوب یا صالغان فورماسی،

رهوشی، یا صالووی، فورماسی.
بر سوز نلله نیچه تورلی صیغه ایلان
ئه بتوله: بارد، بارامن، بارمیم کبی.

صیفی: ع. جای کونی، جایگی
کون.

صیفی: ع. جای کونی ایچون
بولغان، جاینگی.

صَيِّقَلْ: ع. يالتر او قىلىق،
شمالق.

صَيِّفِيَّة: ع. جاي كوني طور
طورغان اورن، داچا، اييمينيه.

ض

ضايِعات: ع. ضايعلر، ئهرم
بولغان نرسه لر.

ضَبْط: ع. قول آستينه آلو،
قولغه كرتو، صاقلو، طوتو.
عسكردشمان نك بوشهرن
ضبط ايتدى.

ضَبْطِنامَه: ع. بىر مجلس
يا كه جهميتنك سويلنگان سوزلرن
وقرارلرن ياروب آلتان كاغذ،
پرتاقول.

ضَبْطِيَه: ع. پوليتسه محكمه سى،
پوليتسه خانه.

ضَبْكَ: ع. كولو، كولمك.

ضَحى: ع. توشدن اولگى

ضابط: ع. ضبط ايتوچى،
صاقلوچى، تركيده صالحات آفيتسر
لرينه ضابط ديب ئه يته لر.
ضابطه: ع. قاعده، ترتيب،
پاليتسه.

ضاحك: ع. كولگوچى.
ضاد: ع. «ض» حرفى.

ضارب: ع. ضرب ايتوچى.
ضال: ع. آداشوچى، آرزوچى.

ضامن: ع. تولارگه اوستينه
آلتان كشى، تولوچى، كفيل.

ضايِع: ع. يوق بولوب كيتكان،
يرغالغان، هلاك بولغان، ئهرم بولغان.

وقت، كون نىڭ اول-گى وقتى.

ضد: ع. تيس-كارى، قارشى،

كيرو، خلاف.

ضديدت: ع. ضدلىق، تيسكا-

رىلك، خلافلىق، قارشىلىق، مخالفت.

ضرب: ع. اورمق، سوقمق،

بهرمك. حسابده بر ساننى ايكنچى

بر سان قدرلى كوبايتو: بىشنى

بىشكه ضرب ايتلسه يكرمى بىش

بولور (5 × 5 = 25) يعنى بىشكره

بىش = يكرمى بىش.

ضرب مثل: ع. حكايه رهو-

شده ايتوب سويلنكان مثال، حكايهلى

مقال.

ضربيه: ع. صوغو، بهريلو.

ضرب: ع. زيان، مضرت.

ضربس: ع. آزاوتشى.

ضربه: ع. اچىن جيل چغا-

رو، جيل يبارو.

ضروب امثال: ع. ضربمئل

لر، مقاللى سوزلر.

ضُرُورَت: ع. چاره سزلىق،

مجبورلك، احتياج، فقيرلك.

ضُرُورِي: ع. كيراكلى

ولازم بولغان.

ضِعْف: ع. ضعيفلك، ناچار-

لىق، بوشلىق، حالسزلك، قوتسزلك.

ضِعْف: ع. بر نرسه نىڭ ايكى

ئلوشى، ايكى مثلى.

ضِعْفَاء: ع. ضعيفلر، كوچىسز

وقوتسزلىر.

ضِعْفِيَّت: ع. ضعيفلك، ناچار

لىق، قوتسزلك.

ضِعِيف: ع. حالسز، كوچىسز،

ناچار.

طوغرى يولدىن

چغوب كيتو، آزو

آزغىلىق، آداشو

حقتىن چغو.

ضَلال

ضَلالَت

ضَلَع: ع. قابورغا.

ضَم: ع. قوشو، طوتاش-درو،

الحاق ايتو، قوشلدىرو، برگه قوشو.

ضياء معرفت - بلملك نورى، علم
ياقتيلغى.

ضيالو - نورلى، ياقتى.

ضيالولر - آبرازاونى كشيلىر.

ضياءدار: ع. نورلى، ياقتى،
روشان.

ضىياع: ع. ضايغ بولو، هلاك
بولو، يوغالو.

ضىيافت: ع. قوناق ايتو،
صىلاو، قوناقلر مجلسى، صى مجلس.

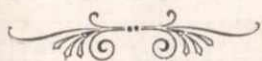
ضىيف: ع. قوناق، مهمان.

ضىيق: ع. طارلق، طغزلق.

ضىيق: ع. طار، طغز.

ضىيق نفس - كوكرلك قصوى، طن
قصلووى.

ضىيوف: ع. ضىيفلر، نو-
ناقلر، مهمانلر.

ضمائر: ع. ضميرلر. اول

شول، سين، مين كى سوزلر.

ضمان: ع. تولاونى اوز او-

ستينه آلو، كفىل بولو، برنر سه نك
بهاسن تولاو.

ضمن: ع. ايچ طرف، آست.

سوزلرنك جمله سندن آكلانغان
ياشرون مقصد.

ضمنا: سوزلرنك آكلانغندن.

ضمه: ع. اوتور علامتى (ئ)

ايكى ضمه، ايكى اوتور (ئ)

ضمير: ع. اسم اورننده يو-

رى طورغان سوز.

اول، شول، مين، سين كى.

اول كشىنك ضميرنده - اچننه.

ضميمه: ع. قوشمچه، قوشمطه.

ضو: ع. ياقتيلق، روشانلق.

ضو ابط: ع. ضابطه لر، قا-

عه لر، نظام لر.

ضىياع: ع. ياقتيلق، نور.

ط

طء: ع. «ط» حرفی.

طائر: ع. اوچقوچی، قوش،

طیر -

طائف: ع. طواف قیلوچی، ئه

یلنوچی، زیارت ایتوچی.

طائف = مکه گه یاقن بر شهر.

طائفه: ع. بولك، گروه، آیروم

بر جماعت، قوم، قبيله.

طابع: ع. طبع ایتوچی، بر

کتابنی باصدروچی، طبع ایتدروچی.

طاری: ع. بر کشیدک یا که بر

نرسه ده آکسزدن واقع بولغان اش،

ظهور ایتوچی، عارض، واقع.

طاعت: ع. الله تمالی گه عبادت

دت ایتو، بوی صونو.

طاقت: ع. کوچ، قوت، کوچ

ییتووی.

طاقت بشریه = آدمه بولغان کوچ.

طال عمره: ع. عمری اوزون

بولسون!

طالب: ع. طلب قیلوچی،

استه وچی. طالب العلم - علم استاوه -

چی، شاکرد.

طالع: ع. بخت، قسمت.

طالعسز - بختسز.

طاوس: ع. بیک ماتور تو -

سلی، قویروغی اوزون بر نوع

قوش، طاوس قوشی.

طاهر: ع. پاک، تازه، پچراق

توگل، آره.

طب: ع. آورولرنی نوزالتو

علمی، طب علمی، طبیبلیق، دوقتور

لق علمی.

طباً: ع. طب یاغندن قارا -

غانده، علم طب نلک ایتووی بوینچه.

طبابت: ع. طبیبلیق،

دوقتورلىق.

طباعَت: ع. كتاب باصدرو

هنرى، باصمه چىلىق.

طبايع: ع. طبيعتلر، منازلر،

اخلاق.

طَبِخ: ع. پشرو، آش پشرو.

طَبِع: ع. كتاب، رساله، غزته

كبي نر سەلر باصدرو.

طبع = كشيده گى طبيعت.

طَبَعًا: ع. طبيعت بويىچە،

يار اتلمش بويىچە.

طَبَعِخانە: ع. باصمه خانە،

مطبعە، تىپوگرافىيە.

طَبِق: ع. بر نر سە نىڭ اوخشا-

شى، مىلى، نەق اوزى شىكللىسى.

طَبَقَات: ع. طبقةلر، قاتلولر،

قاباتلر.

طبقات الارض - يىر نىڭ قاتلولرى.

علم طبقات الارض - يىر نىڭ يارا-

تلوونىن و آنىڭ اچىندە بولغان نر-

سەلردن بىر ايتە طور غان علم.

طَبَقَه: ع. قاتلاو، قات.

طبقة طبقة = قات قات.

طبقة؛ عاليه - اڭ يوغارى قات،

اوسكى درجە، طبقة عليا.

طَبِئِي: طب بىغە متعلق،
طَبِئِيَّة: ع. طب نىڭ.

طَبِيب: ع. آورو كشىلر نى

دوا ايتوچى، دوكتور.

طَبِيعَت: ع. دنيا نىڭ وبتون

عالم نىڭ كيتشى، طور مشى، ياراطلو

خالندە بولووى، ناطورا.

كشىنك طبيعتى - خالقى منازى،

عادتى.

طَبِيعِي: ع. طبيعت نىڭ تىلا-

وى بويىچە بولغان، يار اتلمش كو-

يونىچە بولغان، طبيعى حالندە. اول

اشنىڭ بولاي بولووى طبيعى = يعنى

البتە شولاي بولاچق.

طَبِيعِيَات: ع. طبيعت طو-

غروسندەغى علملر.

طَبِيعِيُون: ع. بارچە-

طرفچی،

یاقلاوچی،

آنک یاغندن

سویلاوچی.

طَرَفْدَار |
طَرَفْگِیَر

طَرَفِیْن: ع. هر ایکی یاق،

ایکی طرف.

طَرُق: ع. طریق لار، امللر،

یوللر.

طَرِیَان: ع. بر اشنک واقع

بولووی، وقوع.

طَرِیْق: ع. یول، مسلک، امل.

تورلی طریق = تورلی رهوش.

طَرِیْقَت: ع. الله تالی عبادت

و ذکر ایتو ایچون ترتیب قیلونغان

یول، ایشانلق یولی.

طَعَام: ع. آشملق، آش.

طَعْم: ع. تهم، اندت.

طَعِن | اورشو، سوگو،

طَعْنَه | شلته.

طُغْیَان: ع. طاشو، آرتوب

کیتو، آرغنلق.

وقتلرون علوم طبیعیه گه ص-رف
ایتکان کشیلر، علوم طبیعیه عالمیری.

طَبِیْه: ع. علم طب قه مخصوص

بولغان.

مکتب طبیه - دو قتورلق علمی او قول
طورغان اورن.

طَرَاوْت: ع. یا کالق، تا-

زهلق، سؤیژی لک.

طَرَب: ع. سوینچ، شادلق.

طَرَح: ع. طاشلاو، آیروب

طاشلاو.

علم حسابده: بشن برنی طرح
قیلونسه دورت قالا.

طَرْد: ع. س- - ورو، قووب

یبارو.

طَرَز: ع. صورت، رهوش،

شکل، پچم، ترتیب، اصول، اسلوب.
تمثیل طرزند - یعنی تمثیل کبی

ایتوب.

طَرَف: ع. یاق، یان.

بو طرف = بو یاقه.

طرف طرف - یاق یاق.

طُفْلُ: ع. بالا، ياش بالا، صبی بالا.

طُفُوَاتٍ: ع. بالالق.

طَلَّابٌ: ع. طالبلر، استهو-چیلر.

طَلَّاقٌ: ع. نکاحنه بولغان خاتوننی آيرو.

طَلَّاقَتٌ: ع. ياخشى ويهو-شاق سوزليلك.

طَلَّبٌ: ع. استهو، تلاو.

طلب علم، طلب مال.

طَلَّبَكَارٌ: ع. طلب قیلوچی، استهوچی، طلبچی.

طَلَّبَهُ: ع. طالبلر، استهو-چیلر، شاکردلر، طالب العلملر.

طَلَّاسِمٌ: ع. برار اورندک صاقلانوب قوبلغان مال یا که خزینه گه کشی تیماسون ایچون یاصالغان امل، حیلله.

طَلَّعَتْ: ع. کورکاملک، مانور

لق، جمال.

طُلُوعٌ: ع. چغو، کورینو، طوو، ظاهر بولو.

قویاش طلوع ایتدی.

طَمَعٌ: ع. آچ کوزليلك، طویمازلق، کشیده بولغان نرسه نی تلاو، حرص.

طَمَعَكَارٌ: ع. طمعهلی، آچ کوزلی، حریرص.

طَمَطْنَه: ع. کویچيلك، شاشو.

طَنِينٌ: ع. بر-ر طاوشنك چکداوی. قکراو طاوشی کبی.

طَوَافٌ: ع. بر نرسه نك اطر افندن نه یلنو، گعبه شریف نی زیارت قیلو.

طَوْبِيٌّ: ع. جنتک بر آغاچ اسمی.

طَوْرٌ: ع. طاو اسمی، طور طاوی، طور سینا دیبده آیتله.

طَوْرٌ: ع. صورت، کورنش، حرکت، طور موشی.

طَوْطِيٌّ: ت. بر نوع قوش درکه

اویر اتلسه کشی شیکلی بعض سوز لر
ئه یته آلا، طوطی قوش.

طُوع: ع. بوی صنو، اطاعت
قیلو، انقیاد.

طُوعَا: ع. رضالق برلن،
کوچلانماینجه.
طوعا و کرها = تله ر تله مس.

طُوفَان: ع. صو طاشووی،
طاشقن.

طُول: ع. اوزونلق، بوی
اوزونلغی.
طول حیات = عمر اوزونلغی.

طُولَا: ع. اوزونلقده، بوی ده.
طولا و عرضا = اوزونلقده هم کیگلسکده.

طُوَیْل: ع. اوزون.

طَهَارَت: ع. پاکلک، تازه لقی،
پا کلانو، تازارو، جوونو.

طَهْر: ع. پاکلک، تازه لقی،
چیستالقی، خاتونلرده حیض دن
پاکلنگان وقت.

طَهْوَر: ع. بیک تازه، پاک،

چیس — تا.

طَیَّار: ع. اوچوچی، حاضر،
آزر، آزرلنگان.

طَیِّب: ع. یاخشسی ایس،
خوش ایس.

طَیِّب: ع. خ-وش، یاخشسی،
معقول.

طَیِّبَات: ع. پاک نرسه لر،
حلال رزق لر، کوکل خوش کورگان
نرسه لر.

طَیْر: ع. قوش.

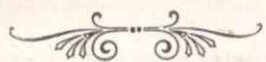
طَیْرَان: ع. اوچو، یوغاری
کوتاریلو، هواغه کیتو.

طَیْلَسَان: ع. بر نوع باش
کیومی.

طَیْمِن: ع. بالا چق، یووش
طوفراق.

طَیْمِنَت: ع. یاراتلش، خلقت.

طَیْوَر: ع. طیر لر، قوش لر.

ظ

وملایم سوزلی کشیلر، سوزگه اوستا
کشیلر.

ظرف: ع. ظرفلر، صاوئرلر.

ظریف: ع. گوزل وقزق
سویلاوچی، خوش سوزلی، قزق
سوزلی کشی.

ظریفانه: ع. ظریفلق ایلان،
ماتور وقزقلی سویلاو ایلان.

ظفر: ع. مقصودقه یتو، تلاك
که یتو، غالب بولو، اوستون بولو.

ظلل: ع. کوله گه، کولان که،

ظلم: ع. حقسزلق، عدلسز-
لك، اورنسز معامله.

ظلمات: ع. ظلملق ایله، ظلم
قیلوب.

ظلمات: ع. ظلمات لر،
قارانغولق لر.

ظلمات: ع. قارانغولق لر.

ظاء: ع. «ظ» حرفی.

ظالم: ع. ظلم ایتوچی، حقسز-

لق ایتوچی، کشیگه جبر ایتوچی.

ظالمانه: ع. ظالملق ایله

بولغان، ظالملرجه.

ظاهر: ع. آچق، آشکار،

کورنوب طورغان.

ظاهر: ع. طشمن کورنشده،

اوستن قاراغانده.

ظاهری: ع. طشقی، ظاهرده

بولغان، کورنوب طوروچی.

ظرافت: ع. گوزل سوزلی

ویاخشی معامله لی بولو.

ظرف: ع. صاوت، قاب.

خطصالونه طورغان کانویرتکه ده طرف
دیوله.

ظرفاء: ع. ظریفلر، یاخشی

ظن: ع اوی، اویلاو، فکر، شك، گمان.

ظن غالب = اوی نڭ کوبراک یاغی.

ظنون: ع. ظن لر، اویلاولر، فکر لر.

ظواهر: ع ظاهرلر، طشقی کورنشلر.

ظهر: ع. آرقه، آرقه طرف. ظهر ارض = ییرنڭ آرقهسی، ییر

اوستی.

ظهر: ع. توش وقتی، کون

اورتاسی، اویله وقتی.

صلوة ظهر = اویله نمازی.

ظهور: ع. چغو، کوزگه کو-

رینو، ظاهر بولو، میدانغه چغو.

ظهور ایتدی - چقدی.

ظهیر: ع. آرقهچی، یاردچی،

مدچی.

ع

قللق قیلوچی.

عابد انه: ع. عابدلر چه .

عاجز: ع. قولندن اش کیلماو-

چی، کوچی یتماوچی، اقتدارسز، چارهسز.

عاجز انه: ع. عاجزلاک

واقتدارسزلاک ایلان.

عائد: ع. قایتوچی، راجع.

بو اش میئا عائددر - یعنی مینم اشم، میئا تعلقلی، مینکی .

عائله: ع. اوی جماعتی، بالا

چاغا، سیمیا.

عابد: ع. عبادت ایتوچی،

عاجل: ع. آشغوجی، حاضر-
گی، کیلاچککه قالهای طورغان، نقد.

عاجلاً: ع. آشغوب، تیزلك
ایلان.

عاد: ع. ایسکی زمانلر ده یهن
ولایتنده بولغان بر قوم در. هود
پینهبرگه قارشیلق ایتوب هلاک
بولغانلر، عاد قومی.

عادت: ع. اویرانگان وهر
وقت اشلانه طورغان اش.

عادتاً: ع. عادت یوینچه، عا-
دتچه، عادتکه قاراغانده.

عادل: ع. عدللك ایتوچی،
طوغری حکم ایتوچی، طوغریلقلی.

عادلانه: ع. عدللك ایلان،
طوغریلقچه.

عادی: ع. عادتلیگان، اویرا-
نلکان، عادتده کیچه، پراضطوی.
عادی بر کشی - یعنی عادتچه گنه.

عار: ع. ناموس، آر، یوز

صووی.

عارلندر مک = خورلندر مق.

عارسز - آرسز.

عارض: ع. اوز آلدینه بر
نرسه بولماینچه سوکندن حاصل
بولغان، ظاهر، کورنگان.

عارضی: ع. اصل یاراتلشده
بولماینچه سوکندن بار بولغان، پیدا
بولغان.

کشیدک علمی عارضیدر.

عارف: ع. بلوچی، طانوچی،
عارف بالله = اللهنی طانوغان کشی.

عاری: ع. یالانچاق، کیومسز،
آیروم، بوش، خالی.
شبهه دن عاری = شبهه سز.

عاریت: ع. سوکندن کیرو
قایتاروب بیره چک بولب آلفغان
نرسه، امانت.

عاریت: ع. امانت قیلور،
عاریت ایتوب، کیرو بیره چک
بولوب.

عازم: ع. قصه قیلوچی،

نیت لاولچی .

عاشر : ع. اونچی .

عاشق : ع. براونی اختیار سز

سیوچی، یار اٹوچی .

عاشقانه : ع. عاشق لرغه کیلو

شہ طورغان رهوشک . عاشق لرچه .

عاشوراء : ع. محرم آیی نك

اونچی کونی، عاشورا بیرامی .

عاصم : ع. گناه و حرام اشلردن

صاقلانوچی .

عاصی : ع. گناه اشلاوچی،

گناهکار، قارشیلق قیلوچی، قاریشو

چی، عصیان ایتوچی .

عاطفی : ع. یوزن بوروب

قار اوچی، التفات ایتوچی .

عافیت : ع. سلامتک، ایسا-

ذلك، صاولق .

عاقبت : ع. صوگ، آخر،

اشنك صوگی .

عاقبت اندیش : ع. اشنك

آخرن او یلاوچی .

عاقِد : ع. عقد قیلوچی، سوز

برکتوچی، بر اش طوغروسندہ یاز-

شوب قول قویوچی .

عاقِل : ع. عقل ایاسی، عقلی .

عاقِلانَه : ع. قلیلیر چه، عقل-

لی کشیلر اشلاوی کبی، عقلیچه .

عالم : ع. بتون دنیا، جهان،

بیر وکوک .

عالم ارواح - جانلر دنیا سی .

عالم : ع. بلوچی، بلسگچ، معلو-

ماتلی، بلملی، او قومشلی .

عالم الغیب - کوز آلدنک بولمغان

نرسه لر نی بلوچی .

عالم پناه : ع. بتون دنیا خلقی

نك صیوناچق اورنی .

عالمگیر : ع. دنیانی طوتقو-

چی، بتون بیر یوزن اوزینه آلو-

چی، ضبط ایتوچی .

عالمین : ع. عالم لر، دنیالر،

بارچه دنیا .

عالی: ع. اوستون، یوغاری،
بلند، الوغ، بیوک.

عالیچاه: ع. بلند مرتبه لو،
بیوک درجه لی.

عالیچناب: الوغ صمان،
یوغاری درجه لی.

عالیقدر: بیگرك قدرلی،
قدری بیوک.

عالیقام | بیوک اورنلی،
عالیهمکان | زور درجه لی.

عالی همت: الوغ همتلو،
جومارد.

عام: ع. ییل، سنه.
عام الفیل = فیل یلی.

عام: ع. همه گه بردان، براوگه
گنه خاص توگل، عمومی، اوبشی.

عامل: ع. عمل ایتوچی،
اش لاوچی.

عامه: ع. کوب، همه، بارچه،
خلق.

عامه = همسینه بردن.

عباد: ع. عبدلر، قللر.

عبادت: ع. الله تعالی گه قللق
ایتو، قللق کورساتو، طابنو.

عبادتخانه: ع. عبادت اورنی
مسجد چیرکاو وغیرلر، عبادتگاه.

عبارت: ع. یاصالان، قو-
شلغان معناسنده. آنلغ همه اشی

ناچارلق دن عبارت، دیلر.

عباره: ع. یازلغان سوز،
لفظ، کلمه.

کتابدلغ عبارتسی = سوزی.

عبث: ع. بوش، فائلسز
اش، بیهوده

عبث کیتدی = جیلاگه کیتدی.

عبث: ع. قول، بند.

عبدالله = الله بندسی.

عبده: ع. عابدلر، عبادت
ایتوچیلر.

عبرانی: ع. یهودی، یؤری.

عبرت: ع. بر حال یا که بر
 واقعہ فی کوروب سبق و کوچر کچ آلو.
 عبرتلنو، اور نہک آلو.

عبر تجہش: ع. عبرت
 بیروچی، عبرتلندروچی،

عبودیت: ع. عبدلك، قو-
 للق، قولچیلق، بندہلك.

عبور: ع. اوتوب کیتہك،
 اوزمق، کیچمك.

عتاب: ع. اورشو، شلتہ.

عترت: ع. قرداش و قبیلہ،
 طوغانلر، اوی ایچی جماعتی، اهل
 بیت، بالا چاغا.

عتق: ع. قول آزاد قیلو.

عتیق: ع. ایسکی، قدیم،
 بورونغی.

عتیقہ: ع. ایسکی زمان
 نرسہ لری.

عثمانلی: ت. ترکیہ کشیسی.

عثمانی: ترکیہ و عثمانیہ حکو-
 عثمانیہ: متی نك.
 ممالک عثمانیہ: ترکیہ نك مملکتلری.
 عجائب: ع. کشینی عجبلند-
 روچی اشلر.

عجب: ع. حیرانلق، آبدراو،
 تا کغہ قالو.

عجب: ع. اوز اوزن آرتوق
 کورو، غرورلنو، کبرلنو، ماصایو،

عجبا: ع. فی عجب! منہ قزق.

عجز: ع. کوچ یتماو، آبدراو،
 عاجزلك.

عجلہ: ع. آشفو، بر اشنی
 آشفدرو.

عجم: ع. عربدن باشقہ خلق،
 ایران خلقینہ کوبراک ٹہ یتولہ.

عجوز: ع. قارتایغان خاتون،
 قارتچق.

عجیب: ع. عجبلنورلك،
 حیران بولورلق نرسہ.

عبرت: ع. بر حال یا که بر
 واقعہ فی کوروب سبق و کوچر کچ آلو.
 عبرتلنو، اور نہک آلو.

عبر تجہش: ع. عبرت
 بیروچی، عبرتلندروچی،

عبودیت: ع. عبدلك، قو-
 للق، قولچیلق، بندہلك.

عبور: ع. اوتوب کیتہك،
 اوزمق، کیچمك.

عتاب: ع. اورشو، شلتہ.

عترت: ع. قرداش و قبیلہ،
 طوغانلر، اوی ایچی جماعتی، اهل
 بیت، بالا چاغا.

عتق: ع. قول آزاد قیلو.

عتیق: ع. ایسکی، قدیم،
 بورونغی.

عتیقہ: ع. ایسکی زمان
 نرسہ لری.

عثمانلی: ت. ترکیہ کشیسی.

دعوالر هم صودلر اشن قار اوچر
مینسترلگی، وزیرلگی.

عدم: ع. یوقلق، بولماو.
عدم قدرت - کوچ یوقلغی.

عدو: ع. دشمن، خصم.

عدول: ع. کوچو، چیتکه کیتو،
یولدن چغو، آوشو.

عدیده: ع. بر نیچه، صاناو -
لی، بردن آرتوق.

عدیل: ع. تیلک، برابر،
مساوی.

عدیم: ع. یوق بولغان.

عدیم الامکان - ممکنلگی یوق.

عذاب: ع. آور چ - زاء،
آزاب، جفا.

عذار: ع. یوزنک یان طرفی.
یاثاق، چیکه.

عذر: ع. بهانه، سبب،
کمچیلک.

اول عذر نمازنی او طروب اوقی.
صاحب عذر - عذرلی کشی.

عجیبه: ع. کشینی عجبلندرر -
لك نر سه لر.

احوال عجیبه، اشیاء عجیبه.

عد: ع. صاناو، ایسا بلاو،
صانغه کرتو.

عدا: ع. باشقه، غیر.
ع. بونندن ماعدا =
ماعداد: بونندن باشقه.

عدالت: ع. عدللك، طو -
غریلق، ایکی یاقغه ده برابر بولو -
چیلقی.

عداوت: ع. دشمانلق، آچو،
کینه.

عدت: ع. ایردن آیرلغان
یا که ایری وفات بولغان خاتوننک
ایکنچی ایرگه بارمای کوتارگه تیو -
شلی بولغان وقتی، عدت صاقلاو.

عدد: ع. صان، حساب، دانه.
آنک عددی - صانی.

عدل: ع. طوغریلق، عدالت،
حقانیت.

عدلیه نظارتی: ع. حکملر،

عربستان: ف عرب خلقی
طورا طورغان بیر، عرب میلکتی.

عربی: ع. عربچه، عرب تلی.

عربیات: ع. عربچه، لیر،
عرب تلنده او قوویازولر.

عربصات: ع. آخرت کوننده
بارچه خلق جی-ولا طورغان اورن،
میدان.

عرض: ع. کورساتو، تقدیم
ایتو، بلدرو، داقلاد یاصاو.
بو سوزنی مجلسکه عرض قیلدم.

عرض: ع. کیئکک، یاصی-
لق، ایلق، آرقلیسی.

عرض: ع. ناموس، یوز صو-
وی، آبروی.

عرض: ع. اوز آلدینه بر
جسم بولماینچه ایکنچی بر جسم ده
کورونه طورغان نرسه، صفت.
نرسه لرده گی توس و باشقه صفتلر کیی،
مثلا: کوك توس اوز آلدینه بر
گاوده توگل.

عرضا: ع. کیئککک، آرقلیدک.
عرضجال: ع. بر اش طو-
غرو سنده محکمه گه یا که باشقه برار
اورنغه بیراگان یازو، عریضه.
پراشینیه.

عرضی: ع. اصل یاراتلشده
بولماینچه صوئندن پیدا بولغان.

عرف: ع. خلق آراسندگی
عادت. هر قوم نلک اوزینه کوره
بر عرفی بار.

عرفا: ع. عرف بوینچه، عرف
که قاراغانده.

عرفات: ع. مکه شهری یاننده
حاجیلر عرفه کونی باروب طوققای
طورغان اورن.

عرفان: ع. بلم، معرفت،
بلک.

عرفه: ع. قربان بیرامنن بر
کون ئلککی کون، ذوالجه آیی نلک
طوقنچی کونی.

عرفی: ع. عادت بوینچه بو-

لغان، عادتچە، عادترە گىچە.

عَرَق: ع. بىندە بولا طورغان
يووشلك، تير.

عَرَق: ع. طامىر، اصل، توب،
نسل، اُروغ.

عُرُوج: ع. آشۇق، يوغارى
منىك.

عروج ايتىدى = بيوك گە آشدى.

عُرُوس: ع. كياوگە ياكابار-
غان ياش خاتون، كىلن.

عُرُوض: ع. شعر وبيتلارنىڭ
وزنلارنىن (كويلرندىن) بحث ايتە
طورغان علم، علم عروض.

عُرُوق: ع. عرق لىر، طامىر-
لىر، نسل لىر.

عروق بشر - آدم اروغلىرى.

عُرِيَان: ع. يالانغاچ، اوستىنە
كىيونىگان.

عُرِيض: ع. كىڭ، ياصمى.
عريض وعيق = كىڭ وتيران.

عُرِيضَه: ع. اوتىنچ ياكە

شكايت يازلوب براورنغە بىرلىگان
كاغد، پىراشينيە.

عَزَت: ع. قدر، حرمت،
اعتبار.

عَزَتَمَنَد: ع. عزتلو، خىلق
آراسىندە قدرلو.

عَزْرَائِيل: ع. جان آلوجى
فرشته، ملك الموت.

عَزَل: ع. اورنىدىن چىقارو،
لە ازىمىدىن توشىرو. فلان حضرت
امام لىقىن عزل قىلوندى.

عَزَلَت: ع. كشىلەر آراسىدىن
چىغوب يالغوزلىقىدە بولو، اولاق
بولو.

عَزَلَتْگَماه: ع. عزلت او-
رنى، اولاق اورن.

عَزَم: ع. قصد، بىر اشكە
كىسوب نىت ايتو.

عَزِيْز: ع. عزتلى، قدرلى،
حرمتلو.

عَزِيْمَت: ع. بىر بىرگە بارونى

عیش وعشیرت - آشاب اچوب
عمر اوزدرو.

عشق : ع. براونی چن کوئلین
سویو، یاراتو، محبت باغلاو.

عشقباز : ع. عاشق کور-
گازوچی، براشکه بیک قزیغوچی،
آخوتنیک.

عشیرت : ع. اصل بابالری
بربولوب همهسی برکه قوشلوب
یشاگان کوچمهلی خلق ناک طورموشی.
عشیرت حالنده یاشادیلر.

عصاء : ع. طایاق.

عصاء موسی - حضرت موسی ناک
طایاخی.

عصاة : ع. عاصیلر، گناه
وقارشیلق ایتوچیلر.

عصاره : ع. بیمشمن صغوب
چغارلغان صو، شربت، میوه صغندسی.

عصب : ع. سنگر، سگر، طا.
رامش. تندهگی بیک واق سنگرلر،
نیروه.

عصبه : ع. وفات بولغان کشینک

قصد قیلوب یولغه چغو، سفرگه چغو،
کوئلین قصد قیلو.

عسا کر : ع. عسکرلر،
صالدات لر.

عسرت : ع. آورلق، زحمت،
فقیرلک، طارلق.

عسکر : ع. صوغش کشیلری،
صالدات، لشکر.

عسل : ع. بال، اومارطه بالی.

عسیر : ع. آغر، کوچ،
مشکل، مشقتلی.

عشاء : ع. یاستو وقتی، یاستو
نمازی.

عشاق : ع. عاشقلر.

عشر : ع. اون، عشره.

عشر : ع. اون دن بر، اونچی
ئلوش، آشلق وایگونار ناک صدقه
ایتوب بیروله طورغان اوندن بر
ئلوشی، عشر صدقه سی.

عشرت : ع. اچملک لراچو،
ایسرتکچ نرسه لر اچوب او طرو.

ياقنى دركه: باشقه لر اوزلرينه
تيوشلى ميراننى آخاچ قالغان
مالنىڭ ھەسسى آڭا بىرلور.

عصبى: ع. بىك آزغنه بر
اش سببلى اثرلنوجى، بىك تيز
آچولانوجى، عصبى المزاج دىبده
ئەيتولە، نيرۋنى.

عصر: ع. زمان، دور.

يوزيل بر عصر بولا.

عصر نمازى - ايكندى.

عصر سعادت - پيغمبر (ەم) زمانەسى

عصفور: ع. چىچق.

عصبت: ع. گناھ وە-رام

اشلردن ساقلانۇ، گناھسزلىق،
ناموس، آبزوى.

عصور: ع. عصرلر، زمانلر.

عصيان: ع. قارشىلىق ايتۇ،

قارشى، گناھ، باش طارتۇ، باش
كوتارۇ، اختلال.

عضو: ع. تىننىڭ برئلوشى.

باش، قول، آياق ھر برى برر

عضو بولا.

عضوى: ع. عضونىڭ، جانلى
نرسەلرگە ھم اوسە طورغان نرسە.
لرگە تەلقى.

عطاء: ع. بىرۇ، باغشلاۇ،
ھەيە، احسان.

عطار: ع. خوش ايسلى
مايلر ساتوجى، عطر ساتوجى،
عطرچى.

عطار د: ع. قوياش تيرەسنىڭ
ئەيلانۇب يورى طورغان يولدىز.
لرنىڭ برسى.

عطائت: ع. بوش طورۇ،
يالقاولۇق، بوشلۇق، اشىزلىك.

عطاياء: ع. عطپەلر، ھەيە.
لر، بولاكلر.

عطر: ع. ايسلى ماي، خوشبوى.

عطر ناك: ع. خوش ايسلى،
خوشبوى.

عطريات: ع. عطرلر، ايسلى
مايلر.

عطسه: ع. تۇچكرو، تۇچكروك.

عُطَّاش: ع. صوصاو، صوسز-
لق، تشنه لك، ایچاسی کیلو.
عُطَّشان: ع. صوصاغان، ایچا-
سی کیلکان.

عُطْف: ع. بوردرو، چویرو،
میل ایتدرو، ئه یلاندرو.

عُطُوف: ع. بیک مرحمتلی،
شفقتلی، مهربان.

عُطُوفَت: ع. مرحمت، شفقت،
مهربانلق، یومشاق کوکل لك.

عُطِيَّه: ع. هدیه، بولهك ایتوب
بیرگان نرسه.

عُظَام: ع. الوغلر، زورلر،
عظیملر.

عُظْم: ع. سویك، سویه كلر.
عُظْمَاء: ع. عظیملر، زورلر،
الوغلر.

عُظْمَت: ع. الوغلق، زورلق،
بیوك درجه لیلک.

عُظْمِيْم: ع. الوغ، زور، الكان.
عُظْمِيْمَه: ع. امور عظیمه = زور

اشلر.

عُقَّت: ع. نچار ویمان اشلردن
صاقلانو، آبروی، ناموس، یوز صوی.

عُقْرِيْت: ع. قور قند-چلی بر
نوع جن.

عُقُو: ع. گناه و عیبنی کیچرو،
یارلقاو.

عُقُوْنَت: ع. صاصی و نچار
ایس.

عُقْفِيْف: ع. عفتلی، نچار اشلر-
دن یراق، صاقلانوچان.

عُقَائِد: ع. اعتقادلر، عقیده لر،
کوکل ایله اشانولر.

عُقَاب: ع. عذاب، یمانلق
جزاسی.

عُقَار: ع. بر اورندن ایکنچی
اورنغه کوچرلهای طور غان ملک.
اوی، بیر، بنا کیلر.

عُقْب: ع. او کچه، آباق آر-
تی، صوگ، آرقه.
عقبند = صوگنده.

عُقْبَا : | آخرت، قیامت،
عُقْبَى : | تکی دنیا، دارعقبا.

عَقْدَ ع. باغلاو، تویناو، ربط،
ایکد کشی آراسندک براشندک قرار-
لنووی.

عَقْدَه ع. توپون.

عَقْرَبَ ع. قویروغی زهرلی
بر نوع قورت، چایان.

عَقْلَ ع. آک، آکلاو، بلم،
ذهن، ادراک.

عَقْلًا ع. عقل بوینچه، عقل غه
صالوب قاراغانده.

عَقْلًا ع. عاقل لر، عقل ایا-
لری، عقللیلر.

عَقْلَى ع. عقل ایلان بلنکان،
عقلغه تعلق بولغان، عقلغه منسوب.

عَقْلِیَّاتَ ع. عقل ایلان
بلنکان اشلر، عقلی اشلر.

عُقُوبَتَ ع. عناب، یمانلق
ایچون بولغان جزاء، عقاب.

عُقُودَ ع. عقدلر، قرارلر،
نکاح طلاق کبی اشلر.

عُقُورَ ع. قابا طورغان ات،
قاباغان ات، کلب عقور.

عُقُولَ ع. عقللر، ادراکلر،
آکلر.

عَقِيبَ ع. بر نرسه ناک صو-
گی، آرقاسی. عقیبنده - صوکنده.

عَقِيدَه ع. اعتقاد قیلونغان
وکوئل ایله اشانولغان نرسه، اعتقاد،
ایمان.

عَقِيقَ ع. بر نوع قزل توسلی
طاش درکه آنی یوزوک وقابتیرما کبی
نرسه لرگه قویالر، آحق طاشی.

عَقِيمَ ع. برده بالاسی بولمغان
کشی.

عَكْسَ ع. قارشیلق، خلاف
لق، تیسکاریک.
عکسنجه - کیروسنجه.

عَكْسَى ع. قارشی، کیرو.
عَلَاءَ ع. بیوکک، یوغارلیق،

بلند مرتبه.

عَلَائِقُ: ع. علاقه لر، تعلقى

بولغان اش لر.

عَلَائِمُ: ع. علامت لر، بيلگولر.

علاج: ع. چاره، امل، دارو،

ممكنك.

علاقة: ع. ايكي نرسه نك بر

برسيينه باغلانروي، مناسبت، قاتناش.

علاقادار: ع. علاقه سى و

مناسبتى بولغان.

علامت: ع. بيلگو، اشاره،

طامغا.

علامه: ع. هر تورلى علمدن

خبردار كشي، زور عالم.

علائيت: ع. بر اشنگ آچق

وييلگولى بولووى، آشكارالق.

علاوه: ع. بر يازونك ياكه

سوزونك آخرينه قوشلغان ئلوش،

قوشمچه، ارستاو.

علاوة: ع. علاوه ايتوب،

اوستاوينه.

عَلَّتْ: ع. خسته لىق، آورو،

چير. كوز علتى = كوز آورووى.

عَلَّلَ: ع. علل لر، سببلر.

عَلِمَ: ع. بلو، بلم، او قومش،

او قو، تحصيل.

عَلِمَ: ع. علامت، نشان، با-

يراق، فلاق.

علماء: ع. عالملر، بلملى و

معلوماتلى كشي لر، هر فنندن

خبردار كشي لر، اهل علم.

علماء كرام - حرمتلو علمالر.

علمي: علمگه تعلقى، علمگه

دائر بولغان. مسئله

علميه: علميه، علميه مسئله لر.

علمنا: ع. آشكارا ايتوب،

آچق ايتوب.

علمنى: ع. آچق و آشكارا

بولغان، همه گه بلنكان.

علو: ع. يوغار يلق، بيوكك،

الوع درجه لك.

علوم: ع. علم لر، بلملر، اوقولر.
 علوم دینیہ - دین علم لری.
 علوم اخرویہ = آخرت علم لری.
 علوی: ع. بیوک، عالی، بلند.
 علوی: ع. حضرت علی
 نسلندن بولغان.
 علویت: ع. بیوکلک، یوغا-
 ریلق، بلندلک.
 علویہ: ع. یوغاریک بولغان،
 کوکده گی.
 آثار علویہ - یوغار ینغی اثرلر،
 کوکده گی نرسه لر.
 علمی: ع. «غسه»، «گ-ه»
 و «اوزینه» دیکان معنالر نی آکلانه.
 علی حاله = اوز حالینه.
 علی العمیا - صوقرلق اوزرینه .
 علی العموم عمومک اوزرینه، عمومما.
 علی الخصوص - خصوصما.
 علیا: ع. بیوک، یوغاری.
 درجه علیا = بیوک درجه.
 علیل: ع. علتلی، صر خاولی،
 آروولی، چیرلی. ضرر کورکن.

علمیم: ع. بیک بلوچی، خبردار.
 علیہ: | آنک اوزرینه،
 علیها: | آگا بولسون.
 علیہ الرحمہ - آگا رحمت اولسون.
 علیهم: ع. آلا رغه بولسون،
 آلا اوزرینه.
 علیهما: ع. اول ایکدینه، ایک-
 وینه بولسون.
 علمیین: ع. جنت نک الکببوک
 اورنی.
 عم: ع. آتا برلن بر طوغان
 ایر قرداش، آتانک برادری.
 عماد: ع. ترهک، باغانا.
 عمارت: ع. یورت، بنا، اوی.
 عمال: ع. عاملر، اشلاو چیلر.
 عمامه: ع. باشغه اوراغان
 نرسه، چالما، سله.
 عمد: ع. قصد، نیت، بله طو-
 روب اشلهو، یوری قیلو.

عملى : ع. اشلاب كورساتنگان،
اشلنگان، بلوايله گنه بولماينچه تجربه
ايله بولغان، پرا كتيچنى.

عملیات : ع. بر فن ياكه
عملنك اشلاب كورساتلوى.

عمود : ع. ترهك، باغانا،
هيچ بر ياقغه آوشمغان باغانا.

عمودا : ع. آوشقان بولما-
ينچه، نهق آرقلى. بريول ايكنچى
بر يولنى عمودا كيسلگان ديب
ئەيتوله: اگرده تك آرقلى غه تك
كيسوب كيتكان بولسه.

عمودى : ع. نهق آرقلى
كيسلگان، تك كيسكان.

عموم : ع. همه، بارچه، بتون،
كل، عاملك.

عموما : ع. همه سى، بارچه-
سى، عموميت اوزره، همه سون برگه
جيوب، برلكك.

عمومى : ع. همه ايچون
بولغان، بارچه غه برداي، بعض-

عمدا : ع. قصدا، يورى، ب له
طوروب.

عمده : ع. اشانورلق و طيا-
نورلق نرسه.

عمر : ع. تركلك وقتى، دنياده
طورو وقتى، يشاو.

عمران : ع. هر بر نرسه نك
يتوشكان بولووى، آبادلق، ترقى،
معمورلك.

عمره : ع. فرض بولمغان
وقتلاغى حج، نفل حج، فرض توگل
حج.

عمراده : ع. عم نك بالاسى،
آنا ايلان بر طوغان نك بالاسى.
آغالى انيلى ايكى كشينك بالالرى
بربرينه عمزاده بولالر.

عمق : ع. تيرانلك.
عمل : ع. اش، اشلاو، ياصاو.
عمل قيلمق = عبادت قيلمق.

عمله : ع. اشچيلر، اشلاوچيلر،
رابوچيلر.

غەغنه مخصوص توگل.

عمومیت: ع. عہوملک، عام

لك، ہمہنی اچینہ آلو.

عمہ: ع. آنا برلن بر طوغہ

قز قرداش، آتانک سکلوسی.

عمی: ع. صوقرلق، کوز-

سزلك.

عمیق: ع. تیران، بیك

چوقور.

افکار عمیقہ - تیران فکر لر.

عن: ع. «دن» معنا = ون

آ ثلاثور.

عن اصل - اصلدن.

عن صید - قلب - یوراک نك

اورتاسندن.

عناد: ع. اوز سوزلیلک،

سوزده قارشیلق، بله طوروب

قارشیلق ایتو.

عنصر: ع. عنصر لر، نرسہ-

لر نك اصل ماده لری.

عنان: ع. ترگن، جیتاک باوی.

عنایت: ع. یاردم، یاخشیلق،

مرحمت.

عنایة: ع. یاردم و مرحمت

ایتوب.

عنایتکار: ع. مرحمت و یاردم

ایتوب.

عنّب: ع. اوزوم ییمشی،

یوزوم، ویناغراد.

عنبر: ع. خوش ایسلی بر

ماده.

عند: ع. یاننده، قاشنده،

وقتندہ دیگران معنارنی آئلانا.

عند الله - الله قاتندہ، یانندہ.

عند البعض - بعض لر قاشندہ.

عند الحاجة - حاجت وقتندہ.

مینم عندمده = قاشمده، آذک عندندہ.

عند ایب: ع. صاندوغاچ،

بلبل قوشی.

عنصر: ع. هر بر ایبر

(جسم) نك اچینہ کرگان توب، اصل

ماده لری نك هر بری، ایلیمنت. بعض

عَوَض: ع. برنرسه نڭ اورنینه
کیلگان ایکنچی بر نرسه، بدل، آلو-
شنگان نرسه.

عَوَضًا: ع. آلدشروب، آیر
باش ایتوب.

عَوْن: ع. یاردم، اعانت،
بولشو.

عهد: ع. وعده، آنط، سوز
بیرو، بر اشنی اوستینه آلو.

عهد: ع. زمان، عصر.
عهد قدیم = ایسکی زمان.

عهد نامه: ع. بر اش طوغرو
سنده غی وعده لر، عهدلر یازلغان
کاغد، سوز بیرو کاغدی.

عهد: ع. بر اشنی اوستینه
آلو، سوز بیرو، وعده، وظیفه.

عهد: ع. عهدلر، وعده لر،
سوز بیرو لر.

عیادت: ع. آورو کشینڭ
حالن صور ارغه بارو، حال صور او،
عیادة مریض.

عیار: ع. آلتون کموش ایبر-
لرده کوبو مقدارده باشقه نرسه
قوشلغانلغن کورساته طورغان
بیلگی، طامغا، پروبا.

کموش ۸۴ عیاری بولا.

عیال: ع. اوی جماعتی، بالا
چاغا، اهل.

عیان: ع. کوزگه کورنوب
طورغان، آشکار، ظاهر، بیلگولی.

عیب: ع. کمچیلک، اویات،
گناه.

عیب: ع. بیرام، عید.
عید فطر = روزه عیدی.
عید اضحی = قربان عیدی.

عیسوی: ع. عیسی پیغمبر
دیننگی کشی، نصرانی، خرستیان.
عیسویت: ع. عیسوی لک،
خرستیانلق، نصرانیت.

عیش: ع. ترکلک، یشاو،
معیشت.

عیش وعشرت = کیف و راحتده

قارشى، معاند .

عَنْبِيْن: ع. ايرلک اشينه
يارامای طورغان كشى، خاتون ايله
جماع قیلا آلمی طورغان كشى،
ايرلكسىز .

عَوَارِض: ع. عارضه لىر،
حادثه لىر، كورنگان نرسه لىر، اشلىر .

عَوَاطِف: ع. مرهمتلىر، مهر
بانلىق لىر .

عَوَاقِب: ع. عاقبت لىر،
اشدك صولكلىرى، آخرلىرى .

عَوَالِم: ع. عالم لىر، دنیالىر،
يىر وكوكه گى همه ايبىرلىر .

عَوَام: ع. همه خلق، عادى
خلق، قارا خلق، عموم .

عَوْد: كىرى قايتو،
عَوْدَت: رجعت، رجوع .

عَوْرَت: ع. تن نك كشىگه
كورساتورگه يارامای طورغان اورنى .
خاتون كشىگه ده عورت دىب ئه يتتله لىر .

جسم ايكى عنصر دن وبعضى اوچ
عنصر دن قوشلغان بولا . عنصرغه
جسم بسىط دىب ده ئه يتتوله . ابسكى
زمان علماسى نك ئه يتتولى بوينچه
عنصر لىر دورت كنه بولغان: صو،
هوا، اوط، طوفراق . آلا رغه بىر يولى
عناصر اربعه ديگانلىر .

عَنْعَنْه: ع. بىر سوز نك يا كه
بىر واقعه نك فلان كشى شولای
دىب ئه يتتى دىب كوچروب سويلا .
نووى، نقل ايتلوى .

عَنْعَنْه: تاريخيه تاريخه غى روايتلىر،
ايمش ديمشلىر .

عَنْق: ع. موين، جىلسكه .

عَنْقَا: ع. قافى طاونده دىب
اعتقاد قىلونغان بىر قوش، سهروغ
قوشى .

عَنْكَبُوت: ع. اورما كوچ .

عَنْوَان: ع. آطاق، اسم،
آدرس .

عَنْوَه: ع. قهر، جبر، قوت،
كوچ .

عَنْيِد: ع. عنادلىق ايتوچى،

اوپٹرو: عیناً: ع اوزگار تہمیچہ، نہق
اوزن، شول کوینچہ.
اول سوزنی عینانقل ایندی.

عین: ع. کوز، ویر نرسہ زک
اصل ذاتی.
عین اوزی-نہق اوزی، اوزگندسی.

ع

غافر: ع گناہ و عیب لرنی اور
توچی، کیچروچی، عفو ایتوچی،
یارلقاچی، غافر الذنوب.

غافل: ع. غفلتہ بولوچی،
سیرمای قالوچی، خبرسز.

غالب: ع. غلبہ ایتوچی،
جیدکوچی، اوستون بولوچی.

صوغشوچی کشی غالب بولا یا کہ
مغلوب بولا.

غالباً: ع. کوبراک وقتہ، هر
قاچان.

غالبانہ: ع. غلبہ ایتکان رہ-
وشک، جیکگانچہ، جیکوچیلرچہ.

غائب: ع. کوز آلدنک بولمہ فان،
چیتنک بولغان، حاضر توگل، یوغالغان.

غائبانہ: ع. کور ماینچہ،
غار: ع. چوقور، بیر تیشوگی،
طاو تیشوگی، مغارہ.

غارت: ع. دشمان نک مالن
طالاو، باصوب طارتوب آلو.

غازی: ع. دشمان ایلان صو
غشوچی، جہاد قیلوچی، زور صو-
غشہ بولغان کشی.

غاصب: ع. غصب قیلوچی،
کوچلاب طارتوب آلوچی، طالب
آلوچی.

غالبیت: ع. غالبلك، جيڪو-
چيلڪ، اوستون لك.

غاييت: ع. صوڪ، آزاق،
آخر، چيڪ.

غاييت گوزل - گوزل لڪنڪ چيگند،
بيڪ ماطور.

غايه: ع. اشڪ توي، نتيجه،
مقصد، چيڪ، نهايت.

غبار: ع. طوزان، طوفراق،
چاڪ.

غباوت: ع. غبي لك، ذهنسز
لك، آڱرالق.

غبطه: ع. براونڪ ياخشي
حالن ڪوروب قزيغو واوزينهده
شول حالني تلهو.

غبين: ع. سوداده، آلس
بيرشده آلدوا، آرتوق حق قويو.

غبي: ع. ذهنسز، آگرا،

غداء: ع. آشاملق نرسه،
غذاء: ع. رزق، طعام.

غدر: ع. خيانت و ظلم ايتو

جي، مرحمتسز، خائن.

غدار ازه: ع. خيانت و ظلم
ايله بولغان.

معامله غدارانه - ظالمه رچه معامله
ايتو.

غدر: ع. خيانت، ظلم، وفا-
سزلق، مرحمتسز لك.

غداء: ع. تنگه كوچ بيره
طورغان آشاملق، آزق، طعام،
غداء.

غراء: ع. يالطراب نورلانونب
طورغان، روشن. شريعت غراء
ديب تهيتوله.

غراءيب: ع. غريبه لر، ايشتو-
لمگان وگور لمگان حاللر، واقعه لر.

غراب: ع. قارغه، قوزغون.

غرايت: ع. باشقهلق،
غريب لك، ياطلق، طائش سزلق.

غرام: ع. عشق دردي، عا-
شقلق.

غرب: ع. کون باتش ياغي،
قوياش بسايو طرفي. بزنك غرب

طرفیزده بولو سبیلی آوروپا
مملکتلرینه غرب دیب ئه يتوله .

غَرْبًا: ع. مغرب طرفندن،
قویاش بایش یاغندن. آریا غربا
اورال طاری ایله محدوددر، یعنی
غرب طرفندن اورال طاری ایله
چیکلانگان.

غُرْبَاءُ: ع. غریبلر، مسکین
لر، بیچاره لر، فقیرلر، عاجزلر.

غُرْبَالُ: ع. طوفراق قوم
کبی نرسه لرنی ایلی طورغان
ایلاک. قالبور. غلبور.

غُرْبَتٌ: ع. غریبک، یاطلق
چیتلک، مسافرلک، اوز وطنندن
آیریلو.

غُرَى: ع. کون باطش یاغنده
غی، غرب طرفی نکى.

غُرْسٌ: ع. آغاچ او طرتو،
قاداو.

غُرْضٌ: ع. نیت، مقصد،
بر اشنی اشلاوده اویلانغان نرسه.
غرض شخصی - شخصی بولغان غرض،
دشمانلق.

غُرْغَرٌ: ع. تاماق اچینه
صوصالوب غرلداتو.

غُرُقٌ: ع. صوغه باطو، باطوب
اولو.

غُرُوبٌ: ع. قویاش بایووی.

غُرُورٌ: ع. مغرورلق، بوش
وفائده سز نرسه گه آلدانوب یورو.
غرورلنو - کبرلنو، تکبرلنو.

غُرُوشٌ: ت. ترکیه ده استعمال
ایتله طورغان بر نوع آقچه. بزده
گی سکز تین اورنینه طور او.

غُرْهٌ: ع. حیوان ننگ ما ئلایدن
غی آلق، قاشقالق، روشانلق،
یالتر او قلق.

غُرْهَالِكٌ: ت. تقویم، کالندار.

غُرَيْبٌ: ع. چیت بیرلرده
قالغان مسافر، اوز وطنندن آیرلغان
کشی، یاط.

غُرَيْبِ اشٍ - عجب لنورلک اش.

غُرَيْبَةٌ: ع. ایشتولمگان و کور
لمکان اش لر، واقعه، احوال غریبه.
اخبار غریبه - یاط خبر لر.

غُسْلُ: ع. یوماق، صوا ایلان
چایقامق.

غُسْلُ: ع. بارچه اعضاسن صو
ایلان یوو، یوونو، قوینو.

غُسْلُجَانَه: ع. قوینور ایچون
یاصالغان بولمه، قوینو بولمه سی،
غسل بولمه سی.

غُشْ: ع. آلداو، حیلله، مکر.

غَضَبُ: ع. کوچلاب طارتوب
آلو، براونک نرسه سون طالاب آلو.

غُصْنُ: ع. بوتاق، آغاچ
بوتاغی.

غُصَه: ع. قایغو، حسرت، غم،
خفالق.

غَضَبُ: ع. آچو، آچولانو، قا-
بارینو، قزو.

غَضَبَانُ: ع. آچولی، آچو-
لانغان، قابارنغان.

غَضَبِنَاكُ: ع. آچولی کشی.

غَضُوبُ: ع. آچولانغان کشی.

غریبه = غریبلکده قالغان خاتون.

غُرِيقُ: ع. غرق بولغان،
صوغه باتقان،

غریق رحمت - رحمتکه چومغان.

غُرِيمُ: ع. کشیده آلاغی بار
آدم، آلاغلی کشی، قرض بیرگان
کشی.

غَزَاةُ: دین ایچون بولغان
صوغش، جهاد، مهاربه.

غَزَاةُ: ع. غازی لر، دین
ایچون صوغشوچیلر.

غَزَالُ: ع. قر کجه سینک
بالاسی، کییک بالاسی.

غَزَلُ: ع. عشق و محبت طوغرو
سندله بولغان شعر، بیت.

غَزَلِيَّاتُ: ع. غزل لر، شعر لر.
بیت لر.

غَزَوَاتُ: ع. غزوه لر، صو-
غش لر، مهاربه لر.

غَسَّالُ: ع. اولک یووچی،
میت یووچی.

اوغلان.
 غلبه: ع. غ-البلك، بيگو،
 اوستون كيلو.
 غلبه لك = كوپچيلك، طغزلق.
 غلطا: ع. يا ئلش، خطا، يا ئلو.
 غلطا فاحش - بيك زور يا ئلشلق،
 كورنوب طورغان بوزوق يا ئلش.
 غلبان: ع. غلام لر، ايربالا-
 لر، ياش يگتلكر.
 غللو: ع. آشوب كيتو، حدن
 چغو، طغيان.
 غلله: ع. آشلق، ايگونلك
 حاصل.
 غلبان: ع. قايناو، طاشو،
 قايناشو.
 غلليظ: ع. آور، قاتى.
 عبارة غلليظه = آور و قباحت سوز لر.
 غم: ع. قايقو، خفالىق، حسرت.
 غم آلود: ع. قايقوغه توشكان،
 قايقولى.
 غمان: ع. غيبتچى، سوز يور-

غفار: ع. بيك يارلقاچى،
 كناهلارنى كىچىروچى، مغفرة ايتوچى.
 غفر الله: ع. الله تعالى مغفرت
 ايتسون، كناهلرون يارلقاسون!
 ديمكدر.
 غفران: ع. كناه و عيبلرنى
 اورتو، يارلقاو، مغفرة، كىچىرو.
 غفلت: ع. غافللك، خىرسز
 لك، بلمسزلك.
 غفور: ع. گناهلارنى يارلقاو
 چى، مغفرت ايتوچى، بيك عفو
 ايتوچى.
 غفير: ع. جم غفير - كوب
 جماعت، كوپچيلك.
 غل: ع. كوئلىده بولغان يا-
 شرون دشمانلىق، غرض.
 غل: ع. مويذغه سالنا طور-
 غان زنجير، بغاو.
 غلاف: ع. بوغ-چه، قاب،
 صاوت، قن.
 غلام: ع. ايربالا، ياش يگت،

توچی، منافق.

غمخوار: ع. قسایخروچی،

قایغرتوچی، غم بیوچی.

غمکسار: ع. قایغونی بتروب

کوکل جواتوچی.

غمناک: ع. غم لی، قایغولی،

خفا.

غموم: ع. غم لر، قایغولر،

خفالی لر.

غنا: ع. باایلق، حاجتسزلك،

کفایت، موکسزلق.

غنا: ع. جرلاو، کویلاو.

غنا: ع. صوغشده قولغه

توشکان دشمان ماللری، غنیمت لر،
اولجه لر.

غنچه: ف. آچیلوب یتمگان

گل چچکی، گل توپوری.

غنم: ع. قوی، صارق، بهرن.

غنه: ع. بورون اچندن چقمان

طاوش.

غنی: ع. بای، ماللی، دولتلی

کشی.

غنیمت: ع. صوغشده قولغه

توشکان مال، غنیمت مالی.

وقتنی غنیمت بلو = بوشقه اوزدرماو،
قدرن بلو.

غواص: ع. صوغه، دیکزگه

چومغوچی، صوغه، چوموغه بییک
اوستاکشی.

غوث: ع. یاردم، مدد.

غوص: ع. صوغه چومو،

سونگو.

غوطه: ع. صوغه توشکان

کشیدک هر بر چوموب چغووینه بر
غوطه دیوله.

غوغا: ف. شاوشو، طاوش،

جنجال.

غول: ع. قورقغان وقتلرده،

قارانغوده کوزگه کورینه طورغان
نرسه، خیال، جن، شوره لی، بهری.

غیاب: ع. غائبلیک، کوز

آلنده بولماو .

غیا با : ع. غائبك ده، چیتده،
کور ماینچه .

غیب : ع. حاضر و کوز آلنده
بولماو، چیتده بولو، غائبك .

غیبت : ع. براونی ایکنچی
براوگه نچار ایتوب سویلاو، یمانلاو،
آرتده سویلاو .

غیبوبت : ع. کوز آلنده
حاضر بولماو، چیتده بولو، غائبك .

غیر : ع. باشقه، ایکنچی بر،
باشقه بر .

غیر محدود = چیکسز، حسز .

غیرت : ع. اشدده باطرلق،

طرشلق : سعی، حمیت .

غیر تکش : ع. اجتهدلی،
حمیتلی .

غیر متناهی : ع. چیکسز،
حسز، بینهایه، صانسز، حسابسز .

غیظ : ع. آچو، آچولانو، غضب .

غیوب : ع. غیب لر، کوز
آلنده بولمهقان، غائبه گی نرسه لر .

غیور : ع. غیرتلی، اجتهدلی،
حمیتلی .

غیورانه : ع. غیرتلیچه،
غیرتلی روشده .

ف

فائده کوره لر .

فائده مند : ع. فائده

ایتوچی، طابش ایتوچی .

فائز : ع. مقصدینه ایرشوچی،

فاء : ع. «ف» حرفی، حرف

الفاء .

فائده : ع. طابش، قازانش،

آرتقلق . بعضلر سودادن کوب

ظفر تابوچی .

فائض : ع. بورچه بیراگان

آقچه نك بیلگلی بروقت اچنده،
بر اولچاو ایله آرتقان مقداری،
پروسینت، اوسم، اونم .

یوزده اون فائض، یوزده دورت فائض .

فائق : ع. یوغاری، اوستده
بولغان، اوستون، باشقه لردن آلن .

فاتح : ع. فتح ایتوچی، بر

شهرنی اوز قول آستینه آلوچی،
ضبط ایتوچی .

فاتحه : ع. الحمد سورہسی،

سورہ فاتحه .

فاتحه = قول کوتاروب دعا قیلو .

فاتحه گزنی اوتنم .

فاجر : ع. ناچار و بوزوق

اشلر اشلاوچی، فاسق، یاوز .

فاجع : ع. آیانچلی، یورا کنی

آچندرہ طورغان .

فاجعه : ع. آیانچلی وقایغولی

واقعه، مصیبت . تیاتر اویونلرنده

کورساتلکان آیانچلی واقعه لرده

فاجعه دیوله، درامها .

فاحش : ع. بوزوق، ناچار،
ادبین طش .

فاحشه : ع. بوزوق یولدهغی

خ تون، زنا قیلوچی خاتون، زانیه .

فاحشه خانه = بوزوقلر اورنی، بارداق .

فاخر : ع. ماقتاوی و ماقتا-
نوچی .

فارس : ع. آطغه آطلانوچی،

آطلی کشی .

فارس مملکتی دیب ایران مملکتینه
ئہ یتوله .

فارسی : ع. ایران مملکتینه

تعلقلی، ایران نك، ایرانچه .

لسان فارسی = ایران تلی .

فارغ : ع. بوش، بوشاغان،

خالی، اشن بوشاغان کشی .

فارق : ع. آیروچی، فرق

ایتوچی .

فاروق : ع. حق ایله باطلنی

آیروچی . حضرت عمرنی عمر

فاروق دیب ئہ یتوده شول معنابلرن .

فأره: ع. واق تچقان، ایو
صچقانی.

فأسد: ع. بوزوق، بوزولغان،
بوزوچی.

اعتقاد فأسد = بوزوق اعتقاد.

فأسق: ع. بوزوق ونچار
یولدهغی کشی، فاجر، گناه اشلر
اشلاوچی.

فأش: ف. کشیلرگه بلنگان،
آشکار، ظاهر، میدانغه چقغان.

فأصل: ع. آیروچی، اورتادن
بولوچی، آیرماچی.

فأصله: ع. ایکی نرسه نی بر
برسنن آیروب طوروچی، آراق.

فأضل: ع. آرتعلق ایاسی،
فضیلتلی، علمه باشقه لردن آرتوق
کشی، علملی هم یاخش خلقلی
کشی.

فأطر: ع. یاراتقوچی، یوقدن
بار قیلوچی، خالق، یاصاوچی.

فأطیبه | بورنغی زمانلرده
ع. مصدره هم فأس
فأطیبه | مهلکتند حکومت
سورگان بر نیچه پادشاهلر، فاطمیبه
دولتی.

فأعل: ع. اشلاوچی، قیلوچی.

فأعل مختار - اختیاری ایله اشلاوچی.

فأعلیت: ع. فاعللك، قیلو -

چیلق، بر اشنی اشلاوچی بولو،
فأعل بولوچیلق.

فأكهه: ع. بیمش، میوه،
فروقتا.

فأل: ع. یاخشی بخت، بختنی
صناب قاراو. بختلك نیندای ایکانون
بلور ایچون فال آچالر، فال باغو.
فال خیر - یاخشی فال.

فأنوس: ع. اچند او طیاندرله
طورغان پیلا صاوت، قول فاناری.
فأنی: ع. بته طورغان، منگو
قالمی طورغان.

فأنی بولدی - بتدی، بتوب کیتدی.

فبهاو نعم: ع. بیك یارای!

بیک گوزل! بعض وقتده « فبها »
دیب کنه ئه يتوله .

مثلا: اول سین بارغان وقتده ایوده
بولسه فبها، ایوده بولماسه نیشلر سرن!

فَتَا
فَتَى : ع. یکت، یاش آدم .

فَتَّاح : ع. فتح قیلوچی، آچقو
چی، اشلرنک یولن آچق قیلوچی .

فَتَان : ع. کشیلر آراسون
بوزوچی، آراده سوز یورتوچی،
فتنه چی .

فَتَاوَا
فَتَاوَى : ع. مسئله یا که دعوا
توغروسنده
بیرلگان جوابلر .

فَتَّح : ع. آچمق، برملکتنی
یا که شهرنی اوزینه قاراتوب آلو،
ضبط ایتو .

فَتَّحَه : ع. حرفلرنک اوستونه
قویلا طورغان حرکه، اوست علامتی
(ُ) .

فَتَّرت : ع. ایکی پیغمبر

آراسندغی وقت، پیغمبر کیلما اینچه
طورغان زمان، زمان فترت .

فَتْن : ع. فتنه لر، بوز و قلق لر .

فَتْنَه : ع. بوز و قلق، قارشیلق،
اختلاف، کشیلر آراسون بوزو .

فَتْنَه اَنگیز : ع. فتنه چغا-
روچی، فتنه چی .

فَتَوَا
فَتَوَى : ع. بر مسئله یا که
دعوی حقنده بیرلکان جواب .

فَتَوَّت : ع. ایرلک، مردلک،
جه مار دلق، مروّت .

فُتُوْحَات : ع. فتح لر، قالا-
لارنی صوغشوب اوزینه قاراتو،
شهرلرنی آلو .

فُتُوْر : ع. بوشلق، ضعیف-
لک، ضرر .

فُتَيْل : ع. فیلتَه، شم فیلتَه سی،
لامپا فیلتَه سی .

فُجَاة : ع. آکسزدن بولو،
بردن بولو .

فخر عالم - بتون دنیا خلقی نڭ
ماقتانشی.

فخیری: ع. براونڭ ماقتا.
لورغه لایق بولووی ایچون بیر-
لنگان اسم.

بر جمعیت نڭ فخری اعضاسی دیب
اول جمعیت طرفندن بوشلای اعضا-
لقغه قبول ایتلکان کشیگه ئه یتلور.

فدا: ع. براونڭ یولینه صرف
وقربان ایتولگان نرسه.
یولکنده جانم فدا اولسون!

فدائی | خلق فائده سی
ایچون جانن فدا
فدا کار | قیلوچی، اوزن
قربان ایتارگه حاضر آدم، جانندن
کیچکان کشی.

فدا کارانه: ع. جانن فدا
ایتوچی کشیلرچه.

فدییه: ع. بر کشینی بلادن
قوتولدرور ایچون بیرلنگان مال،
وفات ایتکان کشینی ده گناهلرندن
قوتولدرر ایچون فدییه صدقه سی
بیروله.

فجاءة: ع. آکسزدن، اویلا-
ماغان بیردن، بردن. اوزاق آور
میچه بیک نیز اولوب کیتکان کشینی
فجاءة وفات ایتدی دیلر.

فجر: ع. طاک، صباح.
طلوع فجر - طاک آطو، طاک بلنو.

فجور: ع. فاجر لک، بو-
زوقلق، یاوزلق، فاسقلق.

فجیع: ع. آیانچلی، یورا کنی
آچتدره طورغان.

فحش: ع. بوزوقلق، ناچار
اش، زنا.

فحشیات: ع. وزوق ویمان
اشلر، فحش لر.

فحیم: ع. کومر.

فحواء: ع. سوزنڭ معناسی،
مفهومی، فحوای کلام.

فخذ: ع. بوط، صان، آیانڭ
یوغاروسی.

فخر: ع. ماقتا، ماقتالورلق
نرسه

فَذَلَكْه: ع. سوزنك خلاصه
سی، حاصلی، نتیجه.

فَرَار: ع. قاچو، یوگروب
کیتو، یاشرون قوتولوب کیتو.

فَرَأَسَتْ: ع. نیز آگلاو-
چیلق، آگلیلق، اوتکون فهملیک،
زیرا کک.

فَرَأَش: ع. توشاک، یوقو
اورنی، یاتاق.

فَرَأَش: ع. سبروچی، توشاو
چی، خلق تلذذ مسجد تربیه لوچی.

فَرَأَغ: ع. اشمن بوشانو، یال
ایتو، فراغت.

فَرَأَغَتْ: ع. اشسزک، بوش
لق، استراحت.

فَرَأَق: ع. آیریلو، اوزینک
سویگانندن آیریلو.

فَرَأَمُوش: ف. خاطر دن چقا
زو، اونو طو، ایسدن چغارو.

فَرَأَسُو: ع. فرانسوز لرغه
تعلقی، فرانسوزچه.

لسان فرانسوی - فرانسوز تلی.

فَرَأَوَان: ع. کوب، چوق،
مول، برکتلی.

فَرَأِیض: ف. فرض بولغان
اشلر، فرض لری.

فَرَج: ع. آچقلق، خاتونلر-
نک اویات بیرری، عورت.

فَرَح: ع. شادلق، قوانچ،
سویونچ.

فَرَحَانْک: ع. سو یونچلی،
شاد، قوانغان.

فَرِد: ع. یالغوز، آیروم، بر.
فَرِدَا: ف. ابرته گی کون،

کیلاچک، طاکه.
فردای قیامت - آخرت طاکگی.

فَرِدُوس: ع. باغچه، جنت،
اوجماح، بهشت.

فَرَزَنْد: ف. بالا، اوغل.

فَرَس: ع. آط. (حیوان)

فَرَسِخ: ع. سکز چاقروم چاما
لرنه بولغان یراقلق، بر فرسخ یول.

فَرَشُ: ع. توشه و، جه یو.

فرش ایتدی -- توشه دی، جه یدی.

فَرَشْتَه: ف. مَلَك، ملائکه.

فَرَصَت: ع. فائده لایوب.
قالورلق وقت.

فرصتی قاچره ق = بوش وقتنی
قولن یبارمک.

فَرَصَتِيَاب: ع. وقتن طابو
چی، فرصت طابوچی.

فَرَض: ع. قیلوی بیک تیو-
شلی بولغان اش.

فَرَض: ع. بر نرسه نی ایاکچی
تورلی ایتوب او یلاب قار او، ایسا-
بلاو، او یلاو.

بوتیه رنی آلتون فرض ایتایک...
فرضغه چومدی - او یغه کیتدی.

فَرَضًا: ع. فرض ایتکانده،
فرض قیلایق، شولای دیب بلایک،
فرض بوینچه. بو آغاچدک اوزونلغی
فرضا یکر می آرشین بولسون.

فَرَضِي: ع. فرضنه بنا قیلو
نغان، فرض غده ایتولگان، شولای

دیب او یلانغان غنه.

فَرَضِيَات: ع. فرضی اشلر،

او یلابغنه، اویسن غنه بو انغان نرسه لر،
مکن بولمغان نرسه لر نی او یلاو.

فَرَط: ع. افراطلق، چیکدن
طش بولو، آرتوقلق.

فَرَع: ع. بو طاق، آیرولغان
بر بولاک، شعبه.

فَرَعُون: ع. ایسکی زمانلر

ده مصر مملکتنده بولغان پادشاهلر
نک لقبی. مصر فرعونلری، فاراون.

فَرَق: ع. ایکی نرسه نلک بر
برسندن باشقه تورلی بولووی، آیرما،
باشقالق.

بو ایکی نرسه آراسنده هیچ فرق
یوق. اول آق ایله قاران فرق قیلمی.

فَرَق: ع. فرقه لر، گروهلر،
پار تیه لر.

فرق ضاله - آد اشقان فرقه لر.

فَرَقَان: ع. حق ایله باطلنی
آیروب کور ساتوچی، قرآن.

فَرَقَت: ع. آیریلو، آیروم

بولو، آيروملق، آيرولشو.

فَرَقَه: ع. بولاك، آيروم، گروه، پارتیه.

فَرْمَان: ف. بویروق، قوشو، امر.

فَرْمَایش: ف. بویرو، امر، ایتو، قوشو.

فَرْنَك: ع. فرانسوز، آوروپا کشیسی.

فَرْنَكِستان: ف. آوروپا هملکتلری.

فَرُوخت: ف. ساتو، بیع.

فَرُوش: ف. ساتوچی.

کتاب فروش - کتاب ساتوچی، کتابچی.

فَرُوع	فرع لر، بو
فَرُوعات	ع. طاقل، طار- ماکلر.

فَرِیاد: ف. آغلاو، قچقرو، زارلانو، آقرو، یاردم گه چاقرو.

فَرِیادخوآن: ف. اوزینه

یاردم گه چاقروچی .

فَرِیب: ف. آلداو، حیلہ .
دلفریب = کوکلنی آلداب اوزینه
طارتوچی .

فَرِید: ع. مثلسنز، یالغز، تیئداشی یوق .

فرید العصر - زمانه سنده یالغز بولغان .

فَرِیضه: ع. قیلووی تیوشلی بولغان دین اشی، فرض اش .

فَرِیق: ع. انسان گروهی، بر طوب کشی، بر بولک جماعت .

فَرَع: ع. قورقو، صبرسزلق وچدامسزلق کورساتو .

فَرُون: ع. کوب، زیاده، آرتوق .

الله آنک عمرینی فزون ایتسون .

فَسَاد: ع. بوزوقلق، بوزو- لغانلق، فتنه .

فَسَانَه: ع. اصلسنز حکایه لر، نه کیت .

فَسَخ: ع. بوزو، بوش ایتو

یوقغه چغارو .

فَصَا حَت ع. سوزنك طوغری
وماتور لغی .

فَصَجَاء ع. فصیح لر، ماتور
سویلاوچی لر، سوزنی درست
سویلاوچیلر .

فَصَل ع. آیرما، آرالق،
ایکی آرادهغی بولم . بعض بر
کتاب کوب فصللرغه آیرلغان بولا .

فُصُول ع. فصل لر، آیروم لر،
بولم لر .

فصول اربعه - بیر یانك دورت تورلی
وقتلری، جای، کوز، قش، یاز باشی .
بر یل دورت فصلغه بولنه .

فُصِيح ع. بیک کیلوشلی
وطوغری ایتوب سوز سویلاوچی،
اوستا سویلاوچی ،

فُضَاء ع. بوشلق، آچقلق، هوا .
بز همهز فضانك اچنده یاشیمز .
فضاء غیر منهای = چیکسز، حدسز
بوشلق .

فُضَائِح ع. رسوالق لر، خور -

لقلر، شرمندهلکر .

فُضَا حَت ع. رسوالق، خور -
لق، شرمندهلک .

فُضَل ع. آرتوقلق، علم
وهنرده آرتوقلق، کیمالت .

فُضَلَاء ع. فاضل لر، علم
ومعرفت ایالری .

فُضَلَه ع. آرتق، زیاده،
آرتوقچه، آرتوب قالغان .

فُضَه ع. کوش .

فُضِيحَه ع. خور، رسوا،
ناچار وعیبلی اش .

فُضِيْلَت ع. آرتوقلق، علم
ده، هنرده آرتوق بولو .

فَطَا نَت ع. زیراکلک،
آکللیق، ذهن آچقلغی .

فَطْر ع. روزه نی بوزو،
آوز آجو .

عید فطر - آوز آجو بیرامی .

فَطْرَت ع. یاراتلش، خلقت،
طبیعت .

فطرت الہیہ = اللہ بیرگان طبیعت.

فَطْرَه: ع. رمضان روز سنن

صوڪ بېروله طورغان صدقه، آوز
آچو صدقه سی.

فَطْرِي: ع. توب یاراتلشن

بولغان.

فَطْنَت: ع. زیر اكلك،

آگلیق.

فَطِيْن: ع. بیک زیر اڪ،

آگلی، فهملی.

فَعَال: ع. بیک اشلاوچی،

کوب اشلاوچی.

فعال لمایرید = تله گانون اشلاوچی

الله تعالی.

فَعَلَ: ع. اش، عمل، قیلو.

نعو علمند: معناسندن بر وقت

آکلانغان سوزگه یتوله. باردم،

بارامن کبی.

فَعَلَا: ع. اش برلن، اشلاو

ایلان، اشلاب.

فعلا اثبات ایتدی = اشلاب کور -

ساتدی.

فَعَالِي: ع. اشلاوایلان بولغان،

اشلانگان.

فَعْلِيَّات: ع. اشلانگان اشلر.

فَعَان: ع. زارلاو، اگراشو،

نالہ قیلو.

فَقَاهَت: ع. فقیهك، فقه

علمند بلملی بولو.

فَقَد: | یوقلق، بولماو -

فَقْدَان: | چیلیق.

فَقْر: ع. فقیرلك، محتاجلق،

یوقسللق.

فَقْرَاء: ع. فقیرلر، یارلیلر.

فَقْرَه: ع. بر بولم سوز، بر

حکایه.

فَقَط: ع. یالغز، براوڪ، برگنه.

فقط اوزی گنه او طرا.

فقط شونسیده بار . . .

فَقْه: ع. شریعت مسئله لری

خصوصاً غی علم، علم فقہ. نماز، روزہ مسئلہ لری کبی.

فُقہاء: ع فقہیہلر، شریعت عالمبری.

فَقِیر: ع. مالسز، آقچہ سز، یارلی، یوقسول کشی، محتاج.

فَقِیر اَنَه: ع. فقیر لرچہ، فقیر کشی ره وشنه.

فَقِیر خَاَنَه: ع. فقیر لرطورا طورغان ایو، فقیر لر یورتی.

فَقِیْه: ع. فقہ علمن یاخشی بلگان کشی، شریعت مسئلہ لرنده عالم کشی.

فِکْر: ع. اوی، اویلاو.

فِکْر اَنَه: ع. اویلاب، فکرلاب، فکر قیلوب.

فِکْر ی: ع. فکر ایلان گنه بولغان، فکر گه تعلقلی.

فَلَاَح: ع. قوتولو، نجات طابو، سعادت تکه ایرشو.

فَلَاَح: ع. مصرمهل کتنه ایگون

ایله شغلانوجی خلق، ایگونچی.

فَلَاَسَفَه: ع. فیلسوفلر، حکیملر.

فَلَا کَت: ع. بلا، آفت.

فَلَا کَتَر دَه: ع. بلا ایر-شکان، آفت صوقغان.

فُلَان: کشینک اسمی
ع. اورننه یورتیلور.
فَلَانچَه: فلان کشی، فلان
فلان اوغلی، فلان نرسه.

فُلْج: ع. تنزک بر یاغی اشکه یاراقسز، جانسز بولووی، پارالیز صوغو. بر آباق یا که قولی اشکه یاراقسز بولوب قالغان کشیگه فلج زحمتی صوقغان دیب ئه یتلر.

فُلْس: ع. کچکنه باقر آقچه.

فُلْسَطِین: ع. فلس شریف ولایتی، ارض مقس.

فُلْسَفَه: ع. نرسه نذک حکمتی،

سری. علم روح، منطق، ماوراء الطبیعه و علم اخلاق قسملرینه بولنگان یوغاری درجه ده گی علم،

فیلوسوفیا .

فَاسْفَى : ع. فلسفه و حکمتچه
بولغان .

فَاسْفِيَّاتُ : حکمت و فلسفه
طوغر و سندنه غی فکر لر، فلسفه
علملری .

فُلْفُلُ : ع. بروچ، قاره بروچ .
فَلْكَ : ع. کوك، آسمان، یوغاری .
فُلْكَ : ع. قایق، کیمه .

فَاكِيَّاتُ : ع. قویاش، آی
ویولدز لر بولغان علملر .

فَلَكِيُونُ : ع. علم هیئت
برلان شغللنوجی عالملر، هیئت
علماسی .

فُلُوسُ : ع. بر آقچه، باقر
آقچه، فلس .

فَسْمُ : ع. آغز، آوز .

فَنُّ : ع. علم نك تورلی نوع
لری . مثلاً: تاریخ، حساب، کیمیا
کییلر هر قایوسی بر فن دیب یورتوله .

فَنَّا : ع. فن یاغندن قاراغانده،
فن بوینچه، فن قاعده سنچه .

فَنَاءُ : ع. بوش بولوب کیتو،
بتوب کیتو، توگاشیلو .

فَنَّا : ت. ناچار، یامان، آلاما .

فَنَجَانُ : ت. چاشکه، استاکن،
چنایاق .

فَنَدِقُ : ت. چیدکلاوك،
بلوتسکی .

فَنُونُ : ع. فن لر، علم نك
هر تورلیسی .

فَنَى : ع. فن گه تعلقلی، برار
فن طوغر و سندنه بولغان، فن گه قاتناشلی .

فَوَائِدُ : ع. فائدلر، منفعتلر .
فوائد کثیره - کوب فائدلر .

فَوَاحِشُ : ع. فاحشه لر، بو
زوق اش لر .

فَوَادُ : ع. کوئل، قلب، یوراک .

فَوَاكِهٌ : ع. فاکه لر، بیمه لر،
میوه لر .

فَوْتُ: ع. اوتوب كينو، قولن يبارو، اوتكارو.
فوت ايتو = وفات بولو، ئولو.

فَوْج: ع. جماعت، گروه، بر طوب خلق.

فَوْر: ع. تيزلك، آشغچلق.
على الفور = تيزلك اوزره درحال.

فُور طُنَه: ت. ديگزر اوستنده
قاتى جيل جغوب طولقون بولوى،
ديگزر بورانى، داول، بوران.

فَوْر: ع. مقصدغه ايرشو،
اوستون بولو، غالب بولو، ظفر.

فُوطَه: ع. بيلسگه اورالذغان
نرسه، بيلباو.

فَوْق: ع. اوست، اوستون.
آزك فوقده = اوستند، يوغاروسند.
فوق العاده = عادتدن طش.

فَوْقَانِي: ع. اوسته بولغان،
اوستگى.

فَوْقَانِيَّت: ع. اوستيه بولو.

چيلق، اوستونلك، بيوكلك.

فَهْرِس: ع. تورلى فصللر.
فَهْرِسْت: ع. نى قايسى بيتك

ايكازون كورساتكان يازو، آغلاولينيه.

فَهْم: ع. آگلاو، توشنو، بلو،
آغارو.

فهمسر = آگسر.

فَهِيم: ع. فهملى، بيك آگلاو.
چان، زيراك.

فِي: ع. هر وقتك ايكنچى بر
سوز ايله قوشيلوب يورتيلور، «ده»
معناسون آگلاتا.

في الحال - شولوق حالده.

في الحقيقة = حقيقتده، چنلقده.

فِيَّات: ع. بر نرسه ناك
بهاسى، حق، قيمت.

فياءتى بر غروشدر.

فِيَّاض: ع. فيض وبركت
بيروچى الله تعالى.

فِيَّض: ع. نعمت، بركت،
موللق.

وفلسفه ایلان شقللنوجی حکیم، عالم،
فیلسوف.

فیما بعد: ع. موزنن صوڤ.

فیوض: ع. فیض لر، نعمتلر،
احسانلر.

فیضان: ع. طولب طاشو،
آرتو، کوبایو.

فییل: ع. زور گودهلی، اوز-
ون بورنلی بر نوع حیوان.

فیاسوف: ع. علم حکمت

ق

قائمه مقام: ع. اورنینه طورو-
چی، نائب، خلیفه.

قابض: ع. قولینه آلوجی،
قبض ایتوجی.

قابل: ع. قبول ایتوجی،
اشکه یار اقلی، قابلیتلی، کوندهم.

قابلیت: ع. قابلک، اشکه
یار اقلی بولو، کوندهم لک.

قابلیتلی - اصیاصوبنی.

قاپو: ت. قابقا، ایشک.

قاتل: ع. اوتروجی، قتل ایتوجی

قائد: ع. یسیتا کچی، یسیتا-
کلاوجی، باشچی.

قائل: ع. ئه ایتوجی، سویلاو-
چی، دیوجی، اشانوجی، رضالق
کورساتوجی.

بو سورنک قائللی کمدر؟ مین سینک
بوسورک قائل توکلهن - اشانمیم.

قائم: ع. آییاق اوس توندنه
طوروجی.

قائمه: ع. طورغان حالده،

آییاق اوستوندنه طوروب.
قائمه سلام بیردی.

هلاک ایتوچی.

قاتو ایک: ت. خرسستیان
دینده بر منهب.

قادر: ع. قدر تلی، کوچی
یتوچی.

بو سوزنی ئه یتورگه مین قادر
توگلمن یعنی دہیتہ آلمیم.

قادین: ت. خاتون.

قاذورات: ع. پچھراق،
شاقشی، نجاست.

قارورہ: ع. شیشا صوت.

قاری: ع. اوقوچی، قرائت
ایتوچی.

قارئین: ع. اوقوچیپیلر،
قرائت ایتوچیپیلر.

قارئین کرام - حرمتلو اوقوچیپیلر.

قاسم: ع. تقسیم ایتوچی،
آیروب بولوچی.

قاصد: ع. قصدونیت ایتوچی.

قاصر: ع. قسقه، کیم، آز.

قاصر العقل - عقلی قسقه.

قاصر غہ: ت. جیل او یورمہسی.

قاضی: ع. حکم ایتوچی،
صودیہ.

قاضی الحاجات - حاجت لرنی ئوتہ وچی.

قاطع: ع. کیسوچی، قطع ایتوچی
قاطع الطريق = یول کیسوچی قاراق.

قاعد: ع. او طروچی.

قاعدہ: ع. او طرغان حالده،

او طروب.

قاعدہ: ع. توب سوز، نظام،
قانون.

حساب قاعدہ لری، صرف ونہ - و
قاعدہ لری.

قافی: ع. «ق» حرفینک اسمی.
قاف طاوی.

قافلہ: ع. بر لشوب سفر ایتکان

آتلی یا کہ تویہ لی یولچیلر، کروان.

قافیہ: ع. شعر لرنک صوگشی

حرف لری بر تورلی گنہ بولووی.

قال: ع. تلدن ئه یتو، سویلاو.

قال: ع. ئه یتدی، سویلادی.

قالا: ع. سويلاب، سوزايلان،
تلسن.

قالب: ع. قالب. چيتك قالبى.
كيوم قالبى.

هيچ بر هنرى بولمغان ياراقسز
كشيكده كيوم قالبى ديب ئه يته لر.

قالبور: ت. آرش، بغمداي
كبك نرسه لر نى ايلي طورغان ايلاك،
غربال.

قامت: ع. نماز او قلور آلند
ن مؤذنك تكبير ئه يتوى.
قامت كشيذك بويى، صن.

قاموس: ع. لغت كتابى، بر
تلى ايكچى بر تلگه ئه يلاندر
آ ئلانغان كتاب، اصلاؤار.

قانع: ع. قناعت ايتوچى، او-
زنده بير لگانن آرتوقنى
ماوچى، قناعتلنوچى.

قانون: ع. همه گه بر تيگزر
كورساتلگان يول، نظام، قاعده،
زاهون، اوصطافى.
قانون طبيعت = دنيا كيدشيناك نظامى.

قانون الهى = الله تعالى قويمغان نظاملر.

قانو نا: ع. قانون ونظام كور-
ساتوونچيه، زاقون بويىچه.

قانونا مسؤل = قانون بويىچه صورالغان.

قانۇننا ماه: ع. بر اش طوغر-
وسنده غى نظام وقانونلر يازلغان
كاغد، زاقون كتابى.

قاهر: ع. قهر ايتوچى،
اوستون بولوچى، غالب.

قاهره: ع. مصر شهرى، مصر
القاهره.

قبائح: ع. قباحلر، نچارلقار،
آلاما اشلر، عيبلر، گناهلر.

قبائل: ع. قبيله لر، اروغلر،
آيروم نسلى خلقلر.

قباحث: ع. نچارلق، آلاما-
لق، يه مسزلك، كياوشسز اش اشلاو.

قُبْح: ع. قباحتلك، كياوشسز
لك، نچار اش.

قبر: ع. اولوك كومولگان

غان کچکنه بر قورال، پوصله، گاه پاص.

قبور: ع. قبرلر، زیارتلر، مزارلر.

قبور مسلمین - مسلمان زیارتلری.

قبول: ع. راضی بولب آلو.

اول مینی اوزینک حضورینه قبول ایتدی. بوسوزکرنی قبول ایتیه آمیم.

قبه: ع. اسلام مملکتلرنده

مسجدلرک توگارک ایتب اشلنگان توبه سینه قبه دیب ئه یتلور، گنبد.

قبه فلک - آسمان.

قبیح: ع. نچار، یه مسز، آلاما،

کورکسز، قبیحه.

قبیح المنظر: ع. ناچار کور

نشلی، یه مسز، کورکسز.

قبیل: ع. نوع، جنس، تور،

رهوش. سینک بو اشک بر آلد او قبیلندن گنه بولماسون؟

قبیلله: ع. بر اروغدن بو-

لغان جماعت، قوم.

عربلر هم قزاقلر اوز آراسنده

بیک کوب قبیلله لرگه آیرولالار.

اورن، زیارت، گور، مزار، مرقد.

قبرستان: ع. قبرلر بولغان

بیر، بر قالا یا که آول خلقینک او-

لوك کوما طورغان اورنلری، زیبا-

رتلق، مقبره.

قبض: ع. قولغه آلو، طوتو،

قبول ایتوب آلو. قبض روح - جان آلنوی، وفات بولو.

قبضه: ع. بر اوچ، بر قول

طوتوی قدر، بر طوطام، صاب.

قبیل: ع. ئلك، بورون، مقدم،

آندن اول.

قبل الطعام - آشنن ئلك.

قبله: ع. نماز او قوغان وقتده

یوز یونسالدروب طور او طورغان یاق، کعبه الله بولغان یاق.

قبله گاه: ع. قبله اورنی، قبله

یاغی. تعظیم ایچون آتا آناغده قبله گاه دیب ئه یتکالیلر. قبله گاهم

اتکایم حضرتلری!

قبله نامه: قبله نك قایسی

ع. یاقده ایسکانون

قبله نما: کورساته طور-

قېودان: ت. كېمە باشلىغى، قاپىتان.

قۇتال: ع. اوتريشو؛ صوغشو.

قۇتال: ع. بېگراك اوتروجى، كۆب اوتروجى.

قۇتل: ع. اوترو، هلاك ايتو.

قتل نفس = اوز اوزن اوترو.

قتىل: ع. اوترلگان، مقتول.

قۇط: ع. آچلق، ياغمورسز.

لق، قوربلىق.

قۇح: ع. كاسە، استاكان،

اچەلك صوتى.

قۇر: ع. اللەنك يازمىشى،

تقىير.

مقدار معناسىدە يورتولە: شول

قدرلى.

قۇردان | كشىنك

قدرشناس | ع. قدرن بلوچى.

قۇرت: ع. كوچ يتو. قولدن

كىلو.

بواش كە قدرتمىتى، اللەنك قدرتى

زوردر.

قۇرتياب: ع. قوت طا.

بوچى، كوچى يتوچى.

قۇس | عزيرك، مقدسلك،
قۇسىت | ع. حرمتلوك.

قۇس اللە: ع. اللە تعالى مبا.

رك وعزتلو قىلسون دىمكىر.

قۇس سرە: ع. آنك سرى

پاك ومبارك بولسون.

قۇم: ع. آياق، آدم.

قۇم: ع. قدىمك، ايسكىدن

بىرلى بولوچىلىق.

قۇما: ع. قدىملر، ايسكىلر،

اۆلدە بولغانلر.

قۇوس: ع. بىك مقدس

ومبارك.

قۇوم: ع. كىلو، اويگە قا.

يتوب كىلو.

قۇير: ع. هر نرسەگە كوچى

يتوچى، قدرتلى.

شلك، طووشقانلق.

قَرَار: ع. طوقتاو، طنو،
طنچلانو. كوگا. لم قرار طابدى،
مجلس قرار وپردی یعنی بر اش
طوغروسنده اتقاقه كیلدی.

قُرَب: ع. یاقنلق.

قُرَبان: ع. الله یولینه دیب
بوغازلانغان حیوان.
قربان عیدی = ذوالحجه آیینك
اونچی كونی، قربان بیرامی.

قُرَبان: ع. خاتونینه یاقنلق
ایتو، جماع.

قُرَبیت: ع. یاقنلق، قردا
شلك، طووشقانلق.

قُرَّة العین: ع. كوز نوری،
كوز یاقتیلیغی.

قُرَض: ع. كیلهچكده بیرو
وعددهسى ایله آلدغان مال، بورچ،
قرض حسنه.

قُرْغَه: ع. شباعا، ژیره به.

قُرْمزى: ت. قزل توس.

قَدیم: ع. ایسكى، بورونغی.
اصول قدیم = ایسكى ترتیبده اوقتو.
قَدیه: ع. ایسكىدن بیرلی،
كوبدن بیرلی.

قَدیهی: ع. كوبدن بیرلی
بولغان، ایسكىدن بار.

قُرَاء: ع. قاریلر، قرائت
عالملى.

قُرَاء سبعة = قرائت علمنده مشهور
یدی اماملر.

قُرْآن: ع. الله تعالی دن محمد
علیه السلام غه اینگان كتاب، كلام
الله، كلام شریف، مصحف شریف.

قُرَائِت: ع. اوقبو، طاوش
ایلان اوقبو.

قُرَائِتخانَه: ع. كتابلر
هم غزته لر اوقبو اوطره طورغان
یورت.

قُرَائِن: ع. قرینه لر، دلالت
ایته طورغان نرسه لر.

قُرَابِت: ع. یاقنلق، قردا.

قَرْن: ع. یوز یللق بر زمان.

قُرُون: ع. قرن لر، زمان لر، یوز یللق.

قرون اولی - اولگی زمانلر.

قرون وسطی - اورتا زمانلر.

قرون اخیره = سوڭغی زمانلر.

قَرِيب
قَرِین

ع. یاقن.

قَرِيش: ع. عرب آراسنده

مشهور بر نسلدرکه پیغمبرمزه شول نسلدر، قریش قبیلهسی.

قَرِينه: ع. بر نرسه نك آ نلا

شلزوی ایچون سبب بولغان نرسه، بر اشك آ گلانوینه دلیل.

قَرِیه: ع. آول، قشلاق.

اهل قریه - آول خلقی.

قَمَاصَات: ع. کوکل قاتیلغی،

هرمه نسلک.

قَسَم: ع. بولسم، بر الوش،

بولک.

بعض وقتک بر نرسه بر نیچه قسم که

بولونه.

قَسَم: ع. آنط ایتو، الله نك اسمی ایله آنط ایتلر.

قَسَمًا: ع. بر الوشی، بر مقدری، بر بولاگی.

قَسَمًا یاندی، قَسَمًا خراب بولدی.

قَسَمَت: ع. بولنو، آیرو، الوش، نصیب.

قَسَوْت: ع. کوکل قارالغی، قارالق باصو.

قَسَمِيس: ع. خرستیانلرده دین باشلغی، پوپ، پاپاس.

قَشْر: ع. قابق، طشقی قاتلاو.

قَصَائِد: ع. قصیده لر، براونی ماقتاب نه يتولكان شعرار، بیتلر.

قَصَاب: ع. مال صویوچسی، حیوان بوغازلاوچسی.

قَصَاص: ع. کشی اوتروچیگه

شریعت حکمی بوینچه بیرلگان جزاء.

فلاننی اوترگان ایچون آنندن

قصاص آلندی.

قصاصاً: ع. قصاص ایچون،

جزاء بوینجه.

کشی اوتروچینی قصاصا اوترلدی
دیله، جزاء ایچون اوترلدی دیمکدر.

قَصَب: ع. قامش.

قَصَبَه: ع. کچکنه شهر، اویزد

نی قالا.

قَصَل: ع. نیت ایتو، تلهو،

بزوقلق اویلاو.

آنک جانینه قصد ایتدی، اوتوروکه
تله دی دیمکدر.

کتاب آلمق قصدی ایله بازارغه
چقم.

قَصَلْ: ع. نیت ایتوب، خطا

لنوب توگل، بله طوروب، یوری.

اول قصدا شولای ایتدی.

قَصْدی: ع. قصد ایلان بولغان،

یوری اشلانگان.

قَصْر: ع. قصهلق، کیم لک،

آزلق.

سوزگنی قصر ایت قصارت!

قَصَص: ع. قصه لر، حکایت لر،

خبر لر.

مثلاً: نوح پیغمبر قصه سی دیب آنک
حقنک بولغان حکایتکه شه یته لر.

قُصُور: ع. کهچیلک، عیبلی لک.

قصور منی عفوایتکن، قصورینه باقمه.

قُصُورَات: ع. کهچیلک لر،

عیبلر.

قَصَه: ع. حکایت، خبر، واقعه،

براونک باشینه کیلوب اوتکان حال لر.

قَصِید: ع. شعر، جر، برهونی

ماقتاب شه یتلکان کویلی سوز لر.

قَصِیر: ع. قصه، کیم، آز،

یتوشمگان.

قَصِير الْقِصَاة - قصه بویلی ته به نك
آدم.

قَضَاء: ع. کشینک باشینه

کیلگان آغرلق، قیوتلق، بلا، آفت.

اوت چغوب اویی یانسه یاکه مالی

اولسه آنزک باشینه قضاء کیلدی

دیله. تقدیر.

قَضَاء: ع. ضرر لانبوب، بلا.

لذوب، قضا، ايرشوب. آنڭ آطى
قضا، يولده آوروب ئولدى ديوله.

قضاة: ع. قاضى لىر، محكمه ده
حكم ايتوچى كشيلىر، صوديه لىر.

قضان ده: ع. آفت صوقغان،
بلاغه قضاغه اوچراغان كشى.

قضية: ع. خبر، اش، مسئله.
بو مشكل بر قضيه در.

درستلگينه يا كه يالغانلغينه حكم
ايتوب بولغان سوزگه منطقه «قضيه»
ديب ايتىلر، مثلا «احمد بلوچيدر»
سوزى كى.

قطار: ع. بر برى آرطنىن
ره تالوب تزلگان، تيمىر يول
واغونلىرى نه ده قطار ديوله.

قطاع: ع. كىسوچى.
قطاع الطريق - يول كىسوچى، طالاو-
چى، قاراق.

قطب: ع. يىرنڭ تون ياقى
چىنى، تون ياقى باشى.

اونكان يل قطب جنوبى گه باروب
يتدىلر، قطب شمالى بيك صالحون.

قطر: ع. توگارك بر نرسه نڭ

قالنلغى.

بو آغاچنڭ قطرى آلتى وىرشوق،
ديولسه اول آغاچ آلتى وىرشوق
يووانلقده بولور.

قطر ه: ع. ط — ماهچى، صو
طاهچى سى.

قطران: ع. ديگت.

قطع: ع. كىسو، ئوزو، بولو.

ب و اورنده سوزمنى قطع ايتدم.
قطع يد - قول كىسو جزاسى.

قطع رحم = ياقن قرداشلرگه قاتشماو،
طوغانلردن بيزو.

قطعا: ع. كىسدروب، نغطوب.
هيچ يول قويميهه، شكسز.

بو اش قطعاً حرامدر. اوغرىلىق
قطعاً ممنوع.

قطعات: ع. قطعلىر، بولملىر.

قطعات خمسہ = يىير يوزى نڭ بش
كىساگى، آروپا، آزيا، آمريقا،
آفريقا، آوستراليا قطعلىرى.

قطعه: ع. بولم، ئلوش، كىسه ك.

بو نرسه نى ايكى اوچ قطعكه بولوب
طاشلادى.

بیر یوزی بیش قطعه‌گه بولونه.
 قَطْعِي: ع. هیچ شك شبهه
 بیک.

قالدرماغان، نغطلغان، آچق، آنق.
 همانده بر قطعی حکم بیره آلهادی.
 قُتْلُ: ع. یوزاق، بیسکلاوچ،

قَطْعِيَا: ع. شك، شبهه قالدر-
 میچه، کیسروب.
 قَلْبَنَد: ایمانی بار کشی مونی اشلاماز.

قَلْبًا: ع. کوکلندن اویلاب،
 چن کوکلی ایلان.
 قَلْبًا مَکْرُوه: کوره.

قَلْبًا مَکْرُوه: کوره.
 قَات: ع. آزلق، کیمک،
 آزرغنه‌لق.

قَلت بضاعه = مال آزلغی.
 قَلْع: ع. صووروب آلو، مثلا
 آغاچنی صووروب آلوب طائلاو.

قَلْع ایتدی = صووردی.
 قَلْعَه: ع. شهر. قلعهنی بزنگ
 تاسه اوزگارتوب «قالا» دیب

ده‌یتهلر اوفالعه‌سی، قزان قلعه‌سی.
 قَلْعَه: ع. شهر. قلعهنی بزنگ
 صوغش زمانند عسکر کروبو طو-

رور ایچون احاطه قیلوب یاسالغان
 اورن غده قلعه دیه‌لر، قورغان،
 کریپست. پورت آرتور قلعه‌سی.

قَلْعَه: ع. شهر. قلعهنی بزنگ
 تاسه اوزگارتوب «قالا» دیب
 ده‌یتهلر اوفالعه‌سی، قزان قلعه‌سی.
 صوغش زمانند عسکر کروبو طو-
 رور ایچون احاطه قیلوب یاسالغان
 اورن غده قلعه دیه‌لر، قورغان،
 کریپست. پورت آرتور قلعه‌سی.

قَطْعِي: ع. هیچ شك شبهه
 قالدرماغان، نغطلغان، آچق، آنق.
 همانده بر قطعی حکم بیره آلهادی.

قَطْعِيَا: ع. شك، شبهه قالدر-
 میچه، کیسروب.
 قَلْبَنَد: ایمانی بار کشی مونی اشلاماز.

قَلْبًا: ع. کوکلندن اویلاب،
 چن کوکلی ایلان.
 قَلْبًا مَکْرُوه: کوره.

قَلْبًا مَکْرُوه: کوره.
 قَات: ع. آزلق، کیمک،
 آزرغنه‌لق.

قَلت بضاعه = مال آزلغی.
 قَلْع: ع. صووروب آلو، مثلا
 آغاچنی صووروب آلوب طائلاو.

قَلْع ایتدی = صووردی.
 قَلْعَه: ع. شهر. قلعهنی بزنگ
 تاسه اوزگارتوب «قالا» دیب

ده‌یتهلر اوفالعه‌سی، قزان قلعه‌سی.
 قَلْعَه: ع. شهر. قلعهنی بزنگ
 صوغش زمانند عسکر کروبو طو-

رور ایچون احاطه قیلوب یاسالغان
 اورن غده قلعه دیه‌لر، قورغان،
 کریپست. پورت آرتور قلعه‌سی.

قَلْعَه: ع. شهر. قلعهنی بزنگ
 تاسه اوزگارتوب «قالا» دیب
 ده‌یتهلر اوفالعه‌سی، قزان قلعه‌سی.
 صوغش زمانند عسکر کروبو طو-
 رور ایچون احاطه قیلوب یاسالغان
 اورن غده قلعه دیه‌لر، قورغان،
 کریپست. پورت آرتور قلعه‌سی.

قَلْعَه: ع. شهر. قلعهنی بزنگ
 تاسه اوزگارتوب «قالا» دیب
 ده‌یتهلر اوفالعه‌سی، قزان قلعه‌سی.
 صوغش زمانند عسکر کروبو طو-
 رور ایچون احاطه قیلوب یاسالغان
 اورن غده قلعه دیه‌لر، قورغان،
 کریپست. پورت آرتور قلعه‌سی.

قَلَمٌ : ع. یازا طورغان قورال،
یازو قورالی.

قلمش قلم، تيمر قلم، قورغاشون
قلم.

قَلَمْتَرِش : ع. قلم کیسه
طورغان پچاق، پکی.

قلمدان : ع. قلم لر صالحوب
قویه طورغان صاوت، قلم صاوتی.

قَلَنْدَر : ف. دنیاغه التلمات
ایتمیچه یورگان کشی، درویش.

قَلَنْسَوَه : ع. بورك، باش
کیومی.

قَلَنْسَوَهٗٔ مجوس = مجوسیلرنك باش
کیومی.

قُلُوبٌ : ع. قلب لر، یوره کلر،
کوکللر.

قلوب امت = خلقنك یوره کلری.
قَلَهٗٔ : ع. منارا، بیك بیوك،

اوزون ایتوب یاصالغان بنا، باشنه.
پاریژده ایفل قلهسی وار.

قَلِيلٌ : ع. آز، آزغنه، كوب
توگل.

قلیل المال = مالی آز کشی.

قمار : ع. اوطوش اویونی،
بربرسننن آقچه یا که باشقه نرسه

اوطوشوب اویبالا طورغان اوین.
قمار باز : ع. اوطوش اویونی

اویناوچی کشی.
قمار باز بتون مالن بتره.

قُمَاش : ع. کیوملك نرسه،
قزل طاوار، ماتیرییه.

قَمَرٌ : ع. آی، بیرنك اطرافنده
۲۹ کونده برته یلانوب چغه طورغان

یولدنز.
شمس وقمر = قویاش ایلان آی.

آی نك یوروی	قَمَرِی
ایله ایسابلانگان،	
آیغه قاراغان.	قَمَرِیَه

سنهٔ قمریه = آی بلان ایسابلانگان
یل.

قَمِیصٌ : ع. کولمك، اچکی
کیوم.

قنا : ت. طرناقغه سورتاسه
قزارتا طورغان برنوع اولهن.
قنادیل : ع. قنادیل لر، زور

اربعة ديوله.

قَوَاعِدُ: ع. قاعدهلر، نيگزر

لر، توبلر، نظاملر، پراؤيللر.
قواعد نحويه = علم نحو قاعدهلرى.

قَوَافِلُ: ع. قافلهلر، يولچى
كروانلر، كوچلر.

قَوَافِي: ع. قافيهلر، شعر
ياكه بيتلرنىڭ آخرغى سوزلرى
برتورلى حرف ايله طوقتاوينه قافيه
ديب ئه يتهلر.

قَوَامُ: ع. طورش، توزوكلك.
امتنىڭ قوامى علم وهنر ايله در.

قَوَانِينُ: ع. قانونلر، نظام-
لر، قاعدهلر، زاقونلر.

قوانين ربانيه = الله تعالىنىڭ قانونلرى.

قُوَّةٌ: ع. كوچ، قدرت.

قُوَّةٌ: ع. تركلكنى صاقلاب
طوررلىق طعام، آزق، غدا.
قوت لايهوت = اولماسلىك قدرلى
آزق.

قُوَّةٌ: ت. زور، الوغ، الكان.

يورطلرنىڭ اچينه آصوب قويولا
طورغان شهم اوپرتقچلر.

قِنَاعَتٌ: ع. بولغان قدر يسنه
رضا بولوب آرتوقنى صور اماو.
قناعتسىز = قومسىز، طويمسىز.

قِنَاعَتِكَاَرٌ: ع. قناعتلى كشى،
آزغه قناعت ايتوچى.

قِنْدٌ: ع. شىكر، اوسملىك شىكرى

قِنْدِيْلٌ: ع. زور يورطلر اچينه
آصوب قويولا طورغان شهم اوپرتقچ.
بعض بر قندىلگه يكرمى اوتوز شهم
اوپرتولا.

قِنَطْرَةٌ: ع. صواوستينه آرقلى
ياصالغان يول، كوپر، باصيه.

قُنُوتٌ: ع. وتر نماز نسه
او قلا طورغان دعاء، قنوت دعاسى،
اللهم اننا نستعينك... دعاسى.

قَوَائِمٌ: ع. قائمهلر، باغانالر،
اوپرطلغان نرسهلر.

قوائىم نغمديه = كاغد آقچهلر.

قوائىم اربعه = دورت باغانا.

حيواننىڭ دورت آياغينه ده قوائىم

قور شون: ت. قور غاشن،
یومشاغراق بر معن.

قور شون قلم - قراندش قلم.

قورغان: ت. بر ییرنک
ئەیلانەسینه یاصالغان دیوار، استینا،
کریپوست، قلعه.

قورلتای: ت. خلق طر-
فندن صایلانغان وکیلر، جیون،
مجلس، شورا، انجمن.

دوما سوزی اورنینه بزنگ تله
استعمالی تیوشلی در.

قوس: ع. توگهرک صزق
(داڑه) نك بر کیساگی، جهیه.

قوسمین: ع. ایکی قوس،
یازو آراسنک سوزنک ایکی چیتینه
قویلغان صزق، ( ) علامتی.
آرتوق سوزلر قوسمین آراسینه
یازلور.

قوشاق: ت. بیل باوی، بوطه
(اصلی قورشاق، قورشاو سوزلر-
نسن آلتغان).

قو طی: ت. کچراک صوت،
کاروبکه.

قو قو: ت. ایس، رایحه.
گوزل قوقولی - یاخشای ایسلی.

قول: ع. سوز، تل ایله
ئەیتلگان نرسه.

قول کریم - حرمتلی سوز.

قول اصح - اڭ درست سوز.

قوللا: ع. سوزده، ئەیتلوده،
سوز ایلان.

قولاغوز: ت. یول باشچی،
یول کورگازوچی.

قولای: ت. قولن کیلورلک
جیکل، آنصت، اوڭای.

قوللانق: ت. اش که طو-
تمق استعمال ایتک.

قوم: ع. برگه جییلوب طور-
غان آدملر، خلق، ملت، کشیلر،
جماعت.

قومه: ع. نمازده رکوع ایلان
سجده آراسنغی طورو.

قومیت: ع. قوملک، برگه
جییلوب طورو، ارو، نسل، قبیله،
جماعت بولوب طورو.

فلان ملتہ قومیت، ملیت حسی
یوغالغان.

قونوشمق: ت. سو یلاشوب
اوپرو، مکالمہ.

قُوہ: ع. کوچ، قوت.

قُوہ باطنیہ: ع. اچکی
قوت، کشیکہ کورنمگان کوچ.
قوہ ظاہریہ - طشقی کوچ.

قُوہ علویہ: ع. یوقارغی
کوچ، اللہ تعالیٰ نك یوقاریہ غی،
کوکل کی یاراتقان نرسہ لری.

قُوہ سفلیہ: ع. توبہنگی کوچ،
بیردهگی کوچ. بیر اوستنک بولغان
هر نرسہ.

قُوہ کهر بائیہ: ع. ٹلیکتیریک
قوتی، یهشن قوتی. بعض ماشینالر
قُوہ کهر بائیہ ایلان حرکت ایتہ لر.

قُوئی: ع. قوتلی، کوچلی،
پهلوان.

قوی ذات = کوچلی کسی.

قویم: ع. طوغری، درست،
قیشق توکل.

دین قویم - طوغری، حق دین.

قَهَّار: ع. قهر ایتوچی، آچو-
لانوب هلاک ایتوچی، غالب،
اوستون.

قهر: ع. آچولانوب هلاک
ایتو، قزولانو، غضب ایتو، آچولانو.
قهر از: ع. کوچلاب، جبرلاب،
اختیار نمن باشقه، زورلاب.

قهر مان: ف. کوچلی، بہادر
کشی، صوغش زمانلرنده باطرلق
کورساتوچی کشی.

قهر مانانہ: ف. قهر مانلر چه،
باطرلر کبک.

قہقہہ: ع. قہ قہ ایتوب
قہقروپ کولو.

قہوہ: ع. قوفی، چای اورنینه
قایناتوب اچلہ طورغان نرسہ. تر-
کیہده قہوہنی کوب اچہ لر.

قہوہ خانہ: ع. قوفی اچیلہ
طورغان یورط، چایخانہ کبی.

قیء: ع. قوصوق، آغزدن
کیری قایتوب چقغان آش، قوصیق.

اول آشاغان آشن بتونلای قوصدی.

قیاس : ع. اوخشاطوب، تیگئا.

شدروب قار او.

قیاسا : ع. اوخشاطوب، تیگئا.

شدروب قاراغانده.

قیاسی : ع. اصل قاعدگه قاراب

یاصالغان، توب قانونغه بنا ایتولگان.

قیافت : ع. کشینک کورنشی،

طورمشی، توسی.

اول بیك گوزل قیافتلی.

قیافتنامه : ع. کشینک توسینه

قاراب نیندی خلقلی ایکانون بلورگه

اویراتکان کتاب، قیافت علمن اویرا

تکان رساله.

قیام : ع. آباق ئوره طوره،

تک طوره، باصوب طورو.

نمازده قیام فرضدر.

قیامت : ع. ئولگانندن صو.

غعی وقت، عالم هلاک بولغان کون،

آخرت.

قییح : ع. قوطردن آقغغان

صاری صو، ئرن.

قید : ع. باغلاو، برکتو، یازوب

قویو. سوزنی ایشوتکاچه دفترینه

قید ایتدی - یازدی.

قیدسن : ت. اعتبار ایتماوچی،

اهمیت بیرماوچی، اعتبارسن، التفاتسن.

قیراط : ع. بر نوع اولچاو

آغرلغی.

یکرمی قیراطبر مثقالغه طوغری کیله در.

قیل : ع. ئه یتولگان سوز.

(قولدن آلنغان).

قیل و قال : ع. تورلیچه سوز

لر، شاو شو، اخت-لاف، بربر سینمه

قارشو سوزلر. بو سوز خلق آرا-

سند قیل و قال گه سبب بولدی.

قیمت : ع. بهما، قدر، حق،

قیامت، بهیه.

بو مالذک قیمتی نیچوک؟ ..

گوهرزلی قیمتن گوهرچی بله.

قیمتلی دیگان سوز اورنیزده قیمت

دیب یوروتهار: بو بیك قیمت!

قییات سوزی ده قیمت دیمکدر.

قیمتدار: ع. بهای، قیمت
حقلی، قدرلی.
قیو د: ع. قیدلر، نغـطولر،
برکتولر، سوزنک صوتنده کیلکان

شرطلر، صفتلر.
قیوم: ع. اشنگ باشنده طو-
روچی، باشقاروچی ذات، الله تعالی،
حی القیوم.

ک

کاعن: ع. گویاکه،
شیتورسک.
کاءنه: ع. گویاکه اول، آننگ
توسلی، نهق اوزی.
کائن: ع. بولغان، بار، موجود،
ثابت، بار بولغوچی.
کائنات: ع. بار بولغان نرسه-
لر، موجودات، بتون عالم، بتون
دنیا، مخلوقات.
کاتب: ع. یازوچی، یازوایلان
شغللنوجی، قلمگه اوستا کشی، یازو
ایلان کسب ایتوچی.

کاتم: ع. کتم ایتوچی، سر
صاقلی طورغان کشی، یاشروچی.
کاذب: ع. یالغان سویلاوچی،
یالغانلاوچی، اوترکچی، آلداقچی،
آلدار.
کار: ف. اش، یوموش، کسب،
فائده، طابش.
بیکار = اشسز، بوش.
کاربان: ف. کاروان، جییلشوب
سفرگه چقغان خلق، قافله.
کارخانه: ف. تورلی نرسه لر
اشلانن طورغان اورن، زاؤود،
فابریقا، (اش یورطی دیه کدر)

وايتوب يازولا طورغان ياپراق،
كغز، كتاب كاغدى، يازو كاغدى،
كاغذ آقچه.

كافر: ع. انكار ايتوچى،
اينانماوچى، ايمانسز، مسلمان ومؤ-
من بولمغان كشى.

كافرانه: ع. انكار ايتوب،
كافرلر چه، كافرلر كېك. اخلاق
كافرانه = كافرلك خلقى، عادتى.

كافرستان: ع. كافرلر يېرى
كافرلر مملكتى.

كافل: ع. بر اشنى اوستينه
آلغان كشى، كفيل كېي.

كافور: ع. هئندستان
مملكتنده چغا طورغان خوش ايسلى
آق نرسه، كافوره.

كافه: ع. بارچه، بتونسى، همه
بارده، عهوم، جميع، جمله.
كافه ناس - بارچه كشيلىر.

كافه: ع. همهسى، بارچهسى،
بتونسى، بر يولى. قبالدهغى كشيلىر
كافه جيولمىش ايدى.

كاروان: ف. (كاربان، قافله
سوزلرندن قارا!)

كاروانسراي: ت. كاروان
لر طوقتى طورغان يورط، پاستا-
يالى دوور.

كاسب: ع. كسب ايتوچى،
مال طابارغه طرشوچى، اشلاب مال
طابوچى.

كاسد: ع. رواجسز، اوتمسز،
بازارى توشكان، صاتلمى طورغان
طاوار.

كاسه: ف. بالچقمن اشلانگان
آش صاوتى، چنبايق، آياق، طو-
ستاغان، آغاچ آياق، طاش آياق.
بر كاسه صو اچدم.

كاشف: ع. كشف ايتوچى،
آچوچى، باشلاب طابوچى.

براشنك بولوون		كاشكه
ف. اميك ايتوب سو		كاشكى
يلاگانده ئه		يتوله. كاشكه بارسام ايدى، كاشكى شولاي بولسهچى!

كاغذ: ف. سوزلرني يازو

كافى: ع. يېتەك، يېتەرلىك
مقدار. كافى = يېتەرلىك چاماده.

كاگل: ف. يوزنىڭ ايكى
ياغىنە سالغىغان چەچ، زاق، طلوم.

كالاوول: ع. بورنغىچە، او-
لگىچە، برنجى مەرتىبەدەگى كىيى.

كامل: ع. بتون، تمام، طو-
لغان، يېتىشكان، قصورسىز. اول بىك
عالم وكمامل آدم.

كاملا: ع. بتونلەي، بارنىدە.
كافە كىيى.

كان: ع. بولى.
كان ما كان = بولغان اش بولى.
كما كان - بولغاندەغىچە، بولغاننچە.

كانون: ت. تركىيەدە يورتولە
طورغان آي اسملىرىنىڭ برسى.

كانون اوول - دىكابىر.
كانون ثانى - غىنوار.

كاه: ع. قايسى بر، بعض.
گاه وقت - قاي برچاقىدە، قاي وقت،
گاگه - قاچان قاچان، بعض بروقتى،
آندە صاندە.

گاها: ف. بعض وقتدە، قاي
بر چاقىدە.

گاها كورينوب كيتە - ئللە نيدە بر.
كاهل: ع. اوتوز ايلان ايللى

ياش آراسىدە بولغان كشى، اورطا
ياشلى.

كاهن: ع. ايسكى دينلردە
غايىدىن خبىر بىر وچى، دين باشلىق-
لرى، فالچى لىر.

يونان كاهنلىرى، هند كاهنلىرى.
كباثر: ع. زورلىر، اولكانلىر،
اولوار.

گناه كباثر = الوغ گناهلر.

كباب: ع. صوسىز كويونچە
اوطدە پشراگان ايت، قوورداق،
ژار كوى.

كبار: ع. الوغ، زور، بيوك.
كبار اصحاب - صحابه لىرنىڭ زورلىرى.

كبار انه: ع. الوغلىرچە، زور
درجەلى كشىلر كىيى.

كېد: ع. باور، جگر، قارەئوپكە.

كېر: ع. زورلىق، الوغلىق،

تکبر لنو.

کُبر ا. ع. کبیر لر، الوغر،
زور کشیلر.

کُبری: ع. الوغراق، زور-
راق، بیوگر اک.

کُبریأ: ع. الوغلق، زورلق،
بیوک درجه لیلک.
جناب کبریأ = الله تعالی.

کُبرییت: ع. کوکرت، اوپ
قابزور ایچون استعمال ایتوله طور-
غان نرسه، شربی.

کُبریش: ع. قوی تکهسی،
قوچقار.

کُبریتر: ع. کوگارچن.

کُبرییر:	زور، الوغ،
کُبرییر ه:	ع. بیوک.

کُبریسه: ع. کیسه یلی- بر
کون آرتوق کیلکان یل.
سه مئله میلادیه ده دیرت یلنک بری
کیسه بولور.

کُتاب: ع. اوستنه یازلغان

یا که یازو باصلغان کاغدلر.

کتاب او قودی.

کتاب الله - قرآن.

اهل کتاب - الله دن کیلکان کتابنک
برسینه اشانغان کشی لر.

کُتاب: ع. کاتبلر، یازو چیپلر.

کُتابت: ع. یازو اشی، یازو
یازمق هنری.

کُتابخانَه: ع. کتابلر صاتلا
طورغان یا که اچنده کوب کتابلر
بولغان یورط. کتبخانه دیبده ایتوله.

کُتابی: ع. الله طرفندن ایند-
رلگان کتابلرنک برسینه اینانغان
کشی، پیغمبرلردن برسینک دینن
طوتقان کشی.

کُتابیه: ع. کتابی خاتون.

کُتان: ع. کیندر، سوس،
جیتن. جیلرندن تورلی کیوملکلر،
آرقانلر اشلانه طورغان معلوم بر
ئوله ن قابوغی.

کُتب: ع. کتابلر.

کتب سماویه = پیغمبرلر گه اینگان

کتاب لر .

کتاب صحاح - مشهور حدیث کتاب لری .

کُتُبْخَانَه: ع کتابلر صاقلانده

طورغان اورن، کشیلر کروپ اوقور ایچون آچلغان کتاب یورطی .

کتاب کیبتنه کتبخانه دیب نه یستو طوغری توگل .

کُتُبَه: ع کتاب لر، یازوچیلر .

کُتُبَه: ع آنی یازدی، آنی

یازرچی، یازوچیسی .

یازونک آخرینه «کتبه فلان . . .» دیب قویالر .

کُتُبْخَانَه: ف یورطخواجهسی،

اوی صاحبی، اوی جماعتی نلک باشلغی .

کُتُبْ: ع قول باشی، قلاق

سویاگی، ایلك باشی .

کُتُبْ: ع نرسه نلک زور بر

کیساکی .

کُتُم: ع یاشرو، بلدرماو،

صاقللو، فاش ایتمه و .

اول ئوزینک حالن کتم ایتمه = یاشره .

کُتْمَان: ع یاشرو، بلد رماو

هم فاش ایتمه و اشی .

کُتْأَفْت: ع قوی لوق، طغز -

لق، قالنلق .

آغاچه قاراغانده تیمرنلک کئافتی کوبراک .

صونلک کئافتی هوانکندن آرتوق .

کُتْرَت: ع کوبلک، آرتوقلوق،

موللق .

کُتْرَت المال = مال کوبلگی .

کُتْمِیر: ع کوب، چوق .

کثیر المال - مالی کوب کشی، بای کشی .

کُتْمِیْف: ع قوی، طغز، قاطی .

گُچْمَک: ت اوتمک، اوتوب

کیتمک، اوزمق .

گداهنی کچمک = عفو ایتمک .

گُچْمَک: ت ترکلک ایتمک،

آزق طابوب معیشت ایتمک، برگه - له شوب طورمق .

گُچْمِید: ت طاو آراس - منده

اوتوب کیتهرلک یول، آرالوق،

اوتكال .

كجھل : ع. ماطور كورنسون
ايچون كوز چيتنه سور تلامگان قاره
نرسه، سورمه .

گدا : ف يارلى، تلاجى،
خيرچى، ساثل .

كدر : ع. قايغو، غم، عصه،
اچ پوشو . اصله بولغانچى،
پچراقلىق معناسنده .

كدورت : ع. قايغولى و كو
ينچلى بولو، بولغانچى و پچراقلىق .

كدا : ع. شولاى، شونك كىي،
اوشانداق .

كذاب : ع. بىك يالغانچى،
آلداقچى، اوتر كچى .

كذار : ف. اوتو، اوزو، كيچو .
كذب : ع. يالغان، آلاو،
اوتركلك، يالغانلاو .

گذشت : ف. اوتكان، اوزغان،
كيچكان واقعه .

كدالك : ع. شونك كبك،

اوشانداق شونك شيكلى، شولا يوق .

كرا : ع. حق، يال، اجرت .
يول يورگانده اوز آطلارك بولماسه
بىك كوب كرا حقى توله رگه طوغرى
كيله . فاتيرده طورغان كشى كرا
توله ب طوره .

كرات : ع. كره لر، كوب مر-
تبه، قات قات .

كرام : ع. كريم لر، ثلوع لر،
قدر لولر،

اصحاب كرام = حرمتلو صحابه لر .

كرامت : ع. احسان، رحمت،
ياخشىلىق، قدر و حرمت . اوليا و ايشا-
نلردن صادر بولغان عادتدن طش
حال . ايشان كرامت كورساتدى .

كراهت : م. كرو هلك،
ع. تله هيچه كوچلا-
كراهيت : نوب اشلاو،
شريعته بر اشك حرامغه يقين بولوى .

كرب : ع. قايغو، كدر، اچ
پوشو .

كربت : ع. قايغولى بولو،
كدورت كىي .

گرچه: ف بولسده، نی قدر،
نی چاقلی، اگرچه. اول اشمن مین
گرچه فائده کور سامه آنک ضررین
بولدی.

گرداب: ف صوته یلنووی،
صو ئویرلووی، تو یورم. زور دیکنز-
لرده بعض اورنلرنده هر وقت
گرداب بولوب طورادر.

گرنزی: ت آغر چوقمار،
صوغش زمانلرنده بهادر لر طوته
طورغان طوقماق.

کرسی: ع. او طریله طورغان
اورن، اورنق، او طرغچ.
کرسی دولت - پادشاهلق اورنی،
تخت.

گرفتار: ف قولغه توشکان،
ئله ککان، اسیر، طوتقون، مبتلا،
دوچار. بـلاگه گرفتار بولدی.

کریم: ع. جوماردلق، الوغلق،
مرحمتیلک.
کریم قیلو - مرحمت ایتو.

گروه: ف. جماعت، برئویوم

خلق، طائفه، بولک، ئویوم.
گروه گروه - ئویوم ئویوم، بولم بولم.
کروی: ع. یومری، توگا
رهک، کره کبی، مدور.

کره: ع. توگارک، یومری،
شار کبک.

کره: ع. ارض - بیر شاری، بیر.

کره: ع. مرتبه، قات، دفعه، گز.
اول بر کره ئه یسکاننی ایشته،
بر کره کوردم.

کرها: ع. کوچله نوب، نله میچه،
یار اتمیچه، جیره نوب.

کریم: ع. حرمتلو ایرکشی،
جومارد.

کریمه: ع. حرمتلو خاتون
کشی.

کشینک قزینه آنک کریمه سی دیب
ئه یته لر.

گریه | آغلاو، یغلاو،
زاری قیلو،
گریان | اوکسوب یغلاوچی.

کریمه: ع. مکروه، نچار،

سويكەمسز، ياغمەسز.
كردىه المنظر - يەمسز توسلى.

كردىهه: ع. مكرهه اش،
جيره نهچ نرسه، سويكەمسز اش.

گوز: ف. آرشن، ذراع.
هرگز - هر مرتبه، هر وقت.

كس: ف. كشي، كسه، آدم.
بي كس - كشيئز، يالغز، يتيم.

كساد: ع. بر نرسه زلك قدرى
كيتووى، بهاسى ارزانلنو، بازاری
توشو.

كسافت: ع. گناهلق، شو-
ملق؛ ضرر، گناه شوملغى.

كسالت: ع. يالقاوليق،
اشزلك.

كسب: ع. طابو، اشلاو، قازا
نو، تر كلك ايتار ايچون اش اشلاو.

كسبى: ع. آرطنن يوروب
آلذغان نرسه، طابلغان، قازانلغان،
اوزاگنن بولمغان.

كستاخ: ف. هيچ كيدن طار-

تونمى طورغان، ادبىز، اوياتىز-
لق ايتوچى، طارتىماوچى.

كسز: ع. صندرو، واقلاو،
بولگالوو.

علم حسابده بتون بولمغان صانلر-
غه كسر ديوله. يارتى، چيرك،
اوچن بر (۱/۲ ۱/۴ ۱/۳) كيبلىر.

روسچه: Дробь.
كسره گهده كسر ديب نه يتوله.

كسره: ع. آست علامتى.
(—). ب حرفينه كسره بيرلسه
«ب» بولور.

كسل: ع. يالقوا، اشسز،
آورو، خسته.

كسلان: ع. يالقاولق ويا-
لقاو كشي.

كسوت: ع. كييم، ثوب،
كيينو.

كسور | كسورات
ع. بولنگان
كيسا كلر،
علم حسابده: بتون بولمغان صانلر.

كسوف: ع. قوياشلك قارا

نی یا که بر اشنی باشلاب طابو،
عالمده یا که بر اشدہ یاٹا بر فکر
طابو. اول کشی کوب نرسه لر کشف
ایتوچی عالم در.

فلان اورند کر اسین قیوسی کشف
ایتلگان.

کشفیات: ع. صوگنندن
بلنگان، میدانغه چغار لغان نرسه لر،
طابلق لر، کشف ایتولگان قانونر
وغیر لر ..

کشی زاده: ت. آق سویاک،
اصل زاده، دؤاران.

کشیش: ف. نصارالرده پویلر
هم هر وقت عبادت ایتوبکنه یاتو-
چی ماناخ، زاهد، روحانی. (قسیس)

کعب: ع. طوبوق، آباق طو-
بغی، طوبوق سویاگی.

کعبه: ع. مکه شهرند ابراهیم
واسماعیل پیغمبرلردن قالغان مبارک
یورط، کعبه الله، کعبه شریف، کعبه
معظمه، بیت الله.

کف: ع. قولنگ طوتا طورغان
ییزی، اوچ، قولنگ اچی، اچ یاق

یوب کورنووی، قویاش طوتلووی.
صلوة کسوف - قویاش طوتلغان وقتده
اوقله طورغان نفل نمازی.
آی طوتلوینه خسوف دیب ئه
یتوله.

کش: ف. طارتوچی، کوتا-
روچی، اوزینه یوکلوچی.

مخت کش - مخت وجفا طارتوچی.

کشاد: ف. آچیلو، آچق بولو،
آچمق.

مکتبلر کشاد ایتدی = آچدی، بنا
ایتدی.

رسم کشاد = مکتب ومدرسه ییاکه
شونگ کبی برار اورنی باشلاب
آچقان وقتده جییلشوب دعا قیلار
شوگا رسم کشاد دینلور.

کشاف: ع. بیک آچقوچی،
کشف ایتوچی.

کشایش: ف. اشنگ ییئل
بوله وی، آصاتلق، یول آچقلغی،
اوکفایلق.

الله تعالی اشلر یکه کشایش بیرسون.

کشف: ع. آچمق، بر نرسه

بيتي .

كفي : ع. طيبو، طوققاتو، منع

ايتو .

كفار : ع. كافرلر، ايمانسرلر .

كفارت : ع. بر زور گناه اش

اشله گاج شونك گناهن بترور ايچون
قيلنغان اش، گناهنن پا كلانو .

يالغان آنطايتكان كشي كفارت بيرور .

كفاف : ع. آزق، كيچنورلك

رزق، آشاب طور رلق مال .

كفالت : ع. بر كشينك اشن

اشلارگه ايكنچي براوگه طابشرلو،
كفيل بولو، كفيللك .

بركشي اوزينك طانوغان كشي سننن

ايكنچي براوگه قرضغه مال آلوب

بيره اوزي آراده كفيل بولا .

بورچلي كشي تولى آلهاسه كفيلنن

تولا لر .

كفالتنامه : ع. كفيل بولغانده

يازشقان كاغد .

كفايت : ع. كفايه، بيتو، بيته .

رلك بولو، لياقت، اقتدار .

بو بزرگه كفايت ايدر .

گفتار : ف. سوز، كلمه، سوز

سويله و .

كفر : ع. اللهغه اينانماو، كافر

بولو، دينسرلك .

الفاظ كفر - كافرلرته يته طورغان سوزلر .

كفران : ع. كورگان ياخشى -

لقنى اونطو، قدرين بلمه و .

كفران نعمت - نعمت قدرن بلمه و .

كفره : ع. كافرلر، كفار، اللهغه

انكار ايتوچيلر .

كفگير : ف. سوز گچلى

چومچ، تيشكلي تيشكلي چومچ،

باورصاق سوز گچى .

كفن : ف. ثولسكنى اوراغان

آق بز، آخرت كيومي،

ميتنى كفنغه اوراب قويديلر .

كفو : ع. شريك، ايداش،

نيكداش، نظير .

جناب حقدك هيچ كفوسى يوق .

كفه : ع. گر طاباغى، ئولجه ونك

طاباغى، ترازونك طبلهسى .

كأب: ع. ات، كوپك، كوچوك،
بيك طوغرىلىق ايله خىمت ايتوچى
يورط حيوانى .

كلبى: ع. انكه منسوب، اتنىكى
كبى، اتلرچە، ات توسلى .

گلچهره: ف. گوزل يوزلى،
ماطور بيتلى .

گلزار: ف. گل آغاچلىرى
بولغان يير، گل باغچهسى، گللك .

گلستان: ف. گل باغچهسى .

گلعدنار: ف. ماطور يا ئاقلى،
عدار = ياشاق .

كأفت: ع. مشقت، زحمت،
قيوناق، آغرىق .

كلمه: ع. سوز، لفظ، معنالى
سوز .

كلمه طيبه = لا اله الا الله محمد . . .
گلنار: ف. نار چهچهگى، نار
يېمىشىنىڭ چهچهگىسى .

كله: ف. باش .

كله پوش - باش ئورتىكچ .

میزاننىڭ كەسى .

كفيل: ع. بر نرسە اشلهرگە
اوستينه آلغان كشى، كشى بورچى
ايچون تولەرگە اوستينه آلغان آدم .

كل: ت. باشقه چىغان قوطر
آورووى، طاز، پلەش .

كل: ع. بارده، بتون، جملە،
جىمىع، هب، هر .

گل: ف. ئويدە ئوستىرىلە
طورغان چهچكەلى ئولەن، گل صووى،
گل چهچكەسى .

كلأ: ع. هىچ. قطعاً، اصلاً،
آلاى توگل .

كلاب: ع. كلبلر، اتلر،
كوپكلر .

كلال: ع. آرىبق، يالتمىق،
طارمىق، ايركەك .

كلام: ع. سوز، لقردى، بر
نېچە كلمەلردن جىولغان سوزلر .

كلاه: ف. بورك، توبەتەى،
چالما بوركى، حج توبەتەى .

كَمَال: ع. بولغان، يېتوشكان،
كېم توگل ...

كَمَالَت: ع. بولغانلىق، يېتشلك،
كامللك، طولغانلىق، قصور سزلىق.

كُمان: ف. ظن، اويلاو، شېهه،
شك ايتو.
بى گمان - شېهه سز.

كَمَاهُو: ع. تمام تىلەكانچە،
بولغانچە، شېكلى. كىي،

كماهو يېرىنە يېتىكردى.

كَمِهَها: ف. آز حق، قېمەتسز،
آرزان، اوچسز.

كَمَتَر: ف. بېك توبەن، قىر
سز، خوار.

كَمَتَرِيْن: ف. ايك توبەن،
ايك حقىر، بېك خوار كىشى.
بىزە كەتەرىن - خوار قل.

كَمَر: ف. بېلباۋ، قوشاق، پوطە،
برگنە اوراغان بېل باۋى.

كَمَر اھ: ف. يولسز آداشقان،
(راھ=يول) يولىنى يوغالتقان كىشى.

كَمَر اى: ت. طاموژنا، پوشلىنە

باش كىيى توكرەك نرسەنك هر
بىرىنە كە دىيلور .

كُلَى: ع. بتون نىكى، عمومى،
بارلىق، بارچەغە مەسور .

كُلَيَّا: ع. بتونلەي، بسىتون
كامل، تمامىلە هيچ اصلاً قطعاً.

كُلَيَّات: ع. جيونىق مەجھوعە،
يازلغان كىتابلر .

كُلَيَّت: ع. بتونلك، كولىك،
بارلىق، عموملك .

كَلِيد: ف. يەرزاق، بىك،
هر كىم آچماسون ايچون
صانىق وئويلرگە قويلغان تېمىر
قورال .

كَلِيمِسا: ف. خرىستىانلارنىڭ
عبادتخانىسى، چىركاۋ .

كَلِيم: ع. اوزىنە سويلانگان
كىشى، غىطب، كلىم اللە - موسى عەم .

كَم: ف. كىم، ناقص، آز
(عربچە) كۆبمى؟ نېچە؟ نى حىلى؟
سوأل سوزىدر .

ئەيتىمچە اورا طوب ئەيتىلگەن سوز.
اول كىنايه بلەن مېنى اورشدى.

كُنْبَل: ف. قېبە، توگرەك توبە،
مسجد كىنبى. گومبەز ديو درست
توگل.

كُنْج: ت. يەش، ياڭى، يكت
كشى. سۆيىزى اورنىدە يورتو گە
يارى! ...

كُنْج: ف. پوچماق، كوشە.
كنج قناعت - قناعت پوچماغى.

كُنْز: ع. جىولغان مال، خزىنە
آقچە و باشقەلر.

كُنْغان: ع. شام طرفندە
سورىيە قطعەسىنىڭ دېڭىز بويىدە
بولغان يېرلرنىڭ ايسكى اسمى
فېنىكە قطعەسى.

ارض كُنْغان يعقوب غەم نىڭ اصل
وطنى، فلسطين مەلىكىتى.

كُنْوز: ع. كىزلىر، خزىنەلر،
جىولغان ماللار.

كُنْه: ع. حقيقت، اصل، چىك،
نھايت، اوچسز. اللەنىڭ كُنْهە اير
شودن عقل عاجزدر.

چىت مەلىكىتە چىغارىلە طورغان
مالىن آلونا طورغان نالوغ، جزىيە.

كُنْه: ف. آو آولى طورغان
جب، آرقان.

كُنْياب: ف. نادر، آز، بىك
سېرەك طابله طورغان.

كُنْيت: ف. مقفار، چامما.
كوبمېلىگى، كىمىتى معلوم توگل -
چاماسى بىلىگولى توگل.

كُنْينە: ف. خور، بېچارە، كىم،
توبەن درجەلى كشى.

كُنْ: ع. بول! (قوشوسوزى)
كن فىكون = بول دېسە بولادر.

كُنْائىس: ع. كنىسەلر، چىركا
لار، خرىستىيان عبادتخانىلر.

كُنْار: ف. چىت، يار، ساحل،
درىا كىنارندە.

كُنْاه: ف. آخرتدە جىزاغە
دوچار ايتە طورغان عمل، يارامغان
قباحت اش.

كُنْاهكار: ف. گناھلى، ياوز
عمللى كشى.

كُنْايە: ع. طوغرىدىن طوغرى

کوشه: ف. پوچماق، ئوی
پوچماغی، زاویه، اورام.

کوفی: ع. عراقده بر شهر،
خط کوفی، کوفیون منہبی.

گوگس: ت. کوکروک، صدر.
کوکسینه طایرادی - کوکره گینه
تره دی.

گون: ت. بیرنک، مورندہ
بر مرتبه، ئه یله نوب چقغان وقتى: ۳
ساعتک وقت. بر آیدہ ۳۰ کون،
بر هفته ده ۷ کون بار.

گون: ع. واقعه، حادثه،
طبیعی بولغان حاللر.

کونبکون: کون صاین،
کوندن کون.

کونبکون ملتیز آرتقه قالادر.

گونش: ت. قویاش، شمس،
کون، آفتاب، بزم بیرمزهم باشقه
سیاره لر ننگ تابع بولغان یولدزی،
کونش طوغدی.

کونه صووی: تری کمش
صناب، صودن اون اوچ یارم مرتبه
آغر بولغان صییق برمه ندر.

کنیزه: ع. جاریه، قل
خاتون.

کنیسه: ع. کلیسا، نصار الرنک
عبادتخانه سی.

کنیه: ع. عربلرده اولینه
«ابو، ابی، ابن، ام، بنت» لفظلری
قوشلوب ئه یتمسگان اسملر: ابوالقاسم،
ابی بکر، ام کلثم، ابن عباس کبیلر.
گواه: ف. طابق، شاهد.
سین بوگا گواه بول!

کواکب: ع. یولسزلار،
کوکبیلر. کواکب سیاره.

کوپک: ت. ات، کلب، یورط
حیوانی.

کوتاه: ف. قصه، کیم، قصیر.
کوتاه عقل - قصه عقللی کشی.

کوثر: ع. جنتده اولاق
بر یلغهنک اسمی: کوثر شرابی.

گوزهل: ت. ماطور، چیبهر،
یهملی، کیلشلی، گوزهل قز، گوزهل
ئوی

گوشک: ف. بیوک ئوی، چار
داق، باقچه اچینه سالنغان اوی.

انلری .

گهل: ع. ۳۰ - ۵۰ یاش-لر
آراسدن بولو، اورطا یاشلی بولو،
ایرلک دوری .

گهنه: ف. ایسکی، چریگان،
موده دن چقغان. گهنه اصول ایله
اشلنگان بر ماشینه .

گهلوت: ع. اورطا یاشلک،
ایرلک دوری .

وقت گهلوت - دور قوقق . . . ۳۰
یاشمن ۵۰ یاشکه حدلی .

کیاست: ع. زیره کلک، او -
تکنلک. صاحب کیاست - زیره ک،
عقللی، بصیرتلی کشی .

کید: ع. آصطرطون اویلاو،
حیله، مکر، آلد او .

گیزلی: ت. یه شرون، سزلی،
کشینگه بلدرمی . بوسرنی گیزلی طوت!

کیسه: ع. بهله کهی قاپچق،
دوربه، یه نچک .

آقچه کیسه سی توشوب قالغان!

کیف: ع. طبیعت، سلامتک،

گو زیه: ت. بوچماق ئه اچی
طورغان قورال، بوچماقلق، نجار
ومعمار ومهندس لرده بولا طورغان
قورالدر .

گوهر: ف. جوهر، آلماس
مرجان، بر نرسه نلک اصلی، ایلک
چن وحقیقی ماده سی .

کوی: ت. اول، قریه .

کوی اهلی - اول کشیسی .

گویه: ع. صانکک، اویلا رسک،
گویه بر اش بولغان کبی .

کهانت: ع. غائبدن خبر
بیرو، ایسکی امتلرده بعض روحانیلر
گویه الله ایله سویله شان بولوب
غائبدن خبر ویره لر ایدی .
کهانت اسلامده حر امر .

کهربا: ف. بالطیق دیکزی
ساحلندن طابولا طورغان طاش،
ئلیکتریق طاشی . گره یه .

کهفی: ع. صیوناچق یه پیر،
مغاره، غار، ئون .

اصحاب کهفی - بر مغاره ده اوزاق
زمان یوقلاغان یدی کشی ایله بر

شادلق. كیفكز نیچك. بیک كیفلی.
بر آز كیفانمگان = آزغنه سرخوش
بولغان ...

کیفما: ع. هر نیچك، بولسه ده
نیچك طوغری کیلسه ده.
کیفما اتفق بر اش ...

کیفی: ع. تله گانچه، هوس،
اراده، اوزی تله گانچه.
کیفی معامله، حکم کیفی.

کیفیت: ع. بر نرسه نلک نی
حاله بولووی.
نی کیفیته = نی حاله: بيمکدر.

کیل: ع. اون، قوم اورلق
قبی واق بور تکلې نرسه لرنی ئولچې
طورغان صاوط، چیلهك ئولچه وی.

کیمیاء: ع. طاش - معدن کیمی
قالمی و صییق بورلی ماده لرنلک قو-
شلو، آبریلولرنن - هر نرسه نلک
ترکیبلرنن - بحث ایتگان علم، نر-
سه لرنلک اوزگارو، تورله نو کیفیت
لرینی بلدره در. خیمیا

کیمیاء گر: ف. نرسه لرنی تو-
رلی صورتکه تله یسله ندر و گه قادر
بولغان ذات، کیمیاء علمی ایله
شغللنوجی، کیمیاء عالمی، کیمیاء
متخصصی. خیمیک.

کیمن: ع. ئوچ، هیله، اچنه
کیمنه: آچو طوطوب ئوچ
آلورغه یورگان کشی.

ل

لاابالی: ع. چیرکانیمیم، اعتبار
ایتمیم، التفات ایتمیم، قایغوسز.
لاابالیانه کروب یوریر.

لا: ع. توگل، بولماز، انکار-
ونفی ایله طورغان سوزلرنلک اؤ
لینه قویلور: لاشی، لا فائده کیمی.

لائحه: ع ترتيب، اوى، يول
 پروگرام، پرويكت. مدرسه اصلاحى
 حقنه بر لائحه تقديم ايتدى.

لائق: ع مناسب، تىيوش،
 كىلشلى، ياراقلى.
 لائق بولغانىنى قارارسك.

لاجل: ع ايچون، سبب ايله،
 نيت ايله:
 لاجل ذلك - شونك ايچون.
 لاجل التحصيل - او قو نيتى ايله.

لاب: ع. آتا ايچون.
 (ل = ايچون، اب = آتا.)

لاحق: ع. آرتىن كىلوب
 طوتاشقان، قوشلغان؛ تلمزده حاضر
 گى، بوكونگى اورنمه يورتله در:
 قاضى لاق.

لام بولسه - آنا ايچون ديمك
 اولور.

قاضى سابق - ئوتگان اولگان
 قاضى.

لاباعس: ع. ضرر يوق.
 باءس - ضرر.

لاحق: ع. قوشمه، قوشمه،
 علاوه، بر يازو يا كه كتابداك آخر-
 ينه صوكتن قوشلغان نرسه.

لابد: ع البت، چاراسز،
 نيچك بولسه ده، كيره كلي، لازم،
 ضرور، قويو ممكن توگل.

لازم: ع. كيرهك، ضرور،
 تىيوش، قويارغه يارامى:
 بزرگه علم وهنر لازمدر.

لابس: ع. كيونگان.
 رسمى كيوملرىنى لابس ايدى.

لازمه: ع. حاجت و كيره كلي،
 تىوشلى بولغان نرسه.

لات: ع. اسلاميتدن ئلك
 عربلرنك طابنغان پوتلىرى؛ لات
 ايله منات ايك مشهورلىرى.

لاشك: ع. شكسز، شبهه سز،
 البته.

لاجرم: ع. شبهه سز، شكسز،
 البته.

لاشه: ف. ئولگان حيوان نذڭ تەنى، اشكە ياراماغان، طاشلانئق، ئچار، صاصى نرسە جىفە، ئوله كسە.

لاشى: ع. يوق، لا، هيچ يوق. لاشى درجە سذرە - يوق كىي. لاصق: ع. يابشوجى، طوطا-

شوجى، يالغانغان، طوطاش.

لا علاج: ع. چاراسز.

لاعلى التعمين: ع. بيلگو- لەمپچە، خاصلا مپچە، ھرنپچك بولسە دە.

لاغر: ف. آرق، يابق، ضعيف، ايتسز، سيمز بولمغان كشى.

لاف: ف. سوز، سويلەش، او- طرشو، تيكشرو، بوش سوز، ماقتانو سوزى.

اوزينڭ غيرتى ايله لاف اورادر.

لاله: ف. معروف بر چەچكە، ياغود زنجير، بوغاو.

لاله زار: ف. لاله باغچەسى، لاله او طر طلقان بيدر.

لامح: ع. يالطراوچى، پارلاق.

لامحال: ع. چاراسز، تەلەر

تلەماز.

عمالە - چارە، شكسز، شېبە يوق.

لامس: ع. طوطوچى، بەيلو-

چى، طوطوب طويوچى، سيزوچى.

لامسە: ع. طوطوب سيزو قوتى،

حس لامسە، قوہ لامسە.

لامع: ع. يالطراوچى، پارلاق،

نور چەچوچى.

لامكان: ع. اورنى يوق، او-

رنسز، بيسز:

جناب حق لامكان ولازمان در.

لاھوت: ع. اللھلق، الوھبت،

ربانیت، روحانیت، خدایى لار.

لايتجزى: ع. بىرنسە نڭ ايلك

كچكە - بولبىنماز در جە دەگى كيسە گى.

بولنمى، كيسە كلەنمى، پارچە لائىمى،

جزئى اللئى لايتجزى، جزؤ فرد، ذرە.

لايتغير: ع. ھر وقت بىرتو-

سلى طورە، ئوزگارمى، آلماشمى.

لايصصى: ع. ايسە بىنە چىغا

آلمازلق، حسابلانمازلق، صانالمى،

لايعد، بىك كوب.

لا یزال: ع. زائل بولماز،
کیتمهز، بتماز، دائمی، ابدی،
مکگولک.

لا یعد: ع. سانالماز، ایسه بسز،
بیک کوب.

لا یعقل: ع. عقللامی، باشنک
عقلی یوق، عقلسزنی اشله گاننک بلمی.
مست لایعقل = ایسرك.

لا یعننی: ع. معناسز، فاداسز،
مناسبتسز، عبث، بوش.

لا یموت: ع. ئولماز، وفات
ایتماز، ابدی.

جناب حی لایموت = الله تعالی ...
لئامت: ع. آحمق لاق، صاران
لق.

لئیم: ع. صاران، آحمق،
عقلسز، نادان.

لب: ف. ایرن، طوداق، شغه،
چیت، یار ساحل: لب دریا.
لب بر لب = ئوبشو.

لب: ع. اچ، ئوزهك، کوئل،

قلب، جان، عقل.
الباب = عقلر، کوئلر.
اولوالالباب = عقل اییه لری.

لباب: ع. خالص، هر نرسه.
نك یاخشی سی.

لباس: ع. کییوله طورغان
نرسه، کییوم، ثوب.

لباس التقوی = تقوالق کییی.
البسه = کییوملر.

لبس: ع. کیمک، کیو، یا که
قاطشدرو، بر برندن آیره آلمازلق
بو طالدروب بتو. لاکن بو معنی ایله
«التباس» کوبرهك یورتله.

لبن: ع. ایچه ککن چقغان آق
صو، سوت، صغرسوتی، بییه سوتی،
قمز. قاطق و اویوغان سوتکده
«لبن» دیلر.

لبنان: ع. شاهک، بیروث،
شهرینه یقین بر طاو.

جبل لبنان - لبنان طاوی.

لبیب: ع. عقللی، زیرهك،
بلملی کشی.

لبیک: ع. نی بیوراسز؟ امر.

گژگه حاضرمن، افندم، بيورگژ! ني
يهوشگژ بيار؟ تلهزده: ئهه! ني
ديسز؟ اورنلرنده يورتله.

لجام: ع. تزگن، جوگان تزگيني.

لجد: ع. قبرنك قبله طرفينه
طابا ئويوب (ئوئوب) قازلغان
ييري، قبر، مزار.
طار لجدكه سالوب كومديلر.

لجظه: ع. آزغنه وقت، آن،
سيكوند، كوز آچوب كوز يومغان
چيكلگنه وقت.

لجم: ع. تهننك قالون ويو-
مشاق ييري، ايت، صوم ايت، قارا
ايت، ييمشندك ايتي، بالقي ايتي،
قوي ايتي، قاز يتي، ايتله چكشي-
سيهز وقالون كشي.

لجن: ع. ئولچه ولي كويلى سوز،
طاوش، جرو، نعهه، آهنك، ياكه
خطا، قاعده سز ونظام سز سوز.

لجود: ع. لجدلر، قبرلر،
مزارلر.

لجوق: ع. اورنيينه باروب
ييتو، طوتاشو، اولاشو، لزوم.

لجوم: ع. لجلر، ايتلر.

لجيه: ع. ياشي ييتكان ايرلر-
نك اييه كلرينه اوسكان جون، صاقال.

لدغ: ع. جلان چايان كبي نر-
سه لرنك تشله وي، چاغو، جلان چاغوي.

لدن: ع. ياقن، قاشنده.
علم لدن - علم آلهي.

لدى: ع. عند، قاشنده، آراده،
بولغان آراده، بولغان چاقده.

لدائذ: ع. لدتلى نرسه لر،
تهملى آشلر، ذوقلى شه ييرلر،
خوشقه كيتكان نرسه لر.

لدائذ دنياويه = دنيا لدتلىرى.

لذات: ع. لدتلىر، تهملى نرسه
لر، طاطلى لر.

لذت: ع. آغز واعضا ايله
تهمي وخوشلغى طويلغان، تهم، طاط.
آغز مه لذت قالمادى.

لذالك: ع. شول سبب ايچون،
شونك ايچون، شوئا، بوئا كوره.

آندیز: ع. تہمی خوش، لذت
لی، طاطلی تہملی، خوش.

آرزو: ف. تترہو، قالطراو،
درلہو.

آرزوگہ دوچار بولدی. اول آرزو
ناکدر.

آزوجت: ع. ولزوج - یا -
بشفاق، جیلہلی.

آزوم: ع. کیرہ کلیک، ضرر
رت، اشکہ یاراولق. رعایت و اعتبار.

آسان: ع. آغزنگ اچنہ گی
قوزغالوب طورغان ایت کیسه گی،
سویلی طورغان قورال - اعضا، تل،
زبان؛ توری قوم ننگ سویلہ گان تلی،
لغت: لسان ترکی، لسان عربی.

آسانا: ع. تلن، آغزدن ۹ -
یتوب، سویلہ ب، یازوب توگل، شفاها
لسانا آگا بلدردم.

آشکر: ف. عسکر، اردو،
چیت قوملر ایلہ صوغشو ایچون
مخصوص حاضر لنگان کشیلر.
لشگرگاہ - عسکر اورنی.

آصوق: ع. یہ بشو، طوطاشو.

آطائف: ع. اطفیفہ لر، اویون
کولکی لر. قصہ قصہ غنہ سویلہ نگان
تہلی سوز لر.

آطافت: ع. گوزہ للک، خو -
شلق، ماطورلق.

آطفی: ع. یومشاقلق، مرحمت،
یاردم. کیٹلک لطف.

وعدایت ایلہ ماملہ ایتدی.

آطفا: ع. خوشلق ایلہ، مرحمت
یوزن ن احسان ایلہ.

لطفا بکادہ بر دانہ سیننی ویردی.

آطمہ: ع. اوچ ایلہ چابو،
کشی ننگ بیتنہ چابو.

آطیف: ع. یومشاق، کوزل،
ملایم، خوش، صیقیق، جسمانی توگل.

آطیفہ: ع. گوزہل خوش وقرق
حکایہ مزاح، کوٹملل سوز. (هزل
ایسه ادبزرک ایلہ خوش بولمغان
کولکی در.)

آعب: ع. آغزدن آققان صد،
توکرک، سلہ گی.

لُعْبُ: ع. اویون، یووونچ، شایارو، کولسکی.

لُعْبِيَّاتٌ: ع. تورلی اویونلر، کولسکی لر، تیاترولار.

لُعْلُ: ع. یاقوت کبسی آل توسلی بیگ قیمتلی طاش. جوهر طاشی.

لُعْلٌ: ع. شایب، بلکه، مگر، امیدگه...

لُعْنٌ: ع. لعنت ایتو، بددعا- قیلو، قارغاو، قارمش.

لُعْنَتٌ: ع. اللهنك مرحمتدن یراق بولو، قارغش، قوولو. خدای لعنت ایتسون.

لُعَيْنٌ: ع. مهروم، ملعون، قارغش توشکان، رحمتدن قورولانان. شیطان لعین.

لُعَاتٌ: ع. تورلی قوم نك سویله گان تللری، لغت لر.

لُغْتٌ: ع. سوز، کلمه، لسان، لغت عربیه، لغت فارسیه، برقوم نك سویله شکان تلینك معنا واوزگارش

لرینك علمی. اهل لغتدن برکشی. بر لغت ایشتم معناسینی آگلا- مام.

لُغْزٌ: ع. آگلاو ویا-ووی قیون بولغان مسئله، طابشوق، ذهن یورتو ایچون آغر و مشکل ایتوب توز لگان اهمیتسز مسئله.

لُغْمٌ: ت. بیر آستنه یه شرون یول، صو آغار ایچون قازلغان یول.

لُغُوٌ: ع. بوش، فائده سز، عبث، خطالوق، یا گمشو، یا که قالدرو، بزو، بترو.

لُغُوِيٌّ: ع. لغتکه منسوب، لغتکه قاراغانه، لغتده بولغان.

لُفٌّ: ع. اوراو، تورو، بوغچه اچینه صالو.

لُغَافَةٌ: ع. اوری، توره طور- غان چوپرهك، میتنی توره طورغان زور کفنلک.

لُفْظٌ: ع. آغزدن طاوش ایله چقغان نرسه، سوز، کلمه، حرف.

لُفْظًا: ع. معناسینه قارامیچه،

لَكَّة: ت. بر نرسه نك اوستند
گی مای کبی نرسه لر طامغان بیر،
طامچی ئزی، طاب، طایی یا که
عیب، کیچیلک، قصور. هارون
الرشید یاخشی خلیفه لردن بولسه ده
شارلمان نی اندلسکه تشویقی
بر لکه در.

لله: ع. الله رضالغی ایچون،
الله ایچون.
الحمد لله - اللهغه شکر.

لمح: ع. کوز توشرو، بر
قار او، یالطراو.

لمحه بصر = بر کوز آچوب قار او،
لمس: ع. تیویو، طوتو، بهر یلو،
طوتوب بلو.

یالطراو، پارلا-
لمع | ع. قلق، نورچه چوب
لمعان | طورو: مسجد نك
آیی قویاش نك نور نسن لمعان ایتدر.
لوا: ع. طوو، فلاق، علم،
سنجاق.

لواء الحمد = آخرتده پیغمبر مز نك
طوطقان طووی.

سوز لرینه طاوشلرینه غده قاراب،
لفظا مراد، آکلامیچه، لفظا یادلاقی.

لفظی: ع. سوزگه، لفظغه
منسوب، لفظه بولغان، عامل لفظی،
مؤنث لفظی.

لقاء: ع. یولغو، قاوشو، طابشو..

لقب: ع. صوکنن قوشلغان
اسم، اسم آطاو: بدرالدین نی،
بدری یا که به دش دیو کی. یا که
بتونله ی باشقه، خورلاب یا که ماقتاب
قویلغان اسم: حضرت ابوبکر نك
اسمی عبد الله، لقبی صدیق در.

لقر دی: ع. سوز، کلمه، لفظ،
سویله شو، مصاحبت ایتو.

لقطه: ع. طابلغان نرسه،
طابلق مال، طابلق آچه:
لقطه! لقطه!...

لقمه: ع. بر قاوم، بر یوطوم،
کیساک، کچکنه بر بولم.
بر لقمه ایکمک قالمادی.

لسکن: ع. (لسکن) اما، فقط،
شولای بولسه ده، شول شرط ایله.

لَو ازم: ع. لازم و تیوش بو-
لغان نرسه لر، کیره کلی اشلر، خدمت
و درجه لر.

لَو اطه: ع. لوط (ع.) قومینک
مبتلا بولغان بزوقلغی، بتجه بازلق...

لَو جِه الله: ع. الله رضالغی
ایچون، لله کبی.

لَو ح: ع. دوستی تیگز بولغان
بیر، دوستنه یازو یازارلق، تیگز
بولغان، یبیر، طاقتا، صنف طاقتاسی.

لَو حَه: ع. ماطور یازو ایله
یازیلوب دیوارغه آصوب قویلغان
نرسه لر، شمایل.

سرلوحه - کتاب یا که برمهقاله ننگ
باشین قالین حرفلر ایله یازلغان عنوان.

لَو م: ع. خورلاو، شلته لهو،
سوگو.

لَو عُلُو: ع. انجی، انجی طاشی،
لال، دُر.

لَو ن: ع. توس، بویاو. الوان،
الوان طعاملار - تورلی تورلی آشلر.

لَهَب: ع. یالقن، اوط.
ابرلهب - یالقن آناسی.

لَهَجَه: ع. تل، یازو، لغت:
لهجه = تاتاریه = تاتارتلی.

لَهْذَا: ع. شوننگ ایچون، شولای
بولغانغه کوره، شوکا بنا.

لَهْو: ع. فائده سز بوش اش،
اویون، کولسکی.

لهولعب ایله وقت اوتسکارمه.

لِیَاقَت: ع. قولندن اش کیلور

لک، یارارلق، موافق، بولدر رلق،
مستحقک، آننگ بواشکه لیاقتی باردر.

لِیْمَت: ع. بولسه ایدی، شاید،
کاشکه، نهی بولسه. برأشنی آرزو
قیلغانده ایتوله.

لِیْمَس: ع. توگل، بولماس،
ایمهس، یوق.

لِیْک: ع. لکن، اما، آنچق،
فقط، شولای بولسه ده.

لِیْل: ع. کیچ، تون.
نصف الیل = تون اورطاسی.

آیلّا: ع. کیچده، تون وقتنده،
تونله ایله.

آیلّه: ع. یالغز بر کیچه.

لیله مبارکه - مبارک بر کیچه.
لیله قدر = قدر کیچه سی.

لین: ع. یومشاق، ملایم،
خوش، یاخشی: ده یبهت.

ما: ع. صو، آب.

ما جاری - آغوجی صو.

ماء مقطر - طامچیلان صو.

ماءة: ع. اون مرتبه اون، یوز،

بر یوز. ۹۹ غه برنی قوشلسه یوز
بوللا.

ماءثور: ع. بابالاردن قالغان

گوزله اش، ئوتکالنردن قالغان اش.

ماءثور دعآلار = ئلوغلردن قالغان
دعآلار.

ماءجوج: ع. آخر زمانده

چغوب کوب خرابلق وظلم لر ایته
طورغان ایکی قومندک قصه بویلی

بولغانلری. اوزون بویلی لری
یاءجوج آتالادر.

ماءجور: ع. اچسر وئوابقه

ایرشکان کشی. یاخشی عمل ایتکان
کشی آخرتده ماءجور بولا قدر.

ماءخذ: ع. بر نرسه نك آلفغان

ییری، چغار لغان و کیلسکان اورنی،
منبغی.

ماءخوذ: ع. قبول ایتلگان

ئه یبر، کوچر لکان سوز و معلومات،
آلفغان.

ماءدبه: ع. قوناق چاقرو، طویغه

ده شو، مجلس، جییون. قرآن فهده
ماءدبه الله دیب ایتله - ادب اوگرات،

تورغان اورن.

مائده: ع. آشامق ئه بېرلری

حاضر بولغان طابن، آشیاولق، ضیافت، طابن، طعام، دسترخان. مائده مودت - دوستلق طابنی قرده شلك طعامی.

مأذون: ع. اذن بېرلگان، رخصت ایتلگان، درس بېررگه یا که بر هنر ئویره توگه اجازت ورخصت آلغان کشی: علوم عربیده مائده ندر، حقوق مائده ونلرنندن فلان افندی ...

مأذونیت: ع. رخصتی بولو، اجازتلی لك. اول اشده مائده ونیت صاحبی در.

مأءكول: ع. آشالغان نرسه، آشامق:

مأءكولات ومشروبات - آشامق اچمك مألوفی: ع. الفت حاصل ایتگان کشی، ئویره نگان، ایله شگان، آلشغان، کونکگان.

مائئل: ع. بر یاغقه طابا میل

ایتگان، آوشقان، بولکگان، هوسلی. او قودن بیگرهك او یون کولکی گه مائئل در.

مأعمن: ع. قاچوب کروب صا. قیلانرلق بېر، اشانلغان اورن، یاشر نورلك بېر.

مأمور: ع. بر اش ایله بیو. رلغان کشی، اوستینه بر اشنگ اچ-راسی لازم ایتلگان کشی، مکلف، قوشلغان.

مأموراً: ع. مأمور بولوب، مکلف بولوب، بیوریلوب، امر ایله.

مأموریت: ع. زال-ونیه ومعاش ایله بر کشی قوشلغان اش، پادشاهلق اشی، قوشلغان اش، خدمت، وظیفه، یومش.

مأمول: ع. بولور دیوب امید ایتلگان، بولووی ممکن، احتمال. کیلوب بیتولری مأمولدر.

مأنوس: ع. ایله لشگان، آلشغان نرسه، مألوف بولغان، ئو-یرهنگان.

حیوان مأنوس - ایله لشگان حیوان.

به الافتخاری شولدر.

ما بین: ع. آرا ده غی نرسه،
اورطسا، آرا. ما بینلرنده بعض
واقعه لر بولمشد.

ما تقدم: ع. بولوب ئوتکان
نرسه، اوتکان وقتده بولغان واقعه.

ماتم: ع. بر ئولگان کشی
آرطنین قایغو طوتوب یغلاشو،
قارا کیوملر کیو، اویون کولکی نی
قویوب حسرتله نو، ماتم طوطیق،
ماتم کونی. حضرت حسین شهید
بولغان کوننی شیعی لرماتم طوتالار.

ماجران: ع. جریان ایتکان
نرسه، بولغان اش، وقعه. مین اول
ماجرادن ئلی گنه خبر آلم.

ماحصل: ع. اش نلک صوگی،
بولغان نرسه، نتیجه، آلفغان نرسه،
حاصل بولغان ئه بیر، توشم.

ماحضر: ع. حاضر بولغان
نرسه. ماحضردن بر آظعام بیردی لر.

مادام: ع. داتم بولغانچه، عمری
بارنچه.

مادام الحیات: ع. صاغ بولغان مدتده.

ماواي: ع. طوره طورغان
بیر، اورن، یورط.

مائی: ع. یاخود ماوی - صو.
ده بولا طورغان، صوده غی؛ صو
توسلی، صوکی - کوك توسلی.

مأیوس: ع. امید ئوزگان،
نومید، امیدسز.
بو اشتن ما یوس بولدم.

مأیوسانه: ع. اش نلک بولو.
ونین امید ئوزوب، امیدسز لک
ایله. ما یوسانه کیری قایتدی لر.

مأیوسیت: ع. امیدسز لک،
امیدسز بولو. میکا ما یوسیت کیلدی

ماب: ع. قایته طورغان
بیر، کیله طورغان اورن، صیونا.
چاق بیر.

ماباقی: ع. قالغانی، آزاغی
سی، صوگی.

(درستی مابقا یورتورگه کیره ک)

ما به الافتخار: ع. آنلک

ایله ماقتالنه طورغان نرسه، افتخار
ایتلگان نرسه: ملت اسلامیه نلک ما

مادام که = چونکه. مادام که اوزگوز
کیلمادیگوز بنی عیب ایتمهگوز.

ماده: ع. بر نرسه ننگ حاصل
بولغان جزه و کیسا کلری، جوهری،
اصلی؛ یاخود قانون و نظامنگ بر
فقره سی، فلان ماده موجبچه...

ماده: ع. ماده جهتنن، جسمانی
حیثیتن

ماده حیاتیه = جان صاقلارغه کیره
کلی بولغان نرسه لر، ترکلک حاجتلی.

مادح: ع. مدح ایتوچی،
ماقتاوچی کشی.

مادر: ف. آنا، ام، والیده..
پدر و مادر = آتا و آنا.

مادر ازه: ف. آنالارغه تیوشلی
بولغانچه، آنالار کبی، شفقت
مادرانه ایله...

مادی: ع. روحانی توگل،
جسمانی بولغان نرسه.
مادی و معنوی بولغان فائده....

مادیات: ع. کوز ایله کور
یلوب، قول ایله طوطلغان نرسه لر،

جسمانی ئه یبرلر، معنوی و روحانی
توگل. اول مادیاتکه بیگ مائل در.

مادیون: ع. روحانی عالمگه
اینانمغان، جسمانیت گه گنه اشانغان
کشی لر، دهریلر، کافرلر، مادیون
منهیی.

ماسبق: ع. بولوب ئوتسکان،
کیچکان نرسه.

ماسوا: ع. بوتهن، باشقه،
غیر، ماعدا.

ماسوا الله = الله دن باشقه بولغان
نرسه لر...

ماشاء الله: ع. الله ننگ تله
گانی، الله نی تله سه شول، بعض عجبله
نکان اورن لرده ئه یتلور: ماشاء الله
سز قایدن کیلوب چقد یگوز؟

ماشی: ع. آیاق ایله یوروچی،
جایاوی.

ماشیا: ع. یورگان حالده
جایا رله ب. اول بزگه ماشیا کیلری.

ماسصدق: ع. موافق، مطابقت
بق، یاغشلی، کیلشلی، اوخشاشلی.

ماضی: ع. اوتگان، بولغان، کیچکان.

وقعه، ماضیه - بولغان اش.

ماعداء: ع. باشقه، غیر، بو- تن، آرتغی، ماسوا.

بوندن ماعداسی ده شولای بولسه کوزهل بولور ایسی.

مافات: ع. ئوتگان، غائب بولغان، چقغان نرسه.

مافوق: ع. اوستده بولغان نرسه، آلدون، اوستور، کشی. بوزک مافوقنده هیچ گوزهل برلماس.

ماقبل: ع. آلدوغی، ئلکگی، اولگی، مابعدنگ کیریسی. بوزنگ ماقبلی سین حرفی در.

ماکان: ع. بولغاننچه، ئلکیچه، کماکان - اولگیچه.

مال: ع. برسوزدن آگلانغان معنی، مفهوم.

مالا - معنی و مفهوم جهتنن.

مالایعنی: ع. بوش، فائلسن، کیره کسز اش، عبث، بیهوده. مالایعنی ایله وقت اوزدرما.

مالپرست: ع. مالغه طابنغان، مالنی بیگ یار اطوچی، مال سویوچی. حریص کشی مقنده ئه یته در.

مالدار: ع. بای، مالی کوب کشی، زنکین. مالدار بر تاجردر.

مالزِم: ع. کیره کلی نرسه، حاجت ئه یبر، لازم بولغان نرسه.

مالک: ع. ایبه، صاحب، خواجه، افندی.

بو کتابنگ مالکی فلان کشی در.

مالکیت: ع. ایبه، بولو، متصرف بولو.

اول بو بیترگه مالکیت دعوا قیله.

مالیه: ع. مال اشلی، راسخود داخود اشلی، مالیه نظارتی، مالیه وزیری.

مانع: ع. بر اشنی اشلامیچه طیبوب طوروچی، طیبوچی، اشارگه یول قویمی طورغان. بوگنا حدلی کیله آله اویمه بر مانع بولدی.

مانعه: ع. منع ایته طورغان نرسه، عئر. بر مانعه بولدی.

ماوراء: آرغى ياق، آرط طرف، تىگى ياغندە.

ماوراء طبيعت - عالم روحانى؛ ماوراء نهر - يلغەنك آرط ياغى - جيحون، سيحون نهرلرينك آرغى ياغى .

ماوقع: ع. توشكان نرسە، بولغان اش، وقعە، ماجرا .
ما وقع نېچك بولدى؟

ماوى: ت. صو توسلى، كوك توسلى .

ماه: ع. آى قەر، شەر .
ماهرو = آى يوزلى،
ماه رمضان = رمضان آيى .

ماهتاب: ف. آى نورى، آى ياقطىسى .

ماهر: ع. قولندن كيلورلك، اش بلوچى، مهارتلى، هنرلى، اوسطا .
ماهرو: ف. آى يوزلى، ماطور، گوزل، دلبر .

ماهو الحق: ع. حق بولغان اش، سوز . ماهو الحق بودر .
ماهيه: ع. آى اعتباريله،

آيلىق، ژالونيه .

ماهيت: ع. برنرسەنك چنى، اصلى، توبى، كنه، حقيقتى .
بوزك ماهيتنى آكلامدم .

مايع: ع. صوكبى آغا طورغان نرسەلر، صييق . جسم مايع - صييق آغا طورغان ئه پيرلر .

مايعتدبه: ع. عادتلنگان اش، اويرەنلنگان نرسە .

مايه: ف. عنصر، جوهر، بر اشنى اشلهو وياصاو ايچون ايلك اول كيرهك بولغان نرسە، توب .
سرمايه - صوما، مال، بايلىق .

مباح: ع. اشلهو اشله ماوده ثواب و جزاسى بولمغان اش . حلالده حرامده بولمغان نرسە .
آت ايتى مباحدر .

مباحث: ع. مباحثلر، بحث ايتلنگان نرسەلر، باب و فصللر .

مباحثه: ع. بر اش حقندە ايكى ياكە كوب كشيلىر آراسندە بولغان سوز، بحثلە شو، جيگشو، سوز

ایله کوره شو، یا که آگلاو ایچون
تیکشرو .

مبادا: ف. بولا کورمه سون،
صاقلان، زنهار.

مبادرت: ع. تیزگنه اشکه
باشلاو، مسارعت.

مبادله: ع. ایکی کشی بربر
ندن بره نرسه آلماشو، آلماش
بیرش، آلماش تیلمهش.

مبادله افکار: ع. فکر آلماش
شو، سویله شوب او طرو، بربرینه
فکر بیرشو، مصاحبت.

مبادی: ع. مبداء، باش،
ابتداء، مبداء لر.

مبارز: ع. ایکنچی بره
ایله یالغز اوزی صوغش قان کشی،
ایسکی اصول صوغش لرده بولغالی
ایدی.

مبارزه: ع. ایسکی زمانلرده
صوغش دن اوّل ایکی یا قس دن ایکی
ایکی کشی چغوب صوغشو، بر اش
یا که سوزدن ناموسلانو ب ایسکی

کشی ننگ بربری ایله منازعه لری.
دوئللو، یا وروپاده فرانسوز لردن
چقغان ایکی کشی آراسندا غی
صوغش .

مبارک: ع. کوب خیر بیرو
چی، برکاتلی، رحمتلی، برکاتلی،
موللق.

مباشیر: ع. اشکه باشلاو چی،
حکومت اش ن یور تو چی، حاکم، باش
کشی.

مباشیرت: ع. کرشو، باشلاو،
ابتدار ایتو. بو کتابنی یازارغه
بو کون مباشرت ایتدم
مباشیرت جماع و مجامعت.

مبالات: ع. دقت، اعتبار،
اعتناء، التفات، چنلاب قاراو، توبه مک.
مبالغه: ع. بیک آرتق نغطو،
براشنی بیک آغله یبارو. کیمچیلک
قالدرماو، زور ایطو، آرطدرو.

مبايعه: ع. آلاش بیرش،
اشتراء، صاطو آلو.
مبايعه ایله مشغول بولدیم.

مباين: ع. باشقه تورلى،
بوته نچه، مخالف، غير بر طريقت ايله،
خلاق.

مباينت: ع. اولكى دن باشقه
تورلى ايتو، مخالفت ايتو، مخالف
بولو، اختلاف.

مبتدا: ع. باشلانغچ، باش،
(وجوده) جمله اسميه نك ايكى ركندن
برسى جمله نك باشنده بولغانى....

مبتدى: ع. بر اشكە باشلا-
غان كشى، درس او قورغه، علم
ئويروه نرگه كرشكان كشى.

مبتلا: ع. دوچار، گرفتار
بولغان كشى توشكان، طوطاغان كشى،
عاشق. بر آوروغه مبتلا بولدى.

مبتنى: ع. قورلقان، بنا
ايتلگان، اساسلانغان، نيگزلنگان،
سويه لگان، قويلغان.

مبحث: ع. بر مسئله ياكه
بحث حقنده بر مقاله، فصل، باب.
مبحث ميحائيكه، مبحث طوفان.

مبعوث عنه: ع. ببعث

ايتلگان، سويلنگان، ئه يتلوب
ئوتگان، ذكري كيچكان، منكوط.

مبداء: ع. باشلانغچ، اول
باشلاب چغوى، اصل تويى. مبداء عالم.

مبدع: ع. بر اشنى باشلاب
چغاروچى، مخترع، موجود، ديدنه
بدعتكه ايپهركان كشى.

مبدل: ع. بر صورتدن ايكنجى
صورتكه ئه يله نگان، تبديل ايتلگان،
اوزگار تلسگان، آلماشترلغان.

مبدول: ع. كوب صرف
ايتلگان نرسه، كوب طوطلغان، مول.

مبدا: ع. طازار طلغان،
پاكلانگان، برى، منزه، عارى.
الله تعالى قصوردن مبرادر.

مبم: ع. برده ييبه ره و بوزا
آلمازلق، نقلى، محكم، طازا.
بلاء مبم، قضا مبم.

مبرور: ع. خيرلى، مبروح،
ياخشى، گوزل.

مبسوط: ع. آچلغان، جه-
يلگان، كوب. نعمتى مبسوطدر.

ییبهر لگان کشیلر، مجلسکه اعضا-
لقغه صایلانغان کشیلر، مبعوثلر،
دیپوطاطلر. ایلچی لر.

مبغو ض: ع. آچو ایتلگان،
کینه طوطلغان کشی.

مبلف: ع. آچه، مال.
ییبهر لگان مبلف بزگه کیلدی.

مبلف: ع. برامر ویومش نی
تمام بیرینه ییتکروب اشله وچی،
ییتشدر وچی، اورننه کیتروچی.

مبنی: ع. بنا ایتلگان،
قورلغان، مبتنی، اشله نگان، طایا-
نغان، قویلغان.

مبهم: ع. هریاقغه کیله طورغان
بیلگوسز، تمینفسز، چیکسز، آگلا-
نهی طورغان. بیک مبهم سویله دیکز
مبهوت: ع. ایسی کیتوب
قالغان، حیران قالغان، آبرغان
یوده گان، سرسم. مبهوت، قالدی.

مبیع: ع. ساتلغان ئه یبیر،
ساتوب آلتغان نرسه.

ساتوچی، مشتری گه میبهنی بیردی.

مبشر: ع. تبشیر ایتوچی،
یاخشی خبر کیتروب سویندر وچی،
سوینچ کیتروچی. میسیونیر لر گده
ئه یته.

مبصر: ع. مکتبلر ده شاگرد
لرنک حاللرین اشلرین تیکشروب
قاراب طور وچی ذات، کوزه توچی،
قار اوچی، ناظر. مکتب رشدیده،
مبصر اولوب طور دی...

مبطل: ع. بوشقه چغار وچی،
بز وچی، باطل ایتوچی، بتر وچی.

مبع: ع. یر اقلاش-دروچی،
چیتکه ییبهر وچی، تبعید ایتوچی.

مبعوث: ع. صایلانوب بر اش
ایچون ییبهر لگان. ایلچی، رسول،
دیپوطاط. پیغمبر مز محمد (ع) بتون
آدم بالالرینی حق یولغه کوندرو
ایچون جناب الله طرفندن مبعوث
اولمشدر.

یا که مبعوث - ئولگانسن صوگ
ترلگان.

مبعوثان: ع. صایلانوب

مبىين: ع. آچق، بيلگولى،
آيرم آچق، حق ايله باطلنى آير-
وچى، دين مبين، قرآن مبين.

مبىين: ع. آچق آڭلاطوچى،
بيان ايتوچى، بىك ظاهر ايتوب
بلدروچى.

مبىين: ع. آچق ايتوب
آڭلاطلغان. بيان ايتلكان سوز،
يا كه عباره.

متاثر: ع. بر سوز، يا كه
حال يوره گينه ئوتكان، اثرلنگان،
قايغولى. اول باشقه بره ونڭ قايغو-
سى ايله متاثر بولدى.

متاخر: ع. سوڭغه قالغان،
سوڭغى، آخرغى، آرطدهغى، كه -
ينگى، كيچگوچى.

متاادب: ع. ادب ئوي ره -
نگان، تربيه لنگان.

متااذى: ع. اذالانغان، جفا -
لانغان، ايزلگان، رنجيگان. آنڭ
سوگووندىن متااذى اولماو ممكن
توگل.

متااسف: ع. قايغولى، كو -
يونچلى، محزون، كدرلى، اوكنوچى.
بو خبردن بىك متااسف اولدم.

متاالم: ع. رنجوگه اوچرا -
غان كشى، محزون، غمناك، آورو،
رنجو. آنى بىك متاالم كوردم.

متاامل: ع. تامل ايتوچى،
اويلاپ طوروچى، ايسه بله ب طورو -
چى، توشنوچى متفكر، بيوق، موڭلى.

متااعتى: ع. آقرون قوزغا -
لوچى، اويلاپ اشلاوچى، آشفه اوچى.
بىك آرتق عجول يا كه متااعتى
اولماق لازم.

متااهل: ع. خاطون آلغان
كشى، ئويله ننگان، تزوج ايتكان،
اهل لنگان.

متاابعت: ع. آرطندن بارو،
تابع بولو، اييه رو. قوم امامغه متا -
بعت ايتهدر.

متااركه: ع. ايكن طرفنڭ
رضالغى ايله صوغشنى وقتلى چه -
غنه قويوب طورو.

مٹار کہ وقتند بولغان اش.

مٹاع: ع. صاتیلا طورغان مال، طاوار، قزل مال، قیمتلی نرسه لر، فائده، یورط جهازی.

مٹانٹ: ع. نقلی بولو، جدا- ملی لق، توز ملی، قاطی، قوتلی لك، ثبات وغیرت ایتو.

مٹبادر: ع. اشکه آشغوب قزو طوطنوچی، بیک آشغوچی؛ مٹبادر - خاطرگه کیلگان، ایسکه توشگان.

مٹبادل: ع. قارا قارشی بیرلگان، آلماشلغان ئه بیر.

مٹباعد: ع. بر برندن آیرم طورغان، یر اقلاشوچی.

مٹباقی: ع. آرطوب قالغان، آرتقان، قالغان.

مٹبایین: ع. بر برینه با- شقه، کیری بولغان نرسه، قارشی بولغان، ضد، مختلف.

مٹبهر: ع. دیکز کبی تیره ن بلملی، بیک عالم.

مٹبحرین علمادن فلان ذات..

مٹبیل: ع. تبدل ایسکان، آلماشقان، ئوزگارگان، مٹغیر.

مٹبرک: ع. آنک ایله مبار- کله نلگان نرسه، مبارک بولغان. مٹبرک نرسه لر.

مٹبسم: ع. تبسم ایسکان، کوله چ، کولومسره گان.

مٹبسهانه: ع. کولو مسره ب، کولوب. مٹبسمانه بر قارادی.

مٹبصر: ع. بیدک اعتبار ودقت ایله قاراوچی، یاخشی او یلاو چی، غایت مدبر، عقللی کشی.

مٹبوع: ع. اوزینه بر آرزکی لراییه رتگان کشی، اییه رلگان. وائی بتون مٹبوعسی ایله هجرت ایتدی.

مٹبوعیت: ع. اوزینه اییه رلگان کشی نك حالی، اییه رلش بولو. تابعیت و مٹبوعیت.

مُتَبِّينَ : ع. آچ-ق بلندگان،
میدانغه چقان، ظاهر، بدیهی.

مُتَتَابِعًا : ع. بری آرط-دندن
بری، آلدی آرتلی کیلوب.
متتابعاً اونلاب کشی کیلدی.

مُتَجَانِسٌ : ع. هر قابوسی بر
توسلی، بر جنسندن بولغان.
شکل متجانس = هر یاغی بر تیگز
بر توسلی بولغان شکلر ..

مُتَجَاوِزٌ : ع. حددن چامادن
اوتوب کیتکان، کیچکان، آرنقان،
چییککن اوزغان. مکتبه اوچیوزنی
متجاوز شاگرد بار.

مُتَجَاهِلٌ : ع. یوری لمان
کبی بولوچی، یالغانلاب بلمه مشگه
صالشوچی، بلمه سز لک که صالحوچی.

مُتَجَدِّدٌ : ع. یاگی حالگه کر-
گان، یاگاران، یاگیلانغان.

مُتَجَزِّئٌ : ع. کیسه کلرگه بو-
لنگان، داوشلنگان، پارچه پارچه
بولغان، جز لنگان.

مُتَجَسِّسٌ : ع. یاشروننگه یو
روب بر اشندن خبر آلوچی، تفتیش
ایتوچی، تیکشروچی جاسوس، اشپیون.
مُتَجَسِّمٌ : ع. گاو هلنوب، تنله

نوب کورنوچی، جسم لنوچی.
رسماری متجسم بولوب کورینه در.

مُتَجَامِئٌ : ع. کورنکان، بلنکان،
آچلغان، روشن، یاقطی، بارلاق.

مُتَجَمِّعٌ : ع. جیولغان، طوپلا-
نغان، مجتمع بولغان، برکه قوشلغان.

مُتَجَمِّلٌ : ع. ماطور لانغان، قو-
بشی لانغان، بیزه نکان.

مُتَجَنِّنٌ : ع. جنلانکان، دیوانه
لنغان.

مُتَحَارِبٌ : ع. قارا قارشی صو
غشوچی، حرب ایدشوچی مملکتلر.
متحارب ملتلر.

مُتَحَدِّدٌ : ع. بر لکده بولغان،
برله شکان، متفق.

آنلر متحد الافکار ایدی.

متحداً: ع. برله شوب، برلك.

ده، بردن متفق بولوب.

متحداً حرکت ايتديلر.

متحدت: ع. يوقسن بار بو.

لغان، واقع بولغان، كيلوب چقغان.
وقايح متحده.

متحرک: ع. قيملداغان، قوز

غالوچي، تبرهنوچي، حرکتلي؛ حر-
کهلي (آست، ئوست، ئوتورلي)

متحسرس: ع. حسرت چيگوچي،

قايرنوچي، قايرغولي كشي، محروم،
مقصودينه ايرشمكان كشي.

متحسرس: ع. آسترتون

طگلاب، ايشتوب بلوچي، سيزوچي.

متحصّل: ع. حاصل بولغان،

بار بولغان، وجودگه كيلگان.

پچراقلقسن متحصّل آورو...

متحقق: ع. حقلغي، طوغري-

لغى بلنكان، يادشي لغى اثبات
ايدلكان.

متحلّل: ع. آراشقان، طار-

لغان - ئريگان، سوتلگان.

صوده شکر و طوز متحلل بولادر.

متحلی: ع. بيزه نکان، ماتور-

لانغان، متجمل، توزه نکان، زينتلنگان.

متحیل: ع. کوتاروب طورر-

لق، کوته ررلك، توزار لك، چدار-
لق.

متحول: ع. باشقه حالگه

كروچي، آلماشوچي، ئه يلانوچي،
متغير، ئوزگارگان، بر حالگه
طور ماوچي.

متحیر: ع. نيشله رگه بلنگان،

شاشقان، آبدراغان، يوده گان.

متحيز: ع. سوزي اوتو طور

غان، اعتبارلي، اهميتلي، قدرلي.
بر عالم متحيزدر.

متخاصم: ع. دشمنلىق ايتوچي

كشي، قارشوچي، ازغشوچي، صو-
غشوچي.

متخالف: ع. بربرينك خلا-

فده بولوچي، باشقه باشقه بولوچي،

بر بولمغان، اویوشماغان.

متغذ: ع. توزولگان، قبول
ورعايت ایتلکان.

متغاشع: ع. اوزن کیم کورو-
چی، خشوع ایتوچی، تواضعلی، نر-
به پخیلکلی، قورقوچی، تکبر توکل.

متغصص: ع. بر اشک-خا-
صلانغان کشی - برفند مهارت
حاصل ایتکان کشی. کیمیا متغصصی.

متغخیل: ع. توری اویلار ایله
شغللننوچی، خیال ملی، فرض لی.
چوق متغخیل در.

متد اخل: ع. بربرینک اچینه
کرگان، کرشکان، قوشلغان.

متد ارك: ع. آرتسن کیلوب
ییتوچی، ایر شوچی.

متد اول: ع. اوتملی، بارا-
قلی، یورتلکان، استعمال ایتلکان..

متداوی: ع. اوز اوزی نی
دارولاوچی، دارو ایتوچی،

متدئی: ع. آرت-قه ق-الغان،
کیر یلنکان، توبه نله شکان، مترقی توکل.

متدین: ع. دینلی کشی،
دیندار، دینک ثباتلی.
بیك متدین بر آدم در.

متر ادف: ع. ایکسی بر معنا
گه کیلکان سوز، معنالی بر.
الفاظ متر ادفه.

متر اکب: ع. برسی اوستینه
برسی قویلغان، ئویلکان.

متر اکم: ع. جیولغان، طوپلا-
نغان. ایک یلن بیرلی متر اکم
حاصلات.

متر تب: ع. تزیلکان، ترتیب
لنکان؛ توشکان، تیکان، لازم بولغان.
بوگا نیلر متر تب بولا؟

متر جم: ع. بر تله یازیلغا
ننی ایکنچی تلسگ، کوچروچی، لغتنن
لغتنکه ترجمه ایتوچی.

متر چی: ع. امید ایتوچی،

آرزو ایتوچی، بالواروچی، تلهو-
چی. دعاء خیریه لرگزنی مترچی مز.

متر ۵۵: ع. تردد ایتوچی،

شیکله نوچی، قرارسز، نقلی توگل.

متر شیح: ع. زینتله نگان،

تیرله گان.

متر صد: ع. کوزه توچی،

کوتوچی، قاراوچی.

متر قِب: ع. بیگ قاراب

کوتوب طوروچی، کوتوچی، کوزه-
توچی، کیلوون کوتوچی.

ورودیسه مترقب بولوب طورامز.

متر قی: ع. آله کیستان.

یوغاریلاغان، بیوگایگان، قوم متر-
قی. مدنی ننگ کیرسی.

متر کِب: ع. ایکی اوچ نر-

سه ننگ برگه قوشلووندن بولغان، قو
شلغان، برله شان.

متر نِم: ع. گوزهل طاشوش

ایله جرلاوچی، آقرنغه صایراوچی،
ترنم ایتوچی.

متر واک: ع. استعمالدن

چقنان، طوطلمی، طاشلانغان، قو-
یلغان، باطل بولغان.

متر وکات: ع. ئولگان

کشی ننگ قالغان ماللری.

آننگ متروکتی مگ روبله در.

متر وکاه: ع. قالغان خاطون،

طلاق ایتلگان...

متر ائد: ع. آرتقان، کوبه-

یکان.

متر ازل: ع. سلکنوچی،

قوزغالوچی، تیک طورماوچی، تتر،
وچی، ثابت توگل.

متر وِج: ع. ئویله نگان کشی،

تاهل ایتوچی ایر.

متر وجه - ئویله نوچی خاطون.

متر ساوی: ع. بر برینه او-

خشاغان، تیگز، مساوی، بردی.
متر ساوی الاضلاع - (مفسسه اصطلا-

حی) ضلعلری بر برینه مساوی
بولغان...

متر سلسل: ع. زنجیر کبی بر

برینه طوطاشوب کیتکان نرسه، بیک
اوزون تزیلوب کیتکان.
جبال متسلله.

متسلط: ع. اوستنه باصوب
جیکوب آلوجی، جبر و ظلم ایله
جیکوجی.

متسلی: ع. قایغوسپینی ییبه-
رگان کیی بولو، یوانغان کشی.
آناسی یوقده سن آکا متسلی
بول.

متشابه: ع. بر برینه اوخشا-
غان، مماثل، برسی ایکنچی س تو-
سلی. متشابه شکلر.

متشابهات: ع. متشابه بو-
لغان آیتلر، قرآنده ظاهر معنی
لری مراد بولمای، هر ایکی طرف
آکلانورلق بولغان سوز و آیتلر.
معنی لری آچق آکلانمغان، بوطا-
لچق آیتلر. حم، الم، طه، متشا-
بهات دنر.

متشاعر: ع. کوچ-له نوب
شاعر-جروجی- بولورغ طرشوجی،

یالغان شاعر، شاعرلک صاطوجی.
متشرع: ع. شریعت علمینی
بلوجی، متخصص بولغان کشی، فقیه،
فقه علمن بلوجی.

متشریف: ع. شرافتلیگان،
مبارکلیگان، حرمت و عزت ایتلیکلان،
خوشلانغان.

متشکر: ع. کورکام یاخشیلقنک
قدرینی بلوجی، یاخشیلقغه شکر
ایتوجی. سرگه بونک ایچون جدا
متشکر بولم.

متشکل: ع. بر صورتکه کرو
چی، یاصالغان، شکل لیسکان. س یگن
اعضادن متشکل بر مجلس بولدی.

متصدی: ع. بر اشکه کرشو
چی، طوطنوجی، باشلاوجی.

متصرف: ع. اوز مالینی تله
گانچه طوطا بلوجی، اییه، خواجه.

متصرف: ع. اوزنده بر حال
و صورت بولغان کشی، صفتلنغان.
یامان خلق ایله متصرف آدم.

متضمن: ع. اچینه آلفان،
شامل، آکلاطا.

بو سوزدن نرسه متضمن؟

متطابق: ع. بربرینه اوخشا
غان، بتونله ی ایلکچی سی کبی،
متشابه، مساوی.

متظلم: ع. اوزینه کیلگان
ظلمدن زارلانوچی، ظلم ایتلوچی،
شکایت ایتوچی، مظلوم.

متعارف: ع. بر برسینی طـا.
نوچی، طانشوچی، معروف، طانلغان.

متعاقب: ع. آلدی آرتلی
نوبتله شوب کیلوچی، بری آرتندن
بری کیلوچی.

متعاقبا: ع. آرتندن، صو-
ئندن کیلوب.

قاتی یغهورنی مدهاقبا کون آچلمدی.

متعاقد: ع. ایکی طرفدن آرا

لارنه بر وعده قویشوچی، عقده شو
چی، عهد ایتوچی ننگ برسی.

متعال: ع. بیوک، عالی، قدر

متصل: ع. بر برندن آرا
قالمی، طوناش، بیک یاقن، قوشلغان.
متصل بر هفته یغهور یاودی؛ خانه
لر مز متصل در.

متصور: ع. دهندنه فرض
وخیال ایتلکان، پلان قورلغان، نیت
ایتلکان، ممکن بولورلق، اویلانغان.
بولوچقی متصور توکل؛ برگوزهل
یورط صالاجقی متصور در.

متصوف: ع. علم باطنی
واسرار باطنیه ایله شغللنوچی، حکمت
وسر اییه سی، صوفیلق ایته چی،
صوفیست.

متضاعف: ع. ایکی تلوش
آرتقان، ایکی قسات کوبه یگان.
واردات متضاعفه.

متضرر: ع. ضرر کورگان،
زیان ایتکان، فائده ننگ کیررسی.
بو اشدن کوب متضرر بولوق.

متضرع: ع. تدلل وکمچیلک
ایتوب صور اوچی، توبه نچیلک ایله
یالواروچی.

لی، یوغاری، بلند.

خدای متعال حضرتلری.

متعجب: ع جناب حقه قلق

و عبادت ایتوچی.

متعجب: ع آبدراب ایسی

کیتوب قالوچی، عجب: له نوچی، میران
قالوچی. نی ایچون متعجب بولمگن؟

متعدد: ع بر نیچه، بر آز،

بردن کوب، بر طالای.

باغچه ده متعدد آورنده موزیقه
اویناب طوره؛ بو معلم ننگ متعدد
شاگردلری بار.

متعدی: ع. ئوتوچی، چیکسن

چغوچی، تجاوز ایتوچی (نحوچه):
بو فعل فاعلین مفعولگه متعدی ر
(لازم توگلدن).

متعذر: ع. عذرلی بولغان

کشی، قیون، آغر.

بو بر امر متعذر دز.

متعسر: ع. آغر، چیتسن،

قیون، کوچ، مشقتلی.

متعصب: ع. اوز اشیندی

یاخشی کوروب باشقه سیندی یمان

کوروچی، اوزی بیدک دیندار بو-

لوب، اول دینده بولمغان لرغه

دشمانلق- ضرر ایتوچی، بیدک

قارشى .

بزده بیدک متعصب ملالار بار...

متعفق: ع. بزولمغان، آز-

مغان، صاف کوکلیلی، طازا، عفیق

بولوچی.

متعفن: ع. بزولوب یمان

ایس چغاروچی، ایسلنگان، چریگان.

متعاق: ع. به یسلن-کان، قو-

شلغان. بو اش آکا متعلق- شوکا

راجع .

طبابتکه متعلق رساله- شونک حقتن.

متعلقات: ع. اقربا، یاقنلر،

قرده شلر: فلان کشینک متعلقاتین

بر آدم... (بلاغتده) بر جمله ننگ

مفهوم اتمام ایتوچی سوزلر:

متعلقات فعل

متعالم: ع. علم اوگره نوچی،

اوقوچى، شا كرد، تلمين.

مټعه: ع. مال، فائده، معاش.
نكاح مټعه - مال برابرينه گنه بولغان
نكاح.

مټعهد: ع. اوزينه لازم ايتكان،
ټوستنه آلغان، درعهده ايتوچى.
بونك اجراسينه بن مټعهد من.

مټعين: ع. بيلسكوله وچى،
خاصلاوچى.

مټعين: ع. بيلگولنگان،
خاصلانغان، معتبر...

مټغلب: ع. کوچ ايله اوز قو
لينه توشروچى، جيگوب آلوجى،
غاصب.

مټغير: ع. ټوزگارگان، باشقه
لانغان، بزولغان.
حالى بتوللهى مټغير بولدى.

مټفاوت: ع. چاما، مقدارلرى
تورليچه بولغان، آرالارنده آيرما
بار، مختلف.

مټفخر: ع. اوزنده گى بر

آرطلق ايله الوغلانوجى، ماقتانو-
چى.

مال و دولت ايله مټفخر بولويارامى.

مټفرج: ع. كيف آچارغه،
قايغى سن كيته ررگه يوروجى، يووا-
نوب يوروجى، تفرج ايتوچى.

مټفرد: ع. اولاقك كشى لردن

آيريلور طوروجى، يالغز قالوچى.

مټفرع: ع. بر اصلدن طار-

ماقلانوب آيرلغان، طارالغان،
بو طاقلانغان.

مټفرق: ع. آنده مونده
طارالوب طوزلوب بتكان، آيرلغان،
پريشان وپرا كنده بولغان.

مټفرقه: ع. آيرلغان نرسه،
بولك. فيليه تون.

«...» غزته سنك مټفرقه بولوب
نشر ايتلدى.

مټفق: ع. برلشكان، قوشلغان،
اتفاقلى.

مټفق الفكر = مټفق المذهب.

متفکرم : ع. اویغه باطقان،
 اویلاوچی، بویوق، موکلی .
 نی ایچون بو چیکلی متفکر حالئسز؟
 متفنن : ع. تورلی فنلردن
 خبردار، کوب فن بلوچی کشی .
 متقابل : ع. بر برینڭ قارا
 قارشوسنه بولغان، قارشولاشقان.
 زاویتان متقابلتان - قارا قارشوی
 کیلگان پوچماقلا .
 متقارب : ع. یاقنلاشقان، یاقن
 کیلگان .
 متقاطع : ع. بر برینی کيسوب
 ئوتکان .
 خطوط متقاطعہ بر برینی کيسشکان
 صرقلر .
 متقدم : ع. آلسده بولغان،
 آله چقغان، الگاری .
 متقرب : ع. یاقنایغان، یاقنا
 یرغه طرشقان، ئلوغ ذاتلرغه
 یاقنایرغه طرشقان کشی .
 متقی : ع. بزوقلغنه یاقن

بارمای طورغان، حرامدن صاقلانغان
 کشی، تقوا، دیندار .
 متکابر : ع. کوبه یگان،
 آرتقان .
 متکبر : ع. اوزن اوزی ئلوغ
 کوروچی، ئریله نوچی، زورلق
 صاطوچی، تکبرلنوچی .
 متکبرانه : ع. تکبرلک ایله،
 الوغلانوب، ئریله نوب .
 غایت متکبرانه جواب بیردی .
 متکلم : ع. سویله وچی، سویله-
 شوچی، ناطق، نطق سویله وچی، خطبه
 سویله وچی . لسان عرب ایله متکلم .
 متلاقی : ع. یولقغان،
 اوچراشقان .
 متلذذ : ع. تهمله نوچی، لذتلنو
 چی، خوشلانوچی .
 مطالعه دن متلذذ بولدم .
 متلقى : ع. یولقوب قب-ول
 ایتوب آلهغان، تلقی ایتکان .
 متلون : ع. توسلی، بویاو-

لی، توری فکر و حاله گی کشی.

متمم ع. بتروچی، تمام ایتو

چی، کامله وچی.

متم بولغان سبیلر.

متمائل ع. بربرینه اوخشا-

غان، متشابه.

بو کتاب آنک ایله متمائل ر.

متمادی ع. اوزاق وقت

دوام ایتکان، دائمی، طوتاش، آرا-

سز بولغان. متمادی اوقوع...

متمادیا ع. بر طوتاشدن،

آراسز طوقتامهچمه.

بر هفته متمادیا ینمور یاغ ی.

متمارض ع. یوری آلد-

شوب آوروغه صابشوچی، چیرلی

لککه صالحقان، یالغان خسته

متمدن ع. مدنیتلی، آله

کیتکان، مترقی، اوستون، آلتن

واوزق بولغان.

متمدن قوم، متمدن ملتار.

متمرد ع. بزوقلغنه دائم

بولغان قارشلی، عناد ایتوچی، چدر

کهس. شیطان متورد.

متمسک ع. نطق طوطنوب

یابشوچی.

اسلام دینینه متمسک بولدی.

متمکن ع. مکان طوطوچی،

طوروچی، قراری.

متمنی ع. آرزو ایتوچی،

تله وچی، استه وچی.

بول ایتوکوزنی متمنی درمن.

متمول ع. ماللی، بای آدم،

ثروتلی، مالدار. بر متمول آدم.

متن ع. کتابنک اعل عباره

سی، شرح، خاشیه لردن باشقه مؤلف-

نک اوز سوزی.

تفسیر قاضی متن- قرآن کریم.

متناسب ع. بر بریننک

چاملاری تیگز، تیگز، موافق، مطا

بق، یاغملی.

حالینه متناسب مصرف طوتادر.

متناظر ع. بربرینه قاراغان،

قاراقرشی یکی یاقد بولغان.

متناظر زاویه لر.

متنافر: ع. بربرین مکروه،

یمان، جیره نیچ کوروچی، نفرت ایس- شوچی، یار اطماوچی، ضد لر.

متناقض: ع. خلاف، قارشیی،

بر برینی بوزوچی، مخالفی، مبالغین. متناقض بولغان جمله لر.

متناوب: ع. بربرسی آر-

طنین تکرار لای نوبت لشوب کیتکان، آلماشلاب دوام ایتکان.

متناهی: ع. آخری بار،

چیکلی، سوکلی بار، بته رلک. نامه تنهای - نهایتسز، چیکسز.

غیر متناهی = بته سلك.

متنبه: ع. بر سوز یا که

اشدن عبرت آلوچی، عقلینی باشینه جیوچی، او یاو، او یا نوچی.

آنک سوز نین متنبه بولدم.

متنبی: ع. نبی لک، پیغمبر-

لک دعوا ایتوچی، یالغان پیغمبر؛ مشهور عرب شاعر لر نین برینک

اسمی.

متنصر: ع. نصرانیستی

قبول ایتوچی، خرسستیان دینده چقان کشی.

متنصح: ع. نصیحت لئوچی،

وعظ لئوچی، شهرت آلوچی.

متنعم: ع. نعمتله نوچی، بیگ

بای، ایرکن، طنچ ترکک ایتوچی.

متنفذ: ع. مکروه کوروب

جیره نوچی، نفرت ایتوچی.

اول بزوقلقین غایت متنفردر.

متنفس: ع. تنفس ایتوچی.

صولو، طن آلوچی.

متنکر: ع. اسمین و صورتین

اوزگار توب اوزن طانتیمی یوروچی، بلمسز بولو، کم بولغانن بلمر مه وچی.

متنور: ع. یاقطرونی، نور-

لانونی تله وچی، یاقطلی، نورلی. متنور الفکر بر آدم.

متنوع: ع. نورلی نورلی،

بر توسن بولماغان، مختلف.

متنوع بنالار و باغجه لار .

متو اتر : ع . خلق آراسنده

کوب سو یلنگان، شایع بولغان،
حدیث متواتر - بیك کوب کشی لردن
مروی بولغان حدیث .

متو ازی : ع . یه نه شه .

خطوط متوازیه - بر مستوی اوستنده
بولوبنی حدلی اوز ایطلسه ده برله
شمان صرقلر .

متو اضع : ع . اوزن توبه ن

طوطوچی، توبه نچیلکلی، ئریله نه می،
متکبر توگل .

متو الی : ع . بری آرطندن

بری کیلنگان، طوتاش، آیرماسز،
دائم، اوز لکسز .

متو ایلا : ع . بر برینی ولی

ایتوب، آراقالدر میچه بر طوتاشدن .
متوالیا یغمور یاودی .

متو جهه : ع . یوز طوتوب،

یونه لوب، شوگاطا باقار اوچی، محبت
ایتوچی . قبله غه متوجه ایسی .

متو رع : ع . دین امر نده

اعتبارلی کشی، تقوا، دیندار، صوفی،
ورع ایتوچی .

متو سـط : ع . اورطاجه ،

معتدل، ایکی یاقغه ده تیگز بولغان،
آراغه کروچی . متوسطبر مسـلکـه در .

متو سـیل : ع . بر سبب هم

واسطه ایله یاقغایرغه طرشـوچی .
متوسلا الی الله الله غه یاقنلق ایتوب .

متو فا : ع . ئولنگان، مرحوم،

وفات ایتکان . متوفانک یاقنلرینه
تعزیه کوندر دک .

متو قفی : ع . طوقتاغان، توقف

ایتوچی، به یلنگان، بر حاله قالغان .
تحصیل علم سعی ایتوگه متوقف در .

متو کل : ع . اوّل سبب ایتوب

صکّره اشنی الله غه طابشروچی، الله
غه توکل ایتوچی .

متو لـد : ع . تولد ایتکان،

دنیاغه کیلنگان، طوغان، حاصل
بولغان، چغغان .

سوّه اخلاق دن متولک بر حالدر .

الله دن اجر آلوجی، فائده لنوجی،
ثوابلانوجی .

مثابه: ع. درجه، جاما، منزله.
بو نرسه لاشی مثابه سنده در.

مثال: ع. ئورنهك، نمونه،
اوخشاش، نظیر.

برمثال کیتردی، دریا مثاللی.

مثانزه: ع. بول قاپچغی، سیرك
قووغی.

مئانی: ع. قرآن کریم، یا که
بعض سوره لر، یا که سوره فاتحه گه
بیرلنگان اسم. سبع المئانی = ۷
آیتلی سوره فاتحه.

مثبت: ع. اثبات ایتلنگان،
حقلانخان، دلیل ایله کورساتلنگان،
درستلنگی بلنگان. تاریخ ایله
مثبتدر؛ یا که منفی توگل.

مثقال: ع. بیک کچکنه آغزلق
بیک آز، زولو طنیق، بر قداق
۳۲ لوط یا که ۹۶ مثقال، بر لوط
۳ مثقال. ۳ مثقال دارو آلدیم.

مئل: ع. اوخشاش، تیک،

متولی: ع. بر آشنی اداره
ایتوگه بیورلغان کشی، وقف اشن
فاراوجی، وقف ایتوچی نك قرده.
شلی. مثلا مدرسه متولی لری.

متوهم: ع. وهم وخیال
ایتوچی، فرض ایتوچی.

متهزز: ع. تتره وچی، قوز-
غالوچی، تیبیره نوچی.

متهم: ع. تهمت ایتلنگان،
عیبله ننگان کشی، بز وقلق ایتو-
چی، بر گناه اشله وچی.
متهم بولغان لر توقیف ایتلدی.

متیقظ: ع. غفلتده بوله غان
کشی، کوزی آچق، اویانق، اویاو.
دشمان حالندن متیقظ بول.

متین: ع. بر حالسن ئوزگا-
رمی طورغان، نقل، چیداملی،
ئباتلی، قوتلی، طوغری، اشانچلی،
مکرم. متین بناء، متین قلعه، متین
فکری.

مئاب: ع. یاخشیلغنه قارشی

نظير، مقدار، چاما. ب و نك ايكي

مٺى، مثلى يوق.

اھڻ مال - مثل لڙ. امثال سز واقعہ.

مٺل. ع. مثال، حكايت، كنايه،

ادب اخلاق ٺوڀرہ تو ايچون سو-

يلنگان حكايت، ٺورنہك، نمونہ،

ماصال.

مثلاً: ع. مثال ايتوب. فرضا

بر کتاب مثلاً نحو کتابي؛ برہو کيلسه،

مثلا سز کيلسه گز.

مثلت: ع. ٺوچ قرلى. ٺوچ

پوچماقلى، ٺوچلى، ٺوچن بولغان.

شکل مثلث. اتفاق مثلث - ٺوچ پاد-

شاهلك اتفاقى.

مثلثات: ع. مثلث شکل نڙڪ

قاعدہ لرنسن بيجٺ ايتھان بر

علم، هندسہ دن تفرع بولغان. فن

مثلثات - تريگونوميٽريا.

مٺمر: ع. ييمش بيروچى،

ميوہ دار، محصول بيروچى، فائذلى،

نتيجہلى. آنڙڪ نصيحتى مٺمر بولدى.

مٺهن: ع. سيگز قرلى، سيگز

پوچماقلى. سيگز جزء دن مرکب

بولغان شکل مٺهن .

مٺنوى: ع. شعر، جرو، بيت،

منظومہ .

مٺنى: ع. ايکيشر، ايکى

قاطلى، ايکى جزءى، ايکى لك.

صيغہ مٺنى - ايکى لکنى آڻلا تقان

سوز .

مٺو به: ع. بر ياخشيلق

ايچون الله طرفندن بيرلگان جزاء،

مکافات، ٺواب .

مجادله: ع. جدال ايتشو،

ازغشو، غاوغا.

بر مجادله واقع بولغان .

مجاذبه: ع. جنب ايتشو، هر

قايسى برسن برسى طارطشو .

مجاز: ع. ٺه يتلگان سوز نڙڪ

خلافى، باشقهسى مقصود بولغان

سوز، كنايه .

صاماوار قاينادى (ديگانده صاماوار

اوزى البت قاينامى، اچنڊگى صوى

قاينى) ديگان سوز مجاز .

مجاز ا: ع. مجاز ايله، كنايه

طریقے ایله، حقیقی معناسی توگل.
آرسلان دیوب مجازا باطر کشی گہ
ڈہیتہ لر .

مجازاۃ: ع. بر بزوقلق اشکہ
قارشی جزاء بیرو، جزاء لاءو.
قباحتی ننگ مجازاتی باشقہ لرغہ عبرت
بولور .

مجال: ع. قدرت، کوچ،
فرصت، امکان .
هیچده مجالم قائمادی .

مجالس: ع. مجلسلر، جیرنلر .
مجالست: ع. او طردہش
بولو، مصاحبت، برگہ لب سویلاشوب
اوطرو .

مجامعت: ع. جماع، مباشرت،
معامله زوجیه .

مجانا: ع. اجر سز، بوش، حق
تولہ نمی .
اسامی الکتب مجانا کوندریلہ در .

مجانبت: ع. بر یاقغہ کیتو،
صاقلانو، یراقلاشو، احتراز .
بوزقلقندن مجانبت لازم در .

مجانس: ع. بر جنسلی، بر
نوع، بر صورت، هر طرفی بر
توسلی نرسہ دن بولغان .

مجانست: ع. بر جنسلی لک،
بر توری، بر نوعندن بولو .

مجاوبہ: ع. بر برینہ جواب
بیرشو، جواب لاشو، ازغشو، بحثلہ شو .

مجاور: ع. کورشی یورطی
یہ نہشہ بولغان کشی، قومشو .

مجاور = درویش، زاهد .
مدینہ مجاور لری .

مجاورت: ع. کورشی بولو،
یا کہ درویش بولو .

مجاہد: ع. دین یولندان جانن،
تہنن فدا ایتوب طرشوچی، غیرت
ایتوچی، صوغشوچی .

اسلام مجاہد لرننن فلان کشی .
مجاہدہ: ع. طرشو، صوغشو،
سعی، غیرت، ہماربہ ایتو، جہاد
فی سبیل اللہ .

مجاہد: ع. بر اشنی کوچلہب

اشلاتوچی، جبر ایتوچی، کوچله-و-
چی. بومجبر بر حالدر.

مجبور: ع. کوچله نگان، مضطر
چاره سز.

شول طریقہ اشلاوگه مجبور بولدم.

مجبور ا: ع. مجبور بولوب،
کوچلانگان حالده. مجبورا کیلدم.

مجبوریت: ع. مجبورلک،
کوچله نو، چارہ سز بولو. یالغان
سویله رگه نی مجبوریت بولدی.

مجتہع: ع. جیبیولغان، طو-
بلانغان، بر یرگه کیلگان.
اموال مجتہعه.

مجتنب: ع. بر یاقغه کیتوچی
صافلانوچی، طیبیلوچی:
حرام اشدن مجتنب بول.

مجتہد: ع. آیت حدیثدن
حکم چغارا بلوچی، اجتهاد ایتوچی،
طرشوچی.

مجدد: ع. یاکی حالگه ئه-
یله ندروچی، یاکی دن حیاتکه قویو-
چی.

مجر ا: ع. صوسز یلغه، صو
یولی، آقغان بیر.

نیل نهرینک مجراسی.

مجر ب: ع. تجربه ایتلگان،
صنالغان: شولای بولووی مجربدر.

مجر د: ع. یالانغاچ، آچق،
یالغز، ایکنچی بره وایله قوشلمغان،
اوزینه باشقه بولغان، صافی، معنوی
بولغان نرسه.

مجر م: ع. گناہلی، جرم ایہ-
سی، قباحتلک ایتوچی.

مجرم بولدیغی سوزندن بیله گولی.

مجر و ح: ع. یارالی، یارا-
لانغان، جراحتلنگان.

صوغشده مجروح بولوب قایتدی.

مجزوم: ع. کیسلکان، قطع
ایتلگن، معلوم، محقق.

بو بر امر مجزومدر.

مجسم: ع. قالونلق، اوزو-
نلق، کیئلگی بولغان ئه یبر، ته-

نلی، جسملی، بدنلی، وجودلی.
حقیقت مجسم بولور کورینه.

مجموعه: ع. جیولغان، مجله،
جیونتق. مجموعه کوبیه، گوزهل بر
مجموعه در.

مجموعه: ع. باریسی، بتو-
نسی، هپسی، کل سی، صوماسی.
مجموعه یکون ..

مجنون: ع. عقلی باشندن
کیتکان، جنلانگان، تیلی، چنی
طوطقان، دیوانه.

مجنونیت: ع. مجنونلک،
تیلی لک ..

مجوسی: ع. الله دن باش-قه
پت لرغه طابنوجی، مجوس دینه
ایرگان کشی، پت پرست.
مجوسی لر منهبی.

مجوسیت: ع. مجوسلک،
مجوس دینی.

مجوسهر: ع. جوهرلنگان،
زینتلنگان، آلماسلی.
مجوسهر بر تاج کیدی.

مجوسهرات: ع. زینتلی نر
سهر، قیمتلی ته یبر لر.

مجله: ع. بالطراوقلی، شوما.
کوزگی ننگ سطحی مجلدر.

مجله: ع. کاغدلری جیولوب
قوشلوب بر کتلتنگان کتاب، توبله-
نکان، طشلانغان.
بوکتاب غایت گوزهل مجلدر.

مجله: ع. بر اش حقنده
جیولشو، بر ییرگه جیولوب اوپر-
شو. علما مجلی.

مجله: ع. کتاب، مجموعه ور-
ساله. ادبیات حقنه گوزل بر مجله-
در، «شورا» مجله سی.

مجموعه: ع. جی-ولا طورغان
اورن، کشیلر ننگ جیولغان قوشلغان
ییری. مجمع ادبا، مجمع اشرار.
مجمع ناس- کشی لر ننگ جیولغان
ییری.

مجهل: ع. آز سوز ایله بلدر
لنگان، قصه، خلاصه، مختصر.

تاریخ مجهل، بیک مجهل یازیلغان.

مجموعه: ع. بردن، بتونسی،
جیولوب، باریک. مجموعه کیلدیلر.

غایت کوب مجوهرات بار در .

مجهول: ع. بله سز، طانلمغان،
نامه معلوم .

مجهول بر آدم کیلوب کردی .

مجید: ع. حرمتلی، السوغ،
بلغد. رب مجید = جناب حق تعالی .

محادثة: ع. بسر برینسه خبر
سویلهب طورو، خبرلشو، سویله شو،
مکالمه .

مخاذا: ع. بربرینک قارشو-
سنک، ینه شه، برابر .

مخاربه: ع. ایکی یا که کوب
دولتدر آره سنک بولغان صوغش،
زور صوغش. ایرانیلر ایله یونانیلر
آره سنک بیوک بر محاربه بولدی .

محاسبه: ع. ایکی کشی برندن
حساب آلاشو، حسابلاشو، صاناشو،
اشچوط آلو .

ایکی آرازده برر محاسبه بارمی ؟

محاسن: ع. حسن لر، ماطور-

لار، صاف وچن بولغان اشلر، ایند
گو اشلر، گوزهلر .

محاصره: ع. بر شهرنک دشمنان
طرفندن تیره لی عسکر ایله چولغان
آلنووی، اوراب آلو، قامالو .
بیش آی محاصره ده قالدیلار .

محاط: ع. احاطه ایتلگان،
کیرته لنگان، اورالغان، چولغانغان،
اچکه آلنغان. بتون کره ارض
هوای نسیمی ایله محاط در .

محافظ: ع. صاقلوچی، محافظه
ایتوچی .

محافظه: ع. صاق لالو، قار او .
الله محافظه ایتسون .

محافل: ع. محفل لر، جیولش
وه جلسلر، جیولغان کشیلر .

محاق: ع. آینک آخرغی،
کورنمی طورغان چاغی . محاق حالند
آی برده کورنمی، بدر حالند
ایسه بتونله ی کورینه در .

محاکمه: ع. هر ایکی یاقنی
ایشتوب بلوب اورطادن بر حکم
چغارو، تیکشرو، حکم ایتو...

محال: ع. بولمی طورغان،

بولوی قابل و ممکن توگل. محال بولغان
اشنی اویلاماده ایندی.

مخالفه: ع. هر ایکی طرف
اوزینکن اثبات ایچون آنط ایتشو،
آنلاشو، یمین ایتشو.

مخاوره: ع. سویله شوب او طرو،
قونشو، مکالمه، مصاحبه.
بر مخاوره علمیده.

محب: ع. سویوچی، یار اطوچی،
محبت ایتوچی، محب المله، محب القفر،
محب - دوست یاقن، یار اطلغان کشتی.

محبانه: ع. محبت طریقی ایله،
دوستلرجه، یار اطوب، سویوب.
محبانه نصیحت بیردی.

محبیت: ع. سویمک، سویشمک،
دوستلق، عشق. بن آکامحبت ایتدم

محبیس: ع. برعیبی بولغان
ایچون یامان کشتی لرنی یسابوب
قویا طورغان یورط، حبیس خانسه،
زندان. تیورمه.

محبوب: ع. سویلگان، یارا
طلغان، عشق طوطلغان.

محبوبه = سویلگان خاطون.

محبوب محبوبه بربرینه قاوشدیلار.

محبوس: ع. حبس ایتلکان،
زندانه صالحان کشتی، یابلغان،
طوطلغان، موقوف.

یوسف (ع) ۷ سنه محبوس بولغان.

محتاج: ع. برنر سه حاجت
بولغان کشتی، فقیر، کوچسز، یارد-

مسز، صور اوچی، تله وچی. محتاج
بیچار الارغه یاردم... بوئوی تهمیرگه
محتاج در.

محترم: ع. حرمتلی، عزتلی،
حرمت ایتدیرگه لایق.

محترم استاذم حضرت تلمری.

محتسب: ع. حساب ایتوچی،
بر حساب ایشینه ماءور بولغان کشتی.
آخوند و محتسب.

محتضر: ع. حاض راکنه
بولغان کشتی، ئولمگه حاضر لئوچی،
حالت نزعده گی انسان.

محمّل: ع. بولور دیوب
اویلانسه، ممکن، قابل، امیدلی.

بوکون کیلولری محتیل در.

محتوی: ع. اچینه آلفان،

جامع، حاوی، شامل، صیدرغان.

معلومات مفیده یی محتوی بررساله.

محبوب: ع. اویاطلی، ئور-

تولی، پردهلی، اویالغان کشی.

محبوبیت: ع. اویالو، عار-

لنو، اویالو طبیعتی.

محدث: ع. اولیده بولهاینچه

صوگسین بولغان نرسه، یاکی غنه

یاصالغان. عالم دنیا محث در.

محدود: ع. چیکلنگان، محاط،

اوراطلغان، چیکلی، حد قویلغان،

چامالی.

معلوماتی محدوددر، محدود نظام.

محدور: ع. قورقنچ، مانع،

صاقلانزراق بولغان نرسه.

مونک نی محدودری بار؟

مخوف: ع. حنف ایتلکان،

جویلغان، اورنندن طاشلنغان.

محراب: ع. مسجد یا که باشقه

معبدنک قبله طرفدایغی، امام طورر

ایچون اشلنگان اورنی، کروب طور

غان بیبری، ئوینک توری.

محرر: ع. یازوچی، کاتب،

قلمگه آلوچی. بوکتابنک محرری فلان

افندی. محرره قز، محررین عظام.

محررات: ع. یازلغان نرسه

لر، یازلغان کاغدلر.

محررف: ع. اصل معنی لری

بوزلغان، عباره سی اوزگارنلنگان

کتاب ورساله، تحریف ایتلنگان.

محرک: ع. اجرام علیویه-

سماویه نک حرکت سنویه لرنده

یورگان یوللاری، یورگان یول.

محرک شمس، محرک ارض.

محرّم: ع. حرام ایتلنگان،

شرعا منع ایتلنگان نرسه.

محرّمات: ع. حرام ومنع

ایتلنگان نرسه لر.

محرّماتین اجتناب ایتو تیوش.

محرّوسه: ع. بیک محکم والوغ

شهر، صاقلانغان، زور، نقلی، شهر.

مصر محرّوسه.

سيزلگان، طولغان، حواس خمسه
نكٔ برسی ايله بلنگان.

محرش: ع. قیامت کوندا بتون
خلق جیولا طورغان جیر، عرصات
میدانی، قیامت اورنی، حشر نشر
ییری، روز محشر - قیامت کونی،
طغزلق، کوب کشیلر جیولغان ییر.

محصر: ع. محدود، چیکلنگان،
محاصره ایتلگان، چولغانغان، قاماب
آلنغان. مالی فقط شوکا محصوردر.

محصول: ع. حاصل بولغان،
بار بولغان.

محصولات: ع. ییرگه چه چودن
حاصل بولغان نرسه، طوفر اققه چه.
چوب ئوسکاچ جیوب آلنغان ایگن.
محصولاتنكٔ عشرینی بیرمك لازم.
محصولات زراعیه - ایگندن کیلگان
فائدار؛ محصولات صنایعه - یاصالغان
نرسه لردن آلنغان فائدار؛ محصولات
معنیه = ییردن چقغان نه ییرلردن
آلنغان نرسه.

محصولدار: ع. محصولی
کوب بولا طورغان، برکاتلی، منبت.

محر و م: ع. ئولشسز، برنرسه
آلا آلمغان، بوش قالغان.

محر و میت: ع. برنرسه سز،
ئولشسز، محروم بولوب قالو، بوش
قالو، حصه سز.

محزون: ع. قایغولی، کو-
ینچلی، موکلی، مغموم، متأسف.
نی ایچون بوچیکلی محزون بولدگز؟

محزونیت: ع. قایغولی لق،
غم، حزن، موک.
یوزنده محزونیت اثری کورندی.

محسن: ع. احسان ایتوچی،
یاخشیلق ایتوچی، کرم قیلوچی.

محسنات: ع. گوزهل و یاخشی
اشلر، خلقلر، فضیلت لر.

محسوب: ع. صاندا لغان،
حساب ایتلگان، معتبر.

محسود: ع. حسد ایتلگان،
کونله شلگان، هر کم حسد ایتلرک
بولغان.

محسوس: ع. حس ایتلگان،

غایت محصولدار بیدر در .

محضه: ع. خاص، عرف، صاف،
آنچق، فقط .

محظورات: ع. ممنوع و حرام
ایتلگان نرسه لر، طییلغان اشلر .

محفل: ع. جیولغان بیدر، مجلس،
جمعیّت .

محفوظ: ع. صاقلانغان، تا-
مین ایتلگان، کوزه تلگان، اعتبار
ایله قارالغان، یادقه آلنغان،
ازبرلنگان .

محقق: ع. حقلغی ثابت، چن،
درستلنگان، مثبت، بیلگولی،
شبهه سز، مطلق .

محقق: ع. برنرسه نلک توین،
حقلغن تیکشروچی، حقلوچی .
عالم محقق، محققین دن بردات .

محکم: ع. چ داملی، طازا،
متین، قوتلی، بتمه سلک .
غایت محکم بر بناء، محکم قانون .
آغزینی محکم باغلادم .

محکّمات: ع. قرآن کریمه نگی
حکم آیتلری، متشابه بولماغان
آیتلر .

محکمه: ع. خصوصتلی کشی لرنلک
قاضیلار طرفندن عدالت ایله حکم
ایتله طورغان بیدرلری، حکم یورطی .

محکوک: ع. ط-اشقه یا که
ط-افتاغه برنرسه ایله اویوب
قازوب، چقوب یازیلغان نرسه،
چقوب یازیلغان نه بیدر لر .

محکوم: ع. برهونلک حکمی و
قانونی آستنه بولغان کشی، باشقه نلک
حکیمینه تابع بولغان . ملت محکومه .
محکوم = حکم و قرار ایتلنگان .

محل: ع. اورن، بیدر، مکان،
مقام . مناسب بر محلده ایسی .

محلول: ع. طارالغان، ایز-
لگان، ئریگان، حل ایتلنگان .
صو اچنده محلول بولغان طوز .

محلّه: ع. شهر و اوللار نلک بر
امام و مسجدگه تابع بولغان قسمی .
ایکنچی محلّه امامی، محلّه مکتبی .

محلّی: ع. بر محلّه گه مخصوص،
بر پیرده گی، شول پیرنک.

محلّی اداره: محلّی مجلس، محصولات محلّیه.

محمّدی: ع. محمّد بن عبدالمطلب
منسوب، محمّد (ع) گه ایسه رگان
کشیر، مسلمانلار.

محمود: ع. ماقتاالغان، مدح
ایتلکان کشی.

اخلاق محموده، محمود الحصال.

محمول: ع. یوکلّه نکان، سویه-
لگان، آگا بیرلگان، قویلغان.
بو قوریلق یغمورسز لقمه محمودلر.

محمّنت: ع. زحمت، زنجو، آغر
لق، قیونلق، جفا، قایغو، بلا، آفت.
مخستدن صوڭ راحت، بولده کوب
مختلر چیکدک.

محو: ع. جوویو، یوغالطو، طا-
شلاو، بتو، خراب بولو.
نا ان مات محو ومنقرض بولا.

محوور: ع. توگه رکه وئیهلنه
طورغان نرسه لر نلک اورطه سنلغی
ئیهلنه می طورغان ئلوشی، اورطه

سندن ئوتکان صزق، کوچهر.
محور ارض، محورندن اوتکان خط.
محوریت: ع. اوزن هیچ نرسه
گه ساناماو، توبه نلک کورسه تو، یوقلق.
محیر: ع. حیران قالدروچی،
آبدراطوچی، شاشرطوب قالدروچی.
محیر عقول - عقلنی حیرتده قالدره
طورغان نرسه.

محیط: ع. احاطه ایتکان، اوراب
آلغان، تیره لای چورناغان، قاماب
آلغان، اچینه آلغان، صیدرغان،
جیفان. بحر محیط کبیر، بتون کره
ارضنی محیط بولغان هوای نسیمی.

مخابیر: ع. هر وقت بر بری
ایله خبرله شوب یازیشوب طورو-
چی، خبرله شوچی. غزیته مخابیری.

مخابیره: ع. بر بری ایله خبر-
له شو، خط یاز شو.

مخادغه: ع. آلداشو، هیله
ایدشو، مکر ایتشو.

مخازن: ع. مخزن لر، خزینه
مالی قویلغان بیر، ماگازین، کوب

مالار قویلغان یورط .

مُخَاصِمَه: ع. ایکی کشی
آراسنداغی دعوا، نزااعلاشو، دعوا
لاشو. مُخَاصِمَه هِمان کیسلمادی.

مُخَاطَب: ع. اوزینه سوز سو
یلنگان کشی، سوزنی توبه ب ئه-
یتولکان کشی، خطاب ایتلنگان.

مُخَاطَبَه: ع. قارا قارشی
ایکی کشی سویله شو، مکالمه، مصاحبه،
قونشو، بر برینه خطاب ایدشو.

مُخَاطَرَه: ع. قورقنچ، خوف،
ضرر، زیان، هلاکت.
بو ااشده مخاطره باردر.

مُخَالَطَه: ع. قوشلو، بو طالسو،
آرالاشو، قاطشو.
ناچار خلقلی کشی لرایله مخالطه ایتمه.

مُخَالَفَی: ع. قارشی، ضد،
عکس، اوخشامغان، یاقشیمغان، موا-
فقت ایتمی طورغان، موافق توگل.
اول میکا مخالفی در.

مُخَالَفَت: ع. خلاف بولو،
مغایرت، مباحثه، دشمنانلق، قارشو-

لق، ضدلق.

اول آدم هر وقت میکامخالفت ایته.
مُخَبِر: ع. خبر بیروچی، غز-
ته گه خبر یازوچی.

اوقا مخبری، استانبول. مخبری.

مُخْتَار: ع. اراده سی اوزنده
بولغان کشی، ایرکلی، ممتاز، صا
یلانغان.
فاعل مختار، اداره مختاریه.

مُخْتَرِع: ع. بر اشنی طابوب
میدانغه قویوچی، کشفی ایجاد اینو-
چی، اختراع ایتوچی.

مشهور مخترع ئه دیسسوندک فونوغرافی
مُخْتَص: ع. خاصلانغان، مخصوص-
ص، خصوصی. بویورط سز که مختصر.

مُخْتَصِر: ع. قصه، مجمل، مفصل
توکل، مقصودنی قصه لوق ایله آکلا-
تقان.

خطیب افندی مختصر بر نطق سویلا-
دی، مختصر تاریخ عمومی.

مُخْتَصِرًا: ع. مقصودنی قصه لوق
ایله آکلاطوب، قصه غنه ایتوب،
تفصیل ایتمیچه.

مختصرا افادهء کلام ایتدی.

مُخْتَلَطٌ: ع. قاطشوجی، قوشلو.

چی، بو طالوچی، تورلی نرسه لردن قوشلوب یاصالغان.

مُخْتَلَفٌ: ع. تورلی تورلی بو.

لغان، بر تورلی کنه توگل.

مختلفی الالوان - تورلی تورلی توسلرده.

مختلف الرئی - تورلی فکرده بولغان.

مُخْتَلَفٌ فِيهِ: ع. آذ لک حقدنه

اختلاف ایتلکان، اتفاق ایله قبول ایتلمکان.

مختلف فیله بولغان عمل.

مُخْتَدِمٌ: ع. خدمت ایتلکان،

حرمتلی؛ الوغ ذاتلرنک بالاسینه

خطابا یورتلکان عنوان.

مُخْرَبٌ: ع. بوزوچی، خراب

ایتوچی، ویران هلاک ایتوچی، پر-

یشان مو ایتوچی. مخرب ملت.

مُخْرَجٌ: ع. طاوشر وسوزلرنک

آغزدن چغه طورغان ییرلری، چغه

چق اورن.

مُخْرُوطٌ: ع. شیکر باشی کبی،

توبی کیڭ باشی ئوچلی بولغان تو-
گهرهک نرسه. بر جسم مخروط.

مُخْرَنٌ: ع. مال جیولا طورغان
اورن، آنبار، اسکلا، ماغازین.

مُخَصَّصٌ: ع. تخصیص ایتلکان،
آطاب بیلگولنگان، آیرلغان.

اش کونلری ایچون مخصص وظیفه -
سی باردر.

مُخْصِوَصٌ: ع. بره وگه گنه آطا
لوب بیل-گوله نوب قویلغان، خاصلا

نغان، آیرم.

معلم لرگه مخصوص بر بولمه.

مُخْفِىٌّ: ع. جیکله یگان، جیکله -
یتلکان.

مُخْفِىٌّ: ع. یه شرین، گیزیلی،
صاقلی، سرلی.

مُخْفِىٌّ بولماسون - یمشرون قالماسون.

مُخْلِصٌ: ع. دوستلغی یا که با-
شقه معاهله سی چن صاق کوکلدن

بولغان. اخلاصلی.

مُخْبٌ مخلص، مخلصلری.

مُخْلِصَانَهُ: ع. چن دوستلق ایله.

مد (واو - الف - یا) بر حرفنی صو
زوب او قو، مد اشارتی (-)

مد و جزر: ع. مد = دیگز
صوویذک قویاشدک تاء پیروی ایله
آرطووی، قابارووی.
جزر - دیگزک طارطلووی. کیمووی.
روسجه: پیریلیفی - آتلیفی.

مداح: ع. بیک آرطق اوز-
دروب ماقداوچی، مبالغه ایله ماقتاب
شعر سویله وچی، مداح شاعر، اورام
لارده بوش یالغان حکایه لر صاتو-
چی. استانبول مداحلری.

مدخل، ع. کریشو، قوشلو،
قاطشر، قصلو، آراغه کرو، توسط.
بنم بواشمه مداخله ایتمه!

مدار: ع. ئه یله نه طورغان
بر نرسه ذک ئه یله ننگان پیروی، محرک،
مدار سرطان = سرطان یولدز یذک
ئه یلنگان چاقده کره^۶ ارض اوستنه
صزغان صزیغی.

مدار | اچنده گی
مدارات | ع. دشمانلقن
ی-اشروب
ظاهره دوستلق کورسه تو، ظاهری

صای کوکل ایله، صادقانه.
سزنی مخلصانه تبریک ایتم.

مخلوط: ع. باشقه ماله لر ایله
آرالاشقان، خالص و صاف بولمغان،
قاطشقان، قوشلغان.
مخلوط معدن، مخلوط دارو.

مخلوق: ع. اشله ب چغارلغان،
یاصالغان یاراطلغان، خلق ایتمکان.
عالم مخلوقدر.

مخلوقات: ع. جذاب حق طر-
فندن یاراطلغان یاصالغان نرسه لر،
مخلوقلر. عجائب مخلوقات.

مخمس: ع. بییش پوچماقلی
بییش قرلی، بییش قاطلی، بییشلی.
بییش مصر اعلی شعر.

مخیر: ع. مختار، ایرکلی،
اختیاری.
تله گانگیزی آلماقده مخیرسکز.

مخیل: ع. خیال ایتمکان، ظن
وهمدن عبارت بولغان.

مخیلات که ایهره ک عقللی کشی اش
توگلدر.

مد: ع. صوزو، اوزایطو، حرف

دوستلق، طشن حسن معامله، آچق
یوز کورساتو.

مدارس: ع. مدرسه لر،

شاگردلرنک جیبولوب درس اوقی
طورغان یورطلری، درس یورطلری.
مکاتب و مدارس علمیه.

مدافع: ع. اوزینه هجوم

ایتکان دشمنه قارشو طوروب اوزن
صاقلارغه طرشوچی، مدافعه ایتو-
چی، اوزن دشمنن صاقلوچی.

مدافعه: ع. دشمنه قارشو

اوزن صاقلارغه طریشو، قارشو
طوروب صوغشو یا که سوز ایله
جیکشوچی.

مدام: ع. اوزاق زمان طور-

وچی، سورکلی، دائمی، باقی، متصل.
مدام - شراب، ایسرتکیچ. شرب مدام.

مدام: ع. براشنی طاشلامی

اشله وچی، دوام ایتوچی. بر اشکه
مدام بولسا گنه اول اشن نائنه
کوررسک.

مداومت: ع. بر اشکه برده

آیرلمیچه طوطنو طاشلامی اشله و،
آرا قالدرمی طرشو. مداومت
ایتکان کشی اشنگ باشینه چغار.

مداهنه: ع. برهونی اوز فئا-

ئده سی ایچون مافتاو؛ تهریلکه
طوطو، یالاغایلاو. مداهنه ایتومکر وه در.

مدبر: ع. اشنگ آلدن آر-

طن قاراب اشله وچی، تدبیرلی،
اویلاب اشله وچی. مدبر بر مآور
ایدی. مدبره خاطون.

مدت: ع. اوتکان زمان،

سورگان وقت، عمر، وقت، زمان،
چاق بیلگولنگان وقت. مدت عمرمه
بیش آی مدتده، مسح مدتی.

مدح: ع. بره ونک یخشیلغن

سویله و، مافتاو، ثناء.
اوزین اوزی مدح ایته ایدی.

مدخل: ع. کره طورغان بیر،

برفندن الک اوقله طورغان مختصر
بر رساله، قیو، آغز، ایشک، باشلا
ئهیچ، مبداء، مقدمه.

مدد: ع. یاردم، عون.

اللهدن مدد صوراً! مدد! = امان!

صاقلالا! مدد، یاربم!

مددکار: ع. یاردمچی، معین.
مددکار انسان.

مدرس: ع. زور درس لرنی
اویره توچی معلم، مدرسه ده درس
بیروچی.
مدرسک شهادت نامه سی آلدی.

مدرسه: ع. درس اوقطولا
طورغان اورن، الوغراق شاگردلر
اوقی طورغان یورط، درس خانه،
دارالتعلیم.
مدرسه عالییه، مدرسه اسلامییه.

مدرک: ع. ایرشو، بیتشو-
چی، یاشی علمی وقتی ایرشکان.
مدعا: ع. دعوا ایتلکان نرسه،
دعوا گه سبب بولغان ماده.
سزک مدعاک بیک زور.

مدعی: ع. حقن صور اوچی
کشی، دعوا ایتوچی، طلب ایتوچی.
مدعی گه بینه کیرهک.

مدعی علییه: ع. اورندن دعوا
ایتلکان، عیب لنگان.

مدعی علیه گه یمین ایتدیر گه تیوش...
مدفن: ع. ئولگان کشیلرنی
کومه طورغان اورن، مزار مقبره، قبرلک.
مدفن مخصوصینه دفن ایتلی.

مدفون: ع. طوفراق اچنه
کوملوب یاشر لنگان، کوملنگان، دفن
ایتلکان، آثار مدفونه. مرحوم فلان
مقبره ده مدفون.

مدقق: ع. هر نرسه نی کور
کورینه قبول ایتماینچه طوغروسنی
تیکشروب قار اوچی، نچسکه له وچی،
تدقیق ایتوچی. مؤرخ - مدقق.

مدلول: ع. برسوز یاکه اشا
ره دن آکلانغان نرسه، دلالات ایتلکان،
کورسه تلکان.

مدعی مدلوله، بو بیتنک مدلولینی
آکلامادم.

مدنی: ع. صحرا ده مال، طوار
ایله شغل لنبوب تر کلک ایتمی چه شهرده
طور وچی، شهرلی، بلدلی.
مدنی بر آدم، مدینه کشیسی.

مدنیت: ع. علم معارف، هنر
وصنایع د. ئوستون بولوب راحت

ياشاو، آلدە ياشاۋ، ترقياتك بولو.
آوروپا مدنيتى، بورنغى اسلام
مدنيتى

مدور: ع. توگەرەك، طوب-
شار كىي يومرى بولغان نرسە.
بر جسم مدور.

مدون: ع. جيولوب نظام
وترتېبكە قويلغان، ديوان صورتينه
قويلغان.

مدون بر اثرى باردر، اشعار مدونه.
مدهش: ع. قوقنچ، قورقو،
خوف كيتروچى، ئور كترلك.

مدهش بر وقعه، مدهش بر جانوار
كوردم، آثار مدهشه، مدهش بر خبر.

مدهوش: ع. قورقغان، آبد-
راغان، حيران بولغان كشى،
دهشتك قالغن، مدهش بولغان.

بو حالتى كوروب مدهوش بولدم.
مديدە: ع. اوزاق، اوزون،
كوب. مدت مديك - طول مدت -
بيك كوب زمان.

مدير: ع. اداره ايتوچى،
قار اوچى، باشقاروچى، بر اداره ده

مءمور. مدير افندى. مديره خاطون.
مديون: ع. بورچلى كشى،
دين وقرضى بولغان كشى، بيره -
چكلى، قرضى، دينلى.
مديونگە زكات بيرو درست در.

مذاكره: ع. بر اش حقنك
طوغر وسينى طابو ايچون سويله شوب
اوطرو، فكر ايتشو.

درس مذاكره سى، قرار دن اول
خصوصى بر مذاكره ايتدك.

مذاهب: ع. مذهبلىر.

مذاهب اربعه - دورت مذهبلىر. هر
طايفه نك اوزينه باشقه طوتقان
يوللارى.

مذبج: ع. حيوانلار بوغازلانا
طورغان اورن، قريان چالونا طور-
غان بيير.

مذبذب: ع. هيچ بر ياقغه
قرار بيره آلمغان، شكلى، متردد،
شبههلى، قولندن هيچ بر اش كيلمى
طورغان، آبدراغان.

مذبوح: ع. ايتى آشالور
ايچون صويلغان حيوان، بوغازلانغان،

چالذفان. حيوانات مذبوحه

کتابي ذڪ مذبوحی حلالی در؟

مذڪر: ع. ابرلك، ابرلسككه

دلالت ايتكان لفظ.

عزير لفظی مذڪر، عزيره بولسه

مؤنث بولا.

مذڪور: ع. ئه يتلوب ئوتكان،

ذڪرى كيچكان، ذڪر ايتلگان، مذ-

بور، مرقوم.

مذڪور آدم، ماده مذڪوره.

مذات: ع. خوارلق، توبه-

نملك، كيمچيلك.

اوزيني اوزى مذت كه توشردى.

مذمت: ع. ناچار، خورلق

اش، بزوقلق، آزغئلق.

مذموم: ع. خوارلنغان،

قباحت، سوگلگان، نچار، بزوق،

مكروه.

افعال مذمومه صاحبي هلاك بولور.

مذنب: ع. گناه، بزوقلق

اشلهوچى، گناهكار، آثم، مجرم،

آزغان، بزولغان.

مذهب: ع. بارا طورغان

يول، باريلهچق بير، يول، طريق،

مسلك، علم وفلسفه ده طوتقان يول،

دين.

حنفى مذهبي، سنى مذهبي، شيعه

مذهبي: پروتستان مذهبي، بوده

مذهبي.

مرد: ع. آچى، تهمسز، ئهرنته

طورغان.

الحق مرد = طوغريلق آچى در.

مردئى: ع. قيلغان اينگو-

لكن كشى گه كورسه تور ايچون گنه

اشلهوچى، رياتق ايتوچى.

مرد: ع. آدم، كشى، اير،

انسان، مذڪر. مرأة - خاطون.

مردئى: ع. كوزگه كورنگان،

كورينورلك.

غير مردئى - كوزگه كورنمازلك.

مردئيات: ع. كوز ايله كو-

رنگان نرسه لر.

مردآت: ع. كوزگى، آينه.

المسلم مردآت المسلم - مسلمان

مسلمان نك كوزگی سی در .

مُر اَبَجَه: ع. فائده لنو، بیک
آرطق فائده لنو، کوب پراتسینت
(فائض) آلو.

مُرَات: ع. کوب مره لر، کوب
کره، کوب دفعه، تکرار تکرار - کرات
مرات.

مُرَاتِب: ع. مرتبه لر، درجه -
لر، رتبه لر، مقدار لر.
مراتب عالیه گه مندی لر، علی مراتبهم.

مُرَاجَعَت: ع. قایتو، کیلو،
ژلر گه بارو، نه یلنوب برو او.
بونی حقیله آکلامی ا چون فیلان
کتابقه مراجعت ایدگز!
عمل مراجعت اداره ده در . . .

مُرَاد: ع. استه لنگان نه بیر،
بامررگه، آکلاطرغه اویلانغان نرسه،
اراده ایتلنگان، مطلب، مقصد.
بو سوزدن مرادک فی ایدی؟

مُرَادِف: ع. بر معنا گه کیله
طورغان، بر معنالی، مترادف.
ایکی بر معناده.

مُرَارَا: ع. قات قات، تکرار
ئلله نیچه مرتبه.
مرارا سویلدم طگلامادی.

مُرَاسَلَه: ع. خط بیبه رشو، خط
یازشو، مکتوبله شو، مکاتبه، منابره.

مُرَاسِم: ع. رسمی معامله، عا.
دت ایتلنگان نرسه لر، اشلررگه
عادتله ننگان اعتقاد لر.
طوی مراسمی اجرا ایتلدی.
مراسمه بیک رعایت ایته در.

مُرَاعَاة: ع. اعتبار ایتو،
التفات، قاراو، کوزه تو، رعایت.
مراعاة خاطر ایت - خاطرینه رعایت
ایت، خاطرین قرمه.

مُرَافَعَه: ع. دعوانی کیسو
ایچون محکمه گه مراجعت ایتو، محکمه
گه کوته رو، اشنی زورغه کوته رو.

مُرَافِق: ع. یولداشلق، اید
شلك ایتوچی، برگه یولدا بولوچی،
برگه بولو . . .

مُرَافِقَت: ع. یولداشلق،
ایده شلك، رفیقك، آرقاداشلق.

بوسفرده بئاکم مرافقت ایلەر؟

مراق: ع. بر اشکه کوکل

بیرو، آرزو، هوس، زاوقلانو،
آبدراو، قورقو، برنرسه گه اهمیت
بیرو. بوماشینه نئک نیچک اشله کانیی
بلورگه مراق ایتدم، اویونغه مراقلی،
قایغو. بوکوی، بونطق مراقیه بیته.

مراقبه: ع. کوزه تو، کوتو،

کوتوب طورو، اویغه قالو، فکرگه
چومو، عالم روحانیتکه چومو.

مرام: ع. آرزو، طلب،

مقصود. استه لنگان نرسه، نیت،
مقصد، مراد. مرامکنی آکللامدم.

مراهق: ع. صبیلقدن چنوب

بویغه ییتوب کیله طورغان بالا، بالغ
بولوب ییتمگان بالا، ۱۳، ۱۴
یاشلر چاماسنده غی کشی.

مربع: ع. دورت قرلی، دورت

پوچماقلی، دورنکل، دورتلی،
مربع الشکل.

مربع - اوز سانچه کوبایتلگان
عدد. ایکی نئک مربعی دورت؛
دورت نکلی اون آلتی.

$۲ \times ۲ = ۴$ ؛ $۴ \times ۴ = ۱۶$.

بر آرشین مربعی - بوی هم اینی
بره آرشین دیمکدر.

اون صاژین مربعی ییر - بوی
هم آرقلیسی بره صاژین بولغان
یوز کیساک ییر.

مربوط: ع. باغلانغان، به.

یلنگان، قوشلغان، ایهرتلگان،
ربط ایتلگان.

مربی: ع. تربیه چی، بالالر

قار اوچی، بالا تربیه چی سی،
مربی و معلم.

مربیه - تربیه چی خاطون، غوییرنانه.

مرتب: ع. ترتیب، ره تکه

قویوچی، تزوچی.

مطبعه مرتبی - حرف تزوچی،
نابورش - یک.

مرتب: ع. ترتیب ایتلگان،

ره تکه قویلغان، ره قلی، تزلگان.

مرتبه: ع. درجه، رتبه، مقنار،

چاما، منصب. اجتهاد ایتوب مرتبه گه
ایرشدی.

آطنده اوچ مرتبه کیله.

مر تچل: ع. ئلكن حاضر
لنماینچه سویلاوچی.
اویلاب اولچاب طور ماسدن سویلاکان.

مر قلد: ع. دیندن چغوجی،
دینن طاشلاوچی، چوقدنغان کشی،
کیری ئه یلانوجی.

مر تسم: ع. رسم قیلنغان،
صورت ایتلکان، صزلغان.

مر تعش: ع. تتره وچی، قسا
لتر اوچی، قالدتر او قلی.

مر تفع: ع. کوته رنکی، بیوک،
یوکسک، بلند.
غایت مرتفع طاغیر، مرتفع بنالر.

مر تکب: ع. بر اشکه توشو-
چی، بیرلوچی، اشلاوچی.
گناهغه مرتکب بولدی.

مر ئییه: ع. برئولگان کشینک
آرطندن آنی ماقتاب سویلنگان
سوز یا که شعر. فلان حضرت حقنک
مرئییه یازلوب چقغان.

مرئییه خوان - مرئییه او قوچی، ئولگان
کشینی یوقلاب شعر او قوچی.

مر جمع: ع. مقبول، باشقه
سندن آرتق کورلگان، اوستون،
آلدون.

ایکی دلیلنک رسی مرجع بولور.
مر جمع: ع. قایتوب کیلونه
طورغان اورن، قایتولاچق بیر،
آخرده باره طورغان اورن.

مر جو: ع. امید ایتلکان، رجا
ایتلکان، کوتولکان، یالواروب سو-
رالغان. بو کون بزرگه کیلووگن مرجودر.

مر حبا: ع. کیلکان کشیگه شاد-
لق کورگازوب ئه یتوله در، خوش
کلدیگن! کیلک بولگن! صفا کلدیگن!
دیملکر.

مر حله: ع. یول یوروکان کشیلر
نلق هر بر طوقتای طورغان اورن-
لرینه ئه یتلور، منزل، استانسیه،
قونارلق اورن.

مر حمت: ع. کشینی آیاو،
یاخشیلق ایتو، آچینو، ژه للهو،
التفات ایتو.

الله مرحمت ایتسون! فقیر لرگه
مرحمت ایتو تیوش.

رزق بیرلگان، آشاتلغان، رزقی
حاضرلنگان. مرزوق آدم - بای کشی.

مرسل: ع. یبارلگان، کوند.
لگان کشی، یوللانغان، ایلچی،
پیغمبر.

مرسلین: ع. مرسل، ر،
رسوللر، ایلچیلر، پیغمبرلر، انبیاء
و مرسلین حضرتلری.

مرسول: ع. یبارلگان، ایلچی،
مرسل، کوندرلمش.
مرسول مکتوبکیز - یبارلگان خطکیز.

مرسوم: ع. رسم قیلنغان،
صزلغان، یازلغان، نقش قیلنغان،
عادت اورنینه کیلگان. عادت
بولغان.

مرشد: ع. ارشاد ایتوچی،
کوندروچی، طوغری یولغه باشلاو-
چی، کشینی حلقغه دلالت ایتوچی،
طوغریلقغه کوندروچی ایشان.
مرشد کامل.

مرصع: ع. قیمتلی وزینتلی
طاشلر ایله بیزه لگان، نقشلنگان.

مرحوم: ع. اللهک رحمتینه
یولقغان، رحمتکه لایقلی بولغان،
رحمتک.

مرحوم - ئولگان، وفات، متوفی.
مرحومه خاتون.

مرخص: ع. براشنی اشلاو-
گه رخصت بیرلگان، اذن بیرلگان،
وکیل، دیپوتات.

مرد: ف. ایر، یکت، آدم،
غیرتلی وحمیتلی کشی، کشیلکی
آدم.
نامرد - کشیلکسز، قورقاق.

مردار: ف. بچراق، شاقشی،
قباحت، یامان، نجس.

مردانه: ف. ایرلرجه، یکتجه،
باطرلرجه، غیرت ایلان، ایرلک
ایلان.

مردود: ع. رد قیلنغان،
قایتارلغان، قبول ایتلمگان، قولغان،
ملعون.

بوسوز مردوددر، شیطان مردوددر.

مرزوق: ع. رزقلنگان،

مرصع نشان = بیزه کلنگان ماتور
میدال .

مرض : ع. خسته لك، آورو،
علت، درد، چیر .
مرض ساری = یوغوشلی چیر .

مرضع | بالا اییزوچی ،
: ع. سوت بیروچی
مرضعه | خاتون، ایچاکن
بالاسی بولغان خاتون .

مرضی : ع. (مرض) رضالق،
خوشنودلق .

مرطوب : ع. رطوبتلی ،
یووشلی، دملی، صیروسلی .

مرما : ع. حیوان اوطلارلق
بیر، بولونلق، پچانلك، وینگن .

مرغوب : ع. رغبت ایتلگان،
خوش کورلگان، قزغلغان، مقبول،
آرزو ایتلگان .

بیک مرغوب = کیلوشلی، یاغشلی .

مرفق : ع. ترساک، قول
ترساگی .

مرفوع : ع. کوته رلگان،

بیوکلنگان .

مرفوع = حکمی بتکان، طاشلانغان .

مرفق : ع. یاتاچق بیر، یاتاق
اورنی، قهر، مزار، گور، زیارت .
آنك مرقشریفی بخاراده در .

مرقوم : ع. یوقاروده ئه یتلگان،
بیان قیلنغان، سویلنکان، سویلنوب
کیچکان، مذکور .

مرکب : ع. ترکیب ایتلگان،
برگه جیولغان، قوشلغان، بر نیچه
نرسه دن او یوشغان، یازو قاره سی .
بهض ئه یبیرلر بیک کوب نرسه دن
مركب بولا .

مرکب : ع. ئوستینه آملانا
طورغان حیوان .

مرکبات : ع. بر نیچه تورلی
نرسه دن قوشلغان ئه یبیرلر، مرکب
بولغان نرسه لر .

مركز : ع. ئه یلنکان نرسه نك
اورتاسی، جزبه ایله صزلغان
توگارک صزقنك ایك اورتاسی،
اصل، توب، سینتر .
مركز خلافت، مرکز سلطنت = حکو-

متنك توب شهرى، پاي تخت.

مركوز: ع. قسادلغان، تگلگان، اوپرتلغان.

آنك طبيعتنه مركوز - يعنى اصل ياراتلىش بولغان.

مرموز: ع. طوب طوغرى ئه يتولمىچە اشاره كېك بر حال ايله بلدرلگان، رمزلىگان.

مروت: ع. ايرلك، يكتلك، كشيلىك، جوماردلك، مردلك، انسانيت.

مروتەند: ع. مروتلى، انسا نيتلى كشى.

مروج: ع. رواجلىندروچى، اوتكاروچى، ألغه يباروچى، قوتله وچى. مروج افكار - فكرلرنى قوتله وچى، هر وقت حكومتك فكرن ياقلاب يازغان غزەتى، حكومتك مروج افكارى ديلر.

مروور: ع. اوتو، بر ياقىدن كروب ايكنچى ياقىدن چغو، اوتوب كيتو. مروور زمان = زماننى اوتووى.

مروو: ع. مكده بر اورن

اسمى.

صفا ايلان مروه آراسنك حاجيلر يوريلر.

مروى: ع. رويايت ايتلگان، كوچوب سويلنگان، منقول. بو سوز پيغمبردن مروى.

مروهون: ع. رهنگه قويلغان، زاقلا دغه سالنغان، طوتقون بولغان مال.

مريخ: ع. قوياش اطرافنده ئه يلفوب يوروگان يولذرلر كى برسى، مريخ يولذرى.

مريى: ع. اراده قىلوچى، تله وچى.

طريقتده بر شيخغه اياركان، ايشانغه قول بېركان كشى، ايشان شا كردي.

مريض: ع. خسته، صرخاو، آورو، چيرلى، مرضغه دوچار بولغان.

مزاج: ع. كشىنك ياراتلمش دهغى حالى، طبيعت، خلق.

بعض بر كشى قزومز اجلى بولا.

مزاح: ع. كولكى، قزقلى

سوزلر سویلاو، لطیفه.

براونی مزاح ایتو = آنسن کولو،
مسقل ایتو.

مزا حمه: ع. طغزلاشو، قصلشو.

مزا د: ع. بیر مالنی کم آرتوق

حق بیرسه شوئارغه ساتو ایچون
قویلووی، طورغ.

مزار: ع. زیارت اورنی،

قبر، گور، مرقد.

مزارستان ع. مزارلری

بولغان بیر، زیارتلك، قبرلك،
قبرستان، مقبره.

مزارع: ع. ایگونلك اورن

لری، ایگون چاچلگان بیرلر،
ایگونلر.

مزامیر: ع. مزارلر، اوین

قوراللری، قورای وقوبزلر.

مزا اید: ع. برمالنك آرتوق

حق بیرگان کشیگه ساتلووی، طورغ،
مزا د.

مزابور: ع. ذکر ایتلگان،

ئه یتلوب اوتکان، کچکان، مذکور،

یوغاروده اسمی یازلغان.

مزج: ع. قوشو، قاتشدرو،

ایکی تورلی ئه یبرنی برگه بو طاب
آرالاشدرو.

مزدلفه: ع. مکه ده بر اورن

اسمی.

مزروعات: ع. ایگنلر،

ایگوب آلنغان آشلاق لر، محصولات.

مزمار: ع. قوبز، قورای،

صبزغی.

داود پیغمبرگه کیلگان زبور
کتابی نك، سوره لری.

مزیت: ع. آرتعلق، فضلیت،

خاصیت.

مزید: ع. آرتق، کویایگان،

کوب.

مزیل: ع. یباروچی، یوغا.

لتوچی، کیتهروچی، ازاله ایتوچی.
مزیل نجس = پچراقنی بتروچی.

مزیین: ع. زینتلنکان، بیره

لسکان، ماطورلانغان، بیره کلنکان

مسابقه میدانی = یاریشاپورغان بییر.

مَسَاجِدُ: ع. مسجدلر، مسلمان
عبادتخانه لری.

مَسَاحِدُ: ع. نرسه نڭ اوستینڭ
کیکلکی، وشول کیکلکنی اولچا،
مساحه سطحیه.

مَسَارِعَتُ: ع. آشغو، اوز-
یشو، آشغوب اشکه باشلاو.

سوزنڭ مسارعت ایتدی.
مَسَاعِدُ: ع. کیچیلک بیرو-

چی، مکنلک بیروچی، رخصت
ایتوچی، یاردم ایتوچی، معاون.

مَسَاعِدُ: ع. یاردم، معاونت،
رخصت، اذن، ایرک بیرو.

وقتم مساعده ایتدی، مساعده ایتسه-
گز سویلیم.

مَسَاعِي: ع. سعیلر، طرشو
لر، طرشقار، اجتهادلر.

مَسَافَتُ | ایکی اورن
ع. آراسنده یرا-
مَسَافَهُ | قلق، آلصق،
بعء. قویاش ایله بییر آراسنڭ

مَشَدُ: ف. سوینچ خبر، سویو-
نچی، بشارت.

مَسَسُ: ع. طوتو، تیوو، بهریلو،
واقع بولو. بنی برحاجت مس ایتدی.

مَسَاءُ: ع. کیچ، آخشام، کیچ
وقتی. صبح و مسا = ایرته و کیچ.

مَسَائِلُ: ع. مسئله لر.
مَسْئَلَةٌ: ع. سوال ایتلوب

جوابی کوتولگان ئه بییر، اهمیتلی
حال، واپروص، زاد اچا.

آقچه مسئله سی قوزغالدی.
مَسْئُولُ: ع. صورالغان،

سوال قیلنغان، سوال آستنده
قالغان، جواب بیرورگه مجبور کشی.

بو طوغوروده مین مسئول من.
مَسْئُولِيَّتُ: ع. مسئول لک،

صورالو، سوال آستنده قالوچیلق،
جواب بیرورگه مجبور بولوچیلق.

مسئولیتنی اوز اوستینه آلو.
مَسَابِقَتُ | یاریشو،
ع. اوزیشو،
مَسَابِقَةٌ | رقابت.

مسافه بیک زور.

مُساْفِرٌ: ع. سفر و سیاحت

ایتوچی، یراق یولغه یوروچی،
یولچی قوناق.

بوکون قزانن بر مسافر کیلدی.

مُساْفِرَتٌ: ع. مسافرلک،

یولچیلق، یول یوروچیلک، سیاحت.

مُساْفِرْ خَاَنَهٌ: ع. یولچیلر

قونا طورغان ئوی، مسافرلر طور-
ورغه یورط، نومیرا.

مُساْكِنٌ: ع. مسکنلر، طورا

طورغان اورنلر، یورطلر، اقا-
متگاهلر.

مُساْكِیْنٌ: ع. مسکینلر،

فقیرلر، بیچاره لر، ماللری یوق
کشیلر،

اطعام مساکین - فقیرلرنی آشانو.

مُساَلِكٌ: ع. مسلک، طوققان

یوللر، مذهبلر.

مُساَلِمَتٌ: ع. یکی طرفدن

کیشو، وصلح
مُساأله: بولب طنچ طو

رو، طاتولق.

مسالمه عمویه = عمومی طنچلق،
بتون خلقنک سلامتکنک یشاوی.

مُساْحَهٌ: ع. بوش قالدر،

بوشلق ایتو، کیچیلک قیلو، اهمیت
بیرماو، اهمال.

مُساْمَرَةٌ: ع. کیچ بلان سویلا

شوب اوطرشو، کیچ اوطرشو.

مُساوَاتٌ: ع. تیگزلك، بر-

دیلك، برابرلك.

مساوات حقوق = پراؤالرنک تیگز
بولووی.

مساوات قانونی - تیگزلك نظامی.

مُساوِیٌ: ع. باشقه ایله بر

تیگز، برابر، بر درجه ده بولغان،
آیرماسز.

بو ایکی نرسه بر بر سینه مساویدر.

مُساألهٌ: ع. هر اشک یومشا-

قلق کورساتو، بوشلق ایتو، اهمیت
بیرماو، اعتبار ایتماو، یکلگه صایو.

بو اشک برده مساهله ایتو یارامی.

مُساْبِبٌ: ع. بر سبب ایله ار

ایتلکان، سببلنگان، ایکنچی بر نرسه

نك سبب بولوی ایلان بولغان.

مستبع: ع. ییدی قری، یید

یلی، ییدی پوچماقلى، ییدی قاتلى.

مستبوق: ع. آرتك قالغان،

باشقه لر آگاردن اوزغان.

نمازده صوڭ كيلوب امامغه اويوغان
كشینی مسبوق ديلر.

مست: ف. ايسرك، ايسرگان،

ماص، ماصايغان.

مست لايعقل - هيچ نرسه بلماسلك
ايسرك.

مستءچر: ع. اجاره ايله

طوتوچی، بر ئوینی اجاره غه آلو-

چی، حق تولهب طوروچی.

بو ئوینك مستءچرى كهدر؟

مستءهمن: ع. اوز ايركنه

قولغان، اختيار بديرلگان، امان

بیرلگان كشی، امین لك تلهب طور-

غان كشی، امان تلهوچی.

مستءانس: ع. ايه لشكان،

وحشیلگی كیتوب مونس بولغان.

مستبان: ع. كورن-وب

طورغان، ظاهر، آچق كورنگان،

شبهه سن، عیان

مستبد: ع. اوزی تلاگانچه

اش یورتوچی، بوتنه نك خاطرینه

وكیفنه قارامیچه حكیم ایتوچی.

مستبد اذه ع. مستبد لر چه،

استبداد روشنده.

مستثنا: ع. بوتنه لر ره تندن

چقغان، قاعده دن طش، خارج، شاذ،

باشقه لر ايله بر حكیم ده بولمغان،

استثنا قیلنغان، چغار لغان.

مستءچاب: ع. قبول ایتلگان، تله-

كان نرسه سی مقبول بولغان.

دعای مستجابہ = اجابت ایتلگان.

مستءعائنه: ع. بیک ایسکی

زمانده ییر آستونده قالوب

قاتقان، طاشقائیلنگان حیوان سویا-

كلى یا كه باشقه نرسه لری.

مستءعجب: ع. یاخشی كورلگان

اش، گوزهل، سویولگان، فرض واجب

بولمغان، لکن سویولگی بولغان اش،

ئوابلی عمل.

مستءحسن: ع. هر کم یارا-

تقان، گوزهل اش، کورکام کورلکان
اش، مقبول، یاخشی .

مستحقق : ع. لایقلى، حقلى،
حقى بار، شایان، استحقاقلى، نبوشلى .
گناه سببلى جزاغه مستحق بولدى .

مستحکم : ع. محکم نق، طازا،
چدارلق، قوتلى، نقلانغان، استحکام
ایتلکان، کریبوسلانکان شهر .

مستحییل : ع. ممکن بولمغان،
محال، بولماسلق، امکانسز، ممکنسز .
اول نرسه نك بولوی مستحییل در .

مستخدم : ع. خدمت ایتد ر -
لگان، اشکه قوش - لغان، استعمال
قیلنغان .

مستخرج : ع. برنرسه دن
چغاروب آلفغان، چغار لغان، آلفغان،
استخراج ایتلکان .

بوسوزلر فلان کتابدن مستخرجدر .
مستدل : ع. دلیل ط - لب

قیلوجی، دلیل ایله بلوجی، استدلال
ایتوجی .

مستدیر : ع. توگاره ك بو -

لغان، مه یلنوب توگاره کسانکان،
دائرهلنگان .

مستریح : ع. آورلقدن قتو -
لوب راحتلنگان، استراحت ایتکان،
کوگلی راحتلنگان، طنچلانغان .
مستریح بولکیز .

مستشار : ع. کیکش ایلان
یاردم ایتوجی، کیکشچی، معاون،
صاویتنیک .

مستطاب : ع. خوش کورلنگان،
گوزل، حرمتلو، مقبول، اعلا .
کتاب مستطاب .

مستطییل : ع. اوزونایغان،
اوزنجه، اوزونراق دورت پوچماقلى،
کیربیچ کبی .

شکل مستطییل .

مستعان : ع. یاردمی استه -
لکان، آنن یاردم صورالغان .
الله تعالی مستعاندر .

مستعجل : ع. آشفدرلغان، تیز
اشله نووی مطلوب بولغان، آشفچلی .

مستعد : ع. یارارلق، قا -

شہ—کان، موگسز، بايلقلى،
كيد اكنمگان.

بو سوز بيانن مستغنى در = يعنى
بيان ايتارگه حاجت يوق.

مستفاد: ع. فائده كورلگان،
فائده آلنگان، آڭلانغان، بلنگان.
بو سوزدن مستفاد او اوركه . . .

مستفيد: ع. فائد كوروچى،
فائده لنوچى، فائده آلوچى، فائده
قرانوچى.

اول كتابدن بيك كوب مستفيد اولدم.

مستقبل: ع. كيله چك زمان،
آلد بولغان، آلد هغى.
مستقبلين خبر بيردى.

مستقر: ع. قرارلنگان، اورن
لاشغان، بيرلشكان، ثابت.

مستقل: ع. اوز آلدينه، اوز
باشينه اش كوروچى، باشقهغه ايير
مهوچى، باشلى باشينه.

اول مستقل بر پادشاه ايدى.

مستقلاً: ع. اوز آلدينه بو-
لب، باشقهغه اييرميچه.

بيليتلى، قولندن كيلورلك، طوتو
نسه بولدر رلق بولغان كشى،
استعد ادلى، اصيصوصبى.

مستعرات: ع. مهاجر لر
كيتروب او طر تلغان ييرر، عمارت
قيلونغان وتوز اتل گان اورن لر.

مستعمل: ع. استعمال
ايتل گان، طوتلغان، يورتل گان،
قوللانغان.

اول سوز ت تارتلندك مستعمل توگلدنر.

مستعين: ع. ياردم صور او-
چى، استعانت يتوچى، مدد صور اوچى.

مستعيننا: ع. ياردم صور اب،
استعانت ايترب، مدد صور اغان حالده.
مستعيننا بالله - الله دن ياردم ور اب.

مستغرق: ع. باطلغان، چو-
مغان، كوملگان.

نعمت گه مستغرق بولغان.
اللهنك رحمتينه مستغرق بولسون!

مستغنى: ع. قولنده بولغان

نرسهسى اوزينه ييتوب باشقهغه
محتاج بولمغان، كشيگه حاجتى تو-

قرق یل مستقلا حکومت سوردی.
مستقلا حرکت ایتدی.

مستقیم: ع. طوغری، توز،
قیشایمغان، قییق بولمغان.

خط مستقیم - طوغری صزق.

مستقیم - استقامت ایتوچی، برار
پیرده طوروچی. فلان شهرده مستقیم.

مستکره: ع. مکروه کورلکان،
جیره نیچ. منفور، کوکل یار اتمغان.

مستلزم: ع. اوزینه لازم
ایتکان، اوزینک بولووی ایله ایکنچی
بر نرسه نیک بولسون لازم ایتوچی
نرسه.

یالقاولق نادانلقنی مستلزم در.

مستهر: ع. دائمی، دواملی،
اوزاق وقتلر دوام ایتوچی، طوقتاوسز.

مستهمع: ع. ایشتب طوروچی،
طسکلاوچی، قولاق سالوچی، استماع
ایتوچی.

مستملکات: ع. صانوب آلو-
نغان بیرلر، قولغه کرتلگان،
ملسکلگان بیرلر، بر حکومتلک چیتک

بولغان بیرلری.
آنکلترا حکومتی نیک آفریقاده هم
آمریقاده مستملکاتی واردر.

مستند: ع. طایانغان، سویه-

لگان، بناء ایتلگان، قویلغان.
آنک بو سوزی هیچ بر دلیلگه
مستند توکلدر.

مستور: ع. اورتلگان، ستر

قیلنغان، قاپلانغان، پرده لنگان،
یاشرلگان، خفی بلمسز.

مستوره خاتون.

مستولی: ع. اییه بولغان،

اوز ملکنه آلمان، استیلاء ایتکان،
قابلاپ آلمان، جیکوب اوزینه قا-
راتقان.

مستوی: ع. تیگز، برابر،

توز، هر یاغی بردی بولغان، بر
تیگز لیک بولغان.

سطح مستوی = صواوستی کبک تیگز
سطح.

مستهن: ع. استهنز ایتوچی،

مزاحلهوچی.

مسجد: ع. سجدك اورنى،
مسلمانلرنك عبادتخانهسى، جامع
شرىف.

مسجد اقصى - قدس شريفى دهگى
مشهور مسجد.

مسجد حرام = مكه كرمه دهگى زور
مسجد.

مسح: ع. قول ايله صيپاو،
قول سورتو، طهارت آلفانگه باشنى
بووش قول ايله صيپاو.
چيتك گه مسح قىلو تيوش در.

مسحور: ع. كشينك بوزووى
ايله بوزولغان، سحرلنگان، سحر
ايله اثرلنگان، جادو قىلنغان،
كوزى بوولغان.

مسخر: ع. ضبط ايتلنگان،
كوچ ايله قولغه كرتلنگان، بوى صو-
ندرلغان، اطاعت ايتدرلنگان،
خدمت ايتدرلنگان، اشكه قوشلغان.
دنيادهغى بارچه مخلوقات آدم
بالاسينه مسخر در.

مسخره: ع. مسقل ايتلو،
كولكى بولو، كشى كولكىسى بولو،

خورلقى.

بتون خلق آلدنك مسخره بولتى.

مسدس: ع. آلطىلى، آلطى
ئاوشلى، آلطى قىرلى، آلطى
بوچماقلى.

مسرت: ع. شادلىق، سوينچ.
مسرت بىخش = سويندرگچ.

مسرف: ع. مالنى بوش اورنغه
بتروچى، فائدە سزغه صرف ايتوچى،
ئەرم ايتوچى، اسراف ايتوچى،
مسرور: ع. سويونگان، شاد،
شادلىقلى، شادلنغان.

سلامتلكىزنى ايشتوب بىك مسرور
اولدم.

مسروريت: ع. شادلىق،
سو بوچىك، قوانچ.

مسروق: ع. اوغرلانغان،
اورلاب آلنغان، مال مسروق.

مسطح: ع. بىرتىگىزلك اوستنك
بولغان، توشە لىگان، سطح قىلنغان.
كره مسطحه = يىرنك توگار كلنگن
كاغد كىك نرسە اوستينه توشور لىگان

خریطه .

مسطور : ع. ره تکه تزلگان،
صزلغان، یازلغان، مَرر .

بونک تفصیلی تار یخده مسطور در .

مسهود : ع. بختلی، سعادتلی،
بختیار، راحتلی .

دنیا و آخرتده مسعود اولور .

مسهودیت : ع. بختلیک،
بختیارلق، سعادتده بولوچیلق،
راحتک .

آلار مسعودیت حالنده یاشیلر .

مسک : ع. بیک خوش ایسلی
بر نوع ماده، جفار، جفار کجه سی زک
کندگی .

مسکت : ع. طوقتانرلی،
سکوت ایندروچی، طوقتارغه مچبور
ایتوچی. آنک جوابی مسکت .

مسکر : ع. ایسرتوچی، مست
قیلوچی، ایسرتکیچ .

مسکر بولغان نرسه زک آزیده
کوبیده حرام در .

مسکرات : ع. مسکرلر،
ایسرتکیچ نرسه لر .

مسکن : ع. طوررلق اورن،
یورط، ئوی، اقامتگاه .
آنک مسکنی قزان شهرنده .

مسکون : ع. کشی ترکک
ایتکان اورن، طوررلق بیر، طوررغه
یارارلق .

آفریقاده مسکون بولمغان بیرلر
کوبدر .

ربع مسکون = ایسکی زمانده معلوم
بولغان بیرلرنک دورتنن بر
ئلوشینه ئه یتلگان .

اوچ ئلوشی کشی طوررلق بولمغان .
مسکین : ع. یاردم ایتارک

کشیمی بولمغان، فقیر، بیچاره،
عاجز، یارلی آدم .

مسلاج : صوغش قورالری
طاغغغان، قوراللانغان، ساحلی .
بیک کوب مسلح عسکری بار .

مسلط : ع. جیکوب قول آستینه
آلغان، نی اشلاسه ده آنک اوستونده

ایرکلی بولغان، هر بر قاتیلقلرنی
اشلهرگه اختیاری ایتلگان .
بعض بر خلقیغه بیک ظالم پادشاه
مسلط بولغان .

مسلك : ع. بر اشنی اشلاوده
اوزینه قبول ایتوب طوتلغان یول،
ترتیب، پلان، اصول، کیش، مقصد .
بعض عزیزته لرنلک مسلگی بیک اوک،
بعضی بیک صول مسلکی بولا .

مسلم : ع. اسلام دیننده بولغان
کشی، مؤمن، مسلمان .

مسلم : ع. اشاندرلغان، سوزده
بیرلگان، بیرشکان، انکار ایتمی
طورغان .
مین بو سوزگه مسلم توگلمن .

مسلمان : ف. اسلام دیننده گی
کشی، مؤمن، مسلم، اهل اسلامن
بر کشی .

مسلوب : ع. آلنغان، صوو-
رلغان، بترلگان، کیتهرلگان .
راحتی مسلوب - یوق .

مسووع : ع. ایشتلگان،

قولاقغه کرگان .

مسووم : ع. آغولانغان، زهر
لنگان، آغو تائیر ایتکان .

مسومی : ع. اسم بیرلگان،
آطالغان، اسملنگان، تسمیه ایتلگان .
مسن : ع. یاشلی، الوغ،
قارطایغان، کوب یاشلی .

مسند : ع. زور درجه، اورن،
مقام، سویله چک اورن .

مسند : ع. اسناد قیلنغان،
سویالگان .

فلان کشی شولای ایتدی دیب
آکارغه اسناد ایتولسکان سوز . اول
کشی مسند الیه بولا .

مسنون : ع. سنت ایتلگان،
عادت بولغان، پیغمبرمز عادتلنگان

مسو اک : ع. تش اووار
ایچون یاصالغان آغاچ طامری،
تش اشچوتکه سی .

طهارت آلغانه آغزغه مسواک قیلالر .

مسو ده : ع. یاخشیلاب کو-
چریله چک یازو، قارالانغان، چورناوا .

بو کتابڭ مسوده سی اوزماد در .

مسیح : ع عیسی پیغمبرنڭ لقبی در .

اصل معناسی : صیپالغان، اوستنه مای سورتلگان دیمکدر .

مسیر ه : ع . کوئل آچ-وب یوری طورغان بیر، کیفی آچارلق سیر اورنی .

مشوم : ع . شوملانرلق، یوز لقلی حال، اوڭماغان و بختسز اش .

مشابه : ع . اوخشاغان، بیگز ه-گان، توسی کیلکان .

مشابهت : ع . بر برینه او-خشا شو، بر توده بولشو، ممانلت . ایکسینڭ آراسنده مشابهت بار .

مشار الیه : ع . اشاره ایتلگان اشاره ایله کورساتلگان، مذکور، سویلنگان .

شول کشی دیب نهیتو اورنینه مشار الیه حضرتلری دیوله در، ئلوغ کشیلر حقنده .

مشارک : ع . شریک بولشقان

برله شکان، بر اشک قوشلشقان، شریک قومپانیده غه قوشلغان کشی .

مشارکت : ع . برگه قوشلو، قوشلوب اش کورو، شریکک، شریک بولوب اش قیلو، اورتاقلق، قومپانیه، مشارک .

مشاغل : ع . شغلر، اش لر، کوچلر، خدمت لر .

مشاور : ع . کیگاشکه یاراوچی کشی، کیگاشچی، کیگاش یارده چیسی، کیگاش ایتشوچیلر .

مشاوره : ع . کیگاشو، بر اشڭ نیچک اشله نووی حقنده سو-یلاشو، مصلحتلاشو، فکرلاشو، مذاکره .

مشاهده : ع . کورو، کوز ایله کورو، کوروب طورو .

آنی مین مشاهده ایتدم . مشاهیر : ع . مشهورلر خلق آراسنده بیلگولی ذاتلر، آطاقلی کشیلر، الوغلر .

مشایخ : ع . شیخلر، دین عا-لملری، مشهور ایشانلر .

مَشْبَه: ع. تشبیه ایتلکان، او-
خشانلغان، شونڭ توسلی دیب
ئەیتولکان.

مَشْتاق: ع. شوقلنکان، کو-
رورگه تلهگان، آرزو هوس ایتکان،
صاغنغان، جان آتوب طورغان.
آنا بالالارینه مشتاق در.

مَشْتَرَك: ع. ایکی یا که کوب
کشیلر قولندهغی، آراده بولغان،
اورطاقلق دهغی.
دورتسینڭ مشترک بر کیبیتی بار.
مَشْتَرَكَا: ع. اورطاقلاشوب،
شريك بولب، قوشلشوب.

مَشْتَرِي: ع. صانوب آلوچی،
آقچه بیروب نرسه آلوچی.
غزیته مشتریسی = آلوب اوقوچیسی.
مشتری = یولدز اسمی، مشتری
یولدزی.

مَشْتَعْل: ع. بر اش ایله شغللنو
چی، اشتغال ایتوچی، اشلاوچی،
اشلی کشی، ماتاشوچی.
اول حاضرده یازو ایله مشتغل در.

مَشْتَق: ع. ایکنچی بر سوز-
دن آلفغان، چغارلغان، یاروب
آلفغان. اشتغال شغلدن مشتق.

مَشْتَمَل: ع. اچینه آلفغان، او-
زنده بار بولغان، اوزینه جیغان.
بعض سوز بیک کوب معنایی مشتمل
بوللا.

مَشْتَهَر: ع. شهرتلی، آطاق-
لی، مشهور، دانلی، بیلگولی.
علم وفضل ایله مشتهر بر آدم.

مَشْتَهِي: ع. کوئل تلهوچی،
اشتها ایتوچی، نفسی طارتقان،
آرزو ایتوچی.

مَشْرَب: ع. طبیعت، عادت،
خلق، رهوش، حال.
گوزل مشربلی کشی در.

مَشْرَف: ع. شرفلنکان، شرا-
فتلی بولغان، بختلنکان. بو کون
سزنگ کیلووگز ایله مشرف بولدم.

مَشْرِق: ع. ایرته بلان قو-
باش کورنه طورغان یاق، کون

چغش طرفی، قویاش چغشی، شرق.

مُشْرِك: ع. الله تعالى گه

شريك قوشوچی، الله نك ايبدهشی
بار دییوچی، کافر.

مشرکین = مشرک‌لر.

مُشْرُوبَات: ع. اچله طورغان

نرسه لر، اچملکر.

ماء کولات و مشروبات = تورلی آشاملق.

مُشْرُوح: ع. شرح ایتلکان،

بیك آچق آکلانغان، بیان قیلنغان.

ماده مشروحه، مسئله مشروحه.

مُشْرُوط: ع. شرط ایتلکان،

بر شرطه بهیلنگان.

علمی بولو اجتهاد ایله مشروطدر.

مُشْرُوطَه: ع. شرط ایتلکان.

حکومت مشروطه | پادشاهلق آتا.

اداره مشروطه | دن اوغلغه قا.

لوب کیلسده پادشاه بولغان ذات

خلق و کیلیری بلان کیگاش ایتوب

کنه نظام و حکم یاصی آلادر. شوکا

اداره مشروطه دییلور.

مُشْرُوطِیَّت: ع. مشروطه.

لق، کازستیتوتسیده.

پادشاه مشروطیت اعلان ایتدی.

مُشْرُوع: ع. شریعت قو.

شقان، شریعت قاراوندہ درست

بولغان اش، شریعتکه موافق.

غیر مشروع، نامشروع - شریعت

طیغان اش.

مُشْعَر: ع. حج عبادتلیرینک

هر برینی اشلی و قیلا طورغان

اورنلر.

مشعر الحرام - موضع حرامنک حج

عملی اورنلری.

مُشْعَر: ع. بلدرگان، آکلا.

تقان، خبر بیرگان، سیزدروچی.

کیله چکینی مشعر بر مکتوب آلام.

مُشْغَلَه: ع. اش، کوچ، خدمت،

مشغولیت، بولاشو، یومش.

بو بر مشغله عظیمه در.

مُشْغُول: ع. اش ایله بولا.

شوچی، یومشلی، خدمتلی کشی.

مشغول = بویوق، موکلی، قایغولی

کشی.

مُشْغُولِیَّت: ع. مشغول بولو،

اشلیک، اشتغال. بزم مشغولیتم کوب.

مَشْفِقُ: ع. مرحمتلی، آیاوچی،

یار اوطوچی، شفقتلی.

بزم والدہ مشفقہم.

مَشْقُ: ع. یازو کوچرگی،

حسن خط نمونه سی، گوزهل یازو

ثورنه گی، یاروغه قول کوندر، معلم

طرفندن، اوخشاتوب یازار ایچون

شاگردلرگه کوچررگه بیرلگان

ماطور وتوزوک یازولار.

مشق دفتری، بن نسخ خطینه مشق

ایتدم.

مَشْکَلُ: ع. مشقت، چیتون،

قیون، آغر. بیک مشکل براش بولدی.

مَشْکُورُ: ع. شکر ایتلگان،

شکر وحمد ایتەرگه لایق.

مَشْکُوكُ: ع. آنک حقدہ

شک وشبهه ایتلگان، شبهه لی.

آنک کیلووی مشکوکدر.

مَشْمُولُ: ع. اچینه آغان،

حاوی بولغان.

مَشْوَشُ: ع. بو طالغان، تر-

تیسز قوشلغان، تشویشلی.

مَشْهُورُ: ع. شهرتلی، بیلگو

لی، دانلی، خلق آراسند معلوم.

مشهور عالم، وقایع مشهوره.

مَشْيُ: ع. یورمک، حرکت

ایتو، جه یاو یورو.

مَشْيَةٌ: ع. تلهو، اراده قیلو،

قصد.

الله تعالی آنک بار بولون مشیة ایتکان.

مشیة الله = الله نک تلووی.

مَشْيِرُ: ع. اشاره ایتوچی،

امر ایتوچی، بیوروچی.

مَصَّ: ع. صوور، ایهو، طارتو.

مَصَائِبُ: ع. مصیبتلر، قایغو

لر، آغر لقلر، بلالر، فتنه لر.

مَصْأَبُ: ع. برگه او طرشو-

چی، مصاحب ایتوچی، ایبداش،

آرقداش، یولداش.

مَصْأَبَةٌ: ع. سویله شوب

اوطرو، او طرشو.

بوکون کیچ سزده مصاحبه ایدرمز.

طوتشو، سلام بیدروب قول آلتشو.

مصال: ت. (مثل دن) بالارغه سویلانہ طورغان بوش حکایتلر، جن پری حکایتلری، اُکیت، فائده سن قصه.

مصال طیکلارغه و قتم یوق.

مصالح: ع. مصلحتلر، کیره کلی اشلر، فائده لی مسئله لر.

مصالحه: ع. صلح ایتشو، کیلشو، یاراشو، نزاعنی بتروب طنچلاشو. ایکی حکومت آراسنده صالحه عقد اولندی.

مصاهره: ع. اویله نو سببلی بولغان یاقنلق، ایر ایله خاتون ننگ قردشلی آراسنده غی یاقنلق، قدا لقی.

مصباح: ع. بولمه نی یاقترتور ایچون شهم او طرتوله طورغان آلت، قندیل، لامپا، شمع، شهم.

مصصح: ع. توزه توچی، درستلاوچی.

مطبعه ده باصیلا طورغان کتابلر ننگ

مصاحف: ع. مصحف لر، قرآن و کتاب کاغدلری، صحیفه لر. **مصادر:** ع. قولغه توشرو، بر ظالمنگ مالن کوچلاب آلو، حکومت ملکنه آلتو. آننگ همه مالی حکومت طرفندن مصادره اولندی.

مصادف: ع. طوغری کیلکان، اوچراغان، یولقغان، تصادفی ایتکان. یولده فلان ذاتغه مصادف اولدم.

مصادمه: ع. بهریلشو، صوغلشو، بربرینه کیلوب صوغلو. ایکی پاراخود آراسنده مصادمه وقوع بولمش.

مصارف: ع. مصرف لر، صرف ایتلگان مال، خراجات، راسخود، صرف قیلغانده بیورورلک اورنلر. مصارف زکوة - زکوة اورنلری. جمعیت ننگ بر یللق مصارفی حسابلندی.

مصافحه: ع. کوریشو، قول

آچق آڭلاتلغان. اول سوز فلان
کتابده مصرحرر .

مصرفی: ع. صرف ایتلگان
آقچه، خراجت، راس-خود، آقچه
چغشی.

یول مصرفیده کوبمو کیرک.

مصروع: ع. صرعده گه طو-
تلغان، سگرلر طوقتاو، قان طوقتاو،
ایسن کیتو کبی زحمتلرگه یولتغان
کشی، زحمتلی.

مصروفی: ع. صرف ایتلگان،
طوتلغان.

مصطفی: ع. صایر لانغان،
اختیار قیلنغان، صایلاب آلنغان،
صایلانمش.

مصفی: ع. صافلانغان،
طازارتلغان، ناچار نرسه لردن
آیورلغان.

مصلا: ع. نماز اورنی، جنازه
وعید نمازلری او قوللا طورغان
اورن، نمازگاه.

مصلح: ع. اصلاح ایتوچی،

یا کلمشن توزه توب طوروچی کشیگده
مصحح دیب ایتوله .

مصحفی: ع. صحیفه لردن
قوشلغان کتاب.

مصحفی شریف = قرآن .

مصداق: ع. بر اشناک طو-

غری کیلورلک اورنی، بر صفتنک
طابولا طورغان اورنی .
اول کشی نچارلقنک مصداقی،
فلان مقالگه مصداق بولورلق بار .

مصداق: ع. تصدیق ایتوچی،
راستلاوچی، اشانوچی، اشانغانلغن
بلدروچی، طوغریلاوچی.

مصمر: ع. مصر شهری، مصر-
القاهره، مصر قطعہسی، مصر
مملکتی.

مصمر اع: ع. شعرنک ایکی
بولمیدنک برسی، شعرکیساگی . بعض
شعرلرنک بر یولی ایکی مصر اعلی
بولا.

مصمرح: ع. تصریح ایتلگان،
آچق ومفصل ایتوب بلدلرلگان،

توزاتوچی، ی-اخشید-لاتوچی، صلح
وسلامتکنی قایتاروچی.

مصاحبت: ع. کیلشو یولی،

اشنی توزاتو، اش اوکایلغی، بواشنی
قیلووم مصلحت.

مصامی: ع. نماز او قوچی،

نماز او قوغان حالهگی کشی.

مصنّف: ع. تصنیف ایتوچی،

کتاب یازوب چغاروچی، اوزباشندن
اویلاب کتاب یازوچی، مؤلفی.

مصنّفه خانم.

مصنّفات: ع. تصنیف ایتلنگان

یازلغان کتابلر، اثرلر، مؤلفات.
مصنّفات مشهوره.

مصنوع: ع. اشلنگان، هنر

ایله یاصالغان، معمول، توزولنگان،
اصلده بولماینچه سوکنندن یاصالغان.
لونندن ده مصنوع برماشینه در....

مصنوعات: ع. مصنوع نرسه-

لر، یاصالغان ایبرلر.

مصور: ع. صورتلنگان،

صورتلی، رسملی، تورلی رسملر

ایله زینتلنگان.

مصور قرائت کتابی، مصور جغرافییه.
مصوّر = دهنده اویلانغان.

مصوّر: ع. صورت یاء اوچی،

صورت توشروچی، رسام و تصویرچی.

مصون: ع. صاقلانغان،
مفوظ، صاقلانلمش.

خدا آفتلردن مصون ایلسون!

مصیب: ع. اصابت ایتوچی،

ایرشوچی، یا کلشیاوچی، طوغریلقه
بولوچی.

رأی مصیب = طوغری فکر.

مصیبت: ع. بلاء ایرشووی،

باشفه توشکان آغریق، آفت، آکسزدن
کلگان قایغو. مصیبت ایرشدی.

مصیقّل: ع. صیقللنگان،

یالتراتلغان، شومارتلغان، بیزه-
کلنگان، زینتلنگان، کوزگی کبی
یالطراق بولغان.

مضار به: ع. ضرب ایتشو،

صوغشو، یکی یا کوب کشی شریک
بولوب اش کورو، اورطاق سودا-

قیلو، شرکت مضاربه.

مضارع: ع. کیله چك ده وحا

ضرده بولاچق اشنی آڭلاته طور-
غان بر سوز، آلهه غی زمانده بر
اشنڭ بولوون آڭلاتقان سوز.
کیلور، بارهچق، کیلماس... کیی،
فعل مستقبل، مضارع مثبت.

مضاعف: ع. ایرکی قات،

قاباتلانغان، ئلوش ئاوش، قات قات.
قیلغان یاخشیلغینڭ مضاعفن آلدی.

مضاف: ع. اضافه قیلنغان،

قوشلغان، طاغلغان، ایکنچی برسینه
قوشوب کیتیرلکان، ملحق.
عبدالله دیکانده عبد مضاف.

مضایقه: ع. طارلاشو، طغز-

لاشو، طغزلق، راحتسزلك، دنیا
طارلغی، مشکللك.
بیك مضایقهغه توشدی.

مضبوط: ع. ضبط ایتلگان،

قولغه توشورلگان، آلتغان، صاقلا-
نغان، جیولغان، ترتیبیلگان، دفترگه
یازلغان، قید ایستلگان، بیلگو-
لنگان.

مضحك: ع. کولدروچی، قز

قلی، کولکی سویسلاوچی.

مضحك سوزلر، حکایات مضحکه.

مضر: ع. ضرر بیروچی،

ضررلی، زیانلی نرسه، اول نرسه
مفید توگل بلکه مضردر.

مضرت: ع. ضررلق، زیان،

ضرر.

بو یل یغمورسزلقن کوب مضرت
کلدی.

مضروب: ع. صوغلغان، او

رولغان، باصلغان، طامغالانغان.
مضروب آقچه.

حسابده بر صاننی ایکنچی بر صان
ایله قاباتلانسه شونڭ اولگیسی.

۴ نی ۲ مرتبه کوبایتکانده ۴ مضروب
۲ مضروب فیه بولا.

۵ نی ۲ ایله ضرب ایتلدی ۸ بولدی.

مضطرب: ع. چارهسز، اینتککان

مجبور، کوچلنگان، اختیارسز بولغان.

مضطرب: ع. طارلقغه تو-

شکان، راحتسزلك اچنده بولغان،

طنچسز لانغان، اضطرابغه توشکان.
آورودن مضطرر ایدی.

مُضِل. ع. ضلالتغه توشروچی،
آزدروچی، آداشدروچی، طوغری
یولنن چغاروچی.

مُضِعَل. ع. طارالوب بتکان،
یوغالغان، اثری قائمیچه هلاک بو-
لب کیتکان، پریشان.
تاتار خانلقلری اتفاقرلقدن مضعل
اولدیلر.

مُضَهَضَه. ع. طهارت آلغانده
آغزنی صو ایله چایقاو، آغزغه صو
آلو.

مُضَهَم. ع. ضم قیلنغان، قو-
شلغان. ضمهئی، اوتورلی، ضمه
هرکسی بولغان.

مُضَهَمَد. کانه اورتادهغی میم ضمهلی.
مُضَهَمُون. ع. سوزدن آکلانا
طورغان معنا، مفهوم، مآر.

مُضِی. ع. یاقترتوچی، یققی
لق بیروچی، نورلاند وچی، منیر،
جسم مضی*.

مُضِیْف. ع. قوناق ایتسوچی،
قوناق ایهسی، مه مان خواجهسی،
ضیافت قیلوچی، قوناق صیلاوچی.
مُطَابِق. ع. موافق، طوغری
کیلگان، اوخشاغان، مناسب.

مُطَابَقَت. ع. موافقت،
اوخشاو، طوغری کیلو، تیگزلیک،
کیلوشلیک.

مُطَالِب. ع. مطلب لر، آرزو
قیلونغان نرسه لر، مقصد لر،
استهک لر. مطالب دنیویر.

مُطَالِبَه. ع. اوزینه تیشلی
حقن صوراو، طلب قیلو، حق دعوا
قیلو.

مُطَالِع. ع. مطلع لر، کورینوب
چقا طورغان اورنلر، طلوع اورن-
لری. مطالع شمس.

مُطَالَعَه. ع. بر اشنی اطراف-
لیچه اویدلاو، محاکمه ایتو، اوقوب
قاراو، آکلاب اوقو.
کتاب مطالعه ایتدی.
اول مطالعه ایله وقتن کیچره.

مطایبه: ع. بر برسینه قارشو
کولکی سوزلر سویلاشو، کوکل
خوشلغی ایتشو، لطیفه لر سویلاشو.
بر آز مطایبه ایتوب او طردق.

مطبخ: ع. آش پشریله طور-
غان اورن، آشخانه، آش پشرو
اویسی، مطبخه، کوخنه.

مطبعه: ع. کتاب و باشقه یازو
لی ایبرلر باصلا طورغان یورط،
باصبه خانه، دار الطباعة.

مطبوع: ع. طبع قیلنغان،
باصبه لانغان، باصلغان، مطبعه ده با-
صلوب چقغان. مطبوع اثرلر.

مطبوعات: ع. مطبوع نرسه
لر، باصلغان کتابلر، اثرلر هم
غزیتلر، ادبیات.
یاخشی اثر یازوب بتون مطبوعات
عالمده یهم گرتدی.

مطر: ع. یغمور، یاگفر.

مطر: ع. بتونسلای مقبول،
کلی، ترتیبلی، منتظم، بر ره تده
بولغان. اول قاعده مطرد توگل.

امثله مطرده.

مطروح: ع. طرح قیلنغان،
طاشلانغان، چقارلغان، آطلغان،
قالدرلغان.

مطرد: ع. طرد ایتلگان،
قوولغان، قووب یبارلگان، چقارلغان.
مکتبیدن مطرود اولدی.

مطعون: ع. طعن قیلنغان،
قاطی سوزگه اوچراغان، سوگش
ایشتیگان، شلته لنگان، افتراء
ایتلگان.

مطال: ع. یالطراطلغان، شو-
مارتلغان، یالطراوقلی.

مطلب: ع. تلهك، استهك،
مقصد مدعا. مطلبنه ایرشدی.

مطلع: ع. اطلاع ایتگان،
ایرشگان، خبردار، توبینه ایرشگان.
حقیقتنه مطلع بولدم.

مطلق: ع. هیچ بر نرسه برله
شرط ایتلمگان، قیدسز، تلهسه نیچك.
مطلق بر سوز سویلدی.

مطلقا: ع. مطلق بولو ایله،

مطلای حالند، شرطسز، نیچک بولسه ده .
بوکون مطلقا کیتاچک در .

مَطْلُوب : ع . طلب قیلنغان،
استه لگان، صورالغان، ئزلنگان،
آرزو قیلنغان، مقصود .
کیلووئز مطلوب ایدی .
مسئله مطلوب صورتک حل قیلندی .

مَطْمَئِن : ع . طنچلانغان، قرار
لانغان، کوکلی طنچ طابقان، شک
وشبهه سی قالماغان، اطمئنان حاصل
ایتکان، کوکلی او طرغان .
اخلاص ایله عبادت ایتکان کشی نک
کوکلی مطمئن اولور .

مَطْنَطْن : ع . طنطنه لی، شهر
تلی، مهابتلی ره وشه بولغان،
کوچه کیلی بولغان، طاوش و دبده
لی، الوغ صورتک .
پادشاهی بیک مطمئن صورتک قار-
شی آلدیلر . مطمئن صورتک شهرگه
کردی .

مَطْهَر : ع . پا کلنگان، طازار
تلغان، طازارغان پاکلک و طازالق
صفتند بولغان، چیستا، مقدس .
روضه مطهره .

مَطِيع : ع . اطاعت ایتوچی،
بوی صنوچی، باش اییوچی، سوزینه
ایاروچی، سوزن طکلاوچی .
بیک مطیع آدمدر .

مُظْفِر : ع . ظفرلانغان،
جیگگان، اوستون بولغان، غالب
کیلگان .

کوب صوغش لرده مظفر اولغان ایدی .
مَظْلُوم : ع . ظلم قیلنغان،
ظلم آستند بولغان، جفا کورگان،
اذا چیکگان، بیچاره .
مظلومه خاتون .

مَظْنُون : ع . ظن ایتلگان،
اویلانغان، شبهه ایتلگان، شک
قیلنغان .

مَظْهَر : ع . بر نرسه نلک ظهور
ایتکان اورنی، لایق، ایرشکان،
نائل، مناسب .

مظهر التفات - التفات کورگان .

مَعَا : ع . برگه، برلکک، برگه-
لشوب، برابر . ایکسی معا کیتدیلر .

مَعَا تَبَه : ع . عتاب قیلشو، شلته

یشارلك نرسه، تركلك اسبابى، مدار
حييات، خدمت برارينه وقت-لاب
آلونه طورغان حق، وظيفه، زالونيا.
يىلىق معاش، آيلىق معاش.

معاشرت: ع. تركلك ايتشو،
برگه برگه يشاو، دنياده طورو، عمر
سورو، حسن معاشرت.

معاشرت آدابى = تركلك ادبلىرى.

معاشقه: ع. بر برينه عاشق
بولشو، بر برس سويوشو، بر برينه
عشق و محبت اعلان ايتو، عشقلاشو.
آرالرنده معاشره وار.

معاصر: ع. عصر داش، زما-
نداش، برگه يشاگان، بر زمان ده
برگه تركلك ايتكان.

فلان آدم آنك معاشرلرنين بولغان.

معافى: ع. عفو ايتلىگان،
كچلىگان، آير وم طوتلغان، مستثنى،
بوشالغان.

عسكرك خدمتندن معاف ايتلىدى.

معالجه: ع. علاج ايتو، بر آو
رونى دواله، چاره قيلو، داروله،
خسته گه قارشى تدبير ايتو، مداوات.

لشو، برهونى عيبى ايچون خورلاو،
اوروشو، سوگو، عتاب.

معادلہ: ع. عدلك، تيگرلك،
برابر بولوچىلىق، موزانت، مساوات.

معادن: ع. معدنلر، ييىر
آستندن چىغان واوطده ئريتلوب
قويولا طورغان نرسه لر.

آلتون، كوش، باقر، تيمر، كيبىلر.
علم معادن - معدنلر علمن اويره ته
طورغان فن.

معارض: ع. قارشى كيلوچى،
قارشىلىق قىلوچى، مخالف.

معارضه: ع. قارشى كىلىشو،
قارشىلاشو، مخالفت، نزاع، طالاشو.
آرالرنده معارضه دوام ايتو.

معارف: ع. معرفتلىر، بىلملر،
معلوماتلر، علملر.

علوم و معارف لازم.

معارفه: ع. طانشو، بىلىشو،
الفت ايتشو.

اول كشى ايله معارفه م يوقىر.

معاش: ع. يشاو، تركلك،

طبيب معالجہ ايتدى.

معاہلہ: ع. خلق ایلہ اش کو-
رو، آلس ویرش ایتو، آراده اش
یوریتو، بولاشو. فعل و حرکت.
اول کشینک چیت ایلہ معاملهسی
بیك یاخشی.

معاند: ع. بیك نئی قارشوچی،
اوز سوزلی، کیری، خلافلغنده نق
طور چی، قارشی کشی، عنادچی.
معاند کشی اوزینک عنانده دوام
ایتہ.

معاوضہ: ع. بر نرسہنی
بیروب ایکنچی نی آلو، آلسدرو،
آلس بیرش، آلماشو، آیرباش لاو،
مبادلہ.

تیمرنی آغاچ ایلہ معاوضہ ایتدی.

معاون: ع. یاردم ایتوچی،
یاردمچی، ایبداش، پاموشنیک،
معین، بزما مورگہ یاردمچی ایتوب
قولغان کشی.

معاونت: ع. یاردم ایتو،
بولشو، یاردملاشو، یاردمچیلک،
کوتاریشو، سویاو.

اول میٹاکوب اشارمه معاونت ایتدی.
معاہد: ع. عود قیلشغان،
بربرینه تورلی اشلرده و عدلشکان،
باشقہ ایلہ صلح و معاہدہ یاصاشقان
حکومت.

معاہدہ: ع. عود قیلشو،
بربرینه سوزبیرشو، براشنی اشلارگہ
هر یاقدن امضا ایتشو، ایکی یاق
راضی بولوب بر اشکہ قول قویشو،
شرط قیلشو.

معاینہ: ع. کوزدن کیچرو،
تیکشروب قاراو، تفتیش ایتو،
کوزیوریتو. دوقتور معاینہ ایتدی.

معبد: ع. عبادت قیلوناطور
غان اورن، عبادت اورنی، عبادتکہ
مخصوص یورت، عبادتخانه، مسجد.
نصارا معبدی، یهودلر معبدی.

معبدو: ع. عبادت قیلانغان،
آگارغہ قلیق ایتلگان، عبادت
قیلنورغہ مستحق ولایقلی بولغان
ذات، الله، اله.

معبود اتخاد ایتو - الله دیب اعتقاد
برلن عبادت ایتو.

صنم فی معبود انخاد ایتدیلمر .

معبودیت : ع . معبودلك ،

اللهلق ، خدالقی ، الوهیت .

معبودیت دعواسی قیلدی .

معتبیر : ع . اعتبارلی ، خلق

قاشنده حرمتلی وکوزگه آلورلق آدم ، اولوغ کشی ، مقبول کشی .

معتبیر ان : ع . اعتبارلی ،

اولوغ آدملمر ، خلق آراسنده بیلگیلی کشیلر .

معتبران ملت . روسیه مسلمانلری معتبراندن .

معتدل : ع . بیک آرتق وکیم

بولهاینجه اورتاچه بولغان .

معتدل طبیعتلی آدم - یوواش ملایم .

معتدل هوا .

معتدلانه : ع . اعتدال اوزره ،

اورطاچهلقی برلن ، برتیگزره وشک ،

معتدل چه . معتدلانه حرکت ایتده .

معترض : ع . اعتراض ایتوچی ،

قارشلی کیلوچی ، باشقه نك برسوز

ندن خطاسن طابوب کورساتوچی ،

بعث قیلوچی .

معترضه : ع . سوز آراسینه

قصلوب کیتکان ایکنچی برسوز ، سوز

قصلدی ، آرادهغی سوز .

معترضه علامتی : ( )

معترض له : ع . آیرلغان قوم ،

آیرلوب چقغان خلق ، اهل سنت

والجماعت منهبندن آیرلغان

کشیلر ، واصل بن عطا اسملی کشینک

منهبد هس لری .

معتقل : ع . اعتقاد ایتوچی ،

اشانوچی ، ایمان ایتوچی ، الله نك

برلگینه معتقد آدم .

معتهد : ع . اعتماد قیلنغان ،

اشانلغان ، طایانلغان ، اشانچلی ،

اشانورلق ، معتهد علیه .

معجب : ع . عجبیلندر وچی

حیران قالدر وچی ، آبدراتا طور -

غان . امور معجبه .

معجز : ع . عاجز ایتوچی ،

آبدراتوچی ، کشینک قولندن کیلما

سلك ایتوب اشلنگان اش .

معجم = چغا طورغان اورن، چشمه.
اول كشي گویا كه علم نك معنی در.

معجمی: ع. معنلر جمله سنن
بوغان نرسه، معن ایبری، معن
دن یاصالغان.
بو جسم معنی ایگان.

معجمیات: ع. معن جمله -
سنن بولغان ایبرلر، اوسمی وگو -
بایهسی طورغان نرسه لر. طاش
طوفراق، آلتون، تیمر، صو، هوا
وغیرلر.

معجمود: ع. صانالغان، صاناو
لی، ایسابلی، بیلگولی، چیلکی،
صانغه کرتلگان.

شونلر جمله سنن معجموددر.
نامعجمود = صانسز.

معجموم: ع. یوق، موجود
توکل، بار توگل.
معجموم نرسه نی ئزلامه کز!

معجمه: ع. آش قزانی، قارن،
قورصاق اچنك آش سگدره طورغان
اورن.
امراض معجمویه = آش قزانی آورولری

معجمه: ع. خلقنی آبدرا -
تقان وعاجز ایتگان اش، پیغمبرلر
طرفندن اوز زمانده غی خلقغه کور -
ساتلوب آلا نك ایمان کیترولرینه
سبب بولغان اش. هر پیغمبر نك
معجمه سی اوزینه باشقه بولغان.
موسی پیغمبر نك معجمه سی - طایغن
جلان ایتوب کورساتو بولغان. بزم
پیغمبر نك معجمه سی قرآن در.

معجمل: ع. آشقدرلغان،
حاضر دن اوتهلوی تیوشلی بولغان،
مهلتسز بولغان، نقد.

مهر معجمل = نکاح دن ئلك بیرله
طورغان مال.

معجمم: ع. معجمه، نقطه لی حرف،
اوستینه یا که آستینه نقطه قویلغان
حرف، حروف معجمه.

معجمون: ع. تورلی دارولر
نی واقلاب یاصالغان قامر کبک
دارو، افیون قاتوشقان دارو.

معجمن: ع. بیردن چقغان
تیمر، باقر، قورغاشن، آلتون
کמוש کبک نرسه لر.

بچه گه کرتلگان، عرب بولوب
کیتکان کشی.

معروض: ع اورن، مقام،
موضع.

معروض حاجتده = کیرک چاغنده،
ضرور وقتده.

معرف: ع تعریف قیلنگان،
طانوتلگان، بیلدرلگان. انسان
کلمه سن الفلام ایله معرف قیلساق
الانسان بولادر، معرف باللام بولا.

معرفت: ع. بلمو، بلملی
بولو، علم، هنر، مهارت، صنعت،
علوم و فنون.

معرفتسز - نادان، جاهل.

معركه: ع. میدان، اورتالق،
آچقلق. صوغش میدانی، حرب
اورنی.

معروض: ع. عرض ایتلگان،
قارشوسنه کیتترلگان، کورگازلگان،
کوز آلدینه قویلغان. خلقتک کوز-
لسکی سنه معروض بولدی.

معروف: ع. بلسنگان، طا-
نلغان، مشهور، هرکم بلسگان.

معرب: ع. عذابلنگان، عذاب
اندک بولغان، عذاب چیکسکان، رنجو
کورگان، آغرلق کورگان.

سفرده یول نچارلقندن بیک مغرب
بولدم.

معذور: ع. عندری بولغان،

عندرلی، عندر ایهسی، پر اشنی
اشلاودن بر مانع سببلی طیبیلغان
کشی. بو اشک مینی معذور کوره سز.

معراج: ع. یلانغاچ، بوش،
آیروم، آزاد.
علم و تربیه دن معراج - نادان.

معراج: ع. یوغاری منه طو
رغان یول، باصقچ، نردبان.

معراج النبی = پیغمبر مزنگ کوککه
آوو، یوغاری کوتارلووی،
معراج وقعه سی.

معرب: ع. علم نخوده عرب
سوزلرینک آخرغی حرفی تورلی
حرکت ایله اوزگارتله طورغان
بولسه اول کلمه نی معرب دی ب
آیتوله در، اعرابلنگان.

معرب: ع. عربلشکان، عرب-

معروف = خلق قاش نەك بىلگولى؛
 عادت قىلنغان.

امر معروف = شريعت قوشقان اش
 ايله امر ايتو.

معزز: ع. عزتلىگان، عزت
 وحرمت ايتلىگان، الوغ و قدرلى
 كشى، قيمتلى آدم.

معزول: ع. عزل قىلنغان،
 اورننن چىغارلغان، خىمت-ننن
 بوش ايتلىگان، توشورلگان.
 اماملىق منصبىدىن عزل ايتلىدى.

معشر: ع. گروه، جماعت،
 جمعيت، جيون، خلق.
 يامعشر مسلمين - اى مسلمان
 جماعتى.

معشوق: ع. بره و طرفىدىن
 سويولگان، محبت ايتلىگان كشى،
 محبوب، عاشق قىلنغان.
 معشوقه قىز آنڭ معشوقەسى بار.

معصوم: ع. گناه اشلىرىدىن
 صاقلانغان، پاك، بيگناه، هيچ برکنه
 اشلىگان، گناھسىز.
 معصوم بالا.

معصومت: ع. معصوملىق،
 گناھسىزلىك، قباحىتىزلىك.
 آنڭ معصومىتى جملەگە معلوم.

معصيت: ع. گناھلىق، گناه
 اش، اثم. معصيتدىن اجتناب لازىم.

معطر: ع. عطرىلىگان، خوش
 ايس برلن بويالىغان، ياخشى
 ايسلىنغان، خوشبويلى.

معطل: ع. بوش قويلىغان،
 بوش ايتلىگان، بوش قالدىرلغان،
 اشسىز، برش.
 معطل طورورغە يارامى.

معطوف: ع. عطف قىلنغان،
 باشقەگە قايتارلغان، آوشىدىرلغان،
 چوپيورلىگان،
 آنڭ كىلماوى كىرلىكىنە معطوفدىر.
 «كىلىم و كىتىم» دىگانە بىكى سوز
 بر برسىنە معطوفدىر، آراده واد
 حرف عطف.

معطى: ع. اعطا ايتوچى،
 بىروچى.

معفو: ع. عفو و ایتلگان،
کیچرلگان، بترلگان.
بتون کیچیلکلی معفودر.

معقول: ع. عقلانغان، عقلغه
موافق، عقل قبول ایتگان، درست.
سوزگن معقولدر. بیک معقول اش.
معقولات: ع. عقل و فکر
یورتو ایله بلنه طورغان مسئله لر،
عقلی علملر.

معکوس: ع. عکسلنگن،
کیری ئه یلنگان، کیری لنگان،
تیسکاری.

معلق: ع. تعلیق قیلنغان،
باغلانغان، آصلغان.
فطر بیر مکان کشینک روزه سی بیر
ایله کوك آراسنده معلق طورور.
سماده معلق طورودی.

معلقه: ع. جاهلیت زماننده
عربلرنک کعبه گه آصوب قویغان
شعرلری.
معلقات سبعة - مشهور ییدی شعرلر.

معلم: ع. ئویره توچی، تعلیم.

ایتوچی، درس بیروچی، سبق او-
قتوچی، مکتب معلمی، خلفه، اوچیتل.

معلمه: ع. اویره توچی و اوقتو-
چی خاتون، قزلر معلمه سی، استاذبیکه.

معلول: ع. علتلی، عله لنگان،
سببلنگان، خسته لی، چیرلی، آورولی
کشی.

معلوم: ع. بلنگان، اویره-
نلنگان، بیلگولی.
آنک حالی بزگه معلوم.
نا معلوم - بیلگوسز.

معلومات: ع. بلم، خبر،
بلنگان نرسه لر، بلملکر.
اول کشی بیک معلوماتلی ذاتدر.
تورلی فن اردن معلومات بیره.

معنی: ع. معناسی بلنگان آغر
سوز، آڭلاشلی طورغان سوز،
طابشماق.

معمار: ع. عمارت اشده باش
کشی، اوی یاصاو اشلرنده باشلق
ایتوچی، مهندس، آرختیکتر.
ایسکی مصر خلغنده فن معماری

ترقی ایتکان.

یونان اصول معماریسندہ یر اوی
صالدردی.

معهور: ع. عمارت قیلنغان،

بنالری مکمل، خراب بولمغان، آباد،
ترقی ایتکان.

یاورویاده بیک معهور شهر لر بار،
بلاد معوره.

معهوریت: ع. معهورلک،

گوزل وماتور اشلنک، توزوکک،
آبادلق. معهوریتده ترقی ایتکان.

معمول: ع. عمل قیلنغان،

اشلنگان، یاصالغان.

آلتون دن معمول، باقردن معمول.

معنا: ع. برسوزن آکلانغان

نرسه، مفهوم، برسوزنی آیتودن
قصد قیلنغان ایکنچی آیر. بعض
برسوزنک بش معناسی بولا.

اول سوزنک توب معناسی نیچک؟

معنا: ع. معنا یاغنسن، معنی

بوینچه، معناچه، معناسن اعتبار ایتکان.

اول شعر، لفظا بیک ماطور بولما.

سده معنا بیک گوزل.

معنوی: ع. معناده بولغان،

لفظه بولمغان، کوزگه کورنوب
طورمغان، معنی گنه منسوب، مادی
توگل.

معنویات: ع. معنوی اشلر،

کوزدن یاشرن اشلر.

معنی: ع. معنا، مفهوم.

معوذتین: ع. قرآن ناک

آخرندهغی ایکی سوره، قل اعوذ
برب الفلق وقل اعوذ برب الناس
سوره لر، ایکی قل اعوذسوره سی.
معوذتین اوقوب اوشکوردی.

معونته: ع. یاردم، اعانه،

امداد، معونت.

معهود: ع. معلوم، معروف،

بیلگولی، ذهنده معلوم بولغان،
منکور، تهلیگی.

معهود کشی دخی کلدی.

معیار: ع. اولچهو، چاسما،

مقیاس. هر نرسه ناک بر معیاری بار.

معیبات: ع. عیب ایتلگان

نرسه لر، عیبلی اشلر، آیتورگه

چيركانچ نرسه لر .

معيباتىن صاقلانو تىوش .

معيت : ع . برگه و برلكه

بولوچىلىق ، ايدەشلك ، يولداشلق ،
رفيق لك .

اوج يل آنك معيتندە بولم .

معيشت : ع . تركلك ، عمر

ايتو ، يشاو ، دنياده طورو ، عمرسورو .
آنك معيشتى بيك طار = فقير .

معين : ع . اعانه ايتوچى ،

ياردەچى ، ياردم قىلوچى ، ايدەشلك
ايتوچى ، پاموشنيك .

معين : ع . تعيين قىلنغان ،

بيلا گولنگان ، محدود .

هر كمنك معين وظيفهسى بار .

معيوب : ع . عيب ايتلگان ،

عيبلنگان ، كيمچىلا كسلى ، گناھلى .
معيوبلره جزا ويرلور .

مغار : ع . ييرتيشوگى ، يير

دن اويب باصالغان اورن ، ئون ،
غار ، كهف .

مغايير : ع . باشقهچه ، آيرمالى ،

بوته نچه ، موافق توگىل ، مخالف ، ضد .
اول سوز حقيقتكه مغايير .

مغاييرت : ع . مغايير بولو ،

باشقه تور ليلك ، بوته نچه لك ، ئوز -
گالك ، آيروملىق .

ايكيسينك آراسندە مغاييرت ظاهر در .

مغنى : ع . مغنى ، آزقلاند

روچى ، تننى تريبه لاوچى ، بدننك
آزقلانووينه فائده بيروچى نرسه .
ياش بالالر ايچون سوت بيك مغنى .

مغرب : ع . قوياش باطنا

طورغان اورن ، قوياش بايش
ياغى ، كون باطش ، مغرب طرفى ،
غرب ، آقشام وقتى ،

صلوة المغرب = آقشام نمازى .

بعد المغرب = آقشامدن سوڭ .

قوياش مغرب طرفينده غروب ايتدى .

مغرور : ع . غرورلنغان ،

قولندە غى بر نرسه گه آلدانوب
باشقه نرسه گه التفات ايتماوچى ،
يوقغه نرسه ايلان اوزن يوواتوچى .

بايلغينه مغرور بولغان . دنيا مالى
ايلان بيك مغرور بولمه .

مَغْرُورٌ أ.ع. مغرور بولب،
آلدانوب، يووانوب، كبرلنوب،
ماقتانوب.

بايلغينه مغرورا شولاي اشلى.

مَغْرُورِيَّتْ :ع. مغرورلىق،
كبرلانو، ئريلانو، آلدانوب يورو.

مَغْرُزْ :ف. جيلك، مى، ئوزك،
اورلوق نك اچنده گى آشاملغى.
بى مغز - ميسز، عقلسز.

مَغْفِرَاتْ :ع. يارلقاو، گناهنى
كېچيرو، عفو، رحمت ايتو.

الله تعالى گناهلرن مغفرت ايتسون.
مَغْلُقْ :ع. بېكلانگان، باغلا-
نغان، آڭلاشلمغان، مشكل، قيون،
آڭلاماسلق.

مغلق بر شعر سويلدى، مغلق سوز.

مَغْلُوبْ :ع. جېكلانگان، ايكنچى
بره و طرفندن غلبه ايتلگان، آستك
قالغان، زبون بولغان.

فلان حكومت صوغشك مغلوب بولدى.

مَغْلُوبِيَّتْ :ع. مغلوب لك،
جېكلو، آستك قالو، مغلوب بولغان

كشى نك حالى.
بر طرف غالبيت ده، ايكنچى طرفى
مغلوبيتك.

مَغْمُومْ :ع. غملى، قىغولى،
محزون، بلوطلى.

نيدن بېك مغموم كورنه سن؟

مَغْنَى :ع. چرلاوچى، كويلاو-
چى، چرچى.

مغنيه خاتون.

مَغْيِرْ :ع. تغيير-تابقان،
ئوزگار تىلگان، آلماشدرلغان.
الله نك حكى مغير توگلدرد.

مَغْيِرْ :ع. ئوزگار توچى، تغيير
ايتوچى، باشقار توچى.

مُقَادْ :ع. سوزدن آڭلاتلغان
نرسه، معنى، مفهوم، مال.

مكتوبگزنك مفادىنى آڭلادم.

مُفَارِقْ :ع. مفارقت ايتوچى،
آيرىلوچى، آيرم آيرم بولوچى.

غير مفارق - بربرسندن آيرلمغان.

مُفَارِقَاتْ :ع. آيرلشو، بر
برسندن يراقلاشو، جدا بولو، بر

برسن طاشلاو .

وطنمن مفاقت ایتدم .

طوغانلر بربرسندن مفاقت ایتدی .

مفاصل: ع. آیرمالر، آیرا

طورغان نرسه لر، آرالغر، فصلر،
بوون لر .

مفتاح: ع. آچاطورغان قورال،

آچقچ ، کلید .

مفتخر: ع. افتخار ایتوچی،

ماقتانوچی .

مال ایله مفتخر اولو ایرلك توگل .

مفتیری: ع. افترا ایتوچی،

یاغان عیب سویله وچی، تهمت
قیلوچی، بهتانچی .

مفتیش: ع. تفتیش ایتوچی،

تیکشروچی، همه احوال تحقیق
ایتوچی .

مفتون: ع. فتنه لنگان،

سحرلنگان، مبتلا بولغان، حیران،
شایوب قالغان .

آنک ماطورلغینه مفتون اولدم .

جمالی بنی مفتون ایتدی .

آنک مفتونی اولدم .

مفتی: ع. شریعت مسئله لرده

فتوا بیروچی، شرعی اشلر آنک
باشلغی .

دوخوونی صابرانیه رئیسی مفتی
الاسلام حضرتلری . اورنبورغ

مفتیسی، قریم مفتیسی .

مفردات: ع. مفردلر، یالغز

بولغان نرسه لر، قوشلمغان ایلر لر .

مفراط: ع. افراط قیلوچی،

اورتاچه اتمن اوزوب کیتوچی،
آرتدروب یباروچی .

مفروش: ع. توشالنگان،

توشا کلر جه یلنگان، زینتلنگان .
مفروش بر بولمه .

مفروض: ع. فرض قیلنغان،

الله تعالی قیلورغه امر ایتسکان،
بیورلغان . صلوٰة مفروضه .

مفروض - فرض ایتلنگان، شولای
دیب جوری اوایلانغان . یوق نرسه فی

بار دیب فرض ایتارگه ممکن .

مفروق: ع. فرق قیلنغان،

آیرلغان، آیروم .

مفسل : ع. بوزوچی، نچار .

لاندروچی، فسادی، کشیلر آراسن
بوزوچی، فتنهچی .

مفسد صلاه - نماز بوزارلق نرسه .

مفسر : ع. تفسیرچی، بر

نرسه نی شرح و بیان ایتوچی ،
آڭلاشلیمان بر سوزنڭ معنالن
بیان ایتوب آڭلاتوچی، قرآنغه
تفسیر یازوب چغارغان کشی .

ئوتکانه گی مفسر لر بیک کوب
تفسیر یازوب قالدراغانلر .

مفسر : ع. تفسیر ایتلکان،

آچق بیان قیلنغان .

مفسرین : ع. مفسرون ،

مفسر لر، قرآنغه تفسیر یازوچیلر .
مفسرین کرام .

مفسوخ : ع. فسوخ قیلنغان،

بوزولغان، حکم سز طاشلانغان .

مفصل : ع. تفصیل ایتلکان،

اوزون ایتوب آڭلاتلغان، اوزو-
نایتلغان، مختصر توگل .

آزین مفصل بر مکتوب کیلدی .

ایمان مفصل - اوزون ایمان .

مفصلی : ع. ایرشدروچی،

طوتاشدروچی، اولاشدروچی،
ایتوچی .

هلاکتکه مفصلی بولغان اش .

مفطر : ع. افطار ایتوچی،

روزه سن آچوچی .

مفعول : ع. اشلانگان،

قیلنغان، یاصالغان، ایتلکان .

شاگرد کتابنی جرتدی دیکانده
کتاب مفعول بولا . مفعول به .

مفقود : ع. یوغالغان، یوق،

معدوم .

مفکر : ع. تفکر ایتوچی،

اویلاوچی، توشنوچی .

قوه مفکره = کشیدگی اویلاو قوتی .

مفلس : ع. افلاس ایتوچی،

آچه سز مالسز قالغان، بولگوچی،
بانکروت، سودا اشلری نچارلنغان .

فلان سودا گر مفلس اولدی .

مفوض : ع. تفویض ایتلکان،

طابشر لغان، بیر لگان.

اشدك آخرى اللهغه مفوض.

مفهوم: ع. فهملنگان، آگلا.

نغان، توشونلنگان، معنی، مضمون.

سوز لر ننگه یادلاما، مفهومن آگلا.

مفید: ع. افاده ایتوچی، فائده

بیروچی، مقصودنی آچق آگلاتوچی،

معنالی، نافع. غایت مفید بر رساله.

بو سوز هیچ بر معناتی مفید توگل.

مقابل: ع. قارشوسنه کیلوچی،

بر نرسه قارشوسنه بولغان، بدل.

قیلغان اشینه مقابل آقچه آلدی.

مقابل: ع. قارشیلشو، قارشو.

سفه کیلو، قارشى بیرو، ایکی نرسه نی

چاغشدروب قار او، تطبیق ایتو.

مثلا: مینی سوکدی، لکن مین مقا.

بله ایتدم. یاخشیلقغه یاخشیلق

ایله مقابله ایتارگه کیرک.

مقاتله: ع. قتل ایتشو، ئوتر.

شو، صوغش، حمار به، غاوغا.

اوچکشی آراسنه مقاتله واقع اولدی.

مقارب: ع. بربرینه یاقنلا.

مقارن: ع. شقان، یراق.

مقارن: بولمغان، یاقن،

قريب.

مقاربه: ع. یاقن کیلو، بر

مقارنه: ع. برینه یاقنلاشو،

بر یرگه کیلو،

یاقنلق، یولغولق.

آرالرنده مقارنت بار،

مقاسمه: ع. قسمت ایتشو،

بولیشو، ئلوشلاشو، تقسیم ایتشو،

غنیمت مانى اوز آرالرنده مقاسمه

ایتدیلر.

مقاصد: ع. مقصدلر، مطاب

لر، تلهك و آرزولر، استه لگان

و آرزو ایتلنگان ایلرلر.

مقال: ع. سوز، سویلهو، سو.

یله یش، خلق آراسنده اورنی ایله

آیتوله طورغان تورلی سوزلر.

هر اورن نك اوزینه کوره مقالی بار.

مقاله: ع. سوز، نطق، بحث،

بر نرسه حقنده یازلغان یا که سو.

یلنگان نرسه، اس-تاتییه.

غزیته گه اوزون بر مقاله یازدی.

مقاله ئزنی او قدم.

مقام: ع. اورن، طورغان بیر،

آلنغان، قولغه توشورلگان، ملکنه کرتلگان.

مقبول: ع. قبول ایتلگان، خوش کورلگان، قایتارلمغان، معتبر، اوتملی، کوکل گه اوشاغان.

آنک یازغان انرلری خلق آراسنه بیک مقبول.

مقتبس: ع. اقتباس قیلنغان، تیرلکان، چوبلهب آلنغان، آرادن صایلاب آلنغان.

بو سوزلر فلان کتابدن مقتبس.

مقتدر: ع. اقتدارلی، کوچی بیته طورغان، قوتلی، قدرتلی، قولندن کیلوچی.

هر فن گه مقتدر عالم آدم.

مقتدی: ع. اقتدایلوچی، بر اشده ایروچی، تابع.

امامغه اقتدا = ئویومق.

مقتدی = ئویوچی.

مقتدی به: ع. ایهرلش، بر

اشده باشقه لرنی ئوزینه ایهرتوچی، متبوع.

امتدک مقتدی بهلری علمالردر.

مکان، جای، درجه، منصب.

مقام سلطنت - سلطانلق اورنی.

مقام خلافت - خلیفه لک اورنی.

هر سوز اوزیدک مقامینه مناسب بولسون.

مقام = کوی، موک، اوکو کوی، جرلاو کوی.

مصر مقامی ایله قرآن او قودی.

مقاوله: ع. سویله شو، آراده

سوز یاصاشو، بر اش حقنه ایکی

یاقدغه کیشیلر آراسنه توزولکان

قرار و یازو. مقاوله یاصاشتی.

مقاومت: ع. قارشى طورو،

قارشىلاشو، توزب جداب طورو،

نق طورو.

بر ئوزی اوچ کشیگه مقاومت ایته.

مقایسه: ع. بر نرسه نی ایکنچی

بر نرسه ایلان چاغشدروب قاراو،

چامالو، بر برسینه تیگاشدرو.

بو اش آنک ایله مقایسه ایتماز.

مقبره: ع. قبرلک، قبرستان،

مزارستان، زیارتلک، مسلمانلر

مقبره سی.

مقبوض: ع. قبض قیلنغان،

مقتضاً: ع. اقتضا و لازم ایتلکان،
استه نلگان، مقصود.

سوز گزنی مقتضاسنچه عمل ایتدم.

مقتضی: ع. اقتضا و لازم ایتو
چی، بولوون تله وچی، مستلزم.

یاخشی اش ثوابی مقتضی در.

مقتضیات: ع. اقتضا و لازم
ایتلگان اشلر، کیرا کلی بولغان
نرسه لر.

مقتول: ع. قتل ایتلگان، ئو
ترلگان، براو ئوترگان.

یول بوینک بر مقتولنک گاو ده سی یاتا.

مقدار: ع. چاما، ئولچاو، چاما
لاو، ئلوش.

بر مقدار عسکر کوندرلدی.

مقدر: ع. تقدیر قیلنغان،
بیلگولنکان، چیکلنکان، الله تعیین
ایتکان. هر کم ننگ رزقی مقدر.

سوال مقدر - ذکر ایتلمگان، سوز
ایله ایتولمگان سوال.

مقدرات: ع. الله طرفندن
تقدیر ایتلکان نرسه لر، چیکلن-گان

اشلر، مقدرات الهیه.

مقدس: ع. کیچه چیلک و توبا -
ئلک دن پاک، طا.

مقدسه: ع. زاء، حرمتلی، مبا -
رک. بیت المقدس. امور مقدسه.

مقدم: ع. تقدیم ایتلکان، آله
غی، ئلکده گی، بورنغی.

زمان مقدم ده.

مقدمه: ع. مقصودغه کرشما سن

ئلک بولغان سوز، ئلک کیترلکان
سوز، سوز باشی.

اول کتابنک مقدمه سنده بایتاق
سوز لر بار.

مقرر: ع. قرار لنه طورغان او
رن، قرارگاه، او طرلغان ییر،
اقامتگاه.

مقر حکومت - باش شهر، پایتخت.

مقرر اض: ع. قایچی، قصبوب
کیسه طورغان قورال.

مقرر ب: ع. یاقنا ایتلغان، یا -
قنلاشغان، بر الوغ کشینک ائک یاقن

کورگن خدمتچیسی.

آخرنک پادشاهنک مقربلرندن اولدی.

ملائكۃ مقرين - الوغ فرشته لر .

مقرر : ع. قرار لغمان، قرار
بیراگان، ثابت، شبهه سز .

جاهل كشینك هر بر سوزنده خطا
بولاچاغی مقرر در .

مقرون : ع. یاقنلاشقان، یا-
قن، قریب .

مقرون اجابت - قبول لغغه یاقن .

مقسوم : ع. آیروچی، بولوچی،
تقسیم ایتوچی، ئلوشلاوچی .

مقسوم : ع. تقسیم قیلنغان،
آیرلغان، بولنگان، ئلوشلنگان نرسه .

مقصود : ع. قصد ایتلنگان نرسه،
باروب بیتارگه قصد قیلنغان اورن،
مرام . تلهك .

بو اشنی اشلاودن مقصد گز نرسه؟
مقصده ایرشدم .

مقصود : ع. قصد ایتلنگان، آر
زو ایتلنگان نرسه .

الله تعالی مقصود لر گنی ویرسون .

مقصود : ع. قصر قیلنغان،
قسقار تلغان، چیکلنگان .

مقطر : ع. تقطیر ایتلنگان،
طامچیلانلغان .

ماء مقطر - صو پازندن جیولغان صو .

مقطع : ع. کشیکه آڭلاتوایچون
بر نرسه نڭ اورنلای یارلغانینڭ
رسمن کورساته لر، شو گارغه : اول
نرسه نڭ مقطعی دیولور .

مقطعات : ع. حروف مقطعه
لر، هر برسی بر سوزگه دلالت
ایتکان حرف لر .

قرآنك سوره باشلرنڭی آلم، یس
دیگانگی حرف لر حروف مقطعه لر در .
الخ : الی آخره دیمکر .

مقطوع : ع. قطع قیلنغان،
کیسلنگان، بیلگونلنگان .

مقل : ع. آرایستوچی، آزلقغه
توشوچی، فقیر .

مقلد : ع. تقلید ایتوچی، بر
کشیدن کورب شونڭ کبک اشلاوچی،
کشی گه ایروچی .

مایمول بیک مقلد بر حیواندر .
مقلوب : ع. قلب ایتلنگان،

ايلندىرلىكان، كىرى دوندىرلىكان،
باشقه حالگه كرتلىكان، اوزگارلىكان.

مقنوع: ع. اقناع ايتوچى، قنا-

عتلىندىروچى، قاندىروچى، قناعتلىندى-
ررلىك، بيتارلىك.

آنلىك جوابى مقنوع.

مقوى: ع. تقويه ايتوچى،

قوت بىروچى، كوجلاندىروچى.

مقهور: ع. قهرلىكان، جيكل-

گان، مغلوب، قهر توشكان.

هلاك ايتلىگان.

مقياس: ع. قىياس قىلونه طو

رغان نرسه، ئولچاو قورالى.

مقياس الحرارة = جىلىق ئولچاوى،

هر نرسه نىك نى درجه ده اسسىلىگان

بلور ايچون ياصالغان قورال. بر

بولمه نىك نى درجه ده جلى ايكانون هر

وقت مقياس حراره ايله بلوب طورالر.

مقياس - ماستتاب .

مقييد: ع. قىيدلىگان، باغلا-

نغان، مربوط، بر شرط يا كه صفت

برلن نفتلىغان، مطلق بولمه تان.

هر كم اوز اشئنه مقيد بولورغه

كىرك .

مقياس: ع. قىياس ايتلىكان،

ايكنچى بر نرسه گه قىياس قىلنغان،

چاغشدىروب قارالغان.

بربرىنه قىياس ايتلىكان نرسه نىك

برىسى مقىس وبرى مقىس عليه بولا.

مقيم: ع. اقامت ايتوچى،

اورنلاشقان، براورنده طوروچى،

ساكن، مسقيم، مسافرنىك ضدى.

فلان شهرده مقيم .

مكائد: ع. كىيدىلر، حىيله

وآلد اولر، مكرلر .

مكاتب: ع. مكاتبلىر، اوقو

يورطلىرى، مدرسلىر .

مكاتب عاليه = زور درس اوقولا

طورغان مدرسلىر .

مكاتبه: ع. مكتوبله شو، بربرىنه

خطلر يازشو، خبرله شو .

آرامزده غى مكاتبه دوام ايتسون.

مكاتيب: ع. مكتوبلىر، يازوب

يبارلىكان خطلر، دعاء وسلام

يازولرى .

مکتب: ع. بالالار اوقی طور-
غان اورن، اوقو یورتی، مدرسه،
دارالتعلیم. مکتب ابتدائی، قزلب
مکتبی، زورلر ایچون مکتب.

مکتوب: ع. یازغان، یزولی،
یازلمش مکرر .

مکتوب- براوگه اوز آرالرندهغی
اشلر طوغروسنه یازلوب یبارلکان
کاعز، خط.

دوستمن بر مکتوب کلدی. مکتوب
کونردم.

مکر: ع. بولغانچق، قایغو.
لی، معزون، راحتسز.

بواشدن کوکسلم مکر بولدی.

مکر: ع. آسترتون بره وگه
بوروقلق او یلاو، آلد او، حیلله، خدعه.
دشماننک مکرندن امین اولما.

مگر: ف. لکن، آنچق، الّا
سوزلری اورننده یورتوله.

بواش بیگ آغر، مگر طرشساڭ
غنه مکن.

مکر: ع. قات قات بولغان،
برنجه قات اشلنگان، تکرار قیلنغان.

مکار: ع. مکرلی، حیلله کار،
آسترتون بوروقلق او یلاوچی .
مکاره خاتون .

مکارم: ع. حرمتلور، گوزل
ویاخشیلق لر .
مکارم اخلاق- کورکام خلغلر .

مکاشفه: ع. کشف قیلنو، اهل
حقیقت و صوفیونلرغه الله تعالی نیک
سرلری آچلوب کورنووی، الله نیک
نورن کورو .
مکاشفه حاصل بولدی .

مکافات: ع. بر خدمت یا که
یاخشیقغه قارشى اشلنگان یاخشیلق،
گوزل جزا، هدیه .

قیلغان خدمتی برابرینه مکافاتن
آلدی .

مکالمه: ع. ایکی کشى آراسنده
بولغان سوز، سویله شو ،
مکالمه عربیه = عربچه سویله شو .

مکان: ع. اورن، ییر، بولنغان
اورن، طورغان ییر، او طرغان اورن،
مقام، محل .
الله تعالی مکانن منزهدر .

سطحلی. بر آرشین مکعبی.
مکعب - ڈوزینه اوزی ایکی مرتبه
ضرب ایتلگان سان.
۳ ذکّ مربعی ۹؛ مکعبی ۲۷.

مکلف: ع. تکلیفی قیلنغان،
براش و خدمت ایله یوکلانلگان،
اوستینه بر اش لازم ایتلگان. شریعت
اشلری یوکلانلگان کشی، بالغ
وعقلی بار کشی. نماز روزه ایله مکلی
بوکون نکاح مجلسینه مکلف ایدم.

مکمل: ع. تکمیل ایتلگان،
کاملنلگان، اورنینه یتکرلگان،
تمام ایتلگان.
بیک مکمل کتبخانه سی وار.

مکنت: ع. کوچ، قوت،
اقتدار، کوچ بیتو.

مکنوز: ع. خزینه ایتوب
قویلغان، کوملگان، یاشرلگان.

مکنون: ع. بیک دقت ایله
صاقلانغان نرسه، یاشرون، محفوظ،
صاقلی، گیزیلی. درمکنون.

مکون: ع. یاصالغان، وجود
که کیتترلگان، حاصل بولغان، بار

مکرر: ع. تکرار مرتبه،
بر نیچه قات، ئله نیچه قات، کوب
مرتبه، قات قات. تکرار سویلادم.

مکرّم: ع. تعظیم و تکریم
قیلنغان، حرمت ایتلگان، قدرلی،
حرمت لارگه لایقلی.
مکه مکرمه - حرمتلومکه شهری.

مکروه: ع. کریه کورلگان،
کوئل یارا تماغان، طبیعت
سویمگان، جیک، کورلگان، شریعت
قیلورغه قوشماغان نرسه.

مکروهات: ع. مکروهلر،
اشله نووی گوزهل بولمغان اشلر،
کوئل سویمگان اشلر.

مکسور: ع. کسرلی، صند لغان.
حرف مکسور = آست علامتی بولغان
حرف، آستلی حرف. مثلاً ت.

مکشوف: ع. کشف ایتلگان،
آچلغان، آچق، ئور تلمگان، ظاهر،
آشکار.

مکعب: ع. این، بویی هم
قالونغی بر برینه تیگز بولغان، آلتی

بولغان، موجود.

دنیاده غی بار چه مکنونات - موجودات.

مکه مکرمه که منسوب،	مکی
ع. مکه لک، مکه شهر -	
مکیه	یفکی، مکه لی.

اول کشی مکی، بو آیت مکیه، یعنی پیغمبر مز مکده وقتند اینکان آیت. سورة مکیه.

مکیال: ع. اولچاو صاونسی، آشلق اولچی طورغان صاوت، چیلک.

مکیفات: ع. کشینی کیفلند. ره طورغان آشاملق نرسه لر، ایسر کلک بیره طورغان نرسه لر. چای هم تما کو مکیفاندندر.

ملا: ع. زور عالم کشی، دین اشلرنده باش کشی، عمله ملاسی، حضرت.

ملاع: ع. کوبچیلک، طولی و طغزلق، جماعت.

علی ملا الناس - خلق کوز آلدنده.

ملائک	ع. ملک لر، فرشته لر.
ملائکه	

ملائم: ع. موافق، خوش، یاغملی، ملائم، یومشاق طبیعتلی. بیک ملائم کشی.

ملائسه: ع. ایکی نرسه نك بر برندن آیرلماسلق بولوب بو. طالووی، صاتاشلووی، بلمسز لنووی.

ملاح: ع. کیمه ایله دیکزلر. ده یوری بلوچی، کیمه چی، قایقچی.

ملاحت: ع. طاتلی لق، گو. زللك، ماتور لق، خوشلق، یاغملی لق.

ملاحظه: ع. دقتله ب قاراو، اعتبار ایله اویلاو، فکر یورتو. سوزگز ملاحظه آلدی.

ملازم: ع. ملازمت ایتوچی، بر بیرگه یا که بر کشیگه یابشوب آیرلماوچی، دوام ایتوچی، بر اشکه یابشوچی.

ملازمت: ع. لازم بولو، دوام ایتو، بر اش ایله شغللنوب برده آیرلماو، دوام ایتو.

ملاصق: ع. یابشکان، طوتا.

شغان، قوشلغان.

مَلاَطْفَه: ع. لطف و مرحمت

ایله معامله ایتو، لطیفه سویلاو،
کولکی سوزلر سویلاشو.

ملاطفه طریقهجه ایتدی.

مَلاَعِبَه: ع. لعب ایتشو، او-

یناشو، کولوشو، اوین کولکی.

مَلاَقَات | اوچر شو، یو-

ع. لغشو، طابشو،

مَلاَقَت | برگه کیلوب

قوشلو، برله شو.

ایکی عسکر ملاقت ایتدی.

مَلاَقِی: ع. ملاقت ایتوچی،

یولغوچی، قاوشوچی، اوچراشقان.

یبارگان مکتوبکنزه ملاقی اولم.

مَلاَل | یالغو، کوکل طو-

ع. یووی، بر نرسه

مَلاَلَات | دن کوکل طویو

سبیلی حضور سزلانو.

قوناق زکک بیسک اوزاق او طرووی

کشیگه ملال کیتره.

مَلاَیِمَت: ع. ملایم لک، موا-

فق لق، یومشاقلق، یاغملی لق،

یوواشلق.

مَلبُوس: ع. کییورتلگان،

کییندرلگان، کیولگان.

مَلبُوسَات: ع. کییوله چک

نرسه لر، کیوملر، اثواب.

انواع ملبوسات موجوددر.

مَلت: ع. بر دین و منهبده

بولغان خلق، بر نسلدن طارالغان

جماعت. ابراهیم بیغمبر ملت،

اسلام ملت، تاتار ملت.

ملتکه خدمت - اوز خلقینک فائده

سینه اشلاو.

مَلتِیَور | اوز ملتن، اوز

ع. خلقن سویو-

مَلتِیَورِست | چی، هر وقت

اوز خلقی فائده سینه طرشوچی،

ملتچی، ناسیونالیست.

مَلتِیس: ع. التباسلی، باشقه

برسنن آیروب بلهاسلک. بلهسن،

قاتشوب کیتکان، ساتاشلغان، شبهلی.

مَلتِزِم: ع. لازم و واجب

ایتلکان، اوستکه آلفغان.

مَلتِفت: ع. التفات ایتوچی،

ايله نوب قاراوچى، اعتبار ايله
اهميت بيروچى، كوزگه آلوچى.

ملتەمس: ع. التماس ايتلكان،
بره و دن رجا و اميد ايتلكان، آرزو
قىلنگان.

مَلْجَاغ: ع. التجا ايتارلك او-
رن، قاچوب صيونا طورغان پير،
حمايه اورنى، ماءوا.

ملح: ع. طوز، آشر طوزى،
آشقه سالنا طورغان طوز.

مَلْحَد: ع. اللهغه و دين گه انكار
ايتوچى، دىنسىز، دهري، مذكر،
طوغرى يولدن چىقان.

مَلْحَق: ع. صوگندىن قوشلغان،
طوتاشدرلغان، الحاق ايتلكان، تابع.
اول پير فلان ملكتكه ملحق.

مَلْحَقَات: ع. الحاق قىلنگانلر،
قوشلغان ايبىرلر، علاوه لر، قوشمطه لر.

ملحوظ: ع. ملاحظه ايتلكان،
اويلاپ قارالغان، فكرلنگان،
خاطرلنگان.

ملزم: ع. الزام ايتلكان، بحثله

شوب جيكلنگان، جيكلوب طوقتاغان.
خصمنى الزام ايتدى.

ملزوم: ع. لازم ايتلكان، او-
زينه ايكنچى بر نرسه نى لازم ايتكان
ايبىر. هر لازمك ملزومى بار.

ملعون: ع. لعنت قىلنگان،
لعنتكه دوچار بولغان، رحمت دن
سورولنگان، رحمت دن يراق، ياوز.

ملفوظ: ع. تلفظ ايتلنگان،
سويلنگان، اولقان.

ملغوف: ع. تورولنگان، صا
رلغان، اورالغان.

ملقب: ع. لقبلنگان، لقب اسم
قوشلغان، صوگندىن قوشلغان اسمى
ايله يورتولنگان.

ملك | بره و نك خوجه بولغان
ع. نرسه سى، ايهلنگان
ملك | ايبىر، مال.

بو نرسه ميمى ملكمه.

بتون دنيانك ملكن اوزينه جيغان.

ملك: ع. فرشته، الله نك حضو

رنك بولغان قوه علويه لر نك هر برى.

ملك مقرب - اللهغه ياقن فرشته لر.

مَلِك . ع. پادشاه، حکمدار، سلطان، امیر، شاه، قوت و تصرف ایہسی بولغان ذات.

مَلِكُوت . ع. پادشاهلق، سلطنت.

ملائکہ و ارواح دنیاسی، عالم غیب، عالم باطن.

ملکوت السماء - کوکنک پادشاہلی.

مَلِکَہ: ع. کوب مرتبہ لہ تجربہ ایتو و کوب استعمال ایتو ایلہ بر اشکہ اوستاروب کیتو، ٹویرہ نو، اوستارو، شومارو، پراقتیکہ، مہا۔ رت. ہنر کورساتور ایچون بلم گنہ بیتمی، ملکہ حاصل ایتودہ کیرک. اول معلمکن ملکہ حاصل ایتکان.

مَلِکَہ: ع. خاتون پادشاہ، خاتون حکمدار، یا کہ پادشاہ خاتون، نی، ایمپراطوریتسہ.

مُلْکِیہ: ع. حکومتکہ تعلقلی بولغان، مملکتن اداره ایتوچی لہ صنفی، ملکیہ مامور لری.

مَلَل: ع. ملتغر، قوملر، دینلر، منہبلر جماعتی، ملل متمدنہ - مد نیت حاصل ایتکان ملتغر. ملل اجنبیہ - چیت ملتغر.

مَلَل: ع. یالغو، ملالت، ملال.

مَلُوْت: ع. تلویث ایتکان، بچرانوب نجسلفوب بتکان، بچراق شاقشی.

اوست باشی ملوث بر حالده ایدی.

مُلُوک: ع. ملکلر، پادشاہ لہ، حکمدار لہ، شاہ لہ.

مَلُوکَانہ: ع. ملکلر گہ منسوب، پادشاہلر چہ، شاہلر چہ، حکمدار لہ لڑک.

مَلُوْل: ع. یالققان، ایرنگان، بویوققان، بیزگان، ملالنگان.

ملول بر آدم = یالقاو.

مَلُوْن: ع. بر توسکہ بویا۔ لغان، بویاوی.

کوک توس ایلہ ملون. تورلی تو۔ سلر ایلہ ملون.

مَلِی: ع. بر دین و منہبکہ

تعلقلی، بر ملت خلقنده مخصوص
نرسه. ملی شعرلر، ملی موزیکه،
ملی قیافت، عادة مـلیه. اول کشی
بیك ملی یعنی هر وقت ملتی
ایچون طرشوچی:

ملیت: ع. ملی لك، ملتچیلک
جنسلك، قوملك، بردینه بولوچیلق.
تاتارلرده ملیت روحی سونگان.

ملیح: ع. طاتسلی، آچق،
گوزهل، یاغملی، ملایم.

مہات: ع. جان چغووی، ٹولم،
موت.

بعد الہمات - ٹولگانن صدك.
حیات ومہات اللہ دن در.

مہاتل: ع. ایکنچی بر نرسه گه
اوخشاوچی، اوخشاغان، تیکد اش،
نظیر. بو آکارغه مہاتل، مشابہ.

مہاتلت: ع. بر برینه اوخشا
شو، مشابہت، تیکد اشلك.
آرالرنده مہاتلت بار.

مہالك: ع. مہلكتلر، حکو-
مترلر، حکومت بیرلری.

ممالک اجنبیه - چیت پادشالق لر.
ممانعت: ع. منع له شو، قارشی
طورو، مانع بولو، طیوب طورو،
آرقلی توشو، مخالفت.
نی اشلاسه ده آتا آناسندن ممانعت
کورمدی.

ممتاز: ع. امتیازلنغان، باشقه
لردن آیروم طوتلغان، باشقه لرغه
قاراغانده ٹوستونر اك بولغان.
ایبداش لری آراسنده ممتاز ایدی.
ممتاز - اش یورتولری اوز قولنده
بولغان، ٹوز آلرینه آیروم اداره
ایتلکان ولایت، آفطانومیه لی.
فینلانندیه اداره ممتاز ه سی.

ممتد: ع. امتداد ایتکان، صو
زلغان، اوزاقغه طارتلغان، دوام
ایتکان.
دولتی اوزاق زمانلرغه ممتد اولدی.
سوزگن نیگه قدر ممتد بولور؟

ممتنع: ع. منع لنکان، ممکن
بولمغان، محال، برده بولماسلق،
مستحیل.
ممتنع نرسه رنی خیال قیلوب او طرا.

مەشئەل: ع. تەمئىل ايتوچى، او-
خشاتوچى، ماطورلاوچى، كىتاب و باشقە
نەرسەلەرنى بىرەر تۈسدە باصدروب
چىقاروچى. بوخۇر يىپتەنك مەشئەل كىم؟
مەدووح: ع. مەدح قىلىنغان،
ماقتالغان، ماقتاب سويلەنگان، ماقتاۋ
غە لايىقلى.

مەسك: ع. امسك قىلوچى، قا
تى طوتوچى، صاران، بىخىل، قاتى
كشى.

مەسكەن: ع. بولورلىق، بولوروى
مەال بولمىغان، مەتەن توگل.
قويروقلى يولدىنك يىرگە بەرلوروى
مەكەن.

مەسكەنات: ع. بولوروى مەكەن
نەرسەلەر، بولورلىق ايبىرلەر، دىنيادە
غى بارچە نەرسەلەر، موجودات، كائىنات.

مەسكەت: ع. بىر پادشاهلىق
يىرى، حكومت قول آستىدا بولغان
يىر، اولكە، ولايت.

روسىيە مەسكەتى، اسلام مەسكەتى.
مەملو: ع. طوتۇرلغان، طوب

طولى، تويەلگەن.
بو صاوت صو ايله مەلودر.
مەملوك: ع. بىرە ونك مەسكى
آستىدە بولغان، ايبەلنوب آلفغان،
ايبە بولمىغان، بىرە ونك مالى، قىل،
اسىر، بىدە.
مەملوكە خاتون - كىنيزەك.

مەملوكىت: ع. قىللىق، بىدە-
لك، اسىرلك.

انسانلەر آراسىدا مەملوكىت بىترلى.
مەمنوع: ع. طىيىلغان، استەما
لى مەنغ ايتلەنگان، ياساق.

ايسىرتكچ استەمالى مەمنوع.
تەنئودە مەمنوع كىتابلەر طابىلى.

مەمنوعات: ع. مەمنوع بولغان
اشلەر، شرىعت ياكە نەظام طىيىغان
نەرسەلەر، درست بولمىغان ايبىرلەر.

مەمنوعىت: ع. مەمنوع بولۇ-
چىلىق، مەنغ ايتلەنگان نەرسەنك حالى،
طىيىلو. مەمنوعىت درجەسە كلى.

مەمنون: ع. مەنئەلەنگان، مەنئ-
دار، راضى، كوگلى خوشلانغان.
قىلغان التقاتىگەرگە بىك مەمنون مەن.

مهنونا: ع. مهنون بواب،
شادلائوب، راضی بولب، كوگلی
خوش كوروب. مهنونا قبول ایتدی.

مهنونیت: ع. خوشنود ورا-
ضی بولو، شاد بولو.

مینم کیلوممه بیک مهنونیت کورساندی.
مع المهنونیت قبول ایتدی.

مههور: ع. مهورلنگان، مهور
باصلغان، بیچاتلنگان.

جمعیئت نك مهوری ایله مههور بولووی
لازم.

مهیز: ع. تمییز ایتوچی،
یاخشینی ناچار دن، درستی یا-

گلشنن آیره بلوچی، ایکی آراده
بولب طوغریلغی وتوگلدگی ایله
حکم ایتوچی.

شاگردلرنی امتحان وقتند چیتدن
بر میز قویلغان ایسی.

من: ع. هر وقتک ایکنچی بر

سوزگه قوشوب یورتوله.

بزنگ تلهگی «دن» معناسون
آکلاتا.

من اوله= اولندن، من بعد= سوکندن.

منابر: ع. منبرلر، ئوستینه
منوب خلقغه وعظ وخط به سویلی
طورغان اورنلر، مسجد منبرلری.

منابع: ع. منبعلر، کیله طو-
رغان بیسرلر، صو چغا طورغان
اورنلر، چشمه لر.

مناجات: ع. اللهغه زارلنوب
دعا قیلو، زاریلق قیلوب الله اسمنه
ایتولگان شعرلر.

مناجات او قودی، مناجات قیلدی.

منادا: ع. ندا قیلنغان، چا-
قرلغان، قچقرلغان.

یاالله دیب ندا قیلغانک الله منادا بولا.

منادی: ع. ندا قیلوچی، بر

اشنی بلدرور ایچون قاتی طوش
ایلان خلق آراسنک قچقروب یورو-

چی. واقعنی منادیلر ایکنچی کون
بتون شهرگه اعلان ایتدیلر.

مناره: ع. مسجدلرده مؤذنک

اذان آیتووی ایچون یاصالغان اوزن
ویتوک اورن. مسجدنک اوزون مناره-

لری یراقدن کورنوب طور ا. مؤذن

مناره گه مندی.

منازع: ع. منازعه ایتوچی،
نزاعلشوچی، ازغشوچی، طالاشوچی.
غوعا ایتوچی.

منازع فیہ: ع. آن-ک حقه
نزاع واقع بولغان اش، اتفاق بولغان
و کشیلرنی طالاشدرغان اش.
ایکی کشی بر اش نزاغ چغارسه لر
اول اش منازع فیہ بولا.

منازعه: ع. نزاعلشو، طالا-
شو، ازغشو، مخالفت.
ایکی آراده منازعه واقع بولدی.

منازل: ع. منزل لر، یول یو-
روگان کشیلرنک توشه طورغان
اورنلری، استانسیه لر.

مناسب: ع. بربرسینه یاقن،
طوغری کیلشکان، موافق، یارارلق،
لایق، معقول.

سزگه بو کییم برده مناسب توگل.

مناسبت: ع. بربرسینه یاقن
وطوغری کیلشو، اوخشاشلق، یاقنلق،
موافق لک، کشیلک، طانشلق.

اول کشی ایلان برده مناسبتیم یوق.
مناسک: ع. حج قیدلغانده،
طواف زیارت وقتلرنده اشلنگان
عادتلر، حج عمللری، مناسک حج.

مناصب: ع. منصب لر، بر
خدمت ورئیسلیک اورنلری، درجه لر.
مناصب دینییه - دین اشلرنده کی
رئیسلیک اورنلری، اماملق
وموذنلک کبی لر.

مناظره: ع. مناظره ایتوچی،
بختلشورگه اوستا کشی. بزنک
حضرت بیک مناظره ایدی.

مناظره: ع. علمده بره مسئله
حقده سوزلاشو، مسئله نی آیرور
ایچون تورلی بختلرگه کرشو.
لکن حاضرگی زمانده مناظره دیب
مسئله ده سوز یارشدروب جیکشوگه
ایتوله در.

منافات: ع. بربرسینه منافی
بولو، بربرسینک بولماون تلهو،
موافق توگللیک، خلاफलق،
یاغمسزلق، کیلوشسزلیک.
صو بلهن اوت آراسنده منافات بار.

بوایکی سوز آراسنده منافات بار.

مُناَفِسَه: ع. بربرینه قارشى
نفسانیت ایتشوب قارشیلاشو، هر
قایسی اوز یاغینه طارتشو.

مُناَفَرَت: ع. بربرینه نفرت
ایتشو، بیرشو، چیره نشو، بتونلای
طاشلاشو.

آزغنه سوز، آرالرنده منافرت که
سبب بولدی.

مُناَفِع: ع. منفعتلر، فائده لر.
منافع عمومیه — همه کشیلر فائده سی،
خلفی فائده سی.

مُناَفِق: ع. نفاقلنوجی، ایکی
یوزلیلک ایتوجی، اچندن ناچارلق
اویلاب طشمن یاخشى کورنوجی،
پیغمبرمز زماننده اوزلرن مسلمان
کورساتوب یورگان کافر لر.

مُناَفِی: ع. ایکسی برگه اویو
شماسلق، بربرسینه مخالف نرسه،
مخالف، مغایر.

دین اسلامغه منافى سوز سویله دی.

مُناَقِب: ع. منقبه لر، برهونی

ماقتاب ایتلگان سوزلر، برکشیندک
یاخشیلقلری حقنده غی سوزلر یاز
لغان کتاب. مناقب امام اعظم.

مُناَقِشَه: ع. برمسئله نی واقلاب
تیکشرو و آکا مثاللر و بحثلر کیترو،
ایکی کشی اوز آرا سوز واقلاشدرو.

مُناکِحَه: ع. نکاحلشو، آراده
نکاح یاصاشو، عقد نکاح قیلشو،
نکاح قییشو.

مُناوِیَه: ع. نوبت ایله اش
کورو، کیزه ک ایله اشلاو، نوبتلاشو،
برسی کیتو ایله اورنینه ایکنچیسی
کیلو، برهم برهم اشلاو.

مُناهِی: ع. نهی ایتلگان،
حرام ایتلگان اشلر، طیبیلغان نرسه لر.
ممنوع اشلر. یالغان سویلاو
مناهی دندر.

مُناهِت: ع. ایگلسکان نرسه نی
یاخشى اوسدره طورغان، اوسدرو
چی ییر، هر نرسه اوسدره لک،
موصولدار. ارض منبیت.

غیر منبیت = اوسدرمی طورغان ییر.

مُنْبِر: ع. مسجد اچنک خطیب

منتخب: ع. انتخاب قىلنغان، باشقەلر آراسىدىن سايلاب آلنغان، ياخشىلىرى.
بورسالە فلان كىتابىدىن منتخب.

منتخبات: ع. منتخبلىرى، سادە يىلاب آلنغانلىرى، تىرلىگانلىرى، چو-بلن-گانلىرى، سايلاب جىيولغان سوزلىرى. منتخبات ادبىيات.

منتدار: ع. برەودىن كورگان ياخشىلىق بىر ابرىنە شىكرانە ايتوچى، منت آستىدە قالوچى، منت طوتوچى، برەودىن كورگان ياخشىلىقنى الوغ بىر منت دىب بلوچى.

اول اشكز ايچون ملت سزگە منتدار در.
منتساب: ع. انتساب ايتوچى،

نسبتلىوچى، ايكىنچى بىر نرسەگە نسبت بىر لوچى، خاصلانغان. اول كشى طرىقتەغە منتساب، ادبىياتغە منتساب.

منتشر: ع. انتشار ايتكان، جە يىلگان، چە چاسكان، طارالغان، هر طرفغە ايرىشكان.

حوادث منتشره = طارالغان خبرلىرى.
منتشر = قوبارلغان، طورغان، باشن

نىڭ منوب خطبە او قووى ايچون ياصالغان باسقۇچلى بىوك اورن.
منبر اوستوندى ختبه سويلادى.

منبع: ع. سونىڭ يىردىن چىققان اورنى، چشمە، صوباشلاوى.
ۋولغا نهرىنىڭ منبعى.

منبع = بر اشكز و بر حالنىڭ چىققان، باشلانغان اورنى.

منبعث: ع. بىر اش و سببىدىن طوغان، بىر اشدىن حاصل بولغان، قوبارلغان. آننىڭ كىمچىلىكى يالقاو لغىدىن منبعث.

منبه: ع. يوقودىن ياكە غفلتىدىن اويىطوچى، اويىندىروچى، تنبىه ايتوچى. منبه وعظ سويلادى.

منت: ع. احسان، ياردەم، مرحمت. جىانسە منت بىلەن قبول ايتەن، يەنى بىر الوغ مرحمت بىلەن قبول ايتەن.

كشىگە منت ايتو = آكسا قىلغان ياخشىلىقلارنى سويلەو، مېنى سىكسا موندى ياخشىلىقلارنى قىلىم دىو.
قىلغان اشكنى كشىگە منت ايتە.

کوتارلگان.

مَنْتَصِب: ع. نصب ایتلگان،

تک او طر تلغان، قاداب قویلغان.

مَنْتَصَف: ع. یارتیلانغان،

نهق اورتهدن، بولنگان نصف لنگان.

مَنْتَظَر: ع. انتظار ایتوچی،

کوتوب طور وچی، کوزه توچی.

جوابگزنی منتظر بولوب قالدیم.

مَنْتَظَم: ع. انتظاملی، بر

ترتیبکه قویلغان، نظام وقانونلی،

ره تلنگان، ترتیبلی.

مکتبذک درسلی منتظم.

عساکر منتظمه.

مَنْتَفَع: ع. انتفاع ایتوچی،

فائده لئوچی، فائده کوروچی، طباش-

لائوچی.

مَنْتَفَى: ع. نفی ایتلوچی،

یوغالغان، بتکان، کیتکان، زائل

بولغان، یوق.

مَنْتَقَل: ع. انتقال ایتوچی،

بره و دن بره و گه کوچکان، میراث

بولغان.

مَنْتَقَم: ع. انتقام آلوچی،

ئوچ آلوچی.

مَنْتَهَا: ع. باروب طوقتالا

طورغان چیک، صوڭ درجه، آخرغی

چیک، عاقبت، اوچ.

مَنْتَهَى: ع. نهایتلئوچی، صوڭ

چیککه باروب بیتوچی، ایر شوچی،

بتوچی. روسیه مملکتی قاره دیکزدن

باشلاب محیط دیکزینه منتهی اولور.

مَنْشُور: ع. نشر ایتلگان،

چه چلگان، طارالغان، بر ترتیبده

بولهغان.

مَنْشُور = شعر ایتوب اولجاوگه سالنهی

یازلغان سوزلر، بیت توکل.

مَنْجَر: ع. طار تلغان، طار-

توب کیتلرلگان. نادانلق فقیرلککه

منجر بولور، یعنی فقیرلککه طار-

تا، ایرشدره.

مَنْجَم: ع. یولدزچی، یولدز-

لرنک احوالن بلوچی، یولدزلر

حالن تیکشروچی، یولدزلرنک

احوالندن قاراب کيله چکله گی اشلر
طوغروسنگ خبر بيروچی، فالچی.

منجهمد: ع. انجماد ایتوچی،

طوگغان، بوز حالند بولغان، قاتقان.
بجر منجمد = بوز دیکزی.

منجنیق: ع. ئلکگی زما-

نلرده شهرلرنی، کریپستلرنی
واط-سدر ایچون یاصالغان طاش
آتقچ قورال، طاش آتا طورغان
ماشینه.

بورونغی مهار به لرده منجنیق استعمال
ایتلکان.

منجرف: ع. انجرف ایتکان،

طوغریلقمن چقغان، دونگان، چیتکه
میل ایتکان، آوشقان.

منحصر: ع. انحصار ایتلکان،

هر طرفندن چولغاب آلتغان، قا-
مالغان، یالغریز نرسه گه کنه خاصلغان،
قسقار تلغان

علم برگنه کشیگه منحصر توگل.

منجینی: ع. انجنا ایتلکان،

بوگولگان، طوغری توگل، کاکری،

ایبولگان، بوکرایگان.

منخسف: ع. آینک طوتلغان

حالی، قارالغان آی، انخساف ایتکان،
خسوف حالندگی آی.

مین قاراغانه آی تمامانخسافی اییدی.

منخنیق: ع. انخناق ایتکان،

بوولغان، بوولوب ئولگان.

مندرج: ع. درج ایتلکان،

قصدرلغان، آراغه کرتلکان.
شورا ژورنالینک فلان نومرنه مقا-
لهسی مندرج.

مندرجات: ع. بر کتاب

یا که باشقه نرسه ننگ اچنده یاز لغان
بابلر، بحثلر، کرتلگان ماده لر،
کتابکیز ننگ مندرجاتی گوزل.

مندرجه: ع. کتاب یا که ژور

نال و باشقه نرسه لر ننگ اچنده بو-
لغان بحثلر، بابلر، صادیر ژانیه.

اول رساله ننگ مندرجه سی نیسن
عبارت؟

مندرس: ع. ایسکروب

بتوب کیتکان، یوغالغان، اثری ده

قالهغان، ئۇزى يوغالغان، بتكان.

منڊفع: ع. دفع ايتلگان،

بتكان، كيتگان، بتلگان.

بلالر منڊفع بولبى.

منڊوب: ع. اشلاڭگه ياكه اشلا

ماسكه شريعت قوشماينچه يالغز

اشلاو طرفى آرتوق كورلگان اش،

قىلماوندىن قىلوى آرتوق ويا-

خشيلاق بولغان اش، مستحب.

منڊپيل: ع. ياولق، قول يياو-

لق، رويمال.

منڊر: ع. انڊار قىلوچى،

خلقىنى طوغرى يولغه سالور ايچون

كىله چكده گى اشلا ايله قورقتوچى،

الله دن قورقتوب طوغرىلقغه كوند-

روچى، قورقتوب ئوند اوچى.

پيغمبر منڊردر.

منڊور: ع. نڊر ايتلگان،

كىله چكده گى بر اشكڭ بولووى ايلان

قىلورغه وعده ايتلگان نرسه،

آتاب قويلغان نرسه.

منزل: ع. آقرنلاب ايندر-

لگان، كيترلگان، توشورلگان.
قرآن الله طرفدىن منزل.

منزل: ع. اينه طورغان او-

رن، يول يوروغان كشىلر طوقتاب

كىسته طورغان اورن، استازسيه.

منزل - اورن، درجه، منزله.

منزه: ع. بوزو قىلق ونچار

صفتلردن پاك بولغان، طازا، نچار

لقلردن يىراق. الله تعالى بارچه

كچيلىك صفتلردن منزهدر.

منسلب: ع. سلب ايتلگان،

آلغان، صوورلغان، كيتگان.

راحتم منسلب اولدى.

منسلخ: ع. تيرى طونالغان،

صويلغان، صوورب آلغان، منزه.

منسوب: ع. بر نرسه كه

نسبت ايتلگان، تعلق ايتلگان.

مثلا قزانلىق بر كشىنى. اول كشى

شهر قزانغه منسوبدر ديهلر.

تركى تلىده سوزنك آخرنده غى

«لى» «نك» حرفلى منسوبلك

معناسون آڭلاتا: اول اوفالى، بو

پادشاه نك.

منشُرِح: ع. کوڭلى آچلغان،
شاد، کوڭلى خوش.
قلمبى منشرح بر آدمدر.

منشعب: ع. شعبه لنگان، طار
ماقلانغان، بوتاقلانغان، طارماقلرغه
آيرلغان.

منشور: ع. نشر ايتلگان،
طار اتلغان، چه چلگان، بر خدمته
بولور ايچون حكومت طرفندن
بيرلگان فرمان، اوقاز.
منشورلى ملا.

منشى: ع. انشا ايتوچى، كو
گلدنن چغاروب يازارغه اوستا
كشى، كاتب، يازوغه انشاغه ماهر.
منصب: ع. برهر كشى قويله
طورغان خدمت اورنى، درجه.

اماملىق منصبى، قاضىلىق منصبى.
منصب: ع. يلغه نك ديكزگه
قوشلغان ييرى، كولگه ياكه ديكزگه
كه آغوب توشكان اورنى.
ؤولغا واورال نهرلرينك منصبى
كاسپى ديكزندهدر.

منسوج: ع. نسج ايتلگان،
طوقلغان، طوقوب اشلانگان. نصو-
قغان كيندر.

منسوجات: ع. طوقوب صو
غوب اشلانگان ايبيرلر، يبدن طو-
قلغان نرسه لر.
فرانسه ده منسوجات فابريقه لرى
گوزلدر.

منسوخ: ع. نسخ ايتلگان،
حكى بترلگان، اشدن چغارلغان.
ئلككى دينلر اسلام دينى ايله
منسوخدر. قرآنك منسوخ آيت يوق.

منسى: ع. خاطر دن چقغان،
اونوطلوب كيتگان.
نسيا منسيا = بتونله ي اونوطلوب
يوق شيكللى بولغان.

منشاء: ع. چقغان يير، پيدا
بولغان اورن، محل ظهور، اصل، توب.
منشات: ع. يازلغان نرسه لر،
بر يازوچينك يازولرى، يازو نمو-
نهلرى، انشا حقنده معلومات لر،
مكتوب لر.

مَنْصَرَفٌ: ع. چي گنوب
کیتکان، نه یلنوب کیتکان، دونگان،
چینگگان، کیرو کیتکان.

مَنْصَفٌ: ع. انصافی، طوغر-
یلقی و حقیق ایهسی، عدل کشی.

مَنْصُوبٌ: ع. قادالغان، قو-
یلغان، بر اورنغه تعیین ایتلگان.
(نحوده) نصب حالنده بولغان سوز.

مَنْصُورٌ: ع. نصرت بیرلکان،
الله طرفندن یاردم بیرلگان،
اوستون و غالب بولغان.

مَنْصُوصٌ: ع. دلیل لنگان،
قرآن سوزی ایله نغته لغان، قرآن
کریمه آچق ذکر ایتلگان.

مَنْصُومٌ: ع. انضمام ایتلگان، قو
شلغان، برکدر لگان.

مَنْصُوبٌ: ع. تماما موافق،
اوستنه قویلغانده بتونلای بر ابربو-
لغان، تیگز یابشوب طورغان.

مَنْصُوفٌ: ع. سوندر لگان،
باصلغان، سونوک، یانووی بتلکان.

مَنْطِقٌ: ع. سوزنی قاعده و
اصول بوینچه سویلارگه تویره ته
طورغان علم، علم منطق، فن منطق.
منطق - سویلانگان سوز، کلام.

مَنْطَاقَةٌ: ع. قوشاق، بیلسابو،
کهر، کره^۶ ارضنک عرض درجه لرن
کورساتکان صزقلرنک آرالر.
منطقه^۶ حاره - بیک اسسی بولا طور-
غان بیرلر.

منطقه^۶ بارده = صالحون بیرلر.

مَنْطُورٌ: ع. تورولگان،
جییلغان، اورالغان.

مَنْظَرٌ: ع. قاری طورغان
اورن، کورنش، صورت، هیئت.
کریه المنظر = ناچار کورنشلی.

مَنْظَرَةٌ: ع. طبیعت کورنشلی،
کوز کوریمی بیرلرنک کورنش،
بره کورنش نک توشورلگان
صورتینده منظره دییله.

ایدل بویی منظره لری، استانبول
منظره لری.

مَنْظُورٌ: ع. نظر ایتلگان،

نعمت بیروچی، آشاتوب اچرچی.
بیک منعم آدمدر.

منفد: ع. برنر سه نك اوته
طورغان اورنی، تیشوك، یول، آغز،
ئوینك هواسن یا گارتوب طورور
ایچون یا صالغان نرسه گه ده منفد دیوله.
منفدن هوا کردی. منفنی آچوب
قویدم.

منفرج: ع. آراسی آچق،
آرالری بربرینه یراق.

منفرد: ع. یالغز، بر اوزی،
هیچ بر اوگه قوشلمغان، آولاق، اوز
باشینه، آیروم. منفرد حالده یا شادی.
منفردا: ع. یالغزلق، حالده،
یالغزلق اوزره، اوزیگنه.

منفصل: آیرلغان، بربرینه
قوشلمغان، آرالری آیروم.

منفعت: ع. فائده، طابش،
نفع. سودادن کوب منفعت کوردی.
مفعل: ع. بر اشدن یا که

سوزدن کوکلی متأثر بولغان، نق

قارالغان، اعتبارغه آلنغان، التفات
قیلنغان، کوزگه آلنغان.

بوکونلرده گوزل بر اثر منظوریمز
اولدی.

منظوم: ع. ترتیب لنگان،
تزلنگان، نظم قیلنغان، شعر ایله
سویلنگان، ئولچاوی سوز، نظاملی
سوز، کویلی، شعر، منظوم اثر.
منظومه = شعر مجوه عهسی.

منع: ع. طوقتاتو، طیبو، نهی
ایتو، بولدرماو، اشلانباو.
پاسپورتسز یورو منع ایتلدی.

منعقد: ع. عقد ایلنغان،
باغلانغان، براشده ایکی یاق
کشیلری ده کیلشوب قول قویلغان.
نکاح منعقد بولدی. سودا منعقد بولدی.
مجلس منعقد بولدی = یا صالدی.

منعکس: ع. انعکاس ایتکان،
کیری آیلنگان، بر بیردن کیری
قایتوب کیلنگان. قویاش یاقتیسی
کوزگی دن منعکس بولا.

طاوش استیناغه تیئوب منعکس بولا.

منعم: ع. انعام ایت-وچی،

اثرلنگان، کوکلینه آغر آلمان.
سوزگردن غایت منفعل اولدم.

منفق: ع. انفاق ایتوچی،
صرف ایتوچی، کشیگه مال بیروب
تربیه ایتوچی، نفقه بیروچی.

منفک: ع. انفک ایتکان،
آیرلغان، چیشلگان.
غیر منفک = آیرلمسی طورغان،
برله شکان.

منفور: ع. نفرت ایتلگان،
بیزلگان، جیره نلگان، سویولمگان،
جیره نچ بولغان، قباحت.

منفی: ع. نفی ایتلگان،
طورغان، اورنندن چیتکه قوولغان،
سورگونگه یبارلگان.
منفی - بر اشک بولماون بلدرگان
سوز. مثبت بولمغان.
مین کورمادم دیکان سوز منفی در.

منقاد: ع. انقیاد ایتوچی،
اطاعت ایتوچی، بوی ص-نوچی،
سوز طکللوچی، سوزینه ایهروچی،
منقبض: ع. قسلمان، جییر-

لغان، طارتلغان، طارایغان.

منقرض: ع. انقراض بو-
لغان، یوغالوب بوزولوب بتکان،
محو و هلاک بولغان، اثری ونسلی
قالمغان، بتکان.
نادان ملت منقرض بولا.

منقسم: ع. آیرلغان، بو-
لنگان، تقسیم ایتلگان، ٹولوشلنگان،
کیسا کلنگان.
ایکیگه منقسم بولدی.

منقطع: ع. انقطاع ایتکان،
کیسلگان، طوقتا لغان، ایکی آرا-
سی ئوزولگان، آرالانغان، منقرض
بولغان، بتکان. ایسکی زمانلرده غی
بولغان بعض حیوانلرنک نسل
منقطع بولغان. یغهور منقطع بولدی.
منقلب: ع. انقلاب ایتکان،
ایکنچی بر صورتکه کرکان، آلم-
شمان، ذاتی ئوزگارگان.

طوفراق طاشقه منقلب بولدی.
منقله: ع. (هندسه قورالی)
پوچماقلرنک آچقلق درجه سون ئو-

لچی طورغان یارتی توگارک بر-
 قورال. ئوستینه نومرلر قویلغان بولا.
 منقوش: ع. نقشلنگان، ما-
 تور صورتلر نوشورلگان، بیزه
 کلنگان، توری بویاولر ایله بویاو-
 لنگان.
 منقول: ع. نقل ایتلنگان،
 کوچرلگان، بره و دن ایشتب سو-
 یلنگان، براورندن ایکنچی بر
 اورنغه کوچروب یورتلگان.
 مال منقول.
 منقولات: ع. کوچرلگان
 نرسه لر، آوزدن آوزغه یورتلوب
 کیلگان سوزلر، روایتلر، خبرلر،
 روایت ایله بلنگان معلومات.
 منکر: ع. انکار ایتدوچی،
 قبول ایتمی، اشانی طورغان کشی.
 اول کشی اللهغه منکر.
 منکسر: ع. صنغان، واتلغان،
 قرلغان.
 منکسر القلب - کوکلی صنق.
 خط منکسر - صنق رهوشک بولغان
 صزق.

منکشی: ع. کشف ایتلنگان
 آچلغان، آب آچق بولوب کورنگان،
 ظاهر و آشکارا بولغان، میدان-
 گه چقغان.
 منکوجه: ع. نکاحلی خاتون،
 زوجه، خلیله، رفیقه، حلال.
 منلا: ع. ملا، موللا، عالم
 کشی، حضرت.
 منوال: ع. رهوش، طریق،
 وجه، پلان.
 شو منوال اوزرینه یاصلغان.
 منور: ع. نورلانغان، یاقفور
 تلغان. روشن، نوری، یاقتی.
 ایرته بلهن قویاش چغوب بیر یوزن
 منور ایلدی.
 منوط: ع. بار بولووی
 ایکنچی بر ایلرنگ بارلغینه طوقتا-
 لغان، بهیلنگان، معلق، موقوف.
 کشینک عالم بولووی اجتهاد ایتوینه
 منوطدر.
 منهاج: ع. زور یول، براشکه
 باروب یتوله طورغان یول، مسلک،

طریق .

منهلم : ع. ھدم ایتلگان،
هلاک و خراب بولغان، ییمەرلگان،
ویران بولغان، واتلغان .
کوب سرائیلر منهلم اولدی .

منهزم : ع. صوغشە جیکلوب
بوزولغان، طارالغان، مغلوب بولغان،
تارومار .
ھاربه ده عسکری منهزم اولدی .

منهزما : ع. صوغشە جیکلوب،
مغلوب بولوب، بوزولغان حالده .
عسکری منهزما کیرو دوندی .

منهیی : ع. نهیی ایتلگان،
اشلھوی طییلغان، شریعت طیغان
اش، منع ایتلگان .

منھیات : ع. منهیی اش لمر،
طییلغان، یاصاق اش لمر، منوع اش لمر .
منھیاتدن صاقلانورغە تیوشلی .

منیی : ع. کشی هم باشقە
ھیوانلرنک باشلاب یاراتلا طور-
غان اورلوغی، شهوت .

انسان منی دن خلق قیلنغان .

منیر : ع. نور لاندروچی،
یاقتیلق بیروچی، یاقترتوچی،
یاقتی، پارلاق .

مواجهه : ع. قاراقارشی کیلشو،
یوز یوزگە کیلو، مقابل بولو، یوز-
لاشو .

مواخذہ : ع. اشلاگان اش لمر-
ندن تیکشروب ، وراو، شسلتەلەو،
جزا بیرو .

مواد : ع. ماده لمر، نرسەنک
یاراتلغان اصل لری، ایبر لمر، نرسە
لر، سئلەر، اش لمر .
مواد جسمانیہ = جسمگە، بدن گە تیو-
شلی ایبر لمر، تن نرسە لری، جسملی
ایبر لمر .

مواریت : ع. میراث لمر،
ئولگان کشیدن قالغان مال لمر،
میراث ایبر لری .

موازنّت : ع. ایکی نرسەنک
آورقلری بر تیگن بولووی، تیگن
ئولچاوده بولو، برابر لک .

مَوازَنَه: ع. ایکی نرسه نی
 ئولچاشداروب قاراو، تیکدشسرو،
 مقایسه -

مَوازی: ع. بربرینه یه نه شه
 بولوب نی حدلی اوزایتلسه ده بربرینه
 یتمگان ویراقلاشمغان.
 موزای خطلر - یه نه شه سزقلر، تیگز
 سزقلر.

آربانک تگارمچ ئزلری بربرسینه
 موازی.

مَواصَلَت: ع. ایرشو، بیتشو،
 طوتاشو.

ایکی ساعتک شورگه مواصلت ایتدم.

مَواضِع: ع. موضع لر، اورنلر،
 بیرلر، مکانلر.

مَواطِن: ع. وطنلر، طورا
 طورغان بیرلر، اقامتگاه لر، طووب
 ئوسکان اورنلر.

مَواظَبَت: ع. بر اشنی هر
 وقت اشلهب طورو، دوام ایتو، دا-
 ئمچیلک، مداومت.

مَواعد: ع. وعده لر، سوز

بیرولر، وعده اورنلری.

مَواعِظ: ع. موعظه لر، وعظلر،
 نصیحت، اوگوتلر، خطبه لر.

مَوافِق: ع. طوغری کیلکان،
 مناسب، یاراقلی، یاغملی، مطابق.
 موافق اش.

مَوافِقَت: ع. موافق لک، یا-
 غملی بولو، مطابق و مناسب بولو،
 برهونک تله گینه قاراب اشلاو.

هر اشده آکا موافقت کورساتدی.

مَواقِع: ع. موقع لر، اورنلر،
 موضع لر، بر اش واقع بولغان اور-
 نلر، بیرلر.

مَوالید: ع. مولودلر، طوو-
 لغان نرسه لر.

موالید ثلثه - ترک نرسه لر هم اوسه
 طورغان نرسه لر ایله قاتی نرسه لر
 اوچیسسی حقنک بولغان علم، حیوانات،
 نباتات و معدنیات دن بحث ایتکان
 علم، تاریخ طبیعی.

مَوانِسَت: ع. مونسلک، بر
 برینه ایله شوب برگه طورو، القتلا-

شو، كشيگه اويرانوب آندن قاچماو.

مو اذع : ع. مانعلر، بر اشناڭ

بولوون طوقتا توب طورغان نرسه لر. عذرلر، طوقتا توچى سبب لر.

يولده بر نيچه موانع كه اوچر ادم.

مو عبد : ع. اوزاق زمان لرغه

قويلغان، منگولك بولغان.

مؤبدا = اوزاق زمانلرغه. منگولك اوزره.

مؤبدا قاطر جزاسينه حكم ايتلدى.

مو عتمر : ع. عمومى جمعيت،

زور جيولش، جيون، تورلى اورن-

لردن صايلانوب كيلكان و كيللر جيولشى، ندوه.

مؤتمر اسلامى = مسامانلر جيولشى.

مو عتمن : ع. امنيتلى، اشا-

نلغان، اشانچىلى، طايانچىلى، امين، قورقنچ توگل.

مو عتر : ع. اثر بيروچى، يوره-

ككه اوتوچى، كوكله ئز قالدر وچى،

قلىك تائير ايتوچى. مؤثر نطق.

مؤثر وعظ. مؤثر موزيقه كويى.

مو عجل : ع. كيچك درلكان،

صوڭغه قالدرلغان، كيله چك بر زما-

نغه كوتدرلكان، آشقر لمغان، نسيه.

مهر مؤجل - صوڭ بيلرله چك مهر.

مو عخر : ع. تاخير ايتلگان،

صوڭغه و آرتقه قالدرلغان، كيريدنه

بولغان، مقدم توگل، آزاقدن بولغان.

برسى مقدم بولسه ايكنچيسى مؤخر بولا.

مو عخر ا : ع. صوڭنن، آخر-

دن، ايڭ صوڭره، آزاقدن.

مو عبد : ع. علم و ادب ئويره

توچى، ادب بيروچى، ادب ايله

تربيه ايتوچى، معلم.

مو عدى : ع. بر اشكه اولا-

شدر وچى، سبب بولوچى، ايجاب

ايتوچى، باعث بولوچى. بسو اش

هلا كتكه مؤدى بولغان حالدر.

مو عذن : ع. مسلمانلرغه

نماز وقتن بيلدر و ايجون مسجد

مناره سنده يا كه باشقه بيرده، آذان

او قورغه بيورلغان كشى، آذانچى،

اذان ئه ايتوچى. مؤذن ايله ملا..

مو رخ : ع. علم تاريخقه

آشنا بولوب تارىخى حقىقە كىتابلىرى -
تەئلىف ايتۇچى، تارىخى يازۇچى.
ابن خلدون ايكى بىۈك اسلام
مۇرخىدىر.

ابوالمۇرخىن = يونان مۇرخلىرىدىن
ھىرودوت.

مۇئەسسەس : ع. قورۇلغان،
بىنا ايتلىغان، اوستىنە قويلىغان.
بىك نىقلى قاعدەگە مۇسس بىر بىنا.

مۇئەسسەس : ع. تەئسىس ايتۇپ
ياشاۋچى، قورۇچى، باشلاب اشە -
ۋچى. بو بىنا نىك مۇسسى كىم؟ روسىيە
دولتى نىك مۇسسى.

مۇئەسسەسات : ع. قورۇلغان
بىنالىر، تەئسىس ايتلىغان نىرسەلىر.
مۇسسەسات علمىيە.

مۇئەسسەسە : ع. قايفىر تۇچى،
كويىندىرۇچى، قايفو بىرۇچى.
بعض مۇسسۇ بولغان حاللىرى.

مۇئەككىد : ع. تەئكىد ايتلىغان
نىغۇلغان، طازا، مەككىم، بىر كىلىگان،
قات - قات اشلىگان.

مۇئەككىل : ع. وكىل ايتلىگان

اوزى اورنە اشنى يورىتۇرگە قو -
يىلغان. فلان كىشى طرفىدىن مۇكىل
بىر آدم.

مۇئەللىف : ع. تەئلىف ايتلىگان،
بىر بىرگە جىولغان جىۈب يازلىغان.
كىتب مۇلقە.

مۇئەللىف : ع. كىتاب جىۈب
يازۇچى، مەنقى، مەرىر.
مۇللىف كىتاب. مشهورە مۇلقەلىردىن.

مۇئەللىقات : ع. تەئلىف تەئسىس
ايتلىگان كىتابلىرى، يازىلۇپ قالغان
اثرلىرى، آثار. مۇللىقات ابن سىنا...

مۇئەللىم : ع. رىجىتۇچى، آور -
تىرۇچى، آچىتىرۇچى، قايفو وكو -
يىنچ بىرۇچى. آتاسىنىك وفاتى غايت
مۇللىم بىر خىبر بولدى.

مۇئەمىن : ع. الله تەئالى نىك
بارلىق بىرلىكىنە، مەمەد (صلعم) نىك
پىغمبىرلىكىنە اينانغان، اشانغان كىشى
اشانۇچى، ايمان ايتۇچى. مۇئەمىن
موحد، مۇمنە خاتون. كافە مۇمىنىن
ومۇمىنات ايچون دعا ايتدى. امير -
المۇمىنىن - خلىفە مەسلىمىن خىزىرلىرى.

موج: ع. صواوستينڭ جيل ايله
قوزغالووندىن بولغان حال، طولقون.
موج موج = توركم توركم، گروه گروه.
موجب: ع. واجب ايتوچى،

سبب، مۇدى وپـ باعث بولوچى.
موجب هلاكت بر اشدر..
اسباب موجبہ - بر اشڭ بولويىنہ
سبب بولغان نرسه لىر.

موجب: ع. بر اش يا كه
سوزدن كيلگان حال، قوشلغان نتيجه،
صوڭىدىن بولغان اش.
شرع شريف موجبچه.

موجب: ع. ياڭى بر نرسه
طابوب ميدانغه چغاروچى كشى،
اختراع و ايجاد ايتوچى، مخترع،
اوزلگىدىن طابوب چغاروچى.
تيدايغراف ماشينه سينڭ موجدى =
بار ايتوچى.

موجود: ع. بار بولغان،
بولغان.

موجود = حاضر بولغان، غائب بولغان.
مجلسده موجود بولدىڭىزمى؟

موجودات: ع. بتون بار

مؤمن به: ع. ايمان كيتره
طورغان نرسه لىر.

مؤمن به يىدى در. اللهغه، فرشته
لرينه... ايمان كيترو.

مؤمنث: ع. (نموده) حقيقى
يا كه لفظى بولوب خاتونلغغه دلالت
ايتكان كلمه. مؤنث لفظى = آخرنه
تو كرهك تا (ة) بولغان كلمه.

مؤول: ع. تاويل ايتلگان،
اصل معناسىدىن باشقه بر معنا ايله
آڭلاتلغان. باشقه معنا گه ئه يلندىر -
لگان.

موعيد: ع. قوت و نقلق بىر -
لگان، طازا و چىد املى ايت لىكان،
نغتلغان، قوتلنگان.
سوزى دليللر ايله مۇيد.

موت: ع. تندىن جان چغوب
كشى نڭ تر كلگى كيسلو.
ئولم، وفات بولو.

موثوق: ع. اشانورلىق،
طايبانورلىق، امين، موثوق آدم.
موثوق - حق، طوغرى، سلامت،
صاو، طازا. روايت موثوقه.

بولغان نرسه لر، مخلوقات، كائنات.

الله تعالی بتون موجوداتك خالقى در.

مَوْجِد: ع. الله تعالی نك بر-

لگینه اشانوجى.

مؤمن موحى، اللهنى برلوچى.

مَوْدِت: ع. دوستلىق، محبت،

ياراطو، سويو.

آرامزدهغى مودت نك دوامن تليمين.

مَوْذَى: ع. اذاجقا ايتوچى،

رنجتوچى، راحتلك بېرمى طورغان

نرسه، ضررلى. غايت مَوْذَى برآمددر.

مَوْرِث: ع. سبب بولوچى،

كيتروچى، بېروچى.

مورث حسرت بولغان بر خبر آلدن.

مَوْرِد: ع. كيله طورغان

اورون، طريق، يول.

مَوْزُون: ع. ئولچه ننگان،

چامالنگان، تيگزلنگان، عدلك

ايله اشلنگان.

مَوْزَه: فرانسوزچه، ايسكى دن

قالغان نرسه لر، ياصالغان ئه بېرلر

قويلا طورغان يورط.

موزه خانه = آثار عتيقه يورطى.

موزيقيە: فرانسوزچه:

تورلى كويلى اوينلر، چالغى، قوراي،

موسيقه. عسكرى موزيقيە، مىلى موزيقيە.

(عربچه موسيقه)

موسم: ع. بىر نرسه نك

بيلگولى وقتى، چور... حج موسمى،

مواسم اربعه = يلنك دورت فصلى.

موسوم: ع. اشارتلنگان،

علامتلى، بيلگولى، اسملنگان.

موسوى: ع. حضرت موسى

(ع) شريعتينه ايپه رگان كشيلىر،

يهوديلر، اسرائيلى لر، عبرانى لر،

يه ژريلر.

موسيقى: ع. تورلى كويلر

وجرلارنك ترتيبلرندن هم آلارنك

قاعده لرنندن بحث ايتكان علم، علم

موسيقى، موزيقيە، موسيقه.

عسكرى موسيقه اوينالدى.

موصوفى: ع. بره صفت

بلهن صفتلنگان، صفت ايتلنگان،

برصفت آستنده بولغان، متصف.
ياخشىلىق ايله موصوف بولو كيرك.
موصول: ع. طوتاشد رلغان،
قوشلغان، برله ش-كان، يولق-غان،
قاوشقان.

موصى: ع. ئوزندن صوڭ
وصيت قالدروچى كشى، ئولر
آلدنن وصيت ايتكان كشى.

موصى له: ع. ئوزينه برنرسه
بلهن وصيت ايتلگان كشى.

موضع: ع. اورن، مكان،
محل، موقع.

ھراشنى موضئندھ اشلەرگه كيرك.

موضوع: ع. وضع ايتلگان،
قويلغان، اساسلنگان، توزولگان.
بواش بر قاعدھ اوزرينه موضوع.
بركتابنڭ موضوعى - آنڭ بھث
ايتكان نرسهسى.

موضوعات: ع. موضوعلر،
ھقئە بھث ايتلگان مادھلر، مسئلھلر.

موظف: ع. وظيفھ لنگان،
بيلگول برھمت ايله بويورلغان.

اشكھ تعيينلنگان.
مين سز نڭ خھمتكز ايله موظف من.
موظف: ع. وعظ، نصيحت،
اوگوت.

موعود: ع. وعد قیلنگان،
سوز بېرلنگان، وعدهلى.

موفق: ع. اللھنڭ توفيقنھ
يولغان، اشى طوغرى كيلنگان،
طابابلا گان، بولدر االغان، مقتدر.
بوكتابنى بترورگه موفق بولدم.
نى حدى طرھسھدھ موفق بولا الھادى.

موفقیت: ع. موفق بولو،
بولدر االوچىلىق، براشدھ اوڭايلىق،
نائل بولو، مقصدغھ ايرشو.
موفقیتكز ايله تبريك ايتھم.

موقت: ع. بروقتغھ بيلگولر.
لنگان، زمان بلهن چيكلنگان،
وقتليغھ بولغان، دائم توگل.
دنيا نھمتى موقت.

موقتاً: ع. آزبر زمان ايچون،
وقتلى بولوب. بالالارنى موقتاً بر
يورتنھ اوقتوب طوردق.

اييهمز، ولييمز. الوغ ذاتلرنىڭ
اسملىرىنە قوشوب يورتولە.
مولانا جلال الدين.

مولد: ع. طوولو؛ آندان
طووو، بر الوغ كىشىنىڭ طوغان زمانى.
مولد النبى.

مولد: ع. طودروچى، حاصل
ايتوچى، اوزنن چىغاروچى.
مولد الموضه = آچىلىق طودروچى
غاز، كىسلارود. مولد الماء - صو
طودروچى غاز، ژادارود.

مولود: ع. طوغان نرسە،
طوولمىش، بالا، آندان طوغان.
موم: ف. بالاوز، شەم.
مهر مومى = صورغچ.

موميا: ع. ايسكى مصر
خلقىنىڭ دارولاب چرىماسلىك حا-
لگە كىتىرلىگان جفازەلىرى.
ئولكىنى موميا ياصاغانلىرى.

مومى اليه: ع. اشاره ايتلىكان،
كور ساتلىگان، بيان قىلىنغان، مذكور،
مشار اليه.

موقظ: ع. اوياتوچى، اويغا-
توچى، غفلتىدىن قوتىقاروچى،
اوياندروچى.

موقع: ع. اورن، يىر، موضع،
محل، بر اشنىڭ بولغان اورنى.
موقع حرب = صوغش اورنى.

موقف: ع. طوقتاب طور-
طورغان اورن، تيمر يول آرابە-
لر ينىڭ طوقتى ط-ورغان اورنى،
استانسە، هر بر توقتى تورغان
اورن.

موقوف: ع. طوقتاتلىغان،
طوتلىغان، بەيلىنگان، توقف ايتكان.
اول اشنى قىلووم سزنىڭ امرگىزگە
موقوف.

موقوفيت: ع. موقوفلىك،
طوقتاتلو، محبوس بىلولوب فالو،
طوتقونلىق.

مولا: ع. اييه، خواجە، صاحب،
مالك، مولى، ولى.
مولا تعالى حضرتلىرى.

مولانا: ع. بىزنىڭ خواجەمز،

مومى اليه حضرتلرى - شول كىشى.

مونىس: ع. اييه لىشكان،

الفت حاصل ايتكان، كىشى دن قاچمى
طورغان، ئويرانكان.

مونىس حيوان - حيوانات مونىسى.

موھوم: ع. اصلى بولمىغان،

خيالىغى نرسىلەر، زەھنگە گنە كىلكان،
وھم قىلنغان، اويلانغان.

مھابت: ع. كورودن حاصل

بولغان قورقۇ، الوغلق، ھىبتلو.
بيك مھابتلى كىشى.

مھاجر: ع. ھجرت ايتوچى،

بتون ئوى جماعتى ايلان باشقە يير -
گە كوچوچى، چىت ايلگە كوچب
باروچى.

مھاجرین = پىغمبىر مەز ايلان برگە
مەينە گە كوچب كىلگان صەجابه لىر.

مھاجرت: ع. ايلكنچى بىر -

يىرگە كوچب بارو، اوز وطنلرن
طاشلاب كىتو، چىتكە كوچو.

مھاجرت ھومىيە = بىر مەلەكت
خلقى نك ھەمەسى كوچووى.

مھاد: ع. يانا طورغان اورن،

توشەك، ياصدق، ياتاق.

مھارت: ع. ماھىرلىك، براشە

اوستالىق، معرفت، ملکہ.

اول اشنى بولدىرغە بيك زور مھاد -
رت كىرىك.

مھىبط: ع. توشە طورغان يىر،

اينەچك اورن، محل ھىبوط.

مھىبط آدم عليه السلام.

مھتاب: ف. آى ياققىلغى،

يالتىراوقلى، نورلى، ماھتاب.

مھتىدى: ع. اھتدا ايتوچى،

طوغرى يولغە كونكان كىشى، اللەغە
ايمان كىتروچى، دىن اسلام غە كرو -
چى. مھتىدە خاتون.

مھچور: ع. يىراق دە قالغان،

آيرلوب توشكان، ترك قىلنغان،
قالدىرلغان، استعمال ايتلمى طور -
غان، متروك.

مھد: ع. ياش بىلا اورنى،

بىشىك.

مھدى: ع. طوغرى يولك بو -

لغان كىشى، ھدايت ايدەسى كىشى.

مهر: ع. نکاحلاشقان وقتدا ایر
 نڭ خاتونغه بیرووی تیوشلی بولغان
 مال، آقچه، قالون مالی.

مهر: ف. بر کشینڭ یا که بر
 اداره نڭ اسمی یازلغان قورال؛
 آتی کیره کلی کاغدلرگه باصالر،
 بیچات.

مهر بان: ف. محبتلی،
 شفقتلی، دوست، یار اطوچی، سویو
 چی. غایت مهربانلی کشی در.

مهر دار: ف. بر الوغ کشینڭ
 یا که بر اداره نڭ مهرینی طوتوب
 کاغدگه مهر باصوب طورغان کشی.

مهلت: ع. بر آز وقتقه رخصت
 بیروب طورو، بر اشنی بیلگولی
 وقتقه چیکلی کیچکدروب طورو.
 بورچینی ئوته و ایچون ایکی آیغه
 مهلت بیردی.

مهلك: ع. هلاك ایتوچی، ئولم
 و هلاککگه سبب بولوچی.
 مهلك بر خسته لك در.

مهلكه: ع. هلاك بولا طورغان

اورون، خطری، قورقنیچ اورون،
 یا که اش . .

مهم: ع. آغر، زور، بیوک،
 بیك نق اویلارلق.

مهم بر مسئله، امور مهمه.
 مهم = تیوشلی، کیره کلی، لازم، واجب.
 بولووی غایت مهمدر.

مهيات: ع. کیره کلی، اهمیتلی
 اشلر، لازم و تیوش نرسه لر.

مهمان: ف. ئویگه کیلوب قونغان
 کشی، قوناق، مسافر.

برگه اوچ کون مهمان بولوب کیتدی.
 مهمان پرور: ف. قوناق و

مسافر لرنی گوزهل قبول ایتوب ئو.
 ینده قوندروب حرمت ایتوچی، قو
 ناق سویوچی.

قزاق خلقی و بدویلر مهمانپرور در.
 مهمل: ع. طاشلانغان، قویلغان،

قارالماغان.
 بو یورط مهمل بر حالده در.

لفظ مهمل = بوش، معناسز سوز،
 مهمله - نقطه سز حرف، معجمه توگل.

عین مهمله ایله اوقلور . .

مہمہ: ع. کیرہک نرسہ لہر،
اھمیتلی اشہر.

فوائد مہمہ = بیک کیرہ کلی فائدہ لہر.
مہمات حریبہ = صوغش ایچون
کیرہ کلی ایبر لہر.

مهندس: ع. ہندسہ علمن
بلوب آنک بلہن اش یورتوچی،
اینزینیر، زیملامیر.
تیر یول مہندسی.

مہیاء: ع. کیرہک نرسہ لہری
جیولوب حاضر لنگان، حاضر قیلنگان،
تہزلنگان، طیار.

می: ف. شراب، خمر، ایسرتکچ.
می خوار = ایسرتکچ اچوچی.

میال: ع. بر اشک بیک آرتوق
بیرلوب کیتوچی، میل ایتوچی،
بیک آوشوچی.

بو بالا اویونغہ بیک میال

میان | اورطا، وسط، آراتق،
ف. آرا.

میانہ | میانمزدہ = آرامزدہ.

میپاہ: ع. مائلر، صولار.

میت: ع. ٹولکان کشی، ٹولک،
ٹولکان گاوندہ، جنازہ. میت دفن ایلدی.
میثاق: ع. وعدہ لشو، آنط
بلہن سوز بیرشو.

ہر ایکی طرف عہدومیتق ایتشدیلر.
میخ: ف. قاداتق، چوی.

میخ قاغوب طاقتالرنی برکتدی.

میخانہ: ع. شراب و ایسرتکچ
صاتلاطورغان یورط. تراقتیر، قاباق.

میدان: ف. کیٹ، بوش اورن،
اورتادہ بولغان آچقلق، پلوشچاد.
بازار میدانی، صوغش میدانی.

میدانغہ چقدی = آب آچق بلندی،
ظاہر بولدی.

میر: ف. باش کشی، رئیس،
تورہ، حاکم، امیر، میرزا.

میراث: ع. وفات ایتسکان
کشین قالغان مال،

فلان کشی اوزندن صوٹ بیک کوب
میراث فالدردی.

میراث خور = میراث آشاوچی.

میرزا: ف. امیرزادہ، تورہ

بالاسی، خان نسلی، شاهراده، آق سویک، اصلزاده.

میزاب: ف. اوی توبه-بر-
نمن یاغور صولری آغوب توشار
ایچون یاصالغان یول، اولاق طارناو.
میزان: ع. اولچاو قورالی،
ترازو.

میزان الحراره = جلیلق اولچاوی،
آنکئی ایلان هوانک اسسیلک وصال-
لقونلغن بله لر، مقیاس الحراره دیب
ده ایتوله، غرادوس.
میزان = قیامت کوننه ایزگو ویا-
وز عمللر اولچانه طورغان ترازو.

میسر: ع. اوکئی طابلوب
اشلنکان، اوکاییلی، بیگل، آسان.
الله هر اشکزی میسر قیلسون.

میعاد: ع. وعده ایتلگان
زمان، بر اشکئی بولوی ایچون
سوز بیرلنگان یا که بیلگولنگان
وقت.
میعاد = قیامت، محشر، یوم میعاد.

میقات: ع. بیلگولنگان
وقت، بیلگولی اورن هم زمان.
میقات = حاج لرنکئی احرامغه کرکان

اورنلری .

میل: ع. اوزونلق ایچون آنک
زور ئولچوه، هر مهلکتنک اوزینه
کوره میلی بولا .
میل بحری، انگلیز میلی.
روسیده میل ییدی چاقرم .

میل: ع. طوغری طور میچه بر
یاقغه بوگولوب طورو، آوش قیدوش
بولو، بوگلو.
میل - محبت، آرزو، رغبت، هوش،
عشق. ادبیات ورومانغه میلی بالا.

میلاد: ع. بر ذاتنک طوغان
کونی، مولک، خصوصاً حضرت عیسی
(ع) نکئی طوغان یلی.
قبل المیلاد - عیسی (ع) طوغان
کوندن اول مقدم .

میلادیه: ع. عیسی (ع) نکئی
طوغان یلی اعتباری ایله، آنکئی
طوغان یلندن باشلاب.
تاریخ میلادی، سنه میلادیه.

میمنت: ع. بختیلک، راحتک،
سعادت، برکات .
بو اشد میمنت باردر .

اوستى دە بىرقات مېنا ايله اورتلانگان.

مېنى مېنى: ت. كچكده،
ماطور، بله كهى .

ميوه: ف. يېمىش، ئىمر، فاكهه.
قورى ميوه - قورى يېمىش .

مېهوان: ع. بختلى، راحت،
مسعود، بختيار، بركاتلى .

مېنا: ف. معدنلر اوستينه
سورتلانگان يالطراوق پيالا كېك
قاتلاو، يالطراوق .
ساعتنك يوزى مېنالى در؛ تشنك

ن

نائىل: ع. قولينه كىرترگه موفق
بولغان، ايرشكان، بولدىرا آلغان.
مقصودينه نائل بولدى .

نائىم: ع. يوقلاب ياطوچى،
يوقلاوچى .

ناب: ف. صاف؛ آچق، طو-
نوق، خالص. آب ناب - صاف صو.
نابت: ع. ييردن چغوب ئوسه
طورغان، ئوسوچى .

نابود: ف. يوق بولغان، يو-
غالغان، معدوم، موجود توگل .

نابالك: ف. پاك بولمىغان،

نا: ف. ايكنچى سوزلرنك
اولينه قوشلوب يورى طورغان
حرف، توگل .

ناحق - حقسىز، ناراضى - راضى
توگل، نا معلوم - بيلگولى توگل،
نا اميد - اميدسىز، اميدى قالماغان،
مايوس نوميد . نا اهل - اهليتىسىز،
اهل توگل، لياقتى بولماغان .

نائىب: ع. بر قاضى ياكه
باش كشى اورننه، اوزى يوقده
آنلك اشن اشلەب طوروچى، وكيل،
قائىم مقام .

مفتى الاسلامك نائىبى .

طازا توگل، پچراق پیس، شاقشی.

ناتمام: ع.ف. ته-ام بولمغان،

بتمگان، کیم قالغان.

ناتمام بر اش، ناتمام بناء.

ناتوان: ف. قوتسز، کوچسز،

طاقتسز، ضعیف.

ناچی: ع. بر زور اشدن

قتولغان، نجات طابقان، سلامت

بولغان، خلاص طابقان.

ناچار: ف. چاره-سز، چاره

و-سببی بولمغان، مجبور، بیچاره،

زواللی. چار نچار - تله رتله مس.

ناچار = یامان، آلاما.

ناچیز: ف. لاشی درجه سنک

بولغان، حقیر، عاجز. ناچیز هدیه.

ناچیزانه - عاجزانه.

بو اثر ناچیزانه...

ناحق: ع.ف. حقائق و انصاف ایله

بولمغان، حقسز، بغیر حق.

ناحق یرگه جزالادی.

ناحیه: ع. چیت، طرف، یاق،

بولم، تیره، جوار. بوناحیه ده باردر.

ناحیه = اویاز لرگه قاراغان کچک

بولم بیر لر، ژولص.

ناحیه مدیری - ژولصنوی استارشینه.

ناخواه: ف. تله میچه، کوچله -

نوب، مجبور. خواه ناخواه - تله ر

تله مس - طوعا و کرها.

ناخوش: ف. خوش بولمغان،

یاخشوی و مقبول توگل، ناچار، یامان.

نادان: ف. ترییده سز، بله سز،

جاهل، طویاس.

عالم ایله نادان بر بولماس، نادان

کشی دنیا و آخرتده خور بولور.

نادر: ع. بیک آز و سیره ک

بولاتورغان، آز، سیره ک.

نادر الوجود بر شی در.

نادم: ع. ندامت ایتوچی،

اشله گان اشینه ئوکنوچی، پشیمان.

قیلغان اشینه نادم بولدی.

نادیده: ف. کورلمگان، طا -

بله مغان، مثلی بولمغان، قیمتلی،

سیره ک. اثر نادیده.

نار: ع. اوط، آتش، تموغ،

جهنم...

نار - اوط کبک یاندر وچی رنجتو -

چی نرسه لر. نار عشق، نار فرقت.

نازل: ع. اینوچی، یوقارودن
توشوچی. سمان نازل اولدی.

نازنین: ف. نازلی، عشوہ کار،
ایرکه لی نعمت و اشسر لکسکه ثویره نکان.

ناس: ع. انسانلر، خلقلر،
عموم کشیلر، ایل، عالم، آدملر.

بین الناس، علی ملاء الناس - بتون
خلق کوزی آلدنده.

ناسخ: ع. نسخ و لغو ایتوچی،
بوزوچی، بتروچی، باطل ایتوچی.

ناسخ آیت بلهن مفسوخ آیت.
ناسخ - نسخه آلوچی، بر کتابنی

کوچروب آلوچی.

ناسز: ا. ف. لایق و مناسب
توگل، کیلشمی طورغان سوز یا که

اش.

ناسوت: ع. ناسلق، کشیلک،
انسانیت، کشی لرگه لایق اشلر

وماللر. عالم ناسوت = کشیلک عالمی.
لاهورت - الله لقی ..

ناشر: ع. برنر سه نی اطرا-
فقه طاراتوچی، کتاب باصدر وچی،

بتون راسخودن اوزی کونته روب

نار: ف. طاطلی صولی، واقغه
قزل بور تکلر ایله طولی بر یمیش،
رمان، نار آغاچی، نار یمیشی.

ناراضی: ع. راضی توگل،
براشکه قناعت و قبول کورمگان.
ناراضی بر حاله قالدی.

نار سیده: ف. یتشمگان، ایر
شمگان، طولمغان، بالغ و کاملکگه
ییتمگان. نار سیده اوغلانلر.

نار گل: ف. تما کی طارتو
ایچون اشلنگان بر شیشه اولوب،

بر باشندن قویلمغان تما کی نی
اوزون کوپشه دن صو آرقلی

صور یله در .

نار و ا: ف. درست توگل،
لایق و مناسب توگل.

ناز: ف. اوزن سویدرر ایچون
اشلنگان قیلانش، بور غالانو، عشوہ،

ایر که لنو. ناز لانو = قیلانو.
نازلی کشی.

نازک: ف. نچکه، لطیف، گوزل.
نازک بدنلی. نازک تربیه لی - ادبلی.

گوزهل معامله ایتوچی - معامله نازکانه.

کتاب با صدروچی .
 بوکتابنگ محرری فلان، ناشری فلان .
 ناشی : ع . نشأت ایتکان،
 طوغان، کیلگان، چقغان، سبیلی،
 طولایی، شونک ایچون . یاغور اولد .
 قن ناشی کیله آلامدم .

ناصح : ع . اوگوت و نصیحت
 ایتوچی، وعظلاوچی، یاخشیلوق
 نله وچی، اوگتله وچی .
 ناصر : ع . یاردم و نصرت
 بیروچی، یاردمچی، معین .

ناصل : ت . (نصل؟) نیچک؟ نی
 کیفیتده؟ نی حالده؟ نی روشلی؟ نیندی؟
 نی توسلی؟ پدراکز ناصل کیچنور؟
 - نه تکه کز نیچک طور؟ هر ناصل
 اولسه ده - نی سبب ایله بولسه ده ..

ناصواب : ع . صواب توگل .
 طوغری بولمغان، یاگنلش، خطاء،
 حقسنز .

ناطق : ع . سوز سویله وچی،
 نطق سویله وچی، اویلاب سوز سویله و
 طبیعتی بولغان . حیوان ناطق .
 ناظر : ع . قاراوچی، کورو-

چی، نظر ایتوچی، باقوچی . جناب
 حق هر بیرده حاضر و ناظر در .
 دیکزگه ناظر بر بسولمه - تیره زلر
 دیکزگه قاراب طورغان بولمه .
 ناظر - اش باشنده بولوب بر اشنی
 اداره ایتوچی، مدیر .

ناظم : ع . ترتیب ایتوچی،
 نظامه ره تکه قویوچی، برنر سه نی
 شعرگه نه یله ندروب سویله وچی، یازو
 چی . بومنظومه ننگ ناظمی کهدر؟
 ناعم : ع . یومشاق، سویه کسنز .

حیوانات ناعمه - سویه کسنز حیوانلر .
 نافذ : ع . تیشوب ئوته طور -
 غان، اچکه کره طورغان، سکه طور -
 غان، سوزی ئوته طورغان، اعتبارلی،
 نفوذلی کشی .

نافع : ع . فائذلی، منفعتلی،
 طابشلی، یارارلق .

بو آش صحتکه نافع در . امور -
 نافع = بتون ایلاگه فائذلی اشلر .

نافله : ع . مجبوراً ئوستینه
 لازم ایتلمکان عمل، نافله نمازی .
 نافله = بوش، فائذسنز، بیهوده .

نافله مصرف تو تما گز!

ناقابل: ع. قابل و ممکن بولمغان، محال.

اول ناقابل بر اشدر. اشلانووی محال بولمغان نرسه، ناقابل تریبه = تریبه گه استعدادی، قابلیت بولمغان کشی. ناقص: ع. کیم، تمام تو گل،

نا تمام. بو اش ناقص بولدی. ناقصة العقل = عقلی قصه .

ناقل: ع. بر بیردن ایکنچی یی-رگه کوچوچی، بر خبرنی ایکنچی کشی گه سویلاوچی. ناقل ارزاق، ناقلان اخبار.

ناگاه: ع. وقتسز، مناسب وقتند بولمغان، آگسزدن. گاه ناگاه = وقتلی وقتسز.

ناکس: ف. انسانیتسز، مر- حمتسز، مروتسز، صاران، خوار، حسیس.

ناگهان: ف. آگسزدن، کو- تلمکان چاقه. ناگهان بر مدهش آیو آلد مرغه کیلوب چقدی.

نالان: ف. یغلاوچی، فوکسو-

چی، ایگروچی، ناله و فغان ایتوچی. نالان و گریان.

نالش | یغلاو، اگراشو، ف. ناله فغان. ناله نالش بلبل.

نام: ف. آد، اسم، شهرت، شان. نام قزانغان کشی، علی نامند بر کمه کلدی.

نامدار- بنام- آدی، اسملی مشهور. بدنام = رس-وای بولمغان، بزوقلق ایله مشهور . .

نامتناهی | چیگی و آخری ع. بولمغان، چیکسز صو گسز. نامتناهی بر خط.

نامحدود بر صحراء، نعمت.

نامحرم: ع. نکاحی حرام ایتلمکان، چیت، یات کشی. نامحرم بر کشی بار.

نامرد: ف. انسانیتسز، مرو- تسز، صاران، ناچار، قورقاق، آلچق.

نامعدود: ع. سانالمی طور عان، کوب، چیکسز کوب.

نامعقول: ع. عقلغه طوغری

کیلمکان، موافق توگل، عقلغه مخالف.
نا معقول بر اش.

نامعلوم: ع.ف. معلوم توگل،
بلغمی طورغان، مجهول.
نامعلوم برکشی کیلیدی.

نامقبول: ع.ف. قبول ایتلمکان.
آلنمغان، کیلشمکان، اشکه یارامی
طورغان نرسه.

نامناسب: ع.ف. مناسب توگل،
کیلشمی، اویوشمی طورغان
ناموس: ع. عرض، ادب،
عفت، عصمت، یوز صووی.
ناموسنی صاقلامق.

ناموس = نظام، قانون، شریعت . . .
ناموسکار: ع.ف. ناموسلی
کشی، ادبلی، طوغری، عقیق.
ناموسکار آدمدر.

نامه: ف. ایککی کشی آراسند
یورتلکان خط، مکتوب، بیتیک، رساله.
برنامه یازدی.

امرنامه = بویروق کاغدی، فرمان.
بیاننامه، سالنامه، شهادتنامه.

نان: ف. ایکمک، خبز، نان

ونعمت، بره‌ودن کورگان حرمت،
احسان، نان ونمک = ایکمک طوز.

نانکور: ف. ایکمک طوز
حقن بلمی طورغان، کفران نعمت.
ایتوچی، نعمت قدرن بلمی طورغان...
نایاب: ف. یوق، طابلمی
طورغان، معلوم، مفقود، مثلی
یوق، نادر، نادیده.

نپاء: ع. خبر، سوز.

نبات: ع. ییگردن چ نقوب
ئوسکان نرسه، ئوسمک، اوت، ئولهن.
علم نباتات - تاریخ طبیعی ننگ
نباتاتنگ مخصوص وخصوصی حاللر -
نن بحث ایتکان قسمی.

نبنه: ع. آرزغنه شهیدر،
جزعی نرسه، قصه، بر بولم.
تاریخن، فلسفه‌دن بر نبنه.

نپض: ع. تیهه، صوغه طور -
غان طامر، بلم طامری.
آورونک نپضینه قاراب حالن بلو.

نپعان: ع. صونک ییگردن
چغووی، قایناو، فشقرو، چیشمه.
نیل نهرینگ نپعان ایتکان ییذرلی.

نُبُوت: ع. پیغمبر لک.

اعلان نبوت ایتدی.

نُبُوی: ع. پیغمبرگه متعلق،

مذسوب. حدیث نبوی.

نُبُی: ع. جناب حق طرفندن

وحی ایتلگن طوغری لقنی خلقغه

ئوپیره توب حق دینگه چاقروچی

کشی، پیغمبر، رسول، یولاواج،

نبی الله. رسول بولسه اوزینه مخصوص

کتابی بولور، نبی نك بولماس.

نَتَائِج: ع. نتیجه لر، بر اشك

صوئلری، زبئلری، ثمره لری.

نَتَه كَه: د. (نته كم): نیچك كه،

بولغانی كبی.

نادانلر منقرض بولدی نته كه (كم)

اَوَّلَدَه بولغان ایدی = اَوَّلَدَه بولغان

كبی بولدی.

نَتِیجَه: ع. بر اشدن صوئك

طوغان نسه، خلاص، ثمره، فائده،

حاصلی.

اول اشدن بر نتیجه ده چقمادی.

نتیجه - صوئك، عاقبت، آخری.

نَشَار: ع. چه چو، سیبو، طاراتو،

طوی یاكه باشقه مجلسلرده صرف
ایتلگن مال، آچه.

نَشْر: ع. چه چو، طاراتو، دولچه

تزووب سویلنگن سوز، نظم توگل.

نَشْر و نظم ده ماهر محرر.

نَشْر ا: ع. موزون بولمغان سوز

ایله، نَشْر یازوب.

نَجَائِب: ع. حرمتلی، نچه،

ظریف و شریف کشیلر و باشقه لر.

نَجَائِب قرانیه = قرآنك صایلانغان

یاخشی آیتلری.

نَجَائِب: ع. یاخشی تربیه لی

نسلدن بولو، آق سویهك، قدرلی

و حرمتلی لك.

نَجَات: ع. بر آغرلقدن قتلو،

سلامت بولو، خلاص.

نجات راستلقده در. نجات ابدیه.

نَجَاسَت: ع. پچراق، تیزك،

تیرس، پیسلک.

نَجَس: ع. تهن و کیومنی

نجاستن پا کلاو نیوشدر.

نَجَس: ع. پچراق، تیزهك،

پیس، ناپاك.

نَجْمُ ع. يولدىز، كوكب، كوكك
 كىچ ايله كورينه طورغان ياقتى
 نورلى نرسه لر.
 نجم سيار، نجم ناقب.

نَجْمُوم: ع. يولدىز لر.
 علم نجوم = يولدىز لرنىڭ حال و حركتلر.
 ندىن بحث ايتكان علم.

نَجْمِيْب: ع. ياغشى زور تربيه
 لى نسلدىن بولغان كشى، آق سويهك،
 حرمتلى، ادبلى، تربيه لى.

نَجْمَاس: ع. باقر، باقر معدنى،
 باقر آقچه.

نَجْمَر: ع. بوغازلاو، ذبح ايتو،
 كيسو، صويو، قربان بوغازلاو.

نَجْمَس: ع. بختسزلىك، شو-
 ملق، ناچارلىق، اوغورسز، اوگماو.
 يوم نجمس = شوملق كوني.

نَجْمَل: ع. بال قورتى، آرى،
 زنبور.

نَجْمُوم: ع. كلمه لرنى برله شد-
 روب سوز ياصاودن كلمه لرنىڭ
 آخرنده بولغان ئوزگار شلردن

بحث ايتكان علم؛ صرف دن صوك
 او قولادر. نحو عربى. نحو تركى.

نَجِيْف: ع. آرق، يابق،
 ضعيف. بيك نجيف آدم.

نَجْل: ع. خرما آغاجى.
 نل: ع. چاقرو، ئوندهو،

طوش بيرو؛ حرف ندا - چاقره
 طورغان حرفلر: يا، اى! ئەه!

نَدَامَت: ع. اوكنو، پشيمان
 بولو، نادم بولو.

نَدْوَه: ع. مجلس، جيولش،
 كىكاش، مصلحت. دارالنندوه =
 عربلرنىڭ اولدگى كىكاش يورطلرى.

نَدْر: ع. وعك، عهد، اوز
 اوستينه اوزى لازم ايتكان عمل.
 اگر سلامت قتولسام بر قربان
 ندر ايتهم.

نَدِير: ع. خلقنى ط-وغرى
 يولغه كوندىرو ايچون قورقتوب
 سوي-لاوچى، قورقتوچى.
 بشير هم ندير.

نَرخ: ع. حكومت طرفدىن

كیره كلی نرسه لرگه سالنغان بهاء،
حق؛ ایت ایله ایکه مگه نر خ قویدیلر.

نرد: ع. طاوولا، اوطش اویو-
نی، شطرنج کبی بر اویون، هند-
ستاندن کیلگان.

نردبان: ف. یورطلرنک
یوقارغی قاطینه، یوغاری ییرلرگه
چغار ایچون یاصالغان باصهای یول.
طاش نردبان، باسقیچ، سلم.

نرکس: ف. صاری وگوزهل
چیچک، ماطور، کوزهل.

نره: ت. (نرهلی) اورو
حقنده صور او سوزی.
نره ده؟ = قایده؟ نره دن = قایسن؟
قایده، قایا معنالرینه کیلور.

نرَاع: ع. ازغشو، طلاشو،
غاوغا. اختلاف، به یله نش، صوغش.

نرَاکْت: ع. نرازکک،
لطیف لق، ته نرک گوزه للکی،
طوپاس توگل، ماطورلق، تربیه،
ادب، یاخشیلق.

نرد: ف. یان، قاش، یاقن.

فلانک نردنک = قاشنک، نرد الهی ده.

نرَع: ع. طار توب صویوب
آلو، جان بیرو، ئوله باشلاو. حالت
نرعه گی برکشینک آخر سوزی.
نرَف: ع. قان آغو، قانساو.
نرَف انق = برون قاناو.

نرَله: ع. بورندن صو آغز-
وغه سبب بولغان صالحونن تیکان
آورو، طهاو، ذکام.

نرول: ع. توبهن توشو.
کوکن نرول ایتکان، یولده چاقده
بریور طقه توشو.
فلان قریه ده نرول ایتدی.

نرِساء: ع. خاتونلر، انساث.
طائفه نساء.

نرِساب: ع. بابایلار، آتالار،
نسل، ارو.

پیغمبر منک نسبی عدنانغه چه اختلا
سز بارادر.

نرِسابا: ع. نسل و نسب جهتنجه.

نرِسابت: ع. یاقنلق، طوتسا.

شلق، تعلق. قیاس مقایسه، ایکی

نرسه نڭ بر برینه قاراغانده چاما-
لری. نسبت قبول ایتمز لک
درجه ده در.
نسبت هندسیه - حسابیه.

نسبه: ع. نسبت ایتمزنده،
قیاس آیتوب، تیگنا شدروب قارا-
غانده.
بونسی آنارغه نسبة کچکنه رهک.
نسخ: ع. طوقو، صوغو، کیندر
کبی اشله و.

نسخ: ع. آماشدرو، ئوز-
گارتو، بوزو، بترو، حکمن اشتن
چغارو. قرآن کریم، توران نڭ
حکمن نسخ ایتمک. نسخ - بر کتابنی
کوچروب صورتن آلو، قوییه آلو.
نسخ - بر ترک خطاطی (یا قوت
مستعصمی) نڭ، چغارغان کوزه ل یازو
صورتی، مطبعه حرفلری ش ول خط
ایله کوبرهک یازیللا. خط نسخ،
نسخ یازو...

نسخه: ع. یازیلغان بر نرسه
دن کوچرلگان یازو، قوییه، بر
کتابنڭ دانه لری.

بر نسخه سنی بیروب ییبه ردی.

نسخی: ع. نسخ دیولگان
مشهور بر خط، خط نسخی.

نسل: ع. نسب، ذریت،
سلاطه، طامر، توب، اصل.
نسلی معلوم، کم نسلندن؟
نسوان: ع. خاتونلر، طائفه
نساء، اناث.

عالم نسوان - خاتونلر دنیاسی.
نسیان: ع. اونو طو، خاطر-
دن چغارو.

نسیامنسیا - بتونله ی اونو طو بترو.
نسیج: ع. (نسیجه) طوقلغان،
صوغلغان نرسه.

نسییم: ع. بیگل، یومشاق جیل.
نسییم صبا - صبا جیلی، جیله س.

نسییه یی: ع. یومشاق، آقرن
جیلکه منسوب.

هوای نسییه یی = کوه^۶ ارضنی ئه یله-
یلنوب آلغان تفنسه که یارارلق هوا.

نسییه: ع. بورچ، قرض، کوته
چک، ئوتچ آقچه سن صوئتن بیرو رگه

آلو. نسیه‌گه مال بیردی.

نَشَات: ع. حاصل بولو،
وجودکه کیلو، بیتشو، چغو، طووو.
نچارلقمن نشات ایتکان..

نشاسته: ف. قراخمال، بغدادی
وبهرنگی اونی؛ تهم یاصاو، جیلم
یاصاو، کیوملرنی قاطرو ایچون طوتولا.
نشاط: ع. سوینچ، شادلق،
کیفلی لک.

مجلس نشاطلی صورتده اوزدی.

نشان: ف. علامت، اثر،
بیلگو، طامغه. نام و نشانی قالمادی.
نشان - اوق یا که ملطق ایله آطار
ایچون بیلگولنگان اورن، برقزنگ
یکتسه یا که بالعکس بیرگان یوزوک
یا که باشقه نرسه لری، وعده لشو.
نشانلی سی کلدی.

نشان - دولت و حکومت اشنده بولغا
نلرغه حکومت طرفندن خدمت
بیلگوسی، میدال.

نشانه - اثر، علامت، اماره، بیلگو.

نَشْر: ع. طاراتو، جهیو،
کتاب باصوروب طاراتو، بتون

کشی‌گه بلدیرو، عمو میلادشرو.

نَشْرِ یَات: ع. هرکه‌گه طارا-
تلغان خبر و باشقه نرسه لری، باصلوب
طاراتلغان کتاب و کاغدلر.

نشریات کریمی. عصر نشریاتی..
نَشْوَع: ع. ئوله‌ن وئوسملک
کبی نرسه لرننگ زور ایوووی، ئوسو،
اوزایو.

نَشْوَر: ع. طارالو، جیللو.
یوم‌النشور - قیامت کونی.
حشر و نشر کونی.

نَشِیْم: ف. اوطروچی، طورو
چی. صدر نشین - باشده اوطروچی
الوغ کشی، پریدسید اتیل.

نَشْئَه: ع. یا کیدن باشلاب
چغو، کیف، سوینچ، نشاط، خاطر
خوشاغی. نشئه‌سی بزولدی کیتدی.

نَص: ع. قرآن کریمه یا که
حدیثه آچق بیان ایتلنگان سوز،
صریح، ظاهر. نص ایله ثابت.

نَصَاب: ع. اصل، اساس،
توب، بر مالنگ زکات بیرر لک

مقدار غه يتگانى .

نصارا: ع. نصرانى لىر، عيسى
(ع) وانجيلنىڭ تعليماتىنە ايىدەرو
دعواسىنىڭ بولغان كشىلەر، خىرستىيانلار.

نصائىخ: ع. نصيحتلەر، اوگت
لىر، وعظلىر.

نصائىخ نافعە = فائىدەلى اوگتلىر.

نصب: ع. قويو، قاداۋ، اوپرتو،
بىر خىلمت ودرجە گە قويو، بىر درجە
گە منو.

نصر: ع. ياردەم، عون، اعانە.
نت، قول اوستونلىك، جيگۇ، غالبلىك.

نصرانى: ع. عيسى عەم
دېنىنە ايەرگانلەر، عيسوى، خىرستىيان.
نصرانىلەر اعتقادى، اقوام نصرانىيە.

نصرت: ع. ياردەم، اعانت،
اللەنىڭ ياردەمى، غلبە، ومظفريت.

نصف: ع. يارم، يارطى،
پېچق، نېم.

نصفى آلوب نصفى قويدى .

نصف الليل = كېچە يارطىسى - تون
اورطاسى .

نصل؟ ت. (ناصل): نېچك؟
نى كىيىتىدە؟ نى حالك؟

نصيب: ع. ئلوش، حصە، پاى،
ھەر كەملىك نصيبى اوزىنە ايرشو .

بىر آدمنىڭ قولىنە كرتە آلغان نر -
سەسى، تقدير الھى، مىسر، قسمت .
اول كتابىنى آلوميكنا نصيب بولمادى .

نصيحت: ع. اوگت، وعظ .
نصيحت بىدەر = اوگت قبول ايتە
طورغان .

نطفه: ع. انسان وحيوان
اورلقى، بىل صووى، منى .

نطق: ع. سوز، كلام، گفتار،
سويلەو خاصەسى، بىر كوب جماعتكە
قاراب سوزگە اوستا كشى طرفندن
سويلانگان سوز، خطبە .

نظارت: ع. قاراۋ، قارائش،
تيرە ياقنى كورو، كوزە تو، تفتيش،
بارلاۋ، اداره ايتو .

شول اشچى لرگە نظارت ايتوچى
بارمى؟ .

نظافت: ع. پاكلىك، طازلىق،
صافلىق، تميزلىك .

نظافت ایماننڭ یارطیسی در .
 نظام: ع. ترتیب، اصول،
 قاعده، ترمه، قانون .
 نظامغه قاراب اش یورتو کیرهك.
 نظاما مجبور .

نظامنامه: ع. بر ماده حقنك
 ترتیب ایتلگان نظام وقانولر
 یازیلغان رساله وکاغذ .

نظر: ع. قاراو، کوز آتو،
 کوزه تو. اول طرفقه بر نظر ایت .
 نظر - اویلاو، توشنو، ملاحظه، اعتبار،
 التفات، یان، نزد، عند، قاش .

نظر آ . ع. قاراغانك، کوره،
 نسبتا، قیاسا . . .

فظری: ع. تفتیش وقاعده
 ایله قاراو، تجربه سز، بالعمل توگل،
 فقط آگلاو قدری بلو، هر فننی
 نظری و عملی صورتده اویره ن و
 تیوش .

نظریات: ع. علمی و فنی
 معلومات .

نظم: ع. تزو، ترتیب، ئولچهو

لی تزلگان سوز، نثر توگل، وزن
 قافیه لرنده اعتبار ایتلگان علمی
 وادی سوزلر. شعر ایسه، وزن
 قافیه دن بیگرهك خیالی وقزق
 حاللرنی تصویر ایتهدر .

نظیر | اوخشاش، مثل،
 ع. مشابه. بی نظیر
 نظیره = بر نرسه گه اوخشاتو ایچون
 یاصلغان نرسه .
 نظیر ه | مثل سز تیگسز .

نظیف: ع. پساك، تمیز،
 نظافتلی .

نعت: ع. صفت. مافتا و سوزی،
 بر اسمنی یا که نرسه نی صفتلاب
 کورسه ته طورغان سوز .
 نعت شریف رسول هم .

نعره: ع. باقرو، چاقرو،
 قچقرو، نعره اور مق .

نعش: ع. اچنده ئولك کشی
 بولغان تابوت، کفله ب جهازلاب
 تابوتقه قویلغان ئولك، جنازه .

نعل: ع. آبیاق قابی، آبیاق
 کیومی، باشماق، قالوش، آط

آياقلرنده غى تيمر داغا.

نعم: ع. ئه ييو، درست، بلى.
نعم شولاي بولدى.

نعمت: ع. ياخشىلىق، ايزگو-
لك، عطيه، بايلىق، مال، آشى اچه
طورغان نرسه لر.

بيك كوب نعمت ايهسى، كفران
نعمت ايتو درست توكلدر.

نعو ذبالله: ع. اللهعه صيونامز،
الله صاقلاسون!

نغمه: ع. كوي، مقام، طاوش،
چرو، صاير او.

قوشلرنىڭ، سانم و غاچلرنىڭ نغمه لرى.

نفاس: ع. ياڭى بالا طودر-
شان خاتوننىڭ حالى.

نفاست: ع. نفيسلك، نفيس
وگوزهل بولو، بيك مقبول وقيمتلى
بولو. نفاست فوق العاده.

نفاق: ع. طشدىن مسلمانلىق
كورسه توب اچىن كافر بولو، منافق
لق، آلدافچى، كوز بويوچى لق،
بوزوشدرو، دشمانلىق.

آرالرينه نفاق صالحى.

نفخ: ع. ئورو، اوفلاو، قابار-
طو، بر طسوربا- گوبشه گه ئورو،
نفخ صور = اسرافيل عه نىڭ قيامتدا
صورغه ئورووى.

نفر: ع. بريالغز كشى، آدم،
كهمه، شخص، فرد.
اهالى دن بر نفر كلدى.

نفرت: ع. ئوركوب قاچو،
بيزو، مكروه كورو، طاشلاو، نچار
اشلردن نفرت ايتو تيوش.

نفس: ع. جان، روح، تركلك،
حيوانلرنىڭ تركلگى.

نفس اماره = كوكلده بزوقلققه قو-
شوب طورغان شيطان، شهوت.
نفس = كشى، آدم، اصل، جوهر، مايه.

نفس: ع. اوبكه گه آلنوب
چغارلىغان هوا، طن آلو، صولو.
صوك نفيس = آخرغى طن آلو،
جان بيرو وقتى.

نفسانى: ع. نفس اماره گه،
شهوت و باشقه حيوانى طبيعتلرگه
متعلق، شهبوانى.

میل نفسانی، مقاصد نفسانیه.

نفسانیت .ع. آچو، کیسه،

یاشرون دشمانلق.

اچنده میگا نفسانیت صاقلی.

نفع .ع. فائده، طاباش، اولجه،

منفعت.

نفع ملت = بر ملتک فائده لنوی.

نققه .ع. ترکک ایته رایچون

کیره کلی نرسه، آقچه، مال، احتیاء.

جات ضروریه، یتیم لرگه وطلاق

ایتلگان خاتونلرغه شرعا بیلگو.

لنگان آقچه.

نفل .ع. شرعا بنده لرگه

لازم ایتلمگان گوزهل عمل، نفل

نمازی، نفل صدقه.

نفوذ .ع. اچکه ئوتو، کرو،

سوزی ئوتو، اعتبارلی بولو.

اول بیگ نفوذلی کشی.

نفوس .ع. نفسلر، کشی لر،

خلقلر، افراد اهالی.

تحریر نفوس، آوروبازک مجموع

نفوسی، روسیه ننگ نفوسی.

نقی .ع. طاشلاو، طیوو، چیتکه

قووو. نقی بلد. نقی بلد ایتدی لر.

نقیس .ع. جماعت. نفیر عام

دشمان ایله صوغشو ایچون خـلق

طرفندن جیولغان کشیلر، عسکر.

نقیس .ع. بیگ مـقبول

وقیمتدار نرسه. صنایع نفیسه = رسم

هیكل وموسیقیه کبی نچکه هنر لر.

گوزهل وقیمتلی صنعتلر.

صنایع نفیسه مکتبی.

نقاب .ع. یوز پهرده سی،

بیئتک، حجاب.

نقاد .ع. آقچه ننگ یاخشى سن

یمانندن آیره آلوچی، هر نرسه ننگ

یاخشى سن یمانندن آیره بلوچی،

انتقاد ایتوچی، علمی و فنی اثر.

لرننگ یاخشى یمانن آیروب

سویله وچی.

نقاش .ع. بو یساولر ایس،

استینا وطاقته لرغه بویاب تورلی

صورت و بیزه کلر توشروچی، بیزه

کچی، بویاووچی.

طاب، بعض حرفلرنڭ اوستينه
يا كه آستينه تور تلگان علامت.
ش حرفي نڭ اوچ، ت حرفينڭ ايكي
نقطه سي بار.

نقل: ع. بر بيردن آلوب
ايكنچي يرگه ايلتو، كوچرو، طاشو،
اورنن آلماشدرو، بركتابن كوچر-
وب آلو، بر تلسن ايكنچي تلگه
كوچرو.

نقلا: ع. روايت و حكايه
ايتوب، ايشتوب، تلسن كوچروب.
مسكرات عقلا و نقلا حرام.

نقاي: ع. كوچريله طورغان،
نقل و روايت ايتلگان، عقلي توگل.
علوم نقليه، نقلي دليل.

نقليات: ع. كوچريله طورغان
نرسه لر، آزق و كيره كلي نرسه لر نڭ
كوچريلو اشلري.

نقليت = نقل و روايت ايله بلنگان
نرسه لر.

نكاح: ع. ئويله نو، خاتون آلو
اشلري، محكمه شرعيه طرفندن تعيين
ايتلگان امام طرفندن اير ايله خا-

نقايص: ع. نقيصه لر، كيمچلكلر
قصور و عيبلر.

نقباء: ع. نقيبيلر، رئيسلر،
صايلانغان و كيللر، آرادن صايلان-
نغان حرم تلي لر.

نقل: ع. آقچه، سكه، مسكوكات،
آقچه دن عبارت بولغان مال، بايلق
نقدا: ع. آقچه لاطا، حاضر دن
قولدن آقچه سن بيير.

جزاء نقدي - آقچه دن جزاء،
اشتراف جزاسي.

نقش: ع. رسم، تصوير، صورت
يورطلرنڭ توبه و استينه لر يسه
تورلي بويولر ايله اشلنگان رسملر
چيچكلر، ديكش نقش - قزلرنڭ
چيگنو نگو اشلري.

نقصان: ع. كيملك، آزلق،
يوقلق، قصور، عيب.

نقض: ع. بوزو، بترو، قرو،
واطو، وعقدني بترو، بوزو.

نقض عهد، نقض يميين.
نقطه: ع. نوكته، طامچي،

تونونڭ هم شاهدلرنڭ سوزلرن
يازو اشى.

نكاح قيلمق، عقدنكاح ايتو.

نگار: ف. رسم، تصور، صو-

رت، رسم، تصوير ايتكان.

خاطر نگار = خاطرده رسم ايتلكان،
ييره لشكان.

نگار خازنه | رسم، تصوير،

ف. هيكل كيمي نر-

نگارستان | سهر ايله طو

لى يورط، رسمخانه، بوتخانه . . . .

نگاه: ف. قار او، باقش، نظر.

برنگاه شفقت ايله قارادى.

نكبت: ع. بختسراك، بدبخت

لك، طالعسر، اقبالسرك، فلاكت،

آغرلق، هلاكلك.

دوچار نكبت اولدى.

نكته: ع. برسوزنڭ معناسندن

آڭلاشلغان نچكه وياشرون ايكنچى

معنا. برسوزدن اشاره ايله آڭلانغان سر.

نم: ف. آزرغنه يووشلك، دم،

هواده، كيوم صالملرده بولغان

يووشلك، چق، قراو، طمان.

نمء: ع. آرتو، كوبه ييو، اوزايو،
ئوسومالذڭ، آرتو و كوبه ييو، ئوسم.

نمها: ف. كورسه توچى، بلدرو-

چى. رهنما = يول كورسه توچى،

قبله نما = قبله كورسه توچى، كامپاس،

رونما = يوز كورسه توچى، ظاهر

واشكاره بولوچى.

نماز: ف. كوندك بيش وقت

اشله نو ايچون اهل اسلام اوستينه

فرض ايتلكان عمل، عبادت، صلات،

نماز قيلمق. اويله نمازى، جمعه نمازى.

بي نماز = نماز او قومى طورغان،

تارك صلات.

نمء: ع. سوز يورتوب ايكى

كشى آراسن بوزشدر وچى، بوزاقى،

منافق.

نمهايان: ف. كورينه، ظاهر،

عيان، آچق، اشكاره.

نمهايش: ف. كورنش، كورسه-

تش، صورت ظاهره، كوز بوياو،

آلداشوب صرفى كورينو.

نمك: ف. طوز، ملح.

نان ونمك = طوز و ايكهك.

نهل: ع. قمرسقه، قرنجه

نهو ده: ف. بر نرسه ني آگلا -
طو ايجون كورسه تلكان شه يير.
ئولگي، اورنهك، مثال، دستور.

نهيمه: ع. ايكي كشي آراسن
بوزو ايجون سوز يورتوچيلك، منا -
فقلق، ناملق، بوزاقى لق.

نو ف. يا گي، جديد، صوگ -
دنگنه بولغان. نو بهار = يا گي ئلك
ياز، نوظهور - يا گي چقان.

نو ائب: ع. نائبلر، بره -
نك اورنينه طور وچيلر، قائمه قاملر،
نوبت ايله كيلوچيلر، حادثه لر،
واقعه لر.

نو از: ف. خوشلانغان، خو -
شلاندرغان، حرمت و احسان
ايتكان، مهمان نواز آدم.

نو اميس: ع. ناموسلر، قا -
نون و نظاملر، ادب و عرضلر، عفت -
لكلر.

نو اميس كونييه = طبيعت قانونلري.

نو اهي: ع. ياساق بولغان،
طيبيلغان اشلر، نهى و منع ايتلگان
عمللر، شرعا حرام اشلر.
شرع شريفك اوامر و نواهيسي.

نوبت: ع. ترتيب، چيراط،
رهت، مرتبه، دفعه، كره، كيزهك،
بوكون نوبت بزرگه كيلدى.

نو جو ان: ف. يا گي كشي،
ياش آدم، كنج ايرجكت، دليقانلى،
بوز بالا.

نو حه: ع. طاوش برلان يلاو،
ئولگان كشي آرطنسن قچقروپ
يلاو، صاغنو.

نور: ع. ياقت. يلق، آچقلىق،
ضياء، روشان. پارلاق، يالطراوق،
قو ياشدك نوري تيره ني ياقت - رتدى.
نور على نور - ياقتيلىق اوستينه
ياقتيلىق - بيك اعلى.

نوراني: ع. نورلى، ياقتيلى،
مبارك و حرمتلى. نوراني بر قارت.
نوراني شيخ.

نوروز: ف. ايسكى ايرانيلر
نك كاليندار (تقويم) نده يل باشى،

حاضرندە مارتنگڭ طوقزىنە طوغرى
كىلىگان كون. نوروز بهيره مى...
نووش: ف. تاتلى، بال، شىكر،
اچكى، ذوق، صفا.

نوع: ع. -تورلى تورلى، هر
تورلى. بو نوع مال، صنف، بولم،
صورت. نوع نوع = تورلى تورلى.
انواع تورلى، نوع انسان، نوع نبات.
نوم: ع. يوقو، اويقو، خواب،
توش، رۇيا.

نوميد: ف. بىرنرسە دە اميد
ايتىمى طورغان، اميدسىز، مائوس.
نە؟ ت. نى؟ نرسە؟ (بىرنرسە
حقىدە صورى طورغان سوز).
بونە نە وار؟ نە ايچون كلك يگىز؟
بو نە گوزەل هوا!

نهار: ع. كوندوز، قوئاش
چغوب كوتەرلىگان وقتلر.
ليل و نهار = كيچه كوندز.
نهار: ا. ع. كوندوزدە، كون
اورتاسى بولغاندە.

نهارى: ع. كوندزگە منسوب،
كوندوز بولا طورغان.

نهارى مکتب = كوندز كروبكفە
يوروب او قولا طورغان مکتب.
نهان: ف. ياشرون، سرلى،
گيزلى، محفى، مستور، غائب.
كوزدن نهان اولدى.

نهایت: ع. صوڭ، آخر، چىك،
بتم، اوچ، غايت، صوڭ درجه.
الى غير النهايه = چىكسىز، نهايتسىز،
صوڭسىز، بتمى طورغان، بى نهايه.

نهب: ع. واطوب صندروب
بترو، يغمما و خراب ايتو، طالاو.
ماللر ينى نهب و غارت ايتدىلر.

نهبج: ع. طريق، يول، ترتيب،
منوال، طرز.

نهر: ع. آغا طورغان صو،
يلغە، آيرمق. ۋولغە نهرى.
ماورا^۱ نهر = سيجون يلدغەسى
آرطندەغى ييرلر.

نهر: ا. ع. يلغە - صو بويى ايله،
يلغەدن.

نهي: ع. طييدو، ياساق و منع
ايتو، بر اشنى اشلەمسكە قوشو، امر

دۈزخ. نيران - نورلر، ياقتىلقلر.
 نيمزە: ف. (نايزا) سونگى،
 رمح، اشتىك.
 نيمسان: ف. آپريل آيى.
 نيسان آينە، نيسان يغمورى = بركات
 ورحمت ايندرە طورغان يغمور.
 نيشىكر: ف. (نى = قامش) شكر
 قامشى، قصب السكر.
 نيم: ف. يارم، نصف، پچق،
 يارطى، يكنيم - بر يارم.
 نيم كشاده = يارطى آچق.
 نى: ؟. ت. نە؟ نرسە؟ نى بولدى؟
 نى بار؟ نى ايچون؟ نىگە؟ نى حالە؟
 نى قدر؟ .

نىڭ كىرىسى. شريعت بزوق اشار
 دن بتون كشىلرنى نەي ايتەدر.
 نى: (ناي) ف. قوراي، قامش،
 قوراي اويونى، گوپشە.
 نيابت: ع. وكىللك، وكالت،
 قاضى لىق، نائىلك. نيابت شرعيە.
 نياز: ف. يالوارو، اوتنو، رجا
 ايتو. بونى سزدن رجا و نياز ايتەمن.
 بى نياز = احتياجز، مستغنى.
 نيت: ع. قصد، اوى، عزم،
 مرام، مقصود. بىن سزگە بارو نيتتە
 ايدىم، نيتسز روزە مقبول توگلدەر.
 نيران: ع. جهنم، تەوغ، نار،

و

واثق: ع. اشانوچى، اعتقاد
 ايتوچى، طابانوچى، برکتوچى.
 واثق بالله - اللهغه اشانوچى.
 واجب: ع. تيوشلى، كىرە-

وابىستە: ع. بر نرسەنىڭ آر
 تىنە بەيلىنكەن، باغلانغان، مذبوط،
 متوقف.
 رأى عاليكزە وابىستەدر.

وار د: ع. کیلوجی، ایرشوجی،
اخبار وارده = کیلکان ایرشکان خبر ایر.
یازلغان، کیلکان.
احادیث شریفه ده وارد اولمشدر.

واردات: ع. بر کشی ننگ
یورطیبیردن کیلکان فائده سی، کیلم،
داخود، کیلم، کسب و باشقه لردن
کیلکان مال، آقچه، دولتنگ وارداتی.

وارسته: ف. قتلولغان، خلاص
بولغان، آزاد بولغان، بوش.

واز: ف. طاشلاو، قویو؛
واز کیچمک = قویوق، قول سلته مک.
مین اول اشن واز کیچم.

واسطه: ع. ایکی نرسه آرا-
سن طوتاشدروچی، بیتشدرچی
نرسه، واسطه مخابره، آراچی،
میانچی، کریشو، طغیلو، قوشلو.
سزنگ واسطه کزده گوزهل اولدی.
بالواسطه = طوغریدن طوغری توکل،
بر کشی آرقلی.

واسع: ع. کیلک، جه یلسگان،
اینلی. رحمت الهیه واسعدر.

واصفی: ع. صفتلاوچی، بیان

کلی، لازم بولغان اش، قویو، قالدرو
درست بولمغان. لابد، شرعا قیلنوی
تیوشلی و بورچ بولغان عمل.
واجب الوجود = بارلغی لابد بولغان
جناب حق تعالی.

واجبه: ع. واجب درجه سنه
تیوشلی بولغان عمل، واجبه - ضر-
وری اش. بونی قیلو واجبه ذمتدر.

واح: ع. چول وقوملک بییرنگ
اورتاسنه یاشلک آغاچلق بییر:
صحرای کبیرنگ و احلرنگی عربلر.

واحد: ع. بر، تک، یالغز،
منفرد. جناب حق واحد وقدیهدر.
واحد قیاسی = ئولجه ولر و باشقه لر
آننگ ایله حسابلانغان نرسه، مقیاس،
معیار. اوزونلق ئولجه و نسه واحد
قیاسی «مترو» در.

وادی: ع. ایکی طاو آراسنه
اوزون چوقور یول، چوقور، بر یلغه
آقغان بییر، یلغه اورنی، محرا، قول..

وارث: ع. ئولکان برکشینک
قالغان مالینه خواجه بولوب قالوچی،
میراث آلوچی.
عالمدر، پیغمبر لرنگ و ارثلریدر.

ایتوب صفتلاب آڱلاطوچی، برینڱ
صفت و اخلاقن بیان ایتوچی.

و اصل: ع. قواشوچی، قوشلو

چی، ایرشوچی، بیتشوچی، اولاشو-
چی. کیچ ساعت سیگزده شهرگه وا
صل اولورمز. مقصدینه واصل اولدی.

و اضیح: ع. آچق، آشکاره،

یابلماغان، واضح سوز. عباره^۶ واضحه.

و اضع: ع. قویوچی، وضع

ایتوچی، وضع و تائسیس ایتوچی.
واضع قانون = بر قانون و نظامنی
قویوچی، جغاروچی.

و اعظ: ع. وعظ و نصیحت ایتو

چی، اوگتلاوچی، مسجدده خلق غه
قرآن کریم و احادیثن و عظلم سو-
یله وچی، دین آڱلاطوچی.

و افر: ع. طولی، کوب، کثیر،

مول، بول، فراوان، بسیار.

آناسندن مال و افر قالدی.

و افی: ع. کامل، بیتهرلك، طو-

لارلق. بو قدریسی میڭا کافی و وافی در.

وافی = سوزنده و علسنده طور وچی.

و اقع: ع. نوشوچی، بر اشنگ

بولووی. بو حال میڭا کوب مرتبه
واقع بولدی. واقع حال - بولغان
اش، اونگان حال، ماجرا.

و اقعاً: ع. حقیقتاً، فی الحقیقت،

درستی ده، چنلابده.

واقعا مین آنی اوزمده بر کوردم.

و اقعیه: ع. واقع بولغان حال،

ماجرا. مین اول واقعه نی کوزم ایله

کوردم. واقعه = رؤیا، توش.

واقعه سنده کوروب اویاندی.

و واقف: ع. طور وچی، طوقتاو

چی. واقف = بر اشنی بلوچی، علمی

ایرشوچی، وقف ایتوچی.

مین بوڭا واقف بولا آلمادم.

و الّا: ع. اگرده، ببولماسه،

آلای بولماسه، بولمایاچق بولسه.

ساعت اوچده کیل والا اوزم بارمن.

و ال: ع. طودروچی ایر، آتا،

بابا، پدر، اب.

و الیه: ع. طودروچی خاتون،

آنا، مادر، ام.

و الدین: ع. آتا و آنا، ایکی

آتا. والدينه حرمت ايتمك فرضدر.

و السلام: ع. بر سوزنى سو-

يلهپ بتكان نكڭ سوڭنده يازيلور.

ايندى بتدى، مونه شول قدر، باشقه

يوق. مين بارمايه چقمين، والسلام.

و الله: ع. الله حقى ايچون،

الله ايله آند ايتوب ايتهم.

والله العظيم، والله، بالله.

والى: ع. بر ولايتنك اداره-

سينه مامور بولغان كشى، ايڭ زور

بر مامور، غوييرناطور.

والى حضرتلرى. مصرواليسى.

وام: ف. بورچ، بيرهچك،

دين، قرض.

واويلا: ع. اوكنچ! يازيق،

ايواه! فرياد، دريغ.

واويلاو احسرتا ديكايلر.

واهب: ع. باغشلاوچى بو-

لك ايتوب بيروچى. ياواهب العطاء.

واهم: ع. اويلاوچى، وهم

ايتوچى، خيال ايتوچى، وهم و خيال-

لغه اييه روچى.

واهمه: ع. خيال ايتو.

قوه و اهمه = كشى نكڭ وهم و خيال

ايتو خاصهسى.

واهى: ع. بوش، معناسز،

ضعيف، فائدهسز، عبث. واهى

سوزلر سويلمه.

وايه: ف. ئىلوش، نصيب،

حظ، بهره.

بى وايه = بى بهره، ئلوشسز.

وباء: ع. اولات، يوغوچى

يمان آورو، خاليرا. بو آورو اول

هنك سستانه ظاهر بولمشر.

وبال: ع. بر عملنك آخرته

جزاسى بولووى، گناه، آورلق.

اشله كانى نكڭ وبالى بارمزغه ده بولور.

وتر: ع. يالغز، ايده شسز

بولغان نرسه، طاق، فرد.

صلات وتر = يستو نمازندن سوڭ

اوقلغان اوچ ركعتلى طاق نماز.

وثن: ع. كافرلرنك عبادت

ايتكان صنم و پوت لرى، تهرى.

عبدة اوثن = پوت پرستلر، پوتغه

طابنوچيلر.

وثنی: ع. پوت و صنملرغه
عبادت ایتوچی، پوت پرست،
پوتقه طابوچی.

وئوق: ع. بیک نق اشانو،
کونگو. تمام وئوق ایتدم.

وئقیقه: ع. اشانیلاچق، طایا.
نیلاچق نرسه، نقلی و طازا دلیل.

وجدان: ع. کوئل و طبع
سلیم ایله بر اشنی بر حالده طابو،
سیرینو، طویو، کشی نلک کوکلفه گی
یاشرون بر حس که، یاخشیلق قیلو
غه راحتله نوب یمانلق غه آورا یوب
طورو. بونی وجدانم قبول ایتمی.

وجدانا: ع. کوکلفه گی یما.
نلق یاخشلقنی آیره طورغان حس
ایله. وجدانا معنب بولدیم. وجدانا
اوتنم.

وجع: ع. آورو، چیر، صرلاو.
وجع بطن = قارن، قورصاق آورووی.
اوجاع شدید قاطی آورولار.

وچوب: ع. کیره کلی و لازم
بولو، ضروری بولو، نه از ایچون

طهارتدک وچوبی معلومدر.
درجه وچوبک - قویو - قالدر و درست
بولماسلق درجه ده.

وجود: ع. بارلق، بولو.
آنک وجودی ایله عدمی بردر.
وجود = جسم، بدن، تن، گاوده:
بتون وجودم صلی.

وجودگه کیتیمک = بار ایتیمک،
بولدرمق، میدانغه قویمق.

وجه: ع. جهلر، یوزلر،
یوللر، ترتیلر، سبیلر، صورتلر،
جهتلر.

من کل وجه = هرجهتدن، هر بر
صورتده.

وجه: ع. بیت، چهره، اوست،
سطح، یوز.

وجه ارض = ییر یوزی. وجه = طریق،
یول، طرز، صورت، سبب، جهت.
بو وجه ایله بولغان.

نی وجه ایله = نی صورتده، نیچک؟

وچیبه: ع. لازم و اجب بولغان
اش، اوستینه بورچ و تیوشلی ایتلگان
نرسه، قیلنوی مجبوری بولغان اش.
وچیبه ذمتدر = موینینه یوکلنگان

اشدر.

وحدانى: ع. الله تعالى نك بر
لگى طوغروسنه، بر لگى حقنه.

وحدانيت: ع. الله تعالى نك
بارلق و برلگى، الله تعالى نك بر-
لكينه اينانمق. وحدانيت حقيچون.

وحدت: ع. برلك، يالغز-
لق، عزلتك بولو، وحدت الهيه.

وحشت: ع. وحشيلك، يا-
لغزلق، ياپاچيلىق، قورقوب ايله-
شميچه طورو.

كشيلر نك كويسى، اوّل زمانه،
وحشت حالنده ياشاگانلر.

وحشى: ع. صحر اوى، ايله-
شهگان، الفت انواست حاصل ايتمگان.
وحشى حيوان، وحشى كشيلىر.

وحشيانه: ع. وحشى لك ايله،
وحشيلر چه، اوركوب قاجوب.

وحى: ع. بر اوى ياكه
اشنك الله طرفندن بر بيهمبرگه
الهام ايتلوى، كوگلينه صالئوى.
محمد عمگه قرق ياشنك (۶۱۰ م فبرال

باشنه) وحى كيلگان.

وحيد: ع. بيك يالغز، بر
اوزى، منفرد، مثلئى، تيگى بولمغان،
امثالسىز، بى نظير. وحيد العصر.

وخيم: ع. آور، وخامتئى،
قورقنچاي، صوگى ناچار.
وخيم بر اش.

وداد: ع. سويو، ياراطو،
محبت، دوستلق.

وداع: ع. ايگى كشى نك بر
برندن ايسه نله شوب آيريلولرى،
ايسه نله شو، آيريلو.

الوداع = اللهغه طابشردم، ايسه ن بول.
ودعنامه: ع. ايسه نله شو؛

آيريلشو وقتنه يازلغان مكتوب،
ايسه نله شو خطئى، كيتكان كشى نك
سلام يازغان نامه سئى.

وديعه: ع. صاقلاو ايچون
امانتك قويلغان نرسه، امانت، كشى
آيبرى.

وراء: ع. آرت، كيبرى، ظهر.
وراء جبل - طباو آرطئى؛
ماوراء = بر نرسه نك آرطنده،

طشندە، چیتندە بولغان نرسە.

وَرْتَه: ع. وارثلر، اوزى
ئولگاندىن صوڭ قالدرغان نرسە سینه
خوجە - اييه بولوب قالوچىلر.

علماء ورثة الانبياء در = تبليغ يول
كورسە توأشى علمالرغە تيوشلى.

ورد: ع. بيلگولى وقتلردە
اوقورغە عادتلنگان قرآن، دعاء
وغيريلر. اوراد شريفە اوقومق.

ورطه: ع. هلاکت، قورقنچ،
خطر، چوقور.
بر ورطهغە يولقدى.

ورع: ع. حرامدىن صاقلانۇ،
تقوالق، زهد. اهل ورعدىن بركشى.

ورق: ع. آغاچ ئولەن يافرا
غى، كاغد يا كە كتاب يافراغى، بر
كاغدى، يازىلغان كاغد، مکتوب.
اوراق رسميه. اوراق حوادث.

ورم: ع. شش، ششۇ، آورو،
اوپكە وباشقە ييرلردە بولاطورغان
قورقنچ آورو، چيخوتكە.

ورود: ع. كيلو، ايرشۇ،

ييتشۇ.

بو كون كيچ ايله ورود ايتەچك.

وزارت: ع. وزيرلك،
وزيرلك درجەسى.

فلان ذاتكە وزارت تقدیم اولدى.

وزراء: ع. وزيرلك درجە
سندە بولغانلر، وزيرلر، مينسترلر.

وزن: ع. ئولچەو، آغزلق
ئولچەوى.

وزن = شعر وكويلى سوزلرنىڭ بر
ئولچەوگە كيلولرى.

بو شعرنىڭ وزنى بيك اوزون.

وزير: ع. پادشاه و حكمدارنىڭ

وكيلى بولوب دولت اشلرن قاراو-

چى، ايك الوغ درجەلى كشى،

چەفر برمكى هارون رشيد حليفەنىڭ

وزيرى ايدى.

وساائط: ع. واسطەلر، ايكى

آراده بولغان نرسەلر.

وساائط معنويه.

وسائل: ع. واسطەلر، طريقلر،

وسيلەلر، بر نرسەگە ايرشۇگە سبب

ويول بولغان نرسه لر .

وسائل معنويه .

وَسَادَات: ع. طايانوب اوتورا

طورغان نرسه لر، ياصدق، مندر
وباشقه لر .

وَسَاطَات: ع. واسطه بولو،

آراغه كرو، واسطه لوق .

دوستلر منن بره ونك و ساطتيله اشنى
ميدانغه قويدم .

وَسَط: ع. ايكى ياقندن تىگز

يراقلقده بولغان نرسه، اچ، آرا،
اورطا. شهر نك و سطنك بريورطا .
وسط برحالده .

وَسَطِي: ع. اورطا، اچكى .

آسيى و سطي، آفريقاى و سطي،
آمريقاى و سطي .

وَسْع: ع. بر اشنى اش-له رگه

قولنن كيلو، قدرتى بولو .

وسعى مقدار نجه طرشوب اشله دى .

وَسْعَت: ع. كيكچيلك، كوبلك

كوجلى لك، فرصت، بوش وقت،
اقتدار .

بنم وسعتم يوقدر .

وَسْوَسَه: ع. قطورتقچ، شك

شبهه، اچمن تور توب طورو .

وَسِيْع: ع. كيك، واسع،

كوب، مول .

وَسِيْلَه: ع. فرصت، واسطه،

طريق، سبب، وسيله، عبوديت .
بو اشنى وسيله ايتوب اوزينه بر
خط يازدم .

وَسِيْم: ع. گوزهل، ماط-ور،

چيپه ر .

وَصَال: ع. سويگانينه قاوشو،

طوتاشو، ايرشو، وصلت، فراق
توگ-ل . وصال محبوب .

وَصْف: ع. بر كشينك يا كه

بر نرسه نك حال وهيئتنى صفتلاو،
حالن، كورنشن سويلهو، ماقتاو، مدح .
آنك و صفى سويله بتهر لك توگل .

وَصِل: ع. طوتاشو، برله شو،

قوشلو، يه بشو، قاوشو .

وَصَالَت: ع. وصال، وصل،

عاشقنك معشوقه سينه قاوشوى .

وُصول: ع. بارو، كـیلو،
ایرشو، ییتشو، مواصلت.
بو کون کیچ وصولی احتمالدر.

وُصی: ع. ئولگان بر
کشینڭ وصیتنی یورتورگه وکیل
بولغان کشی، وصیتنی ییریینه
ییتکروچی کشی، آپیکون.

وُصیت: ع. ئولگان کشینڭ
اوزی ئولگاج اشله رگه قوشوب
قالدرغان امرلری، ئولگان کشی
نڭ نصیحتلری. فلان مقبره گه دفن
ایتلووینی وصیت ایتدی.

وُصیتنامه: ع. بر آدمڭ
وصیتی یازلغان کاغذ، وصیت کاغدی.

وُضع: ع. قویو، طاش-لاو،
بیلگولهو. مینی بونده حاکم وضع
ایتدی. وضع = چغارو، بر قا-
نون یا که نظام وقاعده قویو. نحونی
وضع ایتوچی حضرت علی در.

وضع حمل = بالا طودرو، بالا قویو.

وُضعاً: ع. قویلوینه، تع-یین
ایتلووینه قاراب.

بو کلمه وضعاشول معناده.

وُضعیت: ع. طورش، صورت،
کورنش، قویلش، یوروش، طورو-
ش. بو یورطنڭ وضعیتی بیک گوزه-
لدر. وضعیت جغرافییه جهتمدن.

وُضوء: ع. طهارت، آبدست،
نمازدن ئلڭ شرع طرفندن بیورلاغ-
نچه پا کلانو، چوونو.

وُضوح: ع. آچق لقی، بیلگو
لی، ظاهر بولو، بیان ایتوب طوررغه
حاجتلی توگل.
سویله گان سوزده وضوح لازم.

وُطُن: ع. بر آدمڭ طو-
وب ئوسکان ییری، طوبوب ئوسکان
مملکتی، یاشاگان ییری.

بر وطن اهالیسی، وطن اصلیسینه
کیتدی. وطنده ش = بر وطن بر
مملکت خلقی، بیردهش، یاقداش.

وُطی: ع. باصو، طابتاو،
ایزو، جماع.

وُظائف: ع. وظیفه لدر، بر
کشینڭ موینه لازم بولغان اش،
اشله نوی قوشلغان خدمت.
وظائف انسانیه = کشیلڭ خدمتی،

وظائف عبودیه.

وِظیفَه: ع برکشینڈ کیلورغہ
مجبور بولغان اشی، اشلرگہ بورچلی
خدمت. هر کم اوز وظیفه سنی
کامله و تیوش.
وظیفه = بر اش مقابلته بیلگولنگان
اجر، و معاش نفقه.
آیلق نیچه صوم وظیفه آلا؟

وَعَاء: ع. محفظه، قاب، صاوت،
گوبشه، بوری، طوربا، تنده گی
قان و باشقه صولار یوری طورغان
نچکه یوللر و صاوتلر.

وَعْد: ع. سوز بیرو، اوستکه
آلو، عهد ایتو، عقد، آلدان ئه ایتو.
فلان کون کیلووینی و عد ایتدی.

وَعْدَه: ع. بر اش ایچون
آلدان بیلگولنگان وقت بیلگولی
چاق، مهلت، فرصت.
آنڭ و عده سی بو کون ایدی.
ایکی آی و عده بیردی.

وَعْظ: ع. نصیحت، اوگوت،
ماقتاب قورقتوب یاخشیلغنه کوندر
که طرشو، خلقغه و عظم نصیحت ایتو،

مسجدده و باشقه ییرلرده آیت
حدیثن سویلنگان سوزلر. بوکون
حضرت مسجدده و عظم سویله دی.

وَعِيد: ع. یاخشیلغنه کوندر و
ایچون کیله چکن، عذابن قورقتو.
قر آنده منکرلر ایچون و عید آیتلری
کوبدر.

وَفَاء: ع. سوزده طورو، و عد
و عهدنی، بورچنی اوتو، و اداء ایتو.
عهدکه وفا ایتو لازم.
دوستلق و محبتده راستلق و چنلق
کورسه تو.

بِی وَفَا: و فاسز، سوزنڭ طورماوچی.
وَفَاء: ایرشو، ییشو، کفایت.
عهرم و فاء ایتدی.

وَفَات: ع. ئولسم، جاننڭ
تهندن چغووی، فوت، موت.
فلان کون وفات ایتدی.

وَفَادَر: ع. عهد و دوستلق
ثابت بولوب سوزنده طوروچی،
دوستنی اونتمارچی. محب و فادارم.
وَفَاق: ع. موافلق، کیلشو،
طابولوق، صلح.

وَقْد: ع. بر گه کیلگان جما-
عت، برکشی یا که بر جماعت طر-
فندن وکیل ایتوب یبارلگان کشی،
ایلچی، مبعوث. پیدمببر مزگه قبائل
عربدن کوب و فدلر کیلندی.

وَفْرَت: ع. کوبلك، موللق،
کثرت، بیک آرطق کوب.
بویل یغمور و فرت ایله یاودی.

وَفَق: ع. موافق، لایق،
یاغملی.

وَقَا حَت: ع. عار سزلک،
اویاتسزلق، قومسزلق، سومسزلق.

وَقَار: ع. آغر صورتک بولو،
اوزینک حالن طوتا بلو، الوغلقنی
صاقلاب اویون کولکی گه قاطشمی
طورو. بیک وقار ایله گنه یوری.

وَقَا یَع: ع. واقعهر، بولغان
اشلر، ماجرالر
وقایع عجیبه = عجب - قزق وقعهر.

وَقَا یَه: ع. صاقلاو، یاقلاو،
حفظ، حمایه.

صوووقدن وقایه ایچون کیوم لازم.

وَقْت: ع. زمان، چاق، میز-
گل، چور، ساعت، بوش وقت، هنا-
سب زمان، فرصت. وقت نقد: ر.
کیچ وقتی، بووقته نیشلهب یوری.
آنزک وقتی بیتمگان ئلی. حاض ر
وقتم یوق. اشلر گه وقت قالدرمادی.
وقت الصبح - طاک وقتی، ایرته نجهک.
وقت الظهر - وقت زوال = اویله وقتی،
توش آوغان وقت.

وقت العصر - ایکندی وقتی، قویاش
بایوغه یاقن وقت.

وقت الغروب - قویاش باطقان چاق.
وقت العشاء = یستو وقتی، قارانغی
توشکان چاق.

وَقْتَا کَه: ع. بولغان وقت،
شول چاقه، قایچان کم، اول وقت که.

وَقَع: ع. اوزینک طور مشن
صاقلاو، وقار، آغرلق.

وَقَعَه: ع. واقع بولغان حال،
بولغان ماجرا، حادثه.

وَقْف: ع. طورو، طوقتاو،
توقف، طن آلو.

بو آیتده وقفی علامتی یوق!

و ف - ایدهسی طرفندن شرع شریف
ب ینچه بر ایزگولک که صرف ایتر
ایچون بیرلرگان مال، ملک.

مکتب ایچون بر یورط وقف ایتمدی.

وقفنامه: ع. برداتنک وقف

ایتکان نرسه سن بیان ایتکان، محکمہ
طرفندن تصدیق ایتلرگان کاغدی.

وقود: ع. یانا طورغان نر-

سه، اوطن، آغاچ و باشقه لر.

وقود: ع. یانو، طوقانو، یا-

نوب کول بولو.

وقوع: ع. توشو، طوغوری

کیلو، ایرشو. بو حال بکنا وقوع بولدی.
اوتکان، بولغان اش.

ماربه ننگ وقوعی فلان کوندن ایدی.

وقوعات: ع. واقع و حادث

بولغان حاللر، بولغان ماجرالر.

وقوعات زمانیه، یوقیه.

وقوف: ع. طوقتاو، طورو،

قوزغالماو، توقوق، بر حالله گنه بولو،

ساودا و غیر اشلرننگ ترقی ده تندی-

ده ایتمیچه بر حالله طورولری.

وقوف = آگلاو، ایرشو، بلو.

بو فنگه کسب و قوف ایتمدی.

وکالت: ع. بوتمن کشینک

اشن باشقاروغه بیوریلو، وکیلک،

بره ونک اورنینه طوروب آننگ اشن

اشله و. اول آنارغه وکالت ایته در.

وکالتنامه: ع. بره وننگ وکیل

بولوینی راستلاو ایچون وکیل ایتمو

چی طرفندن بیرلرگان وکیلک کاغدی.

وکالته: ع. وکیلک طریق

ایله، وکیل بولوب، باشقه ننگ اسمینه،

بره وننگ اورننه قائم مقام بولوب.

وکلاء: ع. وکیللر، بره وننگ

اشن باشقارو ایچون آننگ اورننه

قریلغان کشیلر، قائم مقاملر، ایل

طرفندن صایلانغان مبعوثلر.

وکلاء ملت، وکلاء ربانییه.

وکیل: ع. باشقه بره وننگ

اورنینه آننگ اشن قارارغه قویلغان

کشی. ایکنچی بره وننگ اسمینه سو-

یله وچی یا که اشله وچی.

دعوا وکیلی = محکمده بره ونی حمایه

ایتوب سویله وچی عالم، آدواقات.

مجلسکه اوزی کیله آلمغانغه کوره

اوز اورنینه بر وکیل یباردی.

ولادت. ع. طووو، طووش،
دنياغه كيلو. تاريخ ولادتي.
يوم ولادت - برهونك طوغان كوينه
طوغرى كيلگان كون.

ولایت. ع. وليلك، الله تما.
لى نك ولى لرنىدن، اولياء الله دن
بولغان بر كشينك حالى.
مرتبه ولایت كه ايرشكان كشى.

ولایت. ع. والى لك، بر
ملكتنك ايك زور بولمى رنن
برسن اداره ايتدرگه باشقارغه
قويلغان كشى نك حالى. مقام ولایت.
ولایت - غوبيرنا، ملكتنك ايك
زور قسمنن بر ئلوشى، وطن،
ملكك.

تركستان ولایتى، آرينبورغ ولایتى.
ولدى. ع. بالا، اوغل، ابن، پسر.

ايكنچى ولدى اولان...
ام ولد - خواجه سنن بالا طابقان نك.
حسن جاريه، كنيزهك.

ولد زنا - زنادن طوغ - ان بالا،
حرامزاده.

ولو. ع. بولسده، حتى، بولا

ايكان، ايتنه ايكان:

مىن بارمادم ولوبارسامده كرميه چك
ايدم. ولو آلسون، نى ضررى بولور؟
وله. ع. شاشو، آبدراو،
حيران قالو.

ولى. ع. خواجه، صاحب،
اييه، ايدهش، دوست.

ولى نعمت - نعمت ايدهسى.
ولى - بر عائله ياكه بالالرنك
اوستنده خواجه بولغان باش كشى،
اش باشقاروچى. ولى بولغان كشى
كيلميچه جنازه او قلماس.

ولى الله. ع. الله نك دوستى،
الله غه ياقنلق حاصل ايتكان كشى.

وليهه. ع. طوى به يره مى،
ئويله نو اشى، طوى مجلسى.

وهاب. ع. بيك آرتق هبه -
بولهك ايتوچى، كوب احسان ايتوچى.
الله تعالى وهابدر.

وهابى. ع. عربستانده نجد
ولایتى نك عبد الوهاب اسملى
ذات طرفنن ايجاد ايتلوب طارا -
طلغان مذهب اسلامى، هم آنك

مذھبىنە ايپەرگان كشيلىر .

وھابى لىرنىڭ اعتقادى .

وھلە: ع. مینوت، دقيقه، آن،

لحظه، آزغنه زمان، بىك قصه
وقت، ئلك باشلاب، بردن برگه،
تيزگنه. وھلە اولى دە...

وھلە: ع. بردن برگه، قاپل

غنه، تيزگنه .

وھلە باشقه ييرگه بارمق بولم .

وھم: ع. توبسىز ياكلىش اوى،

باطل فكر، شېھه، شك، اورنسىز
قورقو، توھم .

وھمناك: ع. اوپچان، وھمگه

ايپه روچى، متوھم، وھمى، خىيالى
جىگىگان كشى .

وھمى: ع. حقيقتىدە بولمىچە

طوروب كوگلىن اوپلانغان نرسە،
فرض ايتلگان ئه يىبر، موھوم .
خط استواء - وھمى بر دائرەدر .

ويران: ف. يىغولغان،

خراب بولغان، معمور توگل، طوز-

لغان، بزولغان. ويران بر يورطە

ايدى. كوگلى ويران بولدى =

طنچسىز قايغولى. كوئىچلى، مھزون .

ويرانە: ف. يىغولغان، وا-

طلغان يورطەڭ قالدىغى، خرابە،

يىمىرلە باشلاغان يورطىلر، وپاشقه

بنالر . ايسكى يورط .

برويرانەدە تركلك ايتە ايدى .

ويىل: ع. يازىق! ئوكنىچ!

درىغ! حىق! قايغو!

ويىل اول فاسقنىڭ حالىنە .

لانوجی، غائبین ایشتلکان طاوش.
هاتفن خبر آلدی.

هادم: ع. یغوجی، ویسران
خراب ایتوجی، ییمروچی.
هادم اللدات = بتون لنتنی بتروچی
ئولم، موت.

هادی: ع. طوغری یول
کورسه توجی، حلقغه کوندروچی،
هدایت بیروچی.

هاضم: ع. سگندروچی، هضم
ایتدروچی:

بو آش بو ماده بیک هاضمدر.
هالك: ع. هلاك بولوچی،
هالك ایتوجی، فانی، بتهچك.

هاله: ع. آی نك تیره سنده
بعض وقتلرده کورنگان زور توگلا-
رهك نور، نور دائرہ سی.

هامش: ع. کتابنك چیتنه
یازلغان شرح ایتوجی سوزلر، در-
کنار، خاشییه، کتاب نك آخرینه
صوگدن یازلغان سوزلر.

هانگی: ت. قایسی؟ قانغی؟
بونلر نك هانگی سی بنم اولاجق؟

هانگی میلکتدن کیلدنکز؟

هاویه: ع. جهنم، تموغ توبی.
هبا: ع. طوزان، واق طو-
ف. اراق، طوزیلوب بتو، طارالو.
بتون مال هبا منثورا بولدی.
هواغه طوزلغان ط-وزان، بوش،
بیهوده، ئهره م. بو چیکلی طرشولر
هبا بولدی کیتدی.

هبوب: ع. ایسو، ئورو،
آغو. هبوب ریج-جیل ایسووی.
هبوط: ع. توبهن توشو.
هبوط آدم-آدم عه م نك یوقاریدن
توبه نسو ییرگه توشووی.

هبه: ع. باغشلاو، بیرو، بو-
لهك ایتو، عطیه، احسان، بحش.
بو کتابنی استاذم بگا هبه ایتدی.

هپ: ت. بتون، بارچه، جمیع
کل، جمله، کافه.

هپ بویله اولاجقهی؟ هپ بنم ایله.
هتک: ع. یرطو، یارو، هتک
عرض-عرضه تیپو، ناموسن یرطو.
هچاء: ع. برطاوشدن اولقلغان

حرف، حرف وحر که لرنی بره بره
 نه یتوب او قسو، هجاله مک (ایجک).
 حروف هج. الفبا حرفلرینک
 مجموعی.

هجری: ع. آیرینلو، فراق،
 طاشلاو، قویو.

هجری ان: ع. آیرم بولو،
 فریق، اونو طلامازلوق آچندرو،
 بیک قاطی سوز ایله نه رنتو.
 اول سوز میکا هجران بولدی.

هجرت: ع. اوز مملکتینی
 قویوب باشقه سینه کیتو، کوچو، بیر
 صو آلدرو، پیغمبر من زنگ مکهدن
 مدینه گه کوچووی، شول وقت مسلمان-
 نلر قاشنده تاریخ باشی در.
 هجرت نبویه، هجرتن مقدم.

هجری: ع. هجریه، هجرتکه
 منسوب، هجرتکی، پیغمبر من زنگ
 هجرتن حسابلانغان تاریخ اسلام.
 سنه هجریه، هجری ایله فلانچی
 سنه ده.

هجو: ع. برهونی مسخره ایتو،
 کولو، بیت نه یتوب خورلاو.

هجو ایتیمک، هجوی ژورنال.

هجوم: ع. باصفنلق، اوستنه
 بارو، بردن یوکرو، صوغشک چاقند
 دشمنلر اوستنه بردن طاشلانو،
 آنی بونی قاراماینجه باصوب کیلو.
 اوغریلر هجوم ایتدی. قلعه دن هجوم
 ایتدیلر. بتون قانی یوزینه هجوم
 ایتدی - قزاردی.

هجوی: ع. قاغو، کولسکی،
 خورلی طورغان، بیت نه یتوب خو-
 رلی مسخره ایته طورغان. آثار هجویه.
 هدای: ع. طوغری یول، راه
 مستقیم، حق دین، دین اسلام.
 والسلام علی من اتبع الهدی =
 سلامتک، دین حقغه تابع بولغانلرغه
 بولسون!

هدایت: ع. طوغری یول
 نزله، طوغری یولغه کرو، حق دین،
 دین اسلام. هدایت ربانیه ایرشدی.
 هدر: ع. بوشقه قان توگو،
 ناحق قان آغزو، بوشقه قالو، هر
 بر بوشقه کیتکان نرسه.

هدف: ع. بیلگی، نشان،

علامت، نیت ایتلگان بیر، اورن.
هلف مقصودی.

هلم: ع. یغو، واطو، بیهر و،
بنا کی نرسه لرنی آودارو.
بتون بنالرنی هلم ایتدر دیلر.

هدیه: ع. بولهک، بره وگه
صیلاب بیر لگان نرسه، آرمغان.
بگا بر کتاب هدیه ایتدی.

هدیه: ع. هدیه ایتوب، بولهک
ایتوب، صیلاب.

هنا: ع. بو، اوش-بو.
بهنا = مونک ایچون. مع هنا - مونک
ایله ده = شولای بولسه ده.
فی یومنا هنا = بو کونگی کونده.

هذیان: ع. بوش سوزلر،
فائده سز. هذیان سویله مک.

هر: ف. بارده، بتون، جمله،
هپ. هر کشی، هر ئوی.
بهر = هر بر = کل واحد.
هر دم = هر وقت، دائما.

هر کس = هر بر آدم، بتون خلق.
هر ناصل = هر نیچک، نیچکده.

هرج: ع. ترتیبسز لک، بو-
طالچقلق، طاوش، شاوشو. نرسه لر
هرج مرج بولغان - آست اوستکه
کیلگان، بو طالب بتکان.

هرزه: ف. بوش سوز، فائده
سز کلام، هذیان.

هرزه گو = بوش له چتیت صاتوچی.

هرگاه: ف. هر وقت، دائما،
گلن.

هره: ع. آنا پسی، تیشی
ماچی. هریره = پسی بالاسی.

هزار: ف. مک، الف.
هزار بار = مک کره، مک مرتبه.
صد هزار یوزمک. هزار فن = تورلی
هذرلر، کوب اشلر بسله طورغان.
هزاران = مکلر، مکلرچه.

هزار = صاندوغاچ، بلبل، عندلیب

هزل: ع. کولکی، لطیفه،
مزاح. اول میئا هزل ایتدی. کو-
لکی ایتوب سویلنگان حکایت،
شعر، سوز.

هزلیات: ع. هزل، مزاح،

لطیفه بولغان سوزلر، حکایتلر.
هزیلیاتنی بیک یاراطوچی.

هزییمت. ع. جیکلو، بزولو،
طارالو، مغلوب بولو. دشمن عسکری
هزییمت که دوچار بولدی.

هضم: ع. سکدرو، آش قازا
ننده ئرو، یوطو، یوکلوه. آشاغان
هضم ایتمیدر. بو طعامنک هضمی
جیکلدر = تیز هضم ایتددر.

هفت. ف. ییدی، سبعة، ۷.
هفت آسمان = ییدی کوک.
هفتیک = ییدین بر، قرآنک ییدی
ئلوشنن آخرغی بر ئلوشی.
هفتیک شریف.

هفته: ف. آطنه، ییدی کو-
نک زمان، ییدی کونن عبارت
بر ئه یله نش.
بر هفته، بو هفته، اوتگان هفته.

هکنا: ع. بولای، بویله، بو-
صورتک، ینه شولای، همان شول
طریقچه.

هلاک: ع. ئولو، بتو، بیمرلو
بزولو، یوغالو، تانی، فنا، محوبولو.

شول چیسکلی ماللار بارده هلاک
بولدی.

هلال: ع. یا ئی آی، یا ئی
طوغان آی، آینک اولگی اوچ
کونلک حالی.

هله: ع. خصوصاً، بیگره که،
بالخاصه، بالاخر، نهایت. هله بن آتی
اولسن کورمدم. هله باقی = قارائلی
(قورقتو چاغنده ئه یته.) هله سن
شونی باقی = هیچ بولماسه، باری
سین شونی قارا!

هم: ع. قایغی، آغریق، مشکل
حال، غم، کدر، حزن.

همام: ع. همت ایدهسی، همتلی
کشی، بلند همتلی، بر اشکه غیرت
ایتوچی، جهد ایتوچی.

همان. ف. بر آنه، بیک تیز،
درحال، در ره.
همان حاضرلهب کیتردی.

همان = داء-ما، طوتاش، تمهادی،
آراسز، آیرماسز. همان سویلی،
همان سویلی. همان شول ئوی
قالدی - یالغز شل بر ئوی قالدی.

همایون: ف. قوتلی، سعیا-
دتلی، مبارک، عالی، عالی همتلی،
پادشاه حضرتلرینه مخصوص، شاهانه.
سرای همایون، امر همایون، نامه
همایون. خط همایون - فرمان عالی
مانیفیست.

همت: ع. قصد، نیت، کو-
ئلدن اولیلاو. عالی همت، بلند-
همت؛ انسان همت ایتسه هر
اشنی بولدرا آلور.
همت = جهد سعی، غیرت. آزلی
همتی ایله بواش بولدی.

همتا: ف. تیگز، مساوی، او-
خشاش، مشابه، نظیر.
بی همتا = بی نظیر، مثلسز، تیگسز.

همچنسس: ع. بر جنسدن
بولغان، جنسی بر بولغان، بر قوم،
بر نوعدن بولغان.

همم: ف. برگه یاشاوجی،
رفیق، یولداش، ایبدش، آرقا-
داش.

همراه: ف. یول ایبدشی،
یولداش.

همسال: ف. سالدهش، یل-
داش، یهشدهش.

همشیر: ه. ف. قز قارنداش،
اخت، سکل، طوتا، آبا، آبصطای.

همصحبت: ع. برگه صحبت
ایتوچی، کورشوچی، سویله شوچی،
قونشوچی. هر وقت یاخشی کشیلر
ایله همصحبت اولو لازمدر.

همعصر: ع. بر عصر، بر
زمانده یاشاگان کشی، معاصر.
همعصری بولغان بارچه عالمدر.

همم: ع. همتدر، غیرتدر،
سعی لر.

همه: ف. هپ، بتون، جهله،
کل، باریسی.

همیشه: ف. دائیبا، هر زمان،
هر وقت.

هندسه: ع. علوم ریاضیه دن
تورلی نرسه لر نلک مسافه وئولچه و-
لر نندن بحث ایتدگان علم.
هندسه مستویه، هندسه مجسمه.

هندسی: ع. هندسه علمده

منسوب، مسائل هندسیه، اشکال هندسیه.

هنلی: ع. هنگ که منسوب، هندنکی، اشیای هندیه.

هنر: ف. بلو، بلم، معرفت، معلومات، اوستاق، ماهرلک، مهارت. بو بیک زور هنر ایله اشلنگان. هنر = نچکه اشلر، صنایع نفیسه: اصحاب هنردن بردات.

هنر مند: ف. هنر، معرفت و اوستالق اییسی. بیک هنر مند کشی در.

هنگام: ف. زمان، وقت، آرا. هنگام شباب - یاشلک زمانی. هنگامه صفا - اویون کولسکی جیولشی، مجلس، مجمع، جمعیت.

هنوز: ف. یاگی، ئلی، همان، حالا، ئلی بولسه. ساعت اوچ بولدی، هنوز کیلوب بیتمی.

هوا: ع. بتون کره ارضنک اوستندن اوراب آلغان صییق غاز. هواغه اوچدی.

ییریوزنگگی بتون نرسه لر، حیوانلر

هوانی تنفس ایتوب یاشیلر. جیل - هوانک آغوویدر.

هوانی: ع. هواغه منسوب، هوانقی، هوا توصلی.

هوانی = نفس هواسنه، آرزوسنه اییه رکان، بوش، بیهوده.

هوان: ع. خورلق، حقارت، ذلت.

هوس: ع. آرزو، تلهو، استهو، میل. درسکه هیچ هوسی یوق. یازوغه بیک هوسلی کشی.

هوسکار: ع. میل و آرزوسی بولغان کشی، هوس ایتوچی. موسیقهغه هوسکار.

هوش: ف. عقل، حس، بی هوش - عقلسز، هوشسز، آحمق، هوشی کیتکان، بایغنلق کیلنگان.

هوشیار: ف. عقللی، عاقل کشی.

هول: ع. قورقو، ئورکو، دهشت.

جان هولی ایله = جان قورقوسی ایله.

هولناک: ع. قورقنچلی،

دهشتلى، خوفلى.

ھىيئەت: ع. صورت، شەكىل،
كورنش، توس. تورش، وضعيت،
قيافت، كيفيت حال.

شول ھىيئەتدە بولوى گوزەلدىر.
ھىيئەت اجتماعىيە = جيولغان كشىلرنىڭ
مجموعى.

ھىيئەت علمىيە = علمى مسئلەلەر
ايچون جيولغان كشىلەر.

ھىيئەت = كوك ويولزلرنىڭ ھەر تو-
رلى حاللرنىڭ بىھت ايتكان علم.
علم ھىيئەت، ھىيئەت علماسى.

اھل ھىيئەت = بوفندىڭ علماسى.

ھىيەت: ع. قورقۇم وحرمت
ايتوگە سبب بولغان حال، مھابتلىك،
مھابتلى كشىنىڭ ھالى
آرسلاننىڭ ھىيەتتىن قورقۇم.

ھىيچان: ع. آبدارو، اچىن
قورقۇ، نيشلەرگە بلەمە، و، آچوقايناو.
بوسوزدىن ھىچانغە كىلىم.

ھىيچ: ف. يوق، مەلۇم، يوق
دېەرلىك آز، بتونلەي، بىردە بىردە،

قطعا، اصلا.

بىن ھىيچ بلەمە، ھىيچ كورمەم، ھىيچ
بىر وقت، ھىيچ نىرسە سويلەمەي.

ھىيكل: ع. طاشدىن و معدنىدىن
ياصالغان كشى يا كە ھىوان صورتى،
بىرەننىڭ ھىرمتى ايچون ياسالغان
جىسم رىسم، گاودەلى شەكىل.

ھىيكلتەرش: ع. مەرمەردىن
كىسۇب قىرۇب، كشى يا كە ھىوان
صورتى ياساۋچى، ھىجىم شەكىل باصا-
رغە بلۇچى ھىر مەنك آدم.

ھىيولاء: ع. يونان ھىكىملىرى-
نىڭ ئەيتىۋىچە بتون عالمىنىڭ اصلى
بىولغان مادە، يا كە ايكىڭ اۋالگى
صورت.

ھىيەت: ع. بىلكان، ئوتىكان،
مىكىن اولمەغان، بىر اش ايچون اوكنىچ
كورسەتۈ: ياسىق! اوكنىچ! ويل!
قايدە! قايدە اول!
ھىيەت، اول ياشلىك چاقلىرى بىزدىن
اوتىدى

ی

یووش، دملی توگل.

یابس هوا، یابس ییمش = یهش
توگل

یاپهق: ت. قیلوق، اشله-ك
اعمال ایتمك، وجودك، کیترمك،
بناء ایتمك، ایتمك، نه ییله مك.
اوراده نه یاپیورسكز؟

نه یاپاچینی شاشیردی.

یاخود: ف. شك وشبیهه نی
آكلطا طورغان سوز، یا، یا كه،
یا ایسه. بوکون یاخود ایرته گه
باررمز.

یاد: ف. یادلاو. خاطرلهو،
سویلهو، نه یتو. بنم نصیحتنی یادگه
توت، بنم اسمی ده یاد ایت!

یادگار: ف. برکشی نی یا كه
برحالی خاطرگه کیتترلک نرسه.
بوکتاب سزگه بنمن یادگار اولسون.

یار: ف. دوست، ایر. بندهش،
محب، محبوب، مع. شوق، سیوکللی،

یا: ت. یا كه، یا ایسه، یاخود.
مین یابارمن، یا بارمام. یا سن
یابن آلورمن.

یاجوج: ع. ماءجوج ایله بر
گه اولغان، آخر زمانده چقاغی ظن
اولغان قصه قوملر.

یاجوج ماءجوج قومی

یاس: ع. امیدسرك، نومید
لك، ماءیوسیت.

کمال یاس ایله کیری قایتدی.

یاب: ف. طابوچی، ایرشوچی،

بولوچی، نائل، دسترس.

فرصتیاب = فرصت طابقان.

نیاب = بولمی طورغان، طابلمی.

یابان: صحرای، چیت،

یاپان: ف. یراق، طانلمی

یابانی: طورغان. یابانی

ییمان: بر آدم کلاسی.

یپانده سیاحت.

یابس: ع. قوری، دمسر،

نهي، منع، طييو، نظاما منع ايتلگان.
مکتبده دخان چيکمهک ياساقتدر.

ياسهيمين: ف. خوش ايسلى،
آق، کچکنه چه چککلى معروف بر
آغاچدر. ياسهين آغاچى...

ياغ: ت. بعض يييمش، گل
و اولقلردن چغارلغان ماي، سوتدن
چغارلغان ماي، صغر ماي، قوی
ماي، ايت اچندن چقغان ماي، اچ
ماي، قويروق ماي.

ياغمور: ت. هوادن بلوطنن
ييرگه توشکان صو، مطر، باران.
بو کون کوب ياغمور ياودی.

ياقوت: ع. بيک قيمتلى ومقبول
طاش. قزل ياقوت، ياقوت طاشى.

يالان: ت. يالغان، توبسز،
اصلسز سوز يا که اش، کتب، آلد او.
يالان سويله وچى.

ياللاواج: ت. (بوللاواج). بر
خبر ايرشدر، خلقه ايرشدر و اچون
ييبهرلکان کشى، خبرچى، ايلچى،
پيغمبر، رسول، نبى.

ياور: ف. ياردمچى، معين،
امدادچى، کيرهک اشلرنى کامله ب

طانش. يارندن فرق ايتدى.
چهار يار = دورت دوست. دورت
يولداش، ايبدهش. ياردمچى، محب
يارغار = حضرت ابوبکر. غار حرا ده
رسولمهزه يولداش ايبدهش بولوچى
ديهمکدر. ياران - دوستلر، ايبدهش لر.

يارين: ت. کيله چک کون،
ايرتهن، ايرته گه، غدا.
يارين کيله چکمن.

ياز: ت. يلغى قشندن صوگ
کيله طورغان زمانى، ياز موسمى.
قارلار تروب يلغه لر آغا باشلا-
غان، توله نلر توسه باشلان چاق.
جاي باشى، ياز بولدى، ياز
توتدى.

يازيق: ت. بوشقه کيتگان،
يوغالغان، ضرر، زيان، عيبلى، او-
کذرلک، قايغر رلق اش، اوکنچ.
آه يازيق! مکلر يازيق اولسون.

ياس: ت. تولاگان کشى
اچون راحتلک، اويون کولكى
نى قويوب قايغرو، قارا کيوملر
کيو عادتى، ماتم. ياس و ماتم ايتدى.
ياساق: ت. نظام، قانون،

یوروچی.

یاورو: (یاوری) ف. یارد-
مچیلک، امداد، معاونت. یاوری^۶
طالع ایله بواشنى بولدردی.

یای: ت. اوق آطار ایچون
بگوب اشلنگان مخصوص آغاچ،
جهیه، قوس، کمان.

اوق ویای ایله آوغه چقدی.

یایلا: ت. طاولرنک اوستند
گی تیگزلك ییر، جایلایق، جه یله و،
طاو اوستند جه ی کونی، منوب استرا
حت ایته طورغان ییر.

یپان: ف. یاپان، صوسز، ئوله
نسر، صحرا^۶.

یبدانی = وحشی، ایلشنگان.

یتیم: ع. آناسی، یاکه آناسی
ایله آناسی ئولوب کیتکان بالا،
یتیم بالا، یتیمه قز، یالغز قالغان،
مئلسز، تیگسز.

یخ: ف. بوز، جه، طوئغان صو.
یخ پاره = بوز پارچه سی، بر کیتسهک
بوز.

یس: ع. قول، آل.

ید = کوچ، قوت، قدرت، یاردم.
یدا بید = قولن قولغه. ید علیا-
یوقارو، اوستون، بیروچی قول.
ید سفلی - توبهن، خور، صدقه
آلوچی قول.

ید طولی = بیک کیلک معلوماتلی،
کوب بلوچی.
فقهده یدی طولی صاحبی در.

یر آسه: ت. طاشلر آراسند
یاطا طورغان، قاناطی جاری دن غنه
عبارت بولوب، طرناقلمری قاناط
اوچلمرنده بولغان، کوزلمری کونوز
قویاشقه یارامقازغه کوره کیچ ایله
یوری طورغان حیوان، یارقناد،
اوچوچی سچقان.

یر جهک الله: ع. الله سیکما
رحمت ایتسون!..

یر لیغ: ت. کشی لر طرفندن
قچقروب اعلان ایتلنگان سوز، فرمان،
مانیفیست. یر لیغ کیلمدی، یر لیک.

یز دان: ف. خیرلک الهسی،
جناب حق حضرتلری.

یسار: ع. یارلی، کیگلسک،

بايلق، كيكلك حال، راحت طور مش.
مال ويسار ايده سي.

يسار = صول ياق، صول قول، صولك.
ييمين ويسار = اولك صول.

يسر: ع. آنصاتلق، راحت،
چيگئل، سهل.

يسير: ع. آنصات، آسان،
چيگئل، قولاي.

يعنى: ع. مونسن مقصود،
ديهك، شه يتورگه اولي يمين كه.
بارمادم يعنى باررغه تله مدم.
عزل ايته چك يعنى اورنننن درجه
سننن توشره چك.

يغما: ف. كوچلهب مال آلو،
طاللو. ماليني يغما ايتديلر.

يقظان: ع. اوياو، اويانق،
غافل توگل، كوزى آچق.

يقظه: ع. اوياولق، آچقلىق.

يقين: ع. شك شبهه سز بلو،
قانورلق بلو، اطمئنان.

علم يقين = يقين صورتك بلنگان
علملر.

يقينا: ع. شك وشبهه ايتدركه
اورون قالد رما سلق ايتوب، شبهه.
سز صورتده. يقينا بله منكه. شويله در.

يك: ف. بر، احد، واحد،
يالغز، برلك.

يكازه: ف. يالغز، منفرد، برنجي.
يگانه مقصدى سز نك سعادتكزدر.

يكپاره: ف. بر كيسه كنگنه،
بتون، كيساك سز.
يكپاره مر مردن هيكل.

يكدل: ف. كوكللارى بر، بر
آرزو، بر تله كك بولغان كشىلر،
متعد القلب.

يكديگر: ف. بر برينه، بر-
سى ايكنچيسينه.

يكر نك: ف. بر توسلى، بر
رنكك، آلاجه توگل بر توسلى.
يكر نك بر قماش.

يكر بان: ف. بر تل ايله
سويله وچى، بر لغتلى.
اول بيرده گى كشىلر يكر باندر.

كېندىر، كارابنىڭ اوستىدە گى زور
آق قورولغان كېندىرى، جىلگىن

يەمىن: ع. اوڭ قول، اوڭ
ياق. يەمىن ويسار = اوڭ وصول.
يەمىن - آندى قىسم: اللە اي-لە يەمىن
ايتەك، يەمىن بوزمق.

يەنە: ت. (كەنە) تىكرار، دخى
بىر مەرتىبە، ياگىدىن.

باياغى كىشى يەنە كېلىدى.
بۇ كىتابىن بىئاينە بىر دانە سىنى بېرى!
يەنە دە - حتى، بولايك شولاي بولسىدە.

يۈوارلاق: ت. طوب كېسى،
تۈگەرەك، يۈمىرى.

بىزم يېرىمىز يۈوارلاق بىر كىرەدر.
يۈس يۈوارلاق = يۈب يۈمىرى، تە.
گەر مەچ شىكىلى.

يۈرلۈمق: ت. مشقت چىكەك،
آرىمق، يۈدەمك. بۈكۈن بىك يۈرلۈم.

يۈم: ع. يىگىرىمى دورت سا.
عتلك وقت، بىر كېچە كۈندۈز، كۈن.
يۈم جەمە، يۈم سېت، كۈندۈز، نەھار.
يۈم القىمە = قىامت كۈنى.

اليوم - بۈگۈن، ئىلى، حاضرگى كۈن.
يۈم وليلة - كېچە كۈندۈز.

يېكسان: ف. تىگىز، مساوى،
بىر بىر. بىر ايلە يېكسان اولدى.

يېكۈن: ع. مەجەوع، حاصل،
حاصل جەمە، بارسى، بىتونى، جەلەسى.
بۈنلەرنىڭ يېكۈنى بوقىر اولور.
جەمەسى يېكۈن...

يېلپازە: ت. اسسى ھۈادە بىت
يۈز تىرەسنىڭ گى ھۈانى قوز غا طوب
صالقنايتو ايجۈن سىلكىدىر يىلە طور -
غان قورال، كاغىد يا كە ماتىر يەدن
بولور، مروھە، يىللە گىچ.
يېلپازە ايلە چاقردى.

يېلدا: ف. شەب يىلدا، يىلنىڭ
ايىڭ اوزون ئونلى بولا ط - ورغان
چاغى، دىكابرنىڭ طوقىزلىرىنە ط -
غرى كېلىگەن چاق.

يېلىدىرىم: ت. ياغمور وداۋل
بولغان چاقە بىلۈطلەردە غى ئىلىكتىر -
يىڭنىڭ شار دلاۋ و آطلۈى، صاعقە،
يەشەن.

يېلىگەن: ت. كىمەننىڭ يىلىگە
قارشى طوتلۇب يىل كۈچى ايلە
كىمەننىڭ يۈرۈۈپىدە سەبب بولغان

يۈمىيە دفتىرى - ھەر كۈنلۈك راسخود،
داخود - كېلىم كېتىمىنى يازا طورغان
دفتىر.

يۈۈۈ: ت قوشلىرىنىڭ ياكە
باشقە حيۋانلىرىنىڭ، بالا چىغارو ايچون
اوپرە طورغان يىرلىرى، اويىا،
قوش اويىسى.
سانا مۇغاچنىڭ يۈۈسى.

يۈمى: ع. بىر كۈنگە منسوب،
كۈنلۈك، كۈنلۈكى، كۈندەلك.
يۈمى غزىتە - كۈندە چىغات - ورغان
چرىدە.

يۈمىيە: ع. بىر كۈنلىك اش
ايچون بىرلىكەن اجىر، كۈنلۈك، كۈندە
لك. يۈمىيە فلان قىرزالونىيە بىرەدر.

صوڭ.

بو كقاب هر بر مشهور كقابچيلارده ساتيله. كوبلهب آلدرر ايچون آدریس:

Уфа, ДЖАНТЮРИНУ.